ՇԱԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1
SAMEDI
1er DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԱՍՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԹԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 125 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.841 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.841

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՆԵԼՈՒ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՐՔՈԶԻԻ ԴԵՂԱԳԻՐԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅՈՒՍԱՀԱՒԱՏՈՒԹԻՒՆ

Շատ կը սպասուէր Ն. Սարքոզիի ելոյթին, որու ընթացքին պարտէր չհինչ առաջարկներ, աւելի ճիշդը՝ լուծումներ գտնել ժողովուրդին գնելու կարողութիւնը բարելաւելու համար, քանի իր ընտրապայքարի լոզունգն էր:

Բայց, Նոյեմբեր 29ի 30 վայրկեան տեղ հարցազրոյցին ընթացքին (հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Փաթրիք Փուավը – տ'Արվոր եւ Բ. կայանէն՝ Աբլէթ Շապօ) կարելի է միայն հաստատել թէ լեռը մուկ մը ծնաւ: Եթէ չի կրկներ Ֆիլոնի խօսքը որ Պետութիւնը մանկացած է, կը խոստովանի որ Պետութիւնը դրամ չունի: Ինչ որ կ'առաջարկէ միայն յետաձգութիւն կրնայ պատճառել անոնց որոնք դեռ ակնկալութիւններ ունէին եւ հաւատք, որ հրաշք մը պիտի գործուի: Ինչ լուծում կը բերէ Սարքոզի: Կ'ուզէ որ բնակարաններու վարձքերը համապատասխանեն սպառման ապրանքներու գիներուն, ջնջուի երաշխաւորագինը. չի ջնջեր 35 ժամերու դրութիւնը, բայց կ'առաջարկէ որ այն աշխատաւորները որոնք դիպած են Է.Ռ. Թէ.Թէ.ները (ազատ ժամեր) կարենան կարգադրութիւններ ընել գործատիրոջ հետ, այսինքն այդ ժամերը վճարուին, ինչ որ կրկնութիւնն է ընտրապայքարի իր մէկ ուրիշ լոզունգին՝ աւելի աշխատինք, աւելի չհանելու համար, ինչ որ բաւական հեղնական արձագանգներու առիթ տուաւ: Կարելի է նաեւ կիրակի օրերը աշխատիլ, խնդրոյ առարկայ կ'ուզէ ընել աշխատավարձքերու տուրքերը այն ձեռնարկներուն մէջ, ուր աշխատավարձքի բանակցութիւն չկայ: Մէկ խօսքով, Նիքոլա Սարքոզի կաղանդ Պապան չէ եւ ի վերջոյ ամէն մարդ իր գլխուն ճարը թող տեսնէ: Սարքոզի յայտնեց նաեւ որ ելեկտրականութեան (է. Տի. էֆ.) դրամագլուխին 3%ը պիտի ծախուի, որպէսզի հինգ տարուան վրայ 10էն 15 միլիառ եւրօ յատկացուի համալսարաններուն:

Ուրիշ մէջ, ամէնէն յատկանշական կէտն այն է որ Սարքոզի չօշափուած բոլոր նիւթերուն մասին բարկութեամբ արտայայտուեցաւ եւ այդ բարկութիւնը սկիզբը կը վերաբերէր արուարձաններու ծանր միջադէպերուն: Ինչ որ ալ ըլլայ երկրին վիճակը, Սարքոզի մէկ գոհունակութիւն ունի՝ իր անձը: Ինքզինք ոճ մը գործածեց արուարձաններու խռովարարներուն դէմ, որոնք ոճրագործներ են քանի կրակած են պաշտօնատարներու վրայ (ոստիկան) եւ պիտի գատուին ոճրային առեանններու առջեւ (պէտք է որ յայտնաբերուին...): Ինք ընտրուած է ծրագրի մը վրայ, զոր պիտի գործադրէ, պրագօրէն, բարենորոգումները իրարու պիտի յաջորդեն, տեղի պիտի չտայ որեւէ մարդի մէջ:

Բուն հարցը կը մնար սակայն անյոյժ, երկար հարցազրոյցէն ետք ալ. ի՞նչ է դնելու կարողութեան բարելաւման լուծումը: Կը մնայ սպասել: Մնաց որ երկու լրագրողներն ալ մասնաւոր դժուարութեան մը չմատնեցին Հանրապետութեան նախագահը: Բարի աշակերտներու նման նստած էին, փորձելով երբեմն երբեմն քանի մը խօսք տեղաւորել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆի նախագահը՝ Ահմատինեժատ եւ գործադրչ կրօնապետը՝ Այաթոլա Ալի Խամէնէյ նոյն տեսակէտն ունին Անգլոփոլիսի ժողովին մասին: Ըստ իրենց, արդէն իսկ վիժած է: Տարակարծիք են սակայն ինչ կը վերաբերի հիւպէական բանակցութիւններու նախկին քանդերին, որ կասկածելի նկատուած էր եւ մեղադրուած որպէս լրտես եւ վարչակարգին թշնամի, բայց յետագային անմեղ դատուած էր, զայրոյթ պատճառելով նախագահին:

ՎԵՆԵԹՈՅԻ ՀՐՆԱԽ քաղաքապետերը որոշած են սահմանափակել օտարականներու հաստատումը: Երկրին հիւսիս-արեւելեան այս հրնախի բազմաթիւ քաղաքապետեր կը պատրաստուին պաշտօնապէս պատերազմ յայտարարելու օտարականներուն դէմ, իրենց հրնախներուն մէջ: Նոյեմբեր 25ին, Զիթատէլլա հաւաքուած, զօրակցութիւնը վայելած են հազարաւոր ցուցարարներու: Հիւսիսի Լիկայի 43 քաղաքապետեր յայտնած են թէ տրամադիր են ձեռք առնելու նոյն միջոցները: Հաստատուելու համար, օտարականը պէտք է բաւարար եկամուտ ցոյց տայ (տարեկան 5061 եւրօ), բնակութիւն ունենայ եւ ընկերային ապահովութիւն վայելէ: Հարցը կը վերաբերի գլխաւորաբար Ռումանացիներուն, որոնց թիւը ահաւոր համեմատութեամբ աւելցած է եւ մասնաւորաբար Ցիկաններուն, զորս կը նոյնացնեն ոճրագործութեան: Որոշումը ի զօրու է արդէն Վէռոնա, ուր դատախազը օրէնքին համապատասխան գտած է: Կը նախատեսէ որ հաստատուելու թեկնածուները «ընկերային վտանգ» մը կը ներկայացնեն: Մինչ այդ, աշի եւ ձախի բազմաթիւ քաղաքապետեր ուշադրութեամբ կը հետեւին Հիւսիսի Լիկային այս կարգադրութեան:

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ եւ Ֆրանսական ռաբունութեան միութիւնը խորապէս մտահոգ են խորհրդանութեան դէմ (ՀԱԼՏ) հրեայ ուսանողներու պարագային համար, որովհետեւ անոնք հակալարանական քննութիւններու հրաւիրուած են Շաբաթ օրերը (հրէական տօներու կամ չաշխատելու օր). Այս առընչութեամբ յատուկ դիմումներ եղած են էլիզէի բանբերին միջոցաւ, ինչպէս նաեւ ներքին նախարարին:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ ԵՒ ՍՈՒՏԱՆի միջեւ լուրջ հարց մը ծագած է խաղալիք արջուկի մը պատճառաւ: Աւրդարեւ, Խարթումի եւնայթըտ Հայ Սքուվի մէկ անգլիացի ուսուցչուհին բանտն է, որովհետեւ 6–7 տարեկան իր աշակերտներուն ցած է եւ յայտնած թէ Սուտանի դեսպանը երտեն, ինչ որ մարգարէին անունն է եւ նախատինք կը նկատուի այս անուանակոչումը: Ներկայիս մտրակի քառասուն

(Շար.ը Դ· էջ)

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՒԱՋ-ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Ցառաջ – Միտք եւ Արուեստ»ի նոր (340) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ. –

Շարժարուեստի ճամբով
ԱՐԲԻ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Թաւիաւիներու «Արտոյտներու ագարակը»
ԺԻՐԱՅՐ ԶՈԼԱՔԵԱՆ

Գլխատեցէ՛ք
ՖՐԱՆՍԷՍ ՄԱՐԻՈՆ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ԵԼՈՅԹԸ ՄԱՏՐԻՏԻ ԺՈՂՈՎԻՆ

Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը.ի ևրկիրներուն արտաքին գործերու նախարարներուն Մատրիտի ժողովին ելոյթ մը ունեցած է Վ. Օսկանեան: Խօսելով Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման հոլովոյթին մասին, ըսած է թէ կազմակերպութեան նախագահներուն եւ արտաքին գործերու նախարարներուն պարբերական հանդիպումներով աշխատանքի փաստաթուղթ մը պատրաստուած է. ան կրնայ նախնական համաձայնութեան հիմ ծառայել: Այդ փաստաթուղթը կ'անդրադառնայ հիմնական խնդրին՝ ինքնորոշման միջոցով Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդին ապահովութեան, նոյն ատեն գաղթականներու եւ տարածքներու խնդիրներուն: Սակայն ցաւալի է որ Ադրբեջանը չի դադրիր պատերազմական կոչեր արձակելէ, ահաբեկչութեան քարոզչութիւն ընելէ: Նաեւ համայնական խոչընդոտներով կը վտանգէ արդէն փափուկ հաւասարակշռութիւնը, ամէն անգամ ցոյց տալով որ որեւէ տրամադրութիւն չունի փոխադարձ զիջումներով խնդիրը լուծելու:

«Որեւէնով էլ մենք լիայոյս ենք որ բանակցային կարգաւորումը հնարաւոր է, այս թշնամական մթնոլորտը մտահոգում է մեզ» ըսած է նախարարը, աւելցնելով որ Հայերը կը հաւատան չրջանին մէջ նոր պատերազմներու անհաւանականութեան, որովհետեւ «մենք այն չենք սկսի, եւ երբեք գիտեն որ չեն յաղթի»:

Վ. Օսկանեան ըսած է թէ Հայաստան որպէս եւրոպական ընդգրկուն կազմակերպութեան, անդամ, նախանձով կը դիտէ Եւրոպայի երկիրները որոնք խոր ցնցումներ ապրելով հանդերձ, դիտցած են բանակցութեան ճամբով հարթել զանոնք: «Դուցէ մենք կովկասում կը լինենք յաջորդը որ տարածաշրջանային խնդիրների լուծման համար այսպիսի երւոպական մօտեցում կ'որդեգրենք» ցանկութեամբ ան աւարտած է ելոյթը:

*
**

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՁԵՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՐ

Համայնավար կուսակցութեան 37րդ համագումարի նախօրեակին, Նոյեմբեր 29ին, յայտարարուած է թէ Բիւրոյի որոշումով թեկնածու պիտի չառաջադրուի Փետրուար 19ի նախագահական ընտրութեան: Կուսակցութիւնը պիտի չզօրակցի ալ ո՛չ Ս. Սարգսեանին, ոչ Լ. Տէր Պետրոսեանին: Ընտրութեան չմասնակցելու որոշումը բացատրուած է երկու ազդակով. առաջինը այն է որ 17 տարիէ ի վեր արդէն երկրին մէջ բոլոր ընտրութիւնները կը կեղծուին, երկրորդը առաջադրման համար ուժ միլիոն դրամ երաշխաւորագին վճարելու պայմանն է, կուսակցութեան նիւթական նեղ կացութեան մէջ:

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԱԾ

Նոյեմբեր 29ին Ընտրական յանձնաժողովին ներկայացուած է Լ. Տէր Պետրոսեանի առաջադրման անհրաժեշտ փաստաթուղթերը: Ան առաջադրուած է անձնական նախաձեռնութեամբ:

Նախորդ օրն ալ առաջադրուած է «Ազգային միաբանութիւն» կուսակցութեան նախագահ Աւետիս Գեղամեան, իր կուսակցութեան որոշումով:

Թեկնածու առաջադրուելու պայմանա-

ՄԱՑՐ ՍԹՈՌ

ԳԵՐԱԳՈՑՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ Նոյեմբեր 28ին բացուած է Գերագոյն հոգեւոր խորհուրդին եռօրեայ նիստը: Նոր անդամներէն մէկն է Ֆրանսահայ թեմի առաջնորդ Նորվան Աբբ. Զաքարեան: Ան իր զեկուցումով ներկայացուցած է նորահաստատ թեմին գործունէութիւնը, կազմակերպչական աշխատանքներուն բախած դժուարութիւնները:

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մոսկուայի Հարաւ–արեւմտեան չրջանին մէջ Նոյեմբեր 28ին սպաննուած է նորաձեւութեան տան մը տնօրէն Օլեգ Խաչատուրովը: Սպանութիւնը կատարուած է փողոցը, հրացանի կրակոցներով: Ըստ առաջին տեղեկութիւններու, ոճիրը առընչուած է գոհին առեւտրային գործունէութեան: Օ. Խաչատուրովի դեկավարութեան տակ կը գործէր կաշեղէնի արհեստանոց մը:

ԺամՄ մինչեւ Դեկտեմբեր 6 ԺամՄ 18ն է:

*
**

ԿԵՐՋԻ ԱՐԿԱԾԻՆ ՎՆԱՍԸ

Վերջերս Սեւ ծովու կերչի նեղուցին փոթորիկէն վնասուած նաւերէն մէկը կը փոխադրէր Հայաստանի մէջ գործող երկու ընկերութիւններու պատկանող շինարարական ապրանքներ: Բարեբախտութիւնը այն է որ Հայաստան տարուելիք բեռները փոխադրող նաւը արկածէն մեկ փրկուածն է. բայց երկու մասի բաժնուած է եւ յայտնի չէ թէ բեռները ի՛նչ վիճակի մէջ են: Ապահովութեան ընկերակցութիւնները թոյլ չեն տար նաւուն մօտենալու, հաւատալով որ խընդրոյ առարկայ բեռները ամրափակ բաժիններու մէջ են եւ ջուրը անոնց չէ հասած: Այսուհանդերձ, բաւական բարդ գործողութիւն կը նկատուի բեռները նաւէն հանելը որուն ընթացքին եւս կրնայ ապրանքը վնաս կրել:

*
**

Հ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱԶՏԻԿԵԱՆի ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի «Մոսկուայի մշակոյթի տան» մէջ բացուած է Հ. Ցարութիւն Պզտիկեանի նկարչական ցուցահանդէսը: Ներկայ եղած են ու ելոյթ ունեցած՝ Կեդրոնի տնօրէնը Ա. Սարգսեան, մշակոյթի նախարարուհի Ց. Պօղոսեան, Նկարիչներու միութեան նախագահ Կ. Աղամեան եւ ուրիշներ. ներկայ եղած է նաեւ արւեստաէրներու ստուար բազմութիւն մը:

Ցուցադրուած են աւելի քան վեց տասնեակ գործեր, պատրաստուած՝ նկարչական բազմազան թէքնիքներու կիրարկումով, զանազանելով նախասիրութիւններով:

Նկարիչ Ցակոբ Ցակոբեան որ ներկայ գտնուած է բացումի հանդիսութեան, մեծ դրուատիքով արտայայտուած է Հ. Ցարութիւն Պզտիկեանի արուեստին ու անձին մասին: Ըսած է թէ կարելի չէ անտարբեր մնալ իր նկարներուն, «ինքը ոչ միայն նկարիչ է, այլ նաեւ բացառիկ հայ մարդ: Մէկը որ այդչափ լաւ է հայերէն խօսում, ինձի համար դրւում է ամենաարժէքաւոր աստիճանի վրայ: Մեր մշակոյթը՝ հին եւ նոր, մեր Եկեղեցու, մեր ժողովուրդի պատմութիւնը սքանչելի դիտէ:... Մեծ գործ է անում Հայաստանի, մեր պատմութեան, մեր մշակոյթի համար» աւելցուցած է ան:

ԵԿԷ՛Ք ԽԱՂԱՆՔ ԹՌՉՈՒՆՆԵՐՈՎ, ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՎ

Ատեն մը յանկերգի վերածուած էր տրտունջը թէ հայերէն մանկապատանեկան գրականութեան սով կայ: Մինչդեռ աջէն, ձախէն պարբերաբար կը հնչէր ժխտումը որ կ՛ըսէր թէ կը բաւէր պրպտել: Ատիկա չէր նշանակեր անշուշտ թէ եօթնէն տասնըչորս-տասնըհինգ տարեկան հայերէն կարդալ գիտցող եւ կարդալ ուզող խումբերուն տրամադրելի գրականութիւնը կրնար մրցիլ Ֆրանսականին, իտալականին հետ: Բայց «չկա՛յ»ն անարդար պատճառաբանութիւն էր: Այս իրականութեան համոզուեցայ այն օրը երբ փարիզեան թափառումի իր կայքէրէն մէկուն մէկ անկիւնը կազմակերպուած գրադարանին մէջ տեսայ «Մկնիկ» աշխատանոցին ի մի հաւաքածները:

«Չկա՛յ»ի արդարացումը պարբերաբար կը տարածուի նաեւ խաղերու մարզին վրայ, հակառակ որ միջին-արեւելեան, կամ նաեւ ամերիկեան հայաշատ շրջաններու գրաւաճառներէն կարելի է բաւական բան ճարել: Հասկնալի է, կայ հռառւորութեան, փոխադրութեան առընչուած բարդութիւններու, ծախքերու խնդիրը: Ամէն բանի օրէ օր դիւրացուող, պարզացուող մեր ներկային մէջ, ճիշդ է որ որոշ նախանձախնդրութիւն, համբերութիւն անհրաժեշտ է ընդհանուր հասանքէն չտարուելու համար:

«Չկա՛յ»ներու, տրտունջներու, թէական պատճառաբանութիւններու այս ծովուն մէջ ազուոր, վճիտ նոր կաթիլներ իննայն վերջերս, երկու զեղեցիկ գունաւոր տուփերով: Հայերէնով պատրաստուած երկու խաղերու տուփերն են անոնք: Մէկը «Ծաղկախաղ»ն(*) է, միւսը «Թռչուններու խաղ»ը: Երկուքն ալ պատրաստուած են «Մկնիկ»ի հիմնադիր դաստիարակներէն Արմինէ Գրիգորեանի կողմէ, արտադրութիւնն են Հայաստանի «Շարմաղ» մատենաշարի: Երկուքն ալ խմբական խաղեր են, հայերէն կարդալ սորված երախաներու եւ չափահասներու, ինչպէս կ՛ըսուի «Ծաղկախաղ»ի տուփին վրայ՝ «5–99 տարեկան»ներու համար: Հայերէն տարբերակներն են միջազգային ծանօթ խաղերու:

Առաջինը՝ «Ծաղկախաղ»ը յիշողութեան խաղն է, անգլերէն անունով ծանօթ «Մէմօրի»ն: Հայերէն տարբերակը յիշողութեան արարքին աւելցուցած է թռչնազգիներու անուանումներն ալ: Խաղը բաղկացած է 40 խաղաքարէ. կէսին վրայ կան 20 ծաղիկները, իրենց անուններով, միւս կէսին՝ միայն անունները: Խաղացողը երբ բանայ խաղաքարտը, պէտք է գտնէ պատկերին ծաղիկին անունը կրող քարտը, կամ եթէ բացածը անունն է, գտնէ համապատասխան ծաղիկը: Տուփին մէջ դրուած է փոքր ներդիր մըն ալ ուր խաղի կանոններուն հետ տեղ գտած են ծաղիկներուն հայերէն, լատիներէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն եւ ռուսերէն անուններուն ցանկը, խաղին նկարագրութիւնը, պատրաստողներուն տուեալները, նաեւ ծաղիկներու անուններուն դասական եւ խորհրդային ուղղագրութեամբ մէկ համեմատութիւնը:

Թռչուններու խաղը «Ութնեակ» կոչուած է: Նախատեսուած է 4–10 տարեկաններու համար, ուսուցողական եւ դաստիարակչական զոյգ նպատակ հետապնդելով: Խաղացողը պիտի սորվի ոչ միայն թռչուններուն անունը, այլեւ՝ անոր պատկանած ընտանիքը, անունդը, ապրած միջավայրը, չափը, եւլն.: Ատոր հետ պիտի ճանչնայ բնութեան այդ հատուածը, գոնէ նկարով ընտելանալով անոր հետ:

Թռչուններու 8 ընտանիքի –դաշտային, քաղաքային, անտառային, եւն.– 48 տեսակ ներկայացուած է խաղաքարտերով: Ամէն մէկ ընտանիք տարբեր գոյնով եղերուած քարտեր ունի, ինչ որ կը դիւրացնէ խաղացողին գործը· այդ գործը կը կայանայ նոյն ընտանիքի բոլոր թռչուններուն քարտերը հաւաքելուն մէջ:

Երկու խաղերն ալ պատրաստուած են թէ՛ Հայաստանի, թէ՛ Սփիւռքի համար (ուղղագրութեան տարբերութեամբ), արեւելահայերէն բացատրականներով:

Պէտք է նշել տակաւին նկարիչ Վաչէ Տէմիրճեանի մասնակցութիւնը Ծաղիկներու խաղին: Ան է որ գծած է նկարները:

Երկու խաղերէն ալ տակաւին ահմանափակ թիւով բերուած է Փարիզ, տրամադրելու դպրոցներուն, Սամուէլեան գրատան, եւլն.: Նուէր որոշելու, փնտռելու այս օրերուն աղուոր եւ օգտակար օժանդակութիւն մը «Չկա՛յ»ն ու «Չունի՛նք»ը վանելու գիտակցութեան տէր մեր մեծերուն:

(*) «Ծաղկախաղ», «Ութնեակ» — Արմինէ Գրիգորեան — armineh.grigorian@wanadoo.fr

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄՆԵՐ ԱՆՑԱԾ - ԱՆՄՈՌԱՑ

ՌՈՒԲԻՆ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԳՈՐԾԱՐՔ

90ականներուն ծանր տարիներն էին Հայաստանի համար: Բիւջէքեան պայմանագրով միակողմանի ստորագրուած հրաշագործը չափազանց խախուտ էր ու ամէն օր պատերազմական գործողութիւնների վերսկրման վտանգը առկայ էր (պայմանագիրը ստորագրել էին ռուսական ու հայկական կողմերը միայն ու ադրբեջանցիները հեռացել էին առանց որեւէ համաձայնութեան գալու: Վիճակը նոյնն է այսօր):

Այդ օրերին էր որ Ֆրանսական փոխադրութիւնների նախարարութիւնը կազմակերպել էր միջազգային համաժողով ճանապարհների շինարարութեան բնագաւառում նոր արհեստաբանութեան (թէֆնոլոժի) ներդրման թեմայով ու հայաստանեան մասնագէտները պիտի մասնակցէին պետական հրաւէրով:

Հայկական պատուիրակութիւնը բաղկացած էր երեք հոգուց եւ նրանցով զբաղուելու պատասխանատուութիւնը ինձ էր յանձնարարուած:

Քանի որ երկու երանի երբեք մէկ տեղ չեն լինում, այս անգամ եւս բացառութիւն չեղաւ:

Խնդիրը այն էր, որ հայ պատգամաւորների համար հիւրանոցը վերապահուած էր Շաբաթ օրը ժամը 20ից սկսեալ, իսկ այն ժամանակ հայաստանեան օդանաւերը երեւանից ժամանում էին միայն Հինգշաբթի առաւօտեան:

Կարծեմ պատկերը պարզ է: Պէտք էր յարմարուել:

Շաբաթ օրը մեր հիւրերի հետ նախատեսուած ժամին ներկայացանք նշուած հիւրանոցի ընդունարան:

Մինչեւ այստեղ արտառոց ոչ մէկ բան:

Քանի որ մեր հիւրերը ֆրանսերէն չգիտէին, մօտեցայ ընդունարանի պաշտօնեային անհրաժեշտ կարգադրութիւնները անելու ու նկատեցի, որ ինչ որ մէկը արագ մօտեցաւ ու կանգնեց կողքիս, ականջը սրած իմ խօսքերին: Երբ նկատեց որ ես ներկայացայ որպէս հայկական պատուիրակութեան ուղեկից, թողեց ու նոյն արագութեամբ մօտեցաւ հսկայական սրահի մէկ անկիւնում նստած անձնաւորութեանը:

Մենք սենեակների բանալիները վերցնելով մօտենում էինք վերելակներին, երբ նկատեցինք, որ անկիւնում նստած անձը ղէպի մեզ քայլելով ձեռքի նշաններ է անում: Կարճահասակ, բաւական լեցուն կազմուածք ունէր ու երբ մեզանից ընդամէնը մի քանի քայլ վրայ էր, սահուն հայերէնով մեզ դիմեց.

– Տղե՛րք, Հա՞յ էք: Բարեւ ձեզ, ծանօթանանք: Ես Ադրբեջանի Տրանսպորտի մինիստրն եմ: Ձեզ հրաւիրում եմ, եկէք միասին ճաշկանակի խմենք:

Կարծելով, թէ ես եմ խմբի ղեկավարը, ղիմեց ինձ ու աւելի վստահութիւն ձեռք բերելու համար թեւիցս բռնելով կամացուկ ձայնով աւելացրեց.

– Մենք միասին պիտի գործենք, էդ ապուշ կուիների հետ գործ չունենք:

Ներկայացրեցի խմբի ղեկավարին ու պատուիրակութեան անդամներին բայց անհնար էր, որ ինձ զրպարտի, ու հարցս ուղղեցի.

– Այդ ինչպէ՞ս է որ այդքան լաւ հայերէն գիտես:

– Մի՛ զարմացէք իմ հայերէնով, քանի որ ես ծնուել եմ Սիսիանի շրջանի Աղուդի-Վաղուդի գիւղում ու հայկական դպրոց եմ գնացել: Ձնայած ծագումով Ադերի եմ բայց միեւնոյն ժամանակ զանգեզուրցի եմ:

Այդ ընթացքում մի քանի անգամ կրկնեց որ անպայման միասին մի բան խմենք: Մենք որոշեցինք տեղի տալ ու բոլորս միասին գնունեցինք կլոր սեղանի շուրջը:

Մի քանի սովորական արտայայտութիւններ փոխանակելուց յետոյ մեր զրուցակիցը անցաւ ուղղակի իրեն հետաքրքրող նիւթին՝ դիմելով հայկական խմբի ղեկավարին.

– Ես փոխադարձաբար չհասկացա մի առաջարկութիւն ունեմ: Ներկայ վիճակով մենք ցեմենտի չատ պահանջ ունենք ու մեր արտադրութիւնը բաւարար չէ: Եթէ կարող էք մեզ մի քանի վագոն ցեմենտ յատկացնել, ապա փոխարէնը ինչ կ՛ուզէք կը տանք:

– Դուք ցեմենտի պակաս ունէք մենք՝ բիտումի (կուպր) – չուշացաւ պատասխանը:

– Ինչքա՞ն կ՛ուզես եւ ի՛նչ որակի կը ցանկանաս – այս ասելով գրպանից հանեց իր այցեքարտերն ու մեզ տուեց, առաջարկելով յետագայ օրերի ընթացքին ճշդել քանակներն ու հանդիպման ժամերը:

Այս խօսքերի վրայ գաւաթները մի քանի անգամ պարպուեցին հաճոյակատար արտայայտութիւններով պարուրուած ու քանի որ արդէն ժամը բաւական առաջացած էր ես հրաժեշտ տուեցի ու հեռացայ: Յետագային իմացայ որ կապը տեղի է ունեցել ու որոշ երկկողմանի փոխանակումներ իրագործուել են:

Ահա թէ ինչո՞ւ զարմանալի չէ, որ չնայած պաշտօնական շրջափակումին, այսօր երեւանեան չուկան ողողուած է թրքական արտադրանքի ամէն տեսակի ապրանքներով:

«Ի՞նչ ցուցանէ առակը»:

Ցիրաւի, քաղաքականութեան ու գործարքի բնագաւառում բացակայ է զգացականը ու տիրող սկզբունքն է փոխշահաւէտութիւնը:

Չէ որ, 3–4 տարի, պատերազմա-

ԴԱՂԱՒԹԻ ԴԱՂԱՒԹ

ԳԱՆԱՏԱՑԻ Գէմպրիճի, Թորոնթոյի եւ Մոնրէալի Հայ կեդրոններու հիւրը եղած է Հայաստանի նախկին դեսպան Արա Պապեան Նոյեմբեր 2էն 14: Ան յայորդական դասախօսութիւններով դանատահայ գաղութին ներկայացուցած է «Հայկական ցեղասպանութիւնը եւ միջազգային դաշնագրերը» նիւթը նաեւ Գոնզորտիա, Թորոնթօ եւ Եորք տեղւոյն համալսարաններու ուսանողութեանց: Ելոյթներու ընթացքին, Ա. Պապեան մանրամասն քննարկած է Սեւրի դաշնագիրը, Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը եւ առաջարկած որ այս վերջինին ստորագրած թուականը հռչակուի «Հայրենասիրութեան օր» եւ այս առընչութեամբ ներկայացուցած է իր կոչը:

***

ԼԱՒԱԼԻ (Գանատա) Հայ կեդրոնի «Պարոնեան» սրահին մէջ, Նոյեմբեր 11ին, նախաձեռնութեամբ Գանատայի Հայ Երիտասարդական միութեան տեղւոյն «Բեկոր Աչոտ» մասնաճիւղին յիշատակի երեկոյթ մը տեղի ունեցած է նուիրուած Արցախի ազատագրական պայքարի ազատամարտիկներէն Աչոտ «Բեկոր» Ղուլեանի նահատակութեան 15րդ տարելիցին: Բացումը կատարած է հանդիսութեան հանդիսավարը՝ Մարիա Տօլմաճեան, որ անդրադարձած է Բեկոր Աչոտ փեսայիին կեանքին եւ նուիրումին: Խօսք առած է «Բեկոր Աչոտ» մասնաճիւղին առենապետ Զաւէն Տէր Սահակեան որ նշած է «այսօր եկած ենք ոգեկոչելու ոչ միայն Բեկորի, այլեւ անոր նահատակ ընկերներուն, Վիգէններու, Մհերներու, Շահէններու, Վարդաններու յիշատակը: Մեր սերունդին այս Մամիկոնեանները իրենց եաին ձգելով ընտանիք ու հարազատ, իրենց կեանքը նուիրեցին հայրենի հողի ազատագրման սուրբ գործին»: Մարի Յովհաննէսեան կարդացած է Բեկորի կնոջ՝ Նելլի Ղուլեանի ուղարկած խօսքը, որմէ եզք ցուցադրուած է վաւերագրական տեսերիզը Բեկորի կեանքին մասին: Օրւան բանախօսը եղած է մէթր Հայդուկ Շամլեան, որ ներկայացուցած է Բեկոր Աչոտ մարդը: Ձեռնարկը փակուած է առաջնորդ Խաժակ արք. Յակոբեանի «պահպանիչ»ով:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԹՕ
դիմապատկերներ

ԱՐԹՕ ՁԱՔՄԱՔՃԵԱՆ

Նարեկացի Արուեստի Միութիւն
Երեւան, 2007

կան բախումների ընթացքին հայերը, ինչպէս նաեւ Ազերիները մխեւնոյն զէնքերով էին կռւում:

Միւս խորհրդածութիւնները թողնում եմ ընթերցողին:

⁂

ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԸ

Խորհրդային կարգերի Հայաստանում հաստատուելու յոբելեանը չքեղօրէն տօնելու համար պետական այրերը որոշել էին մի նոր մարզադաշտ կառուցել Երեւանում 70 հազար հանդիսատեսի համար:

Նախագիծը, չատ հետաքրքիր էր, բայց միեւնոյն ժամանակ չափազանց համարձակ, քանի որ այդ մեծութեան մարզադաշտ չունէին, նոյնիսկ Հայաստանից անհամեմատ մեծ ու հզօր «եղբայրական» հանրապետութիւնները:

Ճարտարապետները ճարպիկ լուծում էին գտել՝ տեղաւորելով այդ հսկայական կառոյցը Հրազդանի կիրճում, Մխիթարեանակաբերդի ստորոտում, ուր տեղանքը բնականօրէն համապատասխանում էր նախագծային պայմանների նուազագոյն ծախսերով:

Շինարարական հրապարակը հրաշալական էր: Բազմաթիւ ձեռնարկութիւններ ներկայ էին ապահովելու համար ժամկէտն ու որակը: Այդ բոլորի աշխատանքը ներդաշնակելու համար՝ երկու չաբաթը մէկ, պարտադիր կերպով տեղի էր ունենում հաշուետուական ժողով հանրապետութեան վարչապետի ու կուսակցութեան քաղաքային կոմիտէի պատասխանատուների գլխաւորութեամբ ու ներկայութեամբ:

Այդ հաւաքոյթներին ներկայ էին լինում բոլոր մասնակից ձեռնարկութիւնների ղեկավարները, ինչպէս նաեւ նախագծողները:

Ինձ էր բաժին ընկել մարզադաշտի մերձեցման բոլոր ուղիների նախագծման աշխատանքը: Աւելորդ չէ յիշեցնել, որ եթէ այդպիսի մեծ կառոյց լեցնելու համար պահանջուում է 1·5-ից 2 ժամ, ապա վտանգի պարագային այն պիտի պարպուի քառորդ ժամուայ ընթացում: Այդ էր քաղաքացիական ապահովութեան (protection civile) պահանջը իր հետեւանքներով:

Այդ ժողովներից մէկի ընթացքին վարչապետը չինարարներից մէկին ուղղելով խօսքը հարցրեց.

– Ի՞նչու աջակողմեան սանդխամատը (gradin) պատրաստ չէ:

– Պարոն վարչապետ (իրականում անուն հայրանունով), հնարաւոր չեղաւ քանի որ փայտանիւթ չկայ:

– Իսկ ի՞նչու չկայ:

– Այդ հարցին թող համապատասխան ձեռնարկութեան ներկայացուցիչը պատասխանի:

– Հարցը կրկնում եմ – դիմելով փայտանիւթի պատասխանատուին. Ի՞նչու փայտանիւթ չկայ:

– Պարոն վարչապետ, վագոններով ապրանքը ստացել ենք դիւերը չատ մեծ ուշացումով ու չկարողացանք բեռնաթափել:

–Այժմ ինձ լաւ լսէք ու լաւ հասկացէք: Սոցիալիզմի բոլոր թերութիւնները ես ձեզանից չատ աւելի լաւ գիտեմ ու այդ բնագաւառում սովորելու բան չունեմ: Եթէ վաղը կէսօրն չինհրապարակը ապահովուած չլինի փայտանիւթով, առանց յապաղելու դիմում կը գրես՝ աշխատանքից կամաւոր հեռանալու համար, որպէս անընդունակ գործավար:

Ժողովը չարունակուեց միւս հարցերի քննարկումով ու յաջորդ օրը կէսօրին փայտանիւթը տեղումն էր:

Բայց ի՞նչ պայմաններով:

Ռ. Ց.

Ալֆորվիլ

ԱՆԳԱՐԱ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹՈՎ ՀԱՒԱՔՈՅԹԻՆ ՅԱՆԿԵՐԳՆԵՐԸ ՈՒ ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անգարայի «Մայրաքաղաքի համալսարան»ին մէջ Ցեղասպանութեան նիւթով հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է Նոյ. 23–24ին, «1915ի պատահարներուն իրականութիւնները եւ ներկայի անդրադարձները» նիւթով: Ելոյթ ունեցած են տեսուչ Մ. Հապէրալ, Ռազմավարական հետազօտութեան կեդրոնի տնօրէն Ս. Ուսլու, դասախօս Իւ. Եավուզ, երեսփոխան Շ. Էլէքթաղ, Հայկական բաժնի նախագահ Էօ. Է. Լիւթէմ եւ Թուրք պատմութեան հիմնարկի հայկական հետազօտութեան բաժնէն Ք. Չիչէք:

Առաջին ելոյթէն անգամ մը եւս հնչած են առաջին աշխարհամարտի պայմաններուն, Հայերու դատաճանութեան, օսմանեան երկիրը մասնատելու օտար ուժերու ջանքերուն վերաբերող ծանօթ տեսակէտները, նաեւ Թուրք զոհերու մասին անտարբերութեան պնդումները:

Երեսփոխան ու նախկին դեսպան Շ. Էլէքթաղ կրկնած է թէ Հայերուն նպատակն է ծանօթացում – ճանաչում – հատուցում եւ հող – ազգամաւարութիւնը կերբարկութեան դնել. իսկ Արեւմուտքը անոնց զօրակից է, որովհետեւ հարցը կը դիտէ քրիստոնեայ-իսլամ բախումի տեսանկիւնէն: Ան գանգատած է նաեւ Թրքական անկարողութենէն:

Թուրք պատմութեան հիմնարկի հայկ. բաժնէն Ք. Չիչէք լաւագոյն կազմակերպութեան մը տէր հայկ. լոպիի մը պատկերը գծած է. ըստ ած է թէ ՀՅԴ–ն 200 երկրի մէջ կազմակերպուած է եւ Թուրքիա դէմ յանդիմման է հայկական հզօր կազմակերպչութեան մը, զոր պարտի լաւագոյնս վերլուծել: Ան ըսած է նաեւ թէ աշխարհի պատմութեան մէջ ոչ մէկ ցեղային հաւաքոյկանութիւն այսքան ժամանակ հետապնդած է ներողութեան պահանջ մը: Աւելցուցած է թէ այդ ներողութիւնը պարզ բան չէ, բուն նպատակն է որպէս հատուցում առնալ Արարատը: Կան նաեւ հրկիզները ալ որոնք Հայերու միջոցով հաչուեյարդար տեսնել կ'ուզեն Թուրքիոյ հետ: Համոզում յայտնած է որ Թուրքիա չի կրնար հակաքարոզչութեամբ լուծել հարցը:

Անդրադառնալով Հայոց ցեղասպանութեան ուսումնասիրութեան (genocide studies) ներկայ վիճակին, Չիչէք ըսած է թէ Հայերը ինքնին ոչ մէկ ներդրում ունեցած են այդ բնագաւառին մէջ, ինչ որ ուրիշ ցեղասպանութիւններու պարագային չէ: Ան նշած է նաեւ

(Շար. Ա. Էջէն)

հարուածներէ ազատած է, բայց ոչ բանտարկութենէն (15 օր)։ Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը Լոնտոնէն իր բողոքը բարձրացուցած էեւ յայտնած թէ Սուտանի դեսպանը պիտի հրաւիրուի որպէսզի բացատրութիւններ տայ։ Ուսուցչուհին 15 օրուան բանտարկութենէն ետք, պէտք է երկրէն հեռանայ։

ԼԻԲԱՆԱՆի նախագահական ընտրութիւնը հաւանաբար դրական արդիւնք տայ յաջորդ քուէարկութեան (Դեկտ. 7), չնորհիւ մեծամասնութեան նոր դիրքին։ Արդարեւ, վերցուցած էր, ինչպէս դրեցինք մեր նախորդ թիւով, իր վէթօն բանակներու հրամանատար Մ. Սլէյմանի դէմ։

ՊՈԼՍՈՑ օդակայանէն Սպարտա մեկնած օդանաւ մը կարճ ժամանակ ետք ինկած է. 49 ճամբորդներէն եւ եօթը հոգինոց անձնակազմէն ոչ ոք փրկուած է։

ՄԱՐՏԻՆի մէջ առեւանգուած ասորի կրօնաւորին մասին Թրքական ոստիկանութիւնը կասկած յայտնած է թէ ան կրնայ Սուրիա տարուած ըլլալ։ Պատահարը ուշադրութիւն հրաւիրած է չրջանին մէջ չարադործներու խմբակներու վերջերս աչքաժացած արարքներուն վրայ։ Ըստ բաղմաթիւ լրատուութիւններու այդ խմբակները զանազան ձեւի ճըշտումներ կը դործադրեն քաղաքացիներու վրայ եւ կրօնաւորին առեւանգումը կ'արժեւորուի այդ տեսանկիւնէն. արարքը վախ պատճառելու եւ ճնշումի միջոց մը կը նկատուի։

Centre Culturel SAINT MESROB à PARIS

Le mercredi 5 décembre
à 20 heures 45
NATHALIE-MARYAM BARAVIAN
présentera
LA CUISINE ARMENIENNE

Ce livre, préfacé par l'auteur de l'**Immeuble Yacoubian,** Alaa El-Aswany, n'est pas un simple livre de recettes, il nous fait découvrir l'âme arménienne à travers toutes les traditions, principalement religieuses, restées vivaces dans la cuisine arménienne.

Au 10 bis rue Thouin — Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Vente du livre et dédicace
Cocktail

La
Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville
partenaire
du POLE CULTUREL
D'ALFORTVILLE
présente
« LE CONCERT ARMENIEN OU LE PROVERBE TURC »
de et par
GERARD TORIKIAN
le Jeudi 29 novembre à 20h30
au Pôle Culturel
Salle des Spectacles
Parvis des Arts à Alfortville
(à l'angle des rues Bourdarias et Franceschi)

Renseignements et réservations :
01. 58. 73. 29. 18

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

Récital de chant

Florine OLIVIER (soprano)
Hubert SCUIERFB (tenor)
Naïri DEMIRDJIAN (piano)

Programme : **Schumann — Brahms — Tosti — Bellini — Respighi — Strauss — Wolf...**

Jeudi 6 décembre à 20h30
en l'église arménienne catholique
13 rue du Perche — 75003 Paris

Renseignements et réservations :
06. 08. 46. 18. 01
06. 14. 74. 92. 97

Participation aux frais : 10 euros

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL
DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**

le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au **01. 39. 90. 66. 28**

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
● Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
ou
● Hripsimée au 01 39 87 08 73.

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

ՇԱՒԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՕԾՄԱՆ ԺԻՍՆԱՄԵԱԿ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին
Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի
Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն համար։

*
**

Ժամը 12·30ին սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աթրիումի սրահին մէջ՝
– Ճաշ,
– Տեսերիզ,
– Գեղարուեստական բաժին,
– Վիճակահանութիւն։

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝
01·47·09·23·18
06·34·06·51·91·
կամ
01·47·09·03·79 (*ժամը 19էն յետոյ*)
Թիւերուն՝
– Նախընտրու մասնակցութիւն –

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ԻՍԻ
ՈՒԽՏԻ ՕՐ
ԵՒ
ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ
Իսիի Հայ Առաքելական եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն չրջանի եկեղեցիոց զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին, Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին։
ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ ատենապետներու հոգւոյ հանգստեան
եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար։
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ–ի։

2 NUITS OFFERTES A L'HOTEL EUROPE****
A CHAQUE ACHAT D'UN BILLET D'AVION
PARIS - EREVAN - PARIS
(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)

RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours
11 rue des Pyramides
75001 Paris
Tél. : 01 42 61 51 13

Sevan Voyages
48 Cours de la Liberté
69003 Lyon
Tél. : 04 78 60 13 66

Wasteels
67 La Canebière
13001 Marseille
Tél. : 04 95 09 30 60

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE
du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires

(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

ԻՍԻ

ԵՐՋԱՊՏՈՑՔ

Կապոյտ Ծովի Իսիի «Տ. Սէրէնկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պըտոյտ մը դէպի Ռէնս, կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին։ Այցելութիւն խոտալական մսուրները եւ Ծնունդի չուկան։

Մեկնում ժամը 7·45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն։

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ։

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. –
– Ժագլիի՝ 01·40·95·81·33,
– Ասնիկ՝ 09·53·66·95·06։

ԱԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Աէն–Լու Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղական խորհուրդը, առ ի երախտապիտութիւն Գրիգորիս Եպիսկ. Պալաքեանի, նախկին առաջնորդ հայերու, հիմնադիրներու, ծառայողներու, նուիրատուներու, Թաղական խորհուրդի անդամներու, եւ համայն Թաղեցիներու ննջեցեալներուն, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ՝
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2ին։
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆԾ. ՏԻՏԻԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2
DIMANCHE
2 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 340

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԹԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաւկան առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·842 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·842

«Միտք եւ Արուեստ»ի այս թիւը յատկացուած է չարժանկարի մէջ եղեռնի թեմային։ Անոր մեկնակէտ եղաւ Թավիանի եղբայրներուն «Արտոյտներու ապարակը»։ Նիւթին կը շարունակենք տեղ տալ նաեւ «Միտք եւ Արուեստ»ի յաջորդ թիւով։

ԹԱՎԻԱՆԻՆԵՐՈՒՆ «ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ» ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱՁԺՄԷԱԿԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԱԽԱՆԴՈՂՆԵՐԸ

Սերունդներ Եղեռնը վերապրեցան վերապրողներուն պատումով, որոնք փոխանցեցին իրենց զաւակներուն, թոռներուն, չրջապատին, իրենց կրած զրկանքներն ու տառապանքները, աղէտը։ Մասնակցեցան ցոյցերու, բողոքներու։ Այսօր, երբ վերապրողներէն վերջինները մարելու վրայ են, նոր սերունդներուն, չըգիտցողներուն, չճանչցողներուն, ո՞վ պիտի փոխանցէ, ինչպէ՞ս պիտի փոխանցուի այդ յիշողութիւնը, եղեռնը։ Կա՛ն արձանագրուած վկայութիւններ, նկարահանուած դէմքեր, վերապրումէ ձայնագրութիւններ ու գրաւոր հետքեր, արխիւային նիւթ։ Սակայն չկայ կենդանի պատումը։ Ձմնաց կենդանի փոխանցումը ընտանիքներէն ներս։

Չկան նաեւ գեղարուեստական որակաւոր, համոզիչ եւ մատչելի չարժանկարներ վերապրողներուն պատումին թելը այլապէս չարունակելու, հաւաքական յիշողութիւնը պահպանելու։ Կա՛ն գրական ու թատերական երկեր, որոնք տարածուած չեն։ Եղեռնի սերունդին անհետացումով, յիշողութիւնը կը կորնչի նաեւ ընտանեկան փոխանցումին օղակը, զայն փոխարինող ամուր կառոյց մը, յենարան մըն ալ ստեղծուած չէ։ Դպրոցներու մէջ պատմութեան դասերը բաւարար չեն եւ ոչ ալ գոհացուցիչ, անոնց կը պակսի կենդանի փոխանցումին ապրումը։ Իսկ քաղաքական կազմակերպութիւններուն գործը կը սահմանուի քարոզչական աչխատանքով, որ կը նպաստէ հասարակական կարծիքը արթուն պահելու, հետաքրքրութիւն ստեղծելու։ Ոչ մէկ կազմակերպութիւն ունի արդիական դաստիարակչական միջոցները Աղէտին յիշողութիւնը փոխանցելու նոր սերունդին, նորոգելու անոր մշակոյթին մէջ արձանագրութիւնը։ Կը մնայ անհատական հետաքրքրութեամբ ձեռք բերուած գիտութիւնն ու ճանաչողութիւնը։

ԱՆԱԿՆԿԱԼ

Եւ ահաւասիկ անակնկալը՝ Արտոյտներու Ագարակը, զոր կարելի է կոչել անդրանիկ դասական չարժանկարը Ցեղասպանութիւնը ծանօթացնելու, ճանչցնելու։ Թավիանի եղբայրները Հայկական Ցեղասպանութիւնը կը ներկայացնեն, իբր այժմէական համամարդկային հարց։ Ցեղային մաքրագործումի մը պատմութիւնը։ Հզօր, պետական ուժի դիրքերուն տիրող, գաղտնի կազմակերպութեան մը քաղաքական արխիւնալի ծրագիրը, որ այսօր եւս կը կրկնուի միջազգային հրապարակին վրայ՝ Տարֆուր, Ռուանտա...

Ըստ Ճիանփաօլօ Վիզէթթիին, Լա Ռեփուպլիքայի Թղթակիցը, պատմական Արտոյտներու ագարակէն ոչինչ մնացած է, ոչ ագարակ կոչուածը, ոչ անոր բնակիչները, ոչ ալ անոր պատմութեան առընչուած դէրակատարները, ինչպէս կը պատմէ Թղթակիցը որ գացած է Խարբերդ Արտոյտներու ագարակին հետքերը փնտռելու։ Կը մնայ միայն դէպքերուն յիշողութիւնը, իբրեւ ժառանգութիւն, տառապեցնող, խանդարիչ, երկու կողմերուն համար՝ զոհ ու զահիճ։ Յիշողութիւն մը որ ինքն իր ներքին օրինաչափութեամբ, երբեմն կը վարակէ նաեւ խաղէն դուրս մնացած անձեր, երբորդ ճակատ մը ստեղծելով, որոնք նոյնքան խանգարուած, համահունչ, կը ստանձնեն պատմութիւնը ու կր փոխանցեն իրենց կարգին իրենց չրջապատին, թերեւս փրկելու ու փրկուելու համար մարդկութիւնը տանջող ողբերգութիւններէ։ ահա պարագան Թավիանի եղբայրներուն։

Երեւոյթը աննախընթաց չէ, օտար գրողներ, պատմաբաններ, արուեստագէտներ, պետական դէմքեր նմանօրինակ յանդուգն կեցուածքներ ցուցաբերած են, համամարդկային դատեր պաշտպանած։ Սակայն, չարժապատկերը, որքան ալ պատկերահան–արուեստագէտի ստեղծագործութիւնը ըլլայ, ան նաեւ ճարտարարուեստի մը արտադրութիւնն է, պաշտպանուած՝ պետութիւններու կողմէ, որուն մէջ գեղարուեստականէն զատ չատ մը այլ նկատառումներ կը խաչաձեւեն զիրար։ Պետութիւնները իրենց մշակութային ու ազգային չահերէն մնկնած կը պաշտպանեն, կը հսկեն անոր գաղափարական արտայայտութիւններուն, նիւթական եւ այլ օրինակն լծակներով ազդեցութիւն կը բանեցնեն անոր արտադրութիւններուն վրայ եւ ի հարկին զայն կը գործածեն քարոզչական նպատակներով։ Ան բացառիկ ուժը ունի տարածուելու, պետական ու լեզուական սահմանները զանցելու, լայն հասարակութիւններու հասնելու, զանոնք հետաքրքրելու, հասարակաց կարծիքը ստեղծելու, հաւաքական յիշողութիւնը պահպանելու։

Հայկ. Ցեղասպանութեան դասը չարժապատկերի միջոցով հետապընդելու ձգտումը ունի երկար անցեալ մը։ Հայերը, մինչեւ Սովետական Միութեան փլուզումը, չունենալով անկախ պետութիւն մը, չունէին նաեւ չարժապատկերով 1915ի դէպքերը արձարծելու ազատութիւնը։ Սփիւռքը տասնեակ տարիներով պայքարած է գրաւելու համար պետութիւններու կողմէ պաշտպանուած այս ամրոցը, պատեհ առիթին սպասած չարժանկարի միջոցը գործածելու Ցեղասպանութեան ճանաչման համար։ 1988ի Սպիտակի երկրաչարժը եւ Հայաստանի անկախութեան ձեռքբերումը դուռը բացին Հայկ. Ցեղասպանութեան նկարահանման ու անոր առնչ դրուած արգելքներու վերացման։ Կամաց կամաց սկսան չարդերու տեսարաններ նկարահանուիլ (ինչպէս՝ Վէրնէօյի Մայրիկը, ապա՝ չարժանկարներ պատրաստուիլ՝ Ղոյեանի Արարատը...)։

Հայաստանի Գ. Հանրապետութեան հռչակումով, հայկական պետականութեան վերահաստատումով վիճակը կրնար փոխուիլ, սակայն, ի տես արդէն անկախութեան 15 տարիներուն, Ցեղասպանութեան վերաբերեալ գեղարուեստական արտադրութիւններ չեղան։ Թերեւս, միայն Ֆրունզէ Դովլաթեանն է, որ այս ժամանակ–ագրութեան մէջ ստեղծեց Ամերիկահայ ընտանիքի մը պատմութիւնը, որ ապրեցաւ Մեծ Եղեռնը։ Ֆիլմը, որ ունի ինքնակենսագրական տարրեր, ներկայացուեցաւ 1989ին Երեւանի Ժ. Միջազգային կինոփառատօնին։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՑՆՑՈՒՄԸ

Հայկ. Ցեղասպանութեան դասը չարժապատկերի միջոցով հետապընդելու ձգտումը ունի երկար անցեալ մը։ Հայերը, մինչեւ Սովետական Միութեան փլուզումը, չունենալով անկախ պետութիւն մը, չունէին նաեւ չարժապատկերով 1915ի դէպքերը արձարծելու ազատութիւնը։ Սփիւռքը տասնեակ տարիներով պայքարած է գրաւելու համար պետութիւններու կողմէ պաշտպանուած այս ամրոցը, պատեհ առիթին սպասած չարժանկարի միջոցը գործածելու Ցեղասպանութեան ճանաչման համար։ 1988ի Սպիտակի երկրաչարժը եւ Հայաստանի անկախութեան ձեռքբերումը դուռը բացին Հայկ. Ցեղասպանութեան նկարահանման ու անոր առնչ դրուած արգելքներու վերացման։ Կամաց կամաց սկսան չարդերու տեսարաններ նկարահանուիլ (ինչպէս՝ Վէրնէօյի Մայրիկը, ապա՝ չարժանկարներ պատրաստուիլ՝ Ղոյեանի Արարատը...)։

Հայաստանի Գ. Հանրապետութեան հռչակումով, հայկական պետականութեան վերահաստատումով վիճակը կրնար փոխուիլ, սակայն, ի տես արդէն անկախութեան 15 տարիներուն, Ցեղասպանութեան վերաբերեալ գեղարուեստական արտադրութիւններ չեղան։ Թերեւս, միայն Ֆրունզէ Դովլաթեանն է, որ այս ժամանակ–ագրութեան մէջ ստեղծեց Ամերիկահայ ընտանիքի մը պատմութիւնը, որ ապրեցաւ Մեծ Եղեռնը։ Ֆիլմը, որ ունի ինքնակենսագրական տարրեր, ներկայացուեցաւ 1989ին Երեւանի Ժ. Միջազգային կինոփառատօնին։

Գրեց՝ ԺԻՐԱՅՐ ԶՈՒԼԱՔԵԱՆ

կաշրջանին, կարօտով կ'անդրադառնայ Եղեռնին, հերոսը Թուրքիոյ սահմանը կ'անցնի վերագտնելու իր ծննդավայրը։ Իսկ, Սովետական չրջանին Մալեան արձարծեց նիւթը Նահապետով, սակայն սովետական վարագոյրին ետին, չատ հեռու կարելի չէր երթալ։

Այսպէս է որ գէթ Սփիւռքի մէջ, միջազգային համբաւ վայելող չարժանկարի բեմադրիչներ, կարողացան նկարահանել ջարդերու առաջին տեսարանները, չրջանցելով օտար պետութիւններու զանազան բացասական կեցուածքներ, համոզելով արտադրիչները, գոյացնելով արտադրութեան անհրաժեշտ գումարը։

Սակայն, այս բոլորով հանդերձ, դեռ պէտք էր Հայկական Ցեղասպանութիւնը արձարձելու աւանդութիւնը ստեղծել։ Դիւրին չէ մէկ օրէն միւսը համոզիչ, գեղագիտօրէն յագեցած չարժապատկերներու ծնունդ տալ։

Այս իրավիճակին մէջն է որ կը յայտնուի Արտոյտներու Ագարակը, որուն պատրաստութեան ընդդիմացած է Թուրքիան, նոյնիսկ՝ Իտալիան, այսուհանդերձ, ան արտադրուած է չորս երկիրներու մասնակցութեամբ՝ Իտալիա, Ֆրանսա, Սպանիա եւ Պուլկարիա, առաւել՝ Եւրոպական Միութեան Eurimage–ի նպաստը։ Արժած է տասը միլիոն եւրօ։ Նիւթը ներչնչուած է Անթոնիա Արսլանի հեղինակած նոյնանուն գիրքէն որ իր ընտանեկան անցեալին վերապատումն է։

ԱՆՄԱՏՉԵԼԻ ՀՈՂԸ

Իտալական չարժապատկերի կարեւոր դէմքերէն են Թավիանի եղբայրները։ Անբաժանելի եղբայրներ, որոնք միչտ միասին ստորագրած են երկտասնեակ մը ֆիլմեր, ինչպէս՝ «Padre e Padrone», «La Nuit de San Lorenzo», «Chaos»...։ Արժանացած միջազգային բարձրագոյն մրցանակներուն։ Իրենց սինեման կը ձգտի մարդկային արժէքներ հետապընդելու։ Ան կը յատկանչուի իրական պատմութենէ քաղուած նիւթով, ուր ընկերային, ընտանեկան, քաղաքական ազդակներ կը գոյակցին ու միջավայրին համապատասխան կերպարներ կը ստեղծեն։ Այս հայեցակէտը կը ձգտի մարդկային արժէքներ հետապընդելու։ Ան կը յատկանչուի իրական պատմութենէ քաղուած նիւթով, ուր ընկերային, ընտանեկան, քաղաքական ազդակներ կը գոյակցին ու միջավայրին համապատասխան կերպարներ կը ստեղծեն։ Այս հայեցակէտը նաեւ գծալի է Արտոյտներու Ագարակ–ին մէջ, ուր Անթոնիա Արսլանի գործին փաստագրական ու վիպային յատկանիշներ գրաւած են Ֆիլմի հեղինակներուն ուչադրութիւնը։

Թավիանիներուն նախաճեռնութիւնը եզակի յանդգնութիւն է։ ստանձնել նիւթ մը որ չուկայիկ չէ, պարտադրել զայն հակառակ թուրք պետութեան ու նոյնիսկ իտալական պետութեան ճնշումներուն, ստանձնել ծրագիրը ու անոր գեղարուեստական մշակումը, գիտնալով հանդերձ որ նախանիւթն ու պատմական, մշակութային տուեալները, էութեամբ չարժանկարին հեղինակներուն մշակութային ինքնութեան, ընտանեկան պատմութեան մաս չեն կազմեր։ Համոզումի ու գաղափարականի սէր անձեր են։ կը նկարահանեն այն ինչին որ կը հաւատան։

Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով չարժանկարի պատրաստութեան ձեռնարկողը գիտէ որ չարք մը դժուարութիւններու պիտի հանդիպի, որոնց ամէնէն թեթեւը վարչական ու չուկայական վերապահութիւններն են, որովհետեւ վերոնչեալ դժուարութիւններու կողքին, Հայոց Ցեղասպանութեան չարժանկարային ներկայացումը կը բախի չարք մը պատնէշներու։

ա – Առաջինը կը վերաբերի նկարահանման համար աչխարհագրական վայրին անմատչելիութեան։ Կարելի չէ Արեւմտահայաստան երթալ, դէպքին վայրը, աւելի ճիչդ դէպքերուն վայրերը, տեղւոյն վրայ նկարահանելու համար պատ–

(Շար.ը Դ· էջ)

ԾԱՐԹԱՐՈՒԵՍՏԻ ՃԱՄԲՈՎ...

(Ա. ՄԱՍ)

Նարժարուեստը, ոստիկանական պատումի պէս, առիթ է տալիս, որպէսզի անվտանգ կերպով, անճնապէս ապրուի այն կատարեալ յուզումը, **չարչարանքն** ու անձկութիւնը, որ մարդկային կեանքի բարեկարգման համար հարկաւոր է զոպուի:

Գաբլ Կոսթաւ Եունկ

Մի՛ջազգային չարժարուեստի խաղարկային ֆիլմերի մէջ, Հայոց կոտրածները, տեղահանութիւնները ու բնաջնջումը, ընդհանրապէս նիւթ չեն կազմել: Աւելի քան ութ տասնամեակների մի՛ջազգային մասշտաբով տարածում գտած ֆիլմերի մէջ եղածը փնտռելու դէպքում, պիտի գտնենք միայն հետեւեալ վեց վերնագրերը·

1 – «Հոգիների աճուրդը կամ Բռնաբարուած Հայաստան» (1919) [1]

2 – «Ամերիկա, Ամերիկա» (1963) [2]

3 – «Նահապետ» (1977) [3]

4 – «Մայրիկ» (1991) [4]

5 – «Արարատ» (2002) [5]

6 – «Արտոյտների ագարակը» (2007) [6]

Ցանկը անմի՛ջապէս բացայայտում է·

Համաշխարհային գոյզ պատերազմների մի՛ջեւ ընկած 21 տարիներում՝ 1918 – 1939, իրագործուել է միայն մէկ,

Սառն պատերազմի 44 տարիներում՝ 1945 – 1989, երկու,

Պէրլինի պատի անկումից յետոյ, 18 տարիներուն՝ 1989 – 2007, երեք ֆիլմ:

Դանդաղօրէն քանակային եւ ոչ անպայման որակային աճ արձանագրուած այս ընթացքում, որչի՛ղ դեր են ունեցել թէ գրաքննութեան եւ թէ նիւթական հարցերը: Ֆիլմի արտադրման հետ կապուած այդ գոյզ խնդիրները չօշափելիս պիտի նկատենք՝ դրանք քաղաքական իրաւիճակներին սերտ կապակցուած, եղել են չարժարուեստի բովանդակութեան ու արտայայտչաձեւին լիցք տուող հիմնական ազդակները:

ՇԱՐԺԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆը
(Պատմական ակնարկ)

Ֆիլմերին վերաբերող գրաքննութիւնը սկիզբ է առել Ամերիկայի Մի՛ացեալ Նահանգներում (1908) ու ապա տարածուել է այլուր՝ Ֆրանսիա (1909), Անգլիա (1912) եւ այլն: Պաշտօնապէս պետական կառոյցի մէջ ներառուած առաջին գրաքննական հաստատութիւնը դրծել է Շուէդիայում (1911) ուր ամէն մի ցուցադրուող ֆիլմ, պարտաւոր էր արտօնուած անցագիր կըրել: Ամէնուր նոր ձեւակերպուող արգելքները, ընդհանրապէս տարբեր էին մամուլի ու գրքի գրաքննութիւնից: Գրականութիւնը փոքրաթիւ ընթերցող ունենալով, սահկաւաթիւ սահմանումի ու արգելքի էր ենթակայ· իսկ ֆիլմը՝ իր պատկերային լեզուով անգրագէտներին ու յատկապէս մասսաներին ըմբռնելի լինելով, առաւել չատ:

ԱՄՆ–ում բանեցուած առաջին դրաքննութիւնը, ուղղուած էր «Մակպէթ» ֆիլմին (1908): «Անշուշտ Շէյֆսփիրը արուեստ է, բայց այն անպայման յարմար չէ մեծ ժողովրդականութիւն վայելող շարժարուեստին: Ոնիրը թատերախաղի մէջ ոչ ուղղակի է ցուցադրւում ու ոչ էլ դիտւում է·այնինչ այն ֆիլմի մէջ ամենաաչքառու կերպարանքն է ստացել» [7]: Ի սկզբանէ, այս առարկութեամբ, չարժարուեստի համար սահմանուեց ու խնդիր դարձաւ «չտեսնուածը» արարքից ծընունդ առած «ցուցադրուելիք» ու «չցուցադրուելիք» պատկերի հարցը:

Ա· Համաշխարհային Պատերազմի օրերում ու դրան անմի՛ջապէս յաջորդող հինգ տարիներում, երբ Ցարական Ռուսաստանի կայսրութեան մէջ գրաքննութեան սահմանումները ժամանակաւորապէս խախտուել էին, Կովկասեան քաղիւղի որոշ հայ բաժնետէրերը, չարժարուեստի մարզում եւս նիւթական ներդրում ունենալով, յաջողեցին մի քանի ֆիլմ ֆինանսաւորել: Զանազան ֆիլմադարանների մէջ պահուող, այդ ֆիլմերից մեզ հասած պատառիկները, դեռ մինչ օրս հարկաւոր կերպով կարգի չեն դրուել: Այդ բերումով, ներկայիս միայն կարող ենք յիշել՝ Ցարական կայսրութեան օրերին արտադրուած այդ ֆիլմերի մէջ պատկերուած Օսմանեան Թուրքերի եւ Քրտերի ցուցաբերած վայրագութիւնները ընդդէմ հայութեան, նոյնքան չհաղթը չուկայ ունէին, որքան Ռուսական կայսրութեան հրեայ փոքրամասնութեան դէմ երկրի վարչակարգի բանեցրած չարդերի սինեմատոգրաֆիկ վերակերտումները: Բնական է, որ պատերազմից յետոյ հաստատուող քաղաքական նոր իրավիճակները, համաձայն իրենց շահերի, պիտի հիմնովին փոխէին չարժարուեստի արտադրութեան ընթացքը:

ՎԵՐԱԿԵՐՏՄԱՆ ՃԱՄԲՈՎ

Նախագահ Ու· Ուիլսընի եւ ամերիկեան վարչակարգի կողմից Անատոլուի նկատմամբ գործադրուող նոր ծրագիրների չնորհիւ, «Ամերիկեան Հայկական եւ Սուրիական Օգնութեան Ցանձնաժողով»ը [8], գլխաւորութեամբ արտադրիչ Ուիլիըմ Ն· Սելինկի, Հոլիվուտում իրագործեց «Հոգիների աճուրդը···» (1919): Խաղարկային ֆիլմը, իբրեւ նիւթ, հերուհի ու վկայ, ունէր կոտրածից փրկուած Աբորա (Աբշալոյս) Մարտիջանեանին: Վերջինս իր ապրածն ու տեսածը վէպի առաղձ ոարձնելով, առիթ էր տեղծել, որ ֆիլմում ի միջի այլոց տեղ գտնեն նաեւ դեռ «չտեսնուած» Անատոլեան դէպքերը՝ տեղահանութեան ու բեմականացուած ընթացքով, կեղծ պատրանքով, դիտողին ամէնուր չփոթի են մատնում ու պատմականօրէն մեր օրերում մեծապէս վնասակար դեր են կատարում:

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

Երկու համաշխարհային պատերազմների մի՛ջեւ ընկած տարիներում՝ 1930ին բանաձեւուեց ու խըստօրէն կիրառուեց Հոլիվուտեան ֆիլմերի արտադրութեան սահմանումները: Մի՛եւնոյն օրերին մի՛ջազգային չուկայ մտաւ Ֆրանց Վերֆլէլի «Մուսա լերան 40 օրերը»: Մեծ համբաւ չհաց վէպի հեղինակային իրաւունքը ֆիլմի համար գնելով, «Մեթրօ – Կոլտուին – Մայէր» հիմնարկը ընտրեց Հոլիվուտի լաւագոյն արտադրիչներից մէկին՝ Իրվինկ Թալպըրկին: Վերջինս, 1935ին, հրաւիրեց երկու տաղանդաւոր անհատների՝ ցենարիստ Ֆրանսէս Մարիոնին եւ բեմադիր Ռուբէն Մամուլեանին:

Երբ ընթացքի մէջ էր աշխատանքը, Ֆրանսիա՝ Լիոն քաղաքում, ծրագրուեց ցուցադրել «···Բռնաբարուած Հայաստան»ը: Ըստ պահպանուած փաստերի, յիշուած գոյգ ծրագրերի կապակցութեամբ, միաժամանակ թէ՛ Ֆրանսիայում եւ թէ՛ ԱՄՆ–ում, արգելման քայլեր են առնուում: Հայութիւնը, դրդուած Սովետական քարոզչութիւնից, վիրաւորուած «Բռնաբարուած Հայաստան···» խորագրից, Լիոնի ոստիկանութեան դիմելով, պահանջում է արգիլել ցուցադրումը. իսկ Թուրքիան ի պաշտպանութիւն իր «նորահաստատ» երկրի, դեսպանի միջոցով ամերիկեան վարչակարգի ու Լ· Բ· Մայէրի հետ հանդիպելով, խափանում է «Մուսա լերան» ֆիլմի իրագործումը [9]:

Զոյգ արգելումներին էլ ծառայել էին 1935ին ի գօրու դրուած Ազգերի Դաշնակցութեան նոր սահմանումները: Ըստ դրանց կարելի էր՝ «արգիլել /···/ այն ֆիլմերը /···/ որ յարձակւում, զրպարտում, վարկաբեկում, ծաղրում, անարգում, կամ ուղղակի կամ անուղղակի խեղաթիւրում են կենցաղը, սովորութիւնները, հաստատութիւնները, վարուելակերպը, իրայատկութիւնները կամ պատահած անսովոր դէպքերը /··/»: Միաժամանակ երրակացուցած էր՝ «Որեւէ երկրի ֆիլմի արտադրութեան հիմնարկ, անարգանքի բանեցնելու դէպքում, ենթակայ է պատժի /···/ որն ընդգրկում է անարգող հիմնարկի արտադրած բոլոր ֆիլմերի ցուցադրութեան արգելումը» [10]:

Նշուածով արդէն նախապէս երկու պետութիւն՝ Զօրավար Ֆրանքոյի Սպանիան ու Ֆրանսիան, արգելափակել էին երկու ֆիլմ [11]: Իսկ Պենիթօ Մուսոլինիի Իտալիան, բողոքել ու յաջողել էր արգիլել, ֆիլմերի մէջ Իտալացուն իբրեւ չարագործ կամ ծաղրուած ներկայացնելը: Մինչեւ Բ· Աչխարհամարտը բանող այդ սահմանումները, անդամներ ամբողջութեամբ նորովի հաստատուելով, ամէնուր անկարելի դարձրին Հայոց տեղահանութիւնն ու չարդը չարժարուեստի մէջ պատկերելը:

Բնականաբար երեք տասնամեակ առիթ չտրուեց, որ Մամուլեանի պէս մի տաղանդ, ժամանակին գեղարուեստական արժանիքներով յագեցուած, վիպական լիցք ունեցող, հոգեհարազատ, ժողովրդական հետաքրքրութիւն առաջացնող, մի՛ջազգային չուկան գրաւող մի ֆիլմ իրագործի: Մայէրը, հաւատարիմ չուկայի սկզբունքներին, առանձնապէս հետաքրքրուած չէր Հայոց Պատմութեամբ ու ճակատագրով: Վէպի մէջ պատկերուած հերոսապատումը, մի՛ջազգային առումով ընթերցողների մօտ արդէն լայն ընդունելութիւն գտած, ապագայ ֆիլմին մեծ չուկայ էր խոստանում, իսկ Մամուլեանի ընտրութիւնը պարզապէս առընչուած էր նրա այդ օրերին չհած համաշխարհային համբաւին ու «չհարեր» բեմադրական տագանդին: Մի իրողութիւն, որ այժմ ներկայ ֆիլմի համար «վնասակար» ազդակ էր համարւում: Բնականաբար չհաղթը գրուած կառոյցները, Թուրքիայի ընդդիմութիւնը նուազեցնելու եւ «Մուսա լերան» ծրագիրը վրկելու նպատակով, ծրագրեցին հայ բեմադրին փոխարինել մի այլ ազգի հետ: Հրաւիրեցին Ֆրանսիացի Ժիւլիէն Տիւվիվիէն: Այս անգամ՝ Ֆրանսիայի Արտաքին գործոց նախարարութիւնը տեղիք տուեց Թուրքիայի պահանջին ու կրկին կանխուեց ծրագիրը:

Աւելի քան կէս դար յետոյ «Մայրիկ»ը (1991) իրագործելիս Հանրի Վէրնէօյ (Աչոտ Մալաքեան) խոստովանեց հետեւեալը՝ «Մի անգամ պայմանագիր կնքեցի "Մեթրօ - Կոլտուին – Մայէր"ի հետ 250 հազար տոլարով [12] "Մուսա լերան 40 օրերը" նկարելու համար: Մէկ ամիս աշխատեցի, գրեցի ցեւարը, խոշոր գործ ստացուեց: Քանի բեմադրիչներ փորձել են նկարել, գրել են փիլմի ցեւարը, բայց յետոյ ձեռք են քաշել, չի ստացուել: Նոյնիսկ Ռուբէն Մամուլեանը օգտցել է, որ խոշոր գործ է, անցած պատմութիւն եւ կէսից հրաժարուել նրկարելուց [13]: Ես չէի ուզում անուս կորցնել [14]»:

Նախապէս՝ 1969ին, նշուած պայ-

մանագրի կապակցութեամբ, Մալաքեան իր չհամաձայնութիւնը բացատրել էր այսպէս՝ «"Մուսա լեռան 40 օրերը" հայկական ողբերգութենէն դրուագ մը ըլլալով հանդերձ, կրնա՞ենք այսօր, մեր օրերուն միջազգային երիտասարդութեան հրամցնել: Յիսուն տարուան հնութիւն ունեցող այդ դրուագը ի՞նչ ընդունելութիւն պիտի գտնէ օտար հանդիսատեսներու մօտ: Մանաւանդ, երբ գիտենք որ անկէ յետոյ միլիոններով մարդիկ լեցուցին փուռերուն մէջն ու այրեցին, երբ այսօր դեռ պատերազմներ կը մղուին մեր շուրջը...»:

Եւ այսպէս, «Մուսա լեռ»ը մեծաձայալ կերպով չարժարուեսաւում իրագործուած տեսնելու «ծարաւը», հայութեան մօտ յագեցում չգտած, հայ բեմադիրներուն ու հայ ժողովրդի հաւաքական գիտակցութեան մէջ, իր ձախողութեամբ խիստ բացասական ու աւերիչ հետք թողեց: Ու դա, դեռ չարունակւում է մինչեւ այսօր: Ժամանակին օսմանեան՝ եւ ապա Թուրք կառավարութեան հասցրած հարուածները, ֆիլմի արտադրութեան անդաստանում եւս այնքան դիպուկ ու բանող էին, որ երկար տարիներ, հակառակ նորովի ստեղծուած առիթների ու հնարաւորութիւնների, թէ՛ Հայեր եւ թէ՛ ուրիշներ, ժխտողական իրավիճակում գերուած անկարող եղան, ստեղծագործական առումով, նոր գիտակից կեցուածք ցուցաբերել:

Ա. Ց.

---

1) Բեմադիր՝ Օսքար Ափֆէլ, պատումը՝ Հ. Լ. Կէոցի (մասամբ ըստ Հայուհի Արշալոյս [Արորա] Մարտիկանեանի վկայութեան): ԱՄՆ, 1919, First National / Warner Bros. – բնօրինակը՝ 120 րոպէ, Հայաստանում պահպանուել է՝ 15 րոպէ:

2) Բեմադիր եւ հեղինակ՝ Էլիա Քազան (ըստ իր ազգակիցների վկայութիւնների): ԱՄՆ, 1963, Warner Bros. – 168 րոպէ, բնօրինակը՝ 173 րոպէ, կրճատուած տարբերակը՝ 168 րոպէ:

3) Բեմադիր՝ Հենրիկ Մալեան, պատումը՝ Հրաչեայ Քոչար: Սովետական Հայաստան. 1977, Հայֆիլմ/Sovexportfilm – 94 րոպէ:

4) Բեմադիր եւ հեղինակ՝ Հանրի Վէրնէօյ, (իր ընտանիքի մասին): Ֆրանսիա. 1991 – 137 րոպէ:

5) Բեմադիր եւ հեղինակ՝ Ատոմ Եղոյեան: Գանատա. 2002 – Alliance Atlantis / serendipity point Films / Ego Film Arts – 115 րոպէ:

6) Բեմադիրներ՝ Փաօլօ եւ Վիթորիօ Թավիանի, պատումը՝ Անթոնիա Արբասինի վէպից: Իտալիա – Ֆրանսիա – Պուլկարիա – Սպանիա. 2007 – 122 րոպէ:

7) Guinnes Film Facts&Feats - 1980.

8) American Committee for Armenian and Syrian Relief.

9) Տե՛ս. այս համարում՝ Ֆրանսէս Մարիոն, Գլխատեցէ՛ք:

10) League of Nations - **Treaty Series.** Vol. CLXV (1935).

11) Blockade (*Խափանում*) եւ Devil's Island (*Սատանայի կղզին*):

12) *Խօսքը իր վարձատրութեան մասին է:*

13) *Խեղաթիւրուած է իրականութիւնը: Մամուլեանը չհրաժարուեց:*

14) *Սովետական Արուեստ*, 1, 1989:

15) *Սերովբէ Մխիթարեան*, Ֆրանսէսքինով Արտայայտուող Հայ Արուեստագէտներ – 1969, *Փարիզ*:

ՖՐԱՆՍԷՍ ՄԱՐԻՈՆ (1)

ԳԼԽԱՏԵՑԷ՛Ք

Լուրջ-կատակ հէքեաթ մը Հոլիվուտէն (2)

Մեծածաւալ արտադրութիւններ իրարու կը յաջորդէին, եւ Իրվինկ (3) ինծի Վրանց Վէրֆէլի «Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը» յանձնեց: Ռուբէն Մամուլեան, որ մեծ տաղանդի տէր մարդ է, ֆիլմը պիտի վարէր: Թէեւ այս գործառոյթ տրամը հաճոյքով կարդացի, սակայն անոր կեդրոնական նիւթը՝ Թուրքերուն յարաբերաւ վայրագութիւնը Հայերու հանդէպ, սոսկալի պիտի թուէր չարժանկարի հասարակութեան: Շատ Հայերու հետ ծանօթացած էի եւ զանոնք հաւնած էի, սակայն չկրցայ յիշել Թուրք մը, զոր բաւական ճանչցած ըլլայի որպէսզի կարենայի դատել թէ արդեօ՞ք իր երկրի նկարագրին տիպարը կրնար ըլլալ: Պատմուածքին հակաթուրք բնոյթը չխանգարեց զիս. միակ մտահոգութիւնս զանազան ցեղերու հետ նախապէս մեր ունեցած դժուարութիւններուն յուշերն էին. անոնք կը կարծէին թէ իրենց երկիրները զրպարտած էինք:

Մայիսի վերջերուն, Իրվինկը գրասենեակը կանչեց զիս: Այնքան սպառած կ'երեւէր, որ մտահոգութիւնս հազիւ կրցայ թաքցնել, բայց գիտէի որ կարեկցութեան որեւէ խօսք կամ չարժում երբեք պիտի չընդունէր:

– Կարծեմ «Մուսա Տաղ»ը պէտք է յետաձգեմ:

– Թուրքիոյ կառավարութի՞ւնը:

Գլուխը հակեց:

– Մի եւնոյն պատմութիւնը: Մի եւնոյն սպառնալիքները: Կ'երեւի կարելի չէ Թուրքիան կորսնցնել:

Փորձեցի կատակելով պինք քիչ մը ուրախացնել:

– Ձե՞նք կրնար ամենադաժան Թուրքերը իբրեւ ծպտուած Ամերիկացիներ ներկայացնել:

Թեթեւակի ժպիտով մը պատասխանեց:

– Դեռ չեմ յուսահատած: Նպատակ ունիմ իրենց դեսպանին հետ տեսնուելու, ու յետոյ Թեերեւս, երբ բաւական ուժեղ զգամ, իրենց կառավարութեան հետ առանձնապէս պիտի սակարկեմ: Հիմակուհիմա բեմադրութիւնը մէկ կողմ դիր եւ նոր բան մը սկսէ:

– Տարբեր առաջարկ մը ունի՞ս ինծի համար:

– Ներկայիս՝ ո՛չ, ըսաւ յոգնած: Շատ հարցեր ունիմ լուծելիք, եւ ապագայ ծրագիրներու վրայ կեդրոնանալու ժամանակ չեմ ունեցած: Խուրին Քնոփֆին (4) հետ ինչո՞ւ չես կապուիր:

– Կրնա՞մ Լոնտոն երթալ ու Ալեքսանտր Քորտային (5) համար նախօրինակ նիւթ պատրաստել: «Քուին Մէրի»ն իր անդրանիկ ճամբորդութիւնը կատարած է, եւ երբ Նիւ Եորքէն դէպի Լոնտոն վերադառնայ, պիտի ուզէի այդ նաւուն վրայ ըլլալ:

– Այսքան ուշ Թուականի տեղ չես գտներ:

– Ընկերներս երկու սենեակ ազատ կը ձգեն: Հետս քարտուղարս եւ երկու զաւակներս կը տանիմ: Ինչ եւ տասը տարեկան եղած են, ժամանակն է որ ուրիչ երկիրներ տեսնեն:

Յոյսի ճառագայթ մը երեւցաւ աչքին մէջ.

– Նորման (6) եւ ես ճիշդ այդ բանը մտադիր ենք ընելու մեր երախաներուն համար: Երբ փոքրիկ Քաթրինս բաւական մեծ ըլլայ, անմիջապէս արձակուրդ մը կ'առնեմ եւ ամբողջ Եւրոպան կը շրջինք:

Աւելցուց.

– Բայց երբե՛ք Գերմանիա չեմ վերադառնար: Այնտեղ աւերիչ չարիք կայ որ երկրին արմատները կ'ուտէ:

Լուռ խորհրդածական պահ մը ապրեցանք, ապա հարցուց.

– Ո՞րքան ատեն կը կարծես որ պիտի բացակայիս:

– Մօտաւորապէս երեք ամիս:

– Պիտի կարօտնամ քեզի, ըսաւ:

– Ես ալ քեզի պիտի կարօտնամ, Իրվինկ:

Արագ դուրս ելայ գրասենեակէն. Իրվինկ յուզումի տեսարաններ չէր սիրեր եւ իրեն հանդէպ յարգանքս թոյլ չտուաւ որ յուզումս արտայայտէի այս հրաժեշտի պահուն, որ ի միջի այլոց, մեր վերջին հանդիպումը պիտի ըլլար:

Երբ գացի Իտա Քովերմանին (7) հրաժեշտ տալու, ըսաւ ինծի.

– Պարոն Մայէրը (8) քեզ տեսնել կ'ուզէ: Դէ՛, յօնքերդ մի պռտեր, ուրախ տրամադրութեան մէջ է:

– Թերեւս ուրախ է որ ինձմէ պիտի ազատի:

– Այո՛, Թերեւս:

Իտան ճիշդ ըսած էր. Պիկ Պօսը երբե՛ք այսքան բարեկամաբար չէր ընդունած զիս:

– Նստեցէ՛ք, Ֆրանսէս: Ինչպէ՞ս էք:

– Այնպէս ինչպէս Դանիէլը առիւծներու գուբին մէջ:

Այս խօսքը զուարճացուց զինք.

– Ձեր կարծիքով ի՞նչ պիտի ընեմ. մռնչե՞մ թէ խածնեմ:

– Երկուքը:

– Հանգստացէք այն ատեն: Կ'ուզէի չնորհակալութիւն յայտնել որ մեծ ազմուկ չհանեցիք ըստ ձեր սովորութեան, երբ «Մուսա Տաղ»էն հեռացուցինք ձեզ: Գիտէ՛ք, ես մասամբ պատասխանատու եմ, ինչպէս նաեւ Աբեւելեան գրասենեակի տղաքը: Պայմանները մեզի թոյլ չեն տար որ Թուրքիոյ պէս երկիր մը վիրաւորենք: Թուրքիոյ դեսպանին հանդիպած եմ: Մեծ մարդ մըն է, կարեւոր մարդ մը: Ձէք գիտեր թէ ի՛նչ մեծ պատիւ է ողջ աշխարհի կողմէն որպէս դեսպան յարգուած ըլլալն ու երեւելի դերք մը ունենալը:

Զայնը սկսաւ հեռանալ.

– Ազգակիցներուդ կողմէն օրինակելի համարուիլ... բոլոր ազգերուն կողմէն պատուանշաններ կը-

րել... Եւրոպայի մեծ պետութիւններուն մօտ հեղինակութիւն ունենալ... Մերձաւոր Արեւելքի մէջ... Հեռաւոր Արեւելքի մէջ...

Ինքնաբաւ քունի մը մէջ տարաւած՝ աչքերը փակեց, եւ յանկարծ զինք պատկերացուցի ֆէս մը գլխուն, ու խորհեցայ. սատանան տանի, հիմա վստահաբար ինքզինքը դեսպան կ'երեւակայէ: Թուրքիո՛յ մէջ դեսպան:

«Քուին Մէրի»ին վրայ Նիւ Եորքէն ճամբայ ելանք. նաւը երբ նահանգստի միւս նաւերէն իր գլուխը աւելի վեր կը բարձրացնէր, քիչ մը թագուհիին գլխարկին կը նմաներ:

[...]

Ամերիկայի զբօսաշրջիկները, ճամբորդութեան գործակալութիւններու գծած ուղիներուն հետեւելով, ինծի միշտ կը յիշեցնեն այն գաղթող Թռչունները որոնք իրենց Թռիչքին ընթացքին պահ մը դադար կ'առնեն: Տասը չաբթուան մէջ քարաւղարուհիս եւ ես Եգիպտոս, Պարսկաստան, Իրաք, Պաղեստին, Յունաստան եւ Թուրքիա այցելեցինք: Այդ սեղմ ժամանակի ընթացքին, տեսանք հին քաղաքներ, խոհուն հայեացքով դարերը դիտող Սփինքսը, չաստուածներուն նուիրուած յունական տաճարները, զմրուխտ Վոսփորը, եւ վայելեցինք մեզի միանգամայն օտար ցեղերու –այնքան օտար որքան մենք իրենց– բարեհամբոյր ընդունելութիւնը: «Եթէ խնձոր մը խածնես՝ անոր համը երբե՛ք չես մոռնար», կ'ըսէ հին Թրքական առած մը: Եսպերիդիայոց խնձորներուն համը տեսանք. եւ չէինք ուզեր Մերձաւոր Արեւելքը ձգել, թէեւ մեզի ըսին թէ հոն արդէն հարցեր ծագած էին, եւ որ այդ եզեմի Պարտէզէն վտարումը կրնար տեղի ունենալ որեւէ ատեն:

Թարգմանեց՝
Վ. ՔԵՐՈՎԲԵԱՆ

---

(1) Ֆրանսէս Մարիոն (1888–1973) – Ամերիկացի գրող: Անխօս ֆիլմերու օրերէն սկսեալ, Հոլիվուտի քանի մը աչքառու ֆիլմերու բեմադիր:

(2) *Frances Marion*, Off With Their Heads ! A Serio.Comic Tale of Hollywood, *The Macmillan Co., New York*, 1972.

(3) Իրվինկ Թալպըրկ (1899 – 1936) – Ամերիկացի արտադրիչ: Իրագործող՝ Մեթրօ–Կոլտուին–Մայէր հիմնարկի չարք մը աչքառու ֆիլմերու:

(4) Խուրին Քնոփֆ (1899 – 1981) – Ամերիկացի արտադրիչ. երբեմնակի գրող եւ բեմադիր:

(5) Ալեքսանտր Քորտա (1893 – 1956)– Հունգարացի անուանի բեմադիր: Աշխատած է նաեւ Փարիզ, Պէրլին ու Հոլիվուտ: Վերջնականապէս հաստատուած է Անգլիա, ուր ստացած է Սըր տիտղոսը:

(6) Նորմա Շերէր (1900 – 1983) – Գանատացի դերասանուհի: Անխօս ֆիլմերու օրերէն աշխատած է Հոլիվուտ: 1930էն մեծապէս գնահատուած է Մեթրօ–Կոլտուին–Մայէր հիմնարկի ֆիլմերուն մէջ: Ամուսնացած էր Իրվինկ Թալպըրկի հետ:

(7) Իտա Քովերման – Քարտուղարուհի՝ Լուիս Մայէրի:

(8) Լուիս Բ. Մայէր (1885 – 1957) – Ամերիկացի հրեայ վաճառական: Նախ ֆիլմերու ցրուիչ եւ ապա Մեթրօ–Կոլտուին–Մայէր հիմնարկի վարիչ ու կարեւոր բաժնետէր:

ԹԱՒԻԱՆԻՆԵՐՈՒՆ «ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ»...

(Շար. Ա. Էջէն)

մութեան անցքերը: Արգիլուած գոտի է:

Բ – Այդ դէպքերը, պատմութիւնը կը վերաբերին անհետ կորած անցեալի մը, որմէ մնացած լուսանկարային ու գրաւոր հետքերը մասնակի են:

Գ – Կարելի չէ նաեւ երթալ ու ներկային մէջ ուսումնասիրել ազգագրական տուեալները՝ ճարտարապետութիւն, նիստ ու կաց, ըզգեստաւորում, եւլն.:

Այս խնդիրները, որոնք գեղարւեստական ծրագրին հիմնական յենակներէն են՝ վերստեղծել վայրը, մթնոլորտային կազմածը, ուր պիտի պատկերագրուի եղելութիւնը, վերապրուին դէպքերը, Հայկական ցեղասպանութեան նիւթը ըստանձնող բոլոր չարժադրողները առջեւ ծառացած են: Բոլորն ալ բախած են այս դժուարալոյծ հարցին: Օրինակի համար, Վէրնէօյի Մայրիկին մէջ, տարագրութեան տեսարանի վերակերտումը երեւակայածին տեսարան մըն է գուրկ ինքնութենէ, աշխարհագրական ու տեղագրական ղիմագիծէ: Նոյնը կարելի է ըսել Ատոմ Եղոյեանի Արարատին մէջ դիտուած Վանի ինքնապաշտպանութեան, կոյս աղջիկներու ողջակէզի տեսարաններուն վերակերտումին մասին, որուն արհեստականութիւնը ընդունելի էր այն չափով որ հանդիսատեսը ակնատես է որ ցուցադրուածը խաղարկուած տեսարաններ են Ցեղասպանութեան նուիրուած ֆիլմի մը համար: Անցեալին, Քազան իր Ամերիկա, Ամերիկա ֆիլմով, յաջողած է մասնակիօրէն չրջանցել Թուրքիոյ մէջ նկարահանելու արգելքը:

Արտոյտներու ագարակը–ին պարագային ալ նոյն հարցը կը մնայ անլոյծ: Նկարահանումները կատարուած են Պուլկարիա: Ոչ մէկ հայկական աշխարհագրական տուեալ գոյութիւն ունի ցուցադրուած տեսարաններուն մէջ, ըլլայ՝ Արտոյտներու ագարակը, ըլլայ՝ քաղաքը, ուր դէպքերը կը պատահին, կամ տարագրութեան ճանապարհին լեռ մը, դաշտ մը, աղբիւր մը որ յուշէ Արեւմտահայաստանի այսինչ կամ այնինչ չրջանը:

ՏԱՐԱԳԻՐ ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐԸ

Բաղդատական մը ընելով, կարելի է Շոայի պարագային, նկարահանումներ կատարել Տաշոյի կամ Աուչվիցի կեդրոնացման ճամբարներուն մէջ. անկարելի է պատմական Արեւմտահայաստանի մէջ: Բացի Հալէպ քաղաքէն որուն պարիսպներուն տակ կը հանրգուանէ տարագիրներու կարաւանը եւ ուր կ'իրականանայ Աւագեան ընտանիքի մնացորդացին փրկութեան ծրագիրը, Ֆիլմը ամբողջովին գուրկ է աչխարհագրական վայրերու նչումէ: Այս բացը Հայկական ցեղասպանութեան նուիրուած չարժանկարներու էական յատկանիչն է. հոդէն գուրկ ըլլայ: Այսինքն, հոդին կրած յիշողութենէն գուրկ ըլլալ: Սոխպուած ըլլայ ամէն ինչ վերակերտելու, տարագիրներուն նման, ամէն ինչ վերսկսիլ, վերակերտել յուշի պատառիկներէն մեկնած: Ահա արուեստագէտին ասպարէզը: Տարագրութեան չարժանկարը կը դառնայ տարագրեալ չարժանկար: Իսկ, հեղինակ տառագրեալ արուեստագէտ մը: Այս չէ՞ միթէ, իսկութեան մէջ, արուեստին կալուածը՝ վերստեղծել կորուսեալ վայրը, ինքնութեան էական մարմին տալ:

Տեղայնացումը անհրաժեչտ է պատմական ֆիլմերուն պատրաստութեան համար. առանց բոլորովին փաստագրական ըլլալու, հարկ է վաւերական ըլլալ: Ինչպէս անհատականացումը կամ «մասնաւորացումը» պատմութեան, որով աղէտը կը ներկայացուի ընտանիքի մը պատմութեան ընդմէջէն. կարելի չէ ցեղասպանութիւնը իր ամբողջութեան մէջ ներկայացնել, մասնաւորը կը թելադրէ ընդհանուրը: Տեղայնացումով կը պայմանաւորուին դերակատարներուն զգեստաւորումը, տուներուն ներքին կահաւորումը, արտաքին ճարտարապետական տեսքը, իրերու ու մեքենաներու գործածութիւնը, կենցաղը, երաժչտութիւնը:

Պէտք է ըսել որ Անթոնիա Ազատանի հեղինակած յուչապատումն ալ, հակառակ իր գրական արժանիքներուն, չարժանկարին հեղինակներուն գործը չէ դիւրացուցած: Հեղինակն ալ իր պատումին մէջ, որուն հիման վրայ կառուցուած է Արտոյտներու ագարակը չարժանկարը որոչակիօրէն չի նչեր դէպքերուն աչխարհագրական վայրը: Տարագրութեան ընթացքին կը յիչէ միայն Գոնիան եւ Հալէպը: Գոնիայի յիչատակումը հեղինակային ստեղծագործութեան արդիւնք պէտք է եղած ըլլայ, որովհետեւ Խարբերդէն տարագրուող Հայերը մինչեւ Գոնիա չէին տարուեր, յետոյ՝ Հալէպ, անկէ ալ Տէր Զօր առաջնորդութեամբ:

Նման հարց կը յառաջանայ նաեւ երաժչտութեան պարագային, յատկապէս «Ով Սիրուն, Սիրուն» երգի ընտրութիւնը, որ լայթմոթիվի նման Ֆիլմին ամէնէն զգայուն պահերուն կ'ներգուի կամ կը նուագուի: Նունիկին «արգիլուած, անկարելի սիրոյ» երգը, որ վերջին տեսարանին մէջ, Նունիկ հերոսաբար կ'երդէ փրկելու համար փախչող փոքրիկները: Որքան ալ Աւագեան ընտանիքին քաղքենի ու եւրոպակենցաղ ըլլալը ուզէ թելադրել, երգը, որ Սրօլանի վէպէն քաղուած է, բոլորովին խորթ է Արեւմտահայաստանէն տարագրուող հայութեան դաւառային մշակոյթին: «Ով Սիրուն, Սիրուն» երգին բառերը կը պատկանին Լեւոն Մխիթարեանին որ 1933ին ծնած է, իսկ երգը ծնունդ առած է 1960ական թուականներուն Սովետական Հայաստանի մէջ:

Սակայն այնուհետեւ, Արտոյտներու ագարակը չարժանկարին մէջ, տեղայնացումի պակասը ու վայրին հետ առընչուած մշակութային տուեալներու բացակայութիւնը պատմուածքին հաւաստիութիւնը չեն պակսեցուցած, եւ դեռ ընդհակառակը թերեւս նաեւ հանդիսատեսին կը թելադրեն ընդունուած ու տեղին ընդհանրացում մը՝ հասարակաց ճակատագիր բոլոր մահուան կարաւաններուն: Անոնք ճամբայ ելած ըլլան Զէյթունէն, Մալաթիայէն կամ Խարբերդէն, բոլորն ալ նոյն վերջակէտին պիտի հասնէին՝ մահուան գիրկը Տէր Զօր:

Տեղայնացումի անկարելիութիւնը, անոր բացակայութիւնը, գոր կը տիպէ դէպքերուն պատմական վայրին վերակերտում կամ նմանատիպ վայրի մը ընտրութիւն, Թաւիանիներուն պարագային գեղարուեստական դիրքորոշումի մը արդիւնքը չէ, այլ՝ արտաքին պայմաններու ազդեցութեան, այս պարագային Թուրքիոյ ժխտումին:

Հակառակ Հայկական Ցեղասպանութիւնը ներկայացնելու բոլոր այս աննպաստ պայմաններուն ու խոչընդոտներուն, Արտոյտներու ագարակը կը յաջողի Եղեռնը պատմել եւ ան կը հանդիսանայ Եղեռնին նուիրուած առաջին պատմական Ֆիլմը, 90 տարիներու ուչացումով, առաջին դասականը:

«ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ»ԻՆ ԱՌԱՆՁՆԱՑԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը պատմուի Եղեռնը ինքնըստինքեան՝ չարդն ու տեղահանութիւնը, Աւագեան ընտանիքին ոդիսականին ընդմէջէն:

Թաւիանիները Արտոյտներու ագարակը–ով կը քակեն Երիտթուրքերու պատրաստած ցեղասպանական ծրագիրը, առանց հրէչացնելու ամբողջ Թրքական ընկերութիւնը:

Վերնագիրը արդէն կը նչէ վայր մը, «Արտոյտներու ագարակը», որ կը նորոգուի ընդունելու համար Վենետիկ հաստատուած եղբայր մը՝ Աստուր: Արտոյտներու ագարակը անուանումն է ամարանոցային տան մը, որ կը դառնայ չարդի վայր մը: Հոն է որ կը սպաննուին անզէն ու զլխահակ գաւառային քաղաքին հայ տղամարդիկն ու արուները անխտիր, իգական դասին ներկայութեան: Ան կը խորհրդանչէ Աւագեաններուն, տեղացի Հայերուն միամտութիւնը, որոնք Թրքական եաթաղանին ներկայութիւնը զգալով հանդերձ, կը յուսան աւելի պայծառ բարօր ապագայ մը:

Վայրագութեան տեսարանները սարսռազդեցիկ են, չափաւորուած մարդկային վերաբերում ցուցաբերելու անկարելիութեամբ, թէ հայկական, թէ թրքական կողմին համար:

Նիւթը զարգացնելու միջոցները դասական են. առաջին՝ անկարելի սիրային պատմութիւն մը՝ Նունիկ Աւագեանի եւ Թուրք սպայ էկոնի միջեւ, որ աւելի վերջ, տարագրութեան ընթացքին կը վերածուի անանունելի սիրա–սեռային յարաբերութեան Նունիկին ու զապթիէ Եուսուֆին միջեւ: Երկրորդը, Աւագեան ընտանիքը փրկելու ծրագիրը, կազմակերպուած մուրացկան Նազիմի եւ Իսմէնի կողմէ:

Եղեռնը բազմածալ երեւոյթ է, գեղչումներն ու պարզեցումներն անխուսափելի անհրաժեչտութիւններ են, նիւթին ներկայանալի վիճակ մը տալու համար: Արտոյտներու ագարակը–ին մէջ ալ կը հանդիպինք նման հեղինակային զեղչումներու, ինչպէս՝ կրօնական տարրին բացակայութեան, նոյնիսկ, ընտանիքին երէցին յուդարկաւորութեան տեսարանին մէջ: Ապա, քրտական տարրին բացակայութեան չարդերու ու ասպատակութիւններու տեսարաններէն. դեռ՝ զեղչուած են Հայերու ինքնապաշտպանութեան դրուագները եւ օտար պետութիւններու միջամտութիւնները: Այս զեղչումներր աւելի կր չեչտեն Ցեղասպանութեան կանխամտածուած ծրագիրի իրողութիւնը Երիտթուրքերու գաղտնի կազմակերպութեան կողմէ:

Թրքական կողմին, Թէգերն ալ չեն անտեսուած ֆիլմին մէջ, ինչպէս՝ Թրքական դատի կազմակերպութեան ժողովին տեսարանը, ուր լուսանկարներու հեռարձակումով, երիտասարդ սպաներուն ազգայնական ոգին կը հրահրուի. Թուրք բանակին պարտութիւններուն դիմաց՝ Հայերուն հրճուանքր կը ցուցադրուի, իբրեւ ռուսական բանակին յառաջխաղացքին:

Տարագրութեան տեսարանի ամբողջ տեւողութեան, կամաց կամաց կը պատկերուի կարաւանի անդամներուն հոգեկան ու ֆիզիքական ահռելանակի քայքայումը՝ բռնաբարում, խոչտանգում, սպառում, անօթութիւն, փախչիլ յանդգնողներուն խարոյկով հրկիզում: Արդարեւ, ամէնէն բարդ ու դժուարին բաժինը տարագրութեան ներկայացումն է: Որքան ալ անկարելի ըլլայ հոգեկան ու ֆիզիքական դանդաղ քայքայման պատկերացումը, ուր մարդ արարածը իւրեակի մը, ընչաւոր գիակի, կենդանիի մը կը վերածուի, մարմինը՝ միսէ, դնդերէ գուրկ, մաչկապատ կմախքի, թափթիանները կը յաջողին, կարծէք նուազադոյնով, ենթադրել տալու այն գեհենը զոր անոնք կրնան ապրած ըլլալ:

Արտոյտներու ագարակը կը խորհրդանչէ նաեւ տարագրութիւնն ու աչխարհասփռում. ի՞նչ կրնայ ըլլալ արտոյտներուն ագարակը, եթէ ոչ երկրագունտի անծայրածիր տարածքը՝ սփիւռքը:

Վերջին տեսարանը կը խտացնէ ֆիլմին չրջադարձային պահը երբ Եուսուֆ զինուորականը, որ խղճամիտ զինուորական մը եղած է, եկած՝ վկայելու Երիտթուրքերուն դէմ, ան ինքզինք եւս կը մեղադրէ իբր պատասխանատու Հայերուն դէմ գործուած մարդկային ոճիրին:

ԳԱԼԻՔ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսայի մէջ, Արտոյտներու ագարակը չդնահատուեցաւ ըստ իր կարեւորութեան: Քննադատները մեծ մասամբ գաղջ վերաբերում ցուցաքերեցին: Հանդիսատեսներն ալ նոյնպէս, հաւանաբար ազդուած առաջիններուն տեսակէտներէն: Հայերու մօտ ալ նոյն վերապահութիւնը կար: Արարատի ըստեղծած խանդավառութիւնը չըկար: Ֆրանսայի մէջ «Հայաստանի Տարի»ին նուիրուած բազմաթիւ հանդիսութիւններ՞ն արդեօք յաջեցուցած էին հայութեան ինքնութեան պրպտումի ծարաւը: Թերեւս, Պէրլինի փառատօնին, Ֆիլմին առաջին ցուցադրութեան ընթացքին, Թրքական կողմին չափաւոր հակազդեցութիւնն ալ չօգնեց լարելու չահերուն հետաքրքրութիւնը:

Ասոր կ'ուղղուի նաեւ Թուրքերուն եւ եւրոպական հասարակութեան, Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամ ըլլալու սեմին, որ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումը ընդունին իբր բարոյական պարտք, Գերմանիոյ օրինակին հետեւելով:

Առաջին անգամ ըլլալով գեղարւեստական երկ մը, միջազգային բեմին վրայ, Հայոց Ցեղասպանութիւնը օրինակ կ'առնէ դատապարտելու ժամանակակից ցեղասպանական արարքները: Կարելի՞ է անցեալէն, պատմութենէն դաս առնել, առաջքն առնելու համար նոր ջարդերու, ցեղասպանութիւններու: Այս կը թուի ըլլալ Թավիանի եղբայրներուն ցանկութիւնը, սպասումը...

Շարժանկարներն ալ ունին իրենց ճակատագիրը. Արտոյտներու ագարակը հակառակ իր առաջին տարածման քայլերուն, տարիներու ընթացքին աւելի ու աւելի դիտուելու ու արժեւորուելու հեռանկարը ունի: Առաջին անգամ ըլլալով, եղեռնը պատկեր մը ունի՝ Արտոյտներու ագարակը, Թավիանի եղբայրներուն կողմէ ստորագրուած, գալիք սերունդներուն աւանդուելու: Արուեստը կը ստանձնէ յիչողութեան ժառանգութիւնը փոխանցելու պաչտօնը:

Ժ. Ջ.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» — 83 rue d'Hauteville 75010 Paris — Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 4
MARDI
4 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՆԴԱՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·843

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

83e ANNEE — N° 21·843

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԻՆԵԱԼ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋ

Արեւմտեան լրատուիւռները չաթաթ-
ւերջին տեղեկացուցին թէ թրքական զին-
եալ ուժեր ՓՔՔ-ի մարտիկներ հալածե-
լու պատճառաբանութեամբ գործողու-
թեան ձեռնարկած են իրաքեան տարած-
քին վրայ, Դեկտեմբեր 1ին: Գործողու-
թիւնը քանի մը ժամ միայն տեւած էր եւ
զոհեր պատճառած թիւրախ առնուած
կողմին: Թրքական բանակի պատաս-
խանատուներ յայտնած էին թէ նման
այլ գործողութիւններ նախատեսելի են,
ձեռք ձգուած տեղեկութիւններու հիման
վրայ:

Չինեալ գործողութեան նախօրեակին,
Նոյեմբեր 28ին, վարչապետ Թ. Էրտողան
յայտարարած էր թէ Իրաքի սահմանէն
ներս պինեալ միջամտութեան լիազօրու-
թիւնը զոր Հոկտ·17ին վաւերացուցած էր
Ազգային Ժողովը, նախարարներու ժո-
ղովին որոշումով եւ հանրապետութեան
նախագահին վաւերացումով փոխանցը-
ւած է բանակին:

Ինչ կը վերաբերի քրտական կողմին,
Քիւրտիստանի ազգային համագումարը
հերքած է պինեալ միջամտութեան լուրե-
րը· ըսուած է թէ թրքական տեղեկատը-
ւութիւնը անհիմն է, փոքր ռումբեր մի-
այն արձակուած են, որոնք ոչ մէկ զոհ
պատճառած են քրտական կողմին: Իրա-
քի ամերիկեան ուժերու բանբերն ալ
յայտնած է թէ տեղեակ չեն նման գոր-
ծողութեան մը:

Քիւրտիստանի ազգային համագումա-
րը քրտական հարցին որպէս մնայուն
լուծում, եօթը կէտէ բաղկացած Ցայ-
տարարութիւն մը հրապարակած է: Հոն
կը պահանջուի·

– Քրտական ինքնութեան ճանաչում
եւ Թուրքիացիութեան հասարակաց յայ-
տարարին տակ բոլոր ինքնութիւններուն
սահմանադրական ապահովութիւն,

– Վերջ տալ քրտերէնին եւ քրտական
մշակոյթին խոչընդոտ հանդիսացող ազ-
դակներու դադրութեան, ընդունիլ մայրենի
լեզուով ուսուցումի իրաւունքը եւ Քիւր-
տիստանի չրջանին մէջ Թրքերէնին զու-
գահեռ պաշտօնական երկրորդ լեզու ըն-
դունիլ քրտերէնը, յարգել այլ փոքր-
մասնութիւններու մշակութային իրա-
ւունքները,

– Մարքի, հաւասարի ու արտայայտու-
թեան անկախութեան հիմով ընդունիլ ա-
զատ քաղաքականութիւն վարելու եւ
կազմակերպուելու իրաւունքը,

– Ընդհանուր հաշտութեան մը ծրա-
գրով փոխադարձ ներում հռչակել ու
խաղաղութեան, անկախ միասնութեան մը
հեռանկարով քաղաքական բոլոր բան-
տարկեալները –ներառեալ Ա. Իօճալա-
ն– ազատ արձակել,

– Քիւրտիստանի մէջ բանակած զինեալ
ուժերը եւս քաշել, անտառապահներու
համակարգը ջնջել և զարգացնել քնկերա-
յին եւ տնտեսական ծրագիրներ որոնք
թոյլ կու տան իրենց գիւղերէն վտար-
ւած գիւղացիներու վերադարձը,

– Տեղական ղեկավարման նոր օրէնքով
մը այդ ղեկավարութիւններուն լիազօ-
րութիւնները աւելցնել եւ նորովի կար-
գաւորել զանոնք,

– Վերոնշեալ կէտերուն զուգահեռ,
կողմերէն ընդունելի ժամանակացոյցով
մը կեռիլլայի ուժերուն աստիճանական
զինաթափումը եւ ժողովրդավար ընկե-
րութեան կեանքին մասնակցութեան հո-
լովոյթը ապահովել:

Ցայտարարութեամբ չեչտուածը այն է
թէ կարելի է առանց սահմանային փո-
փոխութեան լուծել քրտական հարցը,
համաձայնելով Ինքնավար Քիւրտիստա-
նի տարբերակին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՏինի «Միացեալ Ռուսաստան» կու-
սակցութիւնը Նախնական յաղթանակ մը
տարաւ Դեկտեմբեր 2ին, երեսփոխանա-
կան ընտրութիւններուն, ձայներու աւելի
քան 64%ի համեմատութեամբ: Իրեն կը
յաջորդէ Համայնավար կուսակցու-
թիւնը ձայներու 11,5%ով, ընդդի-
մութիւնը աճուռ մ'իսկ չէ չահած: Մաս-
նակցութեան համեմատութիւնն ալ չուրջ
60% եղած է մինչ Գասպարով եւ ընդդի-
մութիւնը ձեռնպահութեան կոչ ըրած է-
ին: Բողոքներ բարձրացած են որ քա-
ցայայտ խարդախութիւններ եղած են:
Բայց եւ այնպէս, Պուտինի դիրքը վը-
տանգուած չէ:

Ն· ՍԱՐՔՈԶԻ Դեկտեմբեր 3ին Ալժէ-
րիա մեկնեցաւ եօրեայ պետական այցե-
լութեան մը համար, բաւական լարուած
մթնոլորտի մը մէջ, նախկին ռազմիկներու
նախարարին խօսքերէն ետք Սարքոզիի
հրէական ծագումին մասին: Ալժերիոյ
Փարիզի դեսպանը Արտաքին նախարա-
րութիւն հրաւիրուած էր ու ըսուած էր
իրեն թէ «հարցը ծանրակչիռ է եւ ան-
ընդունելի»: Հարց ծագած էր նաեւ որ
Սարքոզի կրնայ չերթալ, բայց յետա-
գային Պութեֆլիքայի խօսքերը բաւած
էին որպէսզի Սարքոզի միտքը փոխէ:
Պէտք չէ անտեսել նաեւ որ 5 միլիառ տո-
լարի պայմանագրեր կան···:

Ֆր· ՊԱՅՐՈՒ վերջնապէս թաղեց իր·
Տէ· Էֆ·ը որ կրնայ այլեւս մէկ բաղկա-
ցուցիչը ըլլալ ՄՈՏԵՄ-ի (Դեմոկրատ
Շարժում) որու նախագահ ընտրուեցաւ
հիմնադիրը: Դեկտեմբեր 1 եւ 2ին, Վիլը-
փէնթի մէջ տեղի ունեցաւ կուսակցու-
թեան հիմնադիր համագումարը: Ինք
ՄՈՏԵՄ-ը կը նկատէ «միջազգային դի-
մադրութեան չարժում մը՝ աչխարհի տի-
րապետող մոտելին, որ դրամը կեդրոնա-
կան յենարանը ըրած է ընկերութիւննե-
րու կառուցման»: Պայրուի ընտրութիւ-
նը կատարուած է 3900ի վրայ 3800 ձայ-
ներով: Հակառակ այս երեւոյթին, Պայ-
րու օրէ օր աւելի առանձին է եւ վերջին
«դաւաճան»ն էր ժ·Մ· Գաւառա, որ
իր· ԷՄ· Փէ·ի հովանիին տակ կը ներ-
կայանայ Թաղապետական ընտրութիւն-
ներուն Փարիզի 12րդ Թաղամասը, հա-
կառակ անոր որ Նէօյի կը բնակի:

ՍԵԿՈԼԻՆ ՌՈՒԱՑԱԼԻ հատորը՝ «Ամէ-
նէն գեղեցիկ պատմութիւնս դուք էք»
(խորագիրը մէկ երգն է ողբացեալ Պար-
պարայի) հրապարակ կ'ելլէ Դեկտ· 4-
ին, թէեւ զանազան թերթեր նախապէս
լայն հատուածներ հրատարակած են: Ա-
մէնէն աւելի ուշադրութիւն կը դրաւէ
այն խոստովանութիւնը զոր կ'ընէ նա-
խագահական նախկին թեկնածուն, երբ
կ'ըսէ թէ Ֆր· Պայրուի առաջարկած է
իր վարչապետն ըլլալ եւ այդ առընչու-
թեամբ ժամադրուած էին, բայց երբ
գացած է անոր տունը, այս վերջինը
խնդրած է որ վեր չելլէ, քանի զանազան
անձեր կան հոն: Ինչ կը վերաբերի Պայ-
րուի, չի հերքեր, բայց կ'ըսէ թէ մը-
տածած էր որ կարելի չէ, չատ երկդիմի
բան մը կ'ըլլար: Ս· Ռուայալ կ'անդրա-
դառնայ նաեւ իր փոթորկալից յարա-
բերութիւններուն կուսակցութեան հետ
եւ կ'ըսէ նաեւ թէ պատրաստ է յաջորդ
ընտրութեան համար: Կ'ուզէ ընկերվա-
րականներու դիմաւոր դէմքն ըլլալ:

ԳԱՓՐԲԹՈՆԻ (Ֆրանսայի պասք շըր-
ջանը) մէջ, Շաբաթ օր, Դեկտեմբեր 1-
ին, երեք անձեր, զորս ԷՏԱ-ի անդամ կը
նկատեն Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ իշխա-

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Վ· ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ՄԱՏՐԻՏԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

Արտաքին գործերու նախարար Վար-
դան Օսկանեան որ Օ· ԷՄ· Սէ·Ը·ի ժո-
ղովին մասնակցելու համար Մատրիտ կը
գտնուէր, Մինսկի խումբին նախագահ-
ներուն եւ Ադրբէջանի արտաքին գործե-
րու նախարարին հետ հանդիպում ունե-
ցած է Սպանիոյ իր պաչտօնակիցին՝ Մ·
Ա· Մորիթանոսի հետ: Ապա Վ· Օսկան-
եան եւ Է· Մամէդեարով տեսակցած են
Մինսկի խումբին նախագահներուն հետ:

Մատրիտի ժողովին մասին Վ· Օս-
կանեան ըսած է թէ մեծ մասով դրական
ընթացած է, կարելի եղած է Ղարա-
բաղի չուրջ ձեւակերպման առումով ընդ-
հանուր համաձայնութեան գայ:

*
**

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ Հ·Յ·ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

Նոյեմբեր 30ին ծանուցուած է թէ
Հ·Յ·Դ–ի նախագահական թեկնածուն
կ'ըլլայ Բիւրոյի անդամ, Ազգային ժո-
ղովի փոխնախագահ Վահան Յովհաննիս-
եան: Որոշումը տրուած է նոյն օրուան
կուսակցութեան արտակարգ ժողովին ո-
րուն մասնակից 79 պատգամաւորներէն
60ը իրենց քուէն տուած են անոր: Կու-
սակցութեան Հայաստանի Գերագոյն
մարմնի ներկայացուցիչ Արմէն Ռուս-
տամեան ստացած է 19 քուէ, հակառակ
թեկնածու ըլլալէ հրաժարելուն:

Արտակարգ ժողովին ներկայ եղած են
վարչապետ Ս· Սարգսեան, Բարգաւաճ
Հայաստանի փոխնախագահ Արեւիկ Պետ-
րոսեան, Օրինաց Երկիրէն Մ· Շահ-

նութիւնները, սրճարանէ մը դուրս ելլե-
լէ ետք, խօսքի բռնուած են երկու սպա-
նացի առանց համազգեստի ոստիկաննե-
րու հետ եւ կրակած ու խոյս տուած:
Երկու ոստիկաններէն մէկը տեղն ու տե-
ղը մեռած է, երկրորդն ալ մահամերձ է:
Առաջին անգամն է որ նման արարք մը
կը պատահի Փրանսական հողամասին
վրայ:

ՇԱԻԷԶ փոքր համեմատութեամբ մը
պարտուեցաւ Դեկտեմբեր 2ին, երբ հան-
րաքուէի դիմած էր սահմանադրական
բարեփոխումի համար: 50,7%ով ո՛չ ըս-
ուեցաւ իր առաջարկներուն, ըստ որոնց
պիտի կարենար տեւականօրէն ներկայա-
նալ նախագահական ընտրութեան եւ դը-
րաքննել մամուլը տագնապի առեն:

ԻՆԿՐԻՏ ՊԷԹԱՆԿՈՒՐի վիճակը ալ ա-
ւելի կը մտահոգէ ընտանիքը (զաւակնե-
րը, մայրը) երբ 16 Էջնոց նամակի մը
մէջ, մօրը ուղղուած, կը նկարագրէ իր
անհանդուրժելի կեանքը՝ վեց տարիէ ի
վեր: Նամակը գտնուած է ՖԱՐՔ–ի մէկ
անդամին վրայ եւ զաւակները կրկին
ամէն կողմ կը դիմեն, մանաւանդ Սար-
քոզիի, որպէսզի ճար մը գտնուի: Փա-
րիզ կողմնակից է որ Շաւէզի միջամտու-
թեան հարցը չթաղուի, ինչպէս ուզած
էր Գոլոմպիոյ նախագահը:

ՄԱՐՏԻՆԻ մէջ առեւանգուած ասորի
կրօնաւորը ազատ արձակուած է Նո-
եմբեր 30ին: Անմիջապէս հարցաքնը-
ւած է եւ պատմած առեւանգումի պա-
րագաները: Ոստիկանութիւնը ձերբա-
կած է առեւանգիչներէն մէկը: Լրատու-
ւութիւնը տեղեկութիւն չէ տուած փըր-
կագինին մասին:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՐԲ «ՆՈՐՈԳԵԼ» ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ «ՔԱՆԴԵԼ»

Կարսի Առաքելոց եկեղեցիին հարազա-
տութիւնը պահպանելու բծախնդրու-
թեամբ նորոգութեան լուրերէն ետք, ըստ
նոր հասած տեղեկութիւններու, այդ աչ-
խատանքին ընթացքին քանդուած են
բազմաթիւ խաչերու քանդակներ: Տըր-
ւած բացատրութիւնը այն է որ նորո-
գութեան ընթացքին այդ քանդակներու
հարազատութիւնը ապատաղուած է, ուս-
տի քերթելով փճացուցած են զանոնք:

Կառոյցին հարազատութիւնը պահպա-
նելու հաւաստումներուն քով յայտնուած
է թէ աչխատանք կը տարուի եկեղեցիի
չէնքը կից մզկիթին միացնելու: Մինչ-
դեռ, նորոգութեան լուրերուն հետ ըս-
ւած էր որ որոշուած է չէնքը Թանգա-
րանի վերածել:

դիմդեան, ԱԺՄ–էն Վազգէն Մանուկեան
եւ ուրիշներ:

*
**

ԵԶԴԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ՔՈՒԷՆԵՐԸ Ս· ՍԱՐԳՍԵԱՆԻՆ

Եզդիներու առաջնորդ Ազիզ Թամոյ-
եան Նոյեմբեր 30ին յայտնած է թէ իրենց
համայնքը նախագահական ընտրութեան
պիտի զօրակցի Ս· Սարգսեանի: Աւելցու-
ցած է թէ այս վերջինը յաղթելու մեծ
հաւանականութեան տէր է: Գրեթէ նոյնն
է դիրքը հրեայ համայնքին· անոր նա-
խագահ Ռիմա Վարժապետեան նչած է որ
իրենք նախընտրութեան հարցախոյզ չեն
կատարած, բայց ինք կը կարծէ որ ներ-
կայի վարչապետը արժանի է նախագահ
դառնալու:

*
**

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ 20ԱՄԵԱԿԸ ՏԱԿԱՒԻՆ ԱՆՏՈՒՆՆԵՐՈՎ

Տարի մը ետք ո՛վ դիտէ ինչ ազմուկով
պիտի նչուի 1988ի երկրաչարժին 20ամ-
եակը· այսօր, 19րդ տարելիցին քանի մը
օր մնացած, հայաստանեան լրատուիւռ-
ները դիտել կու տան թէ Գիւմրիի մէջ
տակաւին մօտ 4 հազար ընտանիք կ'ապ-
րի տոմիկներու մէջ, ինչպէս աղէտին
վաղորդայնին: Ու երկրին երկրորդ,
անցեալին 200 հազար բնակչութեան տէր
քաղաքը ամբողջովին փրկուած չէ մարդ-
կային արժանապատուութիւնը ոտնակոխ
ընող այդ «առժամեայ» կացարաններու
տեսարանէն: Կ'ակնկալուի որ 2008ի
պիւտճէին նոր յատկացում ընէ յարկաբա-
ժին դնելու արժերթուղթեր տալու հա-
մար տնազուրկներուն, բայց թէական է
այդ միջոցով հարցին վերջնական լու-
ծումը:

*
**

ՀԱՅ ՊԱՏԱՆՈՒՀԻՒՆ ՆԿԱՐԱԾՈՎ ՄԱԿ–Ի ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹ

ՄԱԿ–ի Թղթատարական վարչութեան
յայտարարած «Կրնանք յաղթահարել աղ-
քատութիւնը» միջազգային գծագրու-
թեան մրցումին վեց յաղթականներէն
մէկն է Մարիամ Մարուքեան· ան 13
տարեկան է: 2008ին պատրաստուելիք դը-
րոշմաթուղթի մը վրայ պիտի գետեղուի
անոր գծագրածը:

Մրցումին մասնակցած են 60 երկրի
5–15 տարեկան պատանիները, ներկայա-
ցընելով 12 հազար նկար: Հայաստանէն
475 աչխատանք ղրկուած է: Անոնցմէ 10ը
առնուած են լաւագոյն 50ին մէջ: Երկ-
րորդ տեղը գրաւած են Անահիտ Մար-
տիրոսեան եւ Լուսինէ Ներսիսեան, եր-
րորդը՝ Էլլադա Աչատարեան: Մարիամ
Մարուքեան Հոկտեմբերին Նիւ Եորքի
մէջ ներկայ եղած է մրցանակաբաչխու-
թեան:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ԱՆՑԵԱԼՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՆ

Գոնէ նկատի ունենալով արժանթինահայ գաղութի մէջ արձանագրուող վերջին չարժումները, կըրնանք հաստատել, որ հայրենակցական միութիւնները վերստանալու վրայ են իրենց նախկին աշխուժութիւնը եւ կը ջանան գործօն ներկայութիւն ըլլալ մեր հանրային կեանքին մէջ, ինչպէս էին առաջին տարիներուն եւ անոնց յաջորդող տասնամեակներուն:

Այս հաստատումը կ'ընենք հետեւեալ իրազարձութիւններու լոյսին տակ.

– Այնթապի Հայրենակցական միութիւնը, որ շուրջ երեք տասնամեակներէ ի վեր լռած էր, վերջերս դումարեց անդամական ընդհանուր ժողով եւ ընտրեց նոր վարչութիւն, որպէսզի զբաղի թէ՛ իր հայրենակիցները համախմբելու աշխատանքով եւ թէ միութեան պատկանող հասաքատեղին անչարժութենէ եւ կորուստէ փրկելու մըտահոգութեամբ:

– Հաճնոյ Հայր. միութիւնը, որ չարունակաբար պահած է իր կեանքունակութիւնը, այս տարի եւս ոգեկոչեց Հաճնոյ հերոսամարտի տարեդարձը իր սեփական հասաքատեղիին մէջ: Միութիւնը կը չարունակէ հրատարակել իր պարբերաթերթը, թէեւ անկանոն ժամանակացոյցով, բայց անխափան:

– Մարաշի Հայր. միութիւնը Ուրուկուէյի մայրաքաղաք Մոնթեվիտէոյի մէջ դումարեց միջ-մասնաճիւղային խորհրդակցական ժողով մը, որուն յաջորդեցին մշակութային-ընկերային բնոյթի չարք մը յաջող ձեռնարկներ, ըլլա՛յ Մոնթեվիտէոյի, ըլլայ Պուէնոս Այրէսի մէջ:

– Ուրֆայի Հայր. միութիւնը եւս վերջին տարիներուն ունեցաւ որոշ նախաձեռնութիւններ միութենական կեանքը վերականգնելու ուղղութեամբ:

– Գալիֆորնիոյ մէջ կեանքի կոչուած է եւ կը գործէ Միջ-Հայրենակցական մարմին մը, որ իր նախաձեռնութիւններով ուշագրաւ ներկայութիւն է տեղւոյն հայ հանրային կեանքին մէջ:

Բացի վերեւ յիշուած միութիւններէն, Սուրիոյ մէջ (Հալէպ) որոշ գործունէութիւն ունին Տարօնի, Տիգրանակերտի, Քիլիսի եւ Պերճիկի Հայրենակցական միութիւնները:

Կրնայ ըլլալ, որ այլ գաղութներու մէջ եւս կան հայրենակցականներ, բայց յիշելով վերեւի իրողութիւնները կ'ուզենք ընդգծել այն գաղափարը, որ հայրենակցական միութիւններու վերաժխուժացումը կրնայ սատարել հայահաւաքին: Հայահաւաք, ո՛չ միայն այն իմաստով ու բնոյթով, որ նոյն հայրենակցական միութիւններու կողմէ տարուեցաւ Եղեռնի յաջորդող տասնամեակին՝ անցեալ դարու քսանական թուականներուն, երբ այս միութիւնները նախախնամական դեր մը ունեցան սուրիական անապատներէն մինչեւ որբանոցներ հաստատութիւնները եւ Ճիպէյլի ու Գորֆուլի որբանոցներէն մինչեւ Գուպաները ու Ամերիկաները ցրուած հայութեան բեկորներուն մէջ հայրենակիցներու, հարազատներու եւ ազգականներու փնտռտուքին մէջ, զանոնք համախմբելու եւ կազմակերպելու հիմնական առաջադրանքով:

Այսօր եւս, ներկայ հայութեան վիճակած օտարացումի, ցրումի եւ ազգային կորիզէն խզումի դառն իրականութիւններուն մէջ՝ հայահաւաքը կենսական նշանակութիւն ունի, որպէսզի ազգային ամբողջականութեան առհաւական ոգին չարունակէ բաբախել սփիւռքեան պայմաններուն մէջ, եւ հայ մարդուն գիտակցական ջիղը չարունակէ ձգտիլ դէպի կեդրոնական պորտը: Հայահաւաք ժամանակի պահանջին համաձայն՝ տարբեր առաջադրանքով ու ձեւով: Այսպէս.

Հայահաւաք՝ մեր եկեղեցւոյ շուրջ:

Հայահաւաք՝ մեր կազմակերպութիւններուն շուրջ:

Հայահաւաք՝ մեր մամուլին, դպրոցին, Հայկական Հարցի շուրջ:

Հայահաւաք՝ մանաւանդ Հայաստանի շուրջ:

Այս գծով եւ իրենց կարգին կարեւոր ղեր մը ունին կատարելիք հայրենակցական միութիւնները, հայ մարդոց ընծայելով գոնէ բնագաւառային մղումով ազգային ամբողջութեան կապուելու պատեհութիւնը, պայմանաւ որ իրենց գործունէութիւնը խարսխեն նեղ տեղայնութենէն ղէպի ընդհանրականը դիմելու անչեղ սկզբունքին վրայ, սկզբունք մը, որ այսօր, հրամայական առաջնորդ պէտք է ըլլայ հանրային առաքելութեան կոչուած բոլոր կազմակերպութիւններուն համար:

Եղեռնին յաջորդող քայքայուն եւ խարխափուն ժամանակաշրջանին, հայրենակցական միութիւնները լիովին կատարեցին իրենց ազգային առաքելութիւնը· քով քովի բերին բաժան-բաժան հայրենակիցները, փնտռեցին ու գտան կորսուածները, օժանդակեցին չքաւորներուն, կրթաթոշակ ապահովեցին կարօտեալ ուսանողներուն, հրատարակեցին իրենց բնաւխարհը վերակենդանացնող արժէքաւոր պատմագիրքեր եւ վերջապէս, կուսակցութիւններու և բարեսիրական կազմակերպութիւններու քովն ի վեր, ճգնեցան հոգիներու մէջ վառ պահել հայրենի երդիճի յիշատակը, մտքերու մէջ վերակառուցել հայրենիքը, միաւորել մեր ժողովուրդը եւ համախմբել ցրուած հայ գանգուածները: Անկասկած, Հայ Դատի արմատական ըմբռնողութեան համար այս աշխատանքր եղաւ ու կը չարունակէ մնալ ոգեկան կարեւոր ներարկում մը: (Պ. Այրէսի մէջ կ'ապրի Արժանթինի ծնած Հայ մը, որ մեծ հօրմէն լսած ըլլալով՝ կրնայ անսխալ նկարագրել Վանայ իրենց ընտանեկան բնակարանի դիրքը, թաղամասը, կամարաձեւ մուտքը, ներքին բաժանումները, եւն., նաեւ քիչ չէ թիւը այն Հայերուն, որոնք բռնագրաւեալ հողերը այցելելով կ'ուզեն տեսնել իրենց

ՉԷ՛, ՁԵՂՔ ՉԻ ՏԱՅ ԵՐԲԵՔ ՍՐԲԱՏՈՒՆԴ...

«Եթէ մի օր լսէիք, որ մահացել եմ, չհաւատաք: Կը գնամ, կը շրջէի Արցախ աշխարհով մէկ եւ դուք ինձ կը տեսնէիք իւրաքանչիւր հայ մանկան սրտի զարկի մէջ, արցախցի գեղջուկի ցաւի ու յոյսի մէջ, հայ զինուորի համբերութեան ու յուսավառ հաւատի մէջ, հայրենի հողիս տաք շնչի մէջ, Արցախիս երկնակամարի անմար գոյների մէջ» կանխազգալով իր մօտալուտ մահը՝ այսպիսի խօսքեր էր գրել ճոթատետրի վերջին էջում մանկագիր, ժողովրդական երգահան, արցախեան շարժման ակտիւ գործիչ Գուրգէն Գաբրիէլեանը

(Գաբօ–Ապեր)

***

Հեռուստաէկրանին նա է՝ մանկանց աշխարհի սիրելին, հարազատը՝ Գաբօ ապերը: Նա երգում է եւ նրա «Հորովելը», «Գանձասարը», «Ննեցեն», «Դադիվանքը» գրաւում են հանդիսատեսների սրտերը եւ յուզմունք առաջացնում մասնակիցների մօտ:

Մասնակիցները մեծ մանկապրի սաներն են Հաղրութի Միք. Մանուէլեան միջնակարգ դպրոցի 4րդ եւ 7րդ դասարանների աշակերտները, նրանք, ովքեր շատ են սիրում հայ լեզուն ու գրականութիւնը եւ այսօր իրենց ուսուցչուհու՝ լեզուի եւ գրականութեան գիտակ Սրբուհի Խաչապետեանի հետ հանդիսատեսին են նուիրում այս հիանալի Գաբրիէլեանական օրը:

Այնքա՜ն սէր, քնքշանք եւ տարիների քաղցր կարօտ կար, որ հանդիսատեսը ոչ թէ լսում, այլ ապրում էր միջոցառման ամէն մի պահը:

Մանուկների չուրթերից հնչող Գուրգէն Գաբրիէլեանի ամէն մի բանաստեղծութիւնը մանկան աղօթքի էր նման, որ տարիների հետ չի մոռացւում, այլ քաղցրանում է:

... Հեռուստաէկրանին 1997 թուականն է: Գաբօ ապերը 70 տարեկան է: Հաղրութի մշակոյթի բաժինը այդ առթիւ կազմակերպել էր հրաչալի հանդիպում մեծ մանկագրի հետ: Իսկ այսօր, երբ նշւում է նրա 80ամեակը, միջոցառման կազմակերպիչը որոշեց ցուցադրել այն հեռաւոր 97ի կադրերը, որպէս ապացոյց, որ մանկագիրը մեզ հետ է, իր սիրելի մանուկների հետ եւ կրկին արտասանում է, կրկին երգում է: Եւ դա յաջողուեց: Իրօք, տպաւորութիւնը հէնց այդպիսին էր:

... Իմ լաւի վաւիֆ, իմ ցաւի վաւիֆ, իմ դարդի վաւիֆ... Թւում է, ոչ թէ երգում, այլ արտասւում է բանաստեղծը:

Նա միշտ մեզ հետ է վկան այդ օրուայ գեղեցիկ միջոցառումը, որ ապացոյցն է այն բանի, թէ նրա տողերով մեծացող մանուկները պաշտպանն են նրա սիրելի սրբատան ու չեն թողնի որ ճաք տան պատերը, որ փուչ մտնի խորանը:

ԱՐՓԻ ՎԱՆԵԱՆ

Արցախ — Հադրութ

ՆՈՒԷՐ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Ցեղասպանութեան Թանգարան – հիմնարկը շնորհիւ ստացած ժամանակակից սարքերուն, պիտի կրնայ թուայնացնել ունեցած նիւթերը: Այդ սարքերը, մօտ 10 հազար տոլար արժէքով, նուիրած է ՀԲԸՄ–ը· համակարգիչ, տպիչ, ընդօրինակիչ, եւլն.: Այս միջոցներով պիտի ստեղծուի էլեկրոնային գրադարան մը որ պիտի զետեղուի նաեւ համացանցի վրայ:

Տնօրէնը Հ. Դեմոյեան ամէնէն անյետաձգելի աշխատանքը նկատած է վերապրողներու յուշերուն, վկայութիւններուն թուայնացումը: Անդրադառնալով մինչեւ այսօր յայտնուող նոր աղբիւրներու, ան ըսած է թէ Թանգարան – հիմնարկը դէպի Ռուսաստան, Մերձաւոր Արեւելք եւ Եւրոպական երկիրներ աշխատակից ղրկելու լայն ծրագիր մշակած է, որպէսզի պրպտումներ ըլլան նոր նիւթեր գտնելու համար:

Արդէն կը գործէ Ցեղասպանութեան Թանգարան – հիմնարկի անգլերէն կայքէջը, www.genocide-museum.am հասցէով: Մօտ ատենէն կայքէջը կ'ունենայ նաեւ հայերէն, ֆրանսերէն, ռուսերէն եւ թերեւս թրքերէն տարբերակներ:

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅՈՑ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Ց ա պ ա ւ ո ւ մ ն ե ր ով)

□ Պավարիոյ մայրաքաղաք Միւնխէնի մէջ Հոկտեմբեր 5ին տեղի ունեցաւ ՔԵՀՀ–ի (Քրիստոնեայ Եկեղեցիներու Համագործակցութեան Ընկերակցութիւն) Պավարիոյ մասնաճիւղին կից ստեղծուած «Ձեռնարկ՝ Դաւանափոխութիւն» յանձնախմբի հերթական նիստը: Յանձնախումբի անդամ է ի մէջ այլոց Հարաւային Գերմանիոյ Հայ համայնքներու հոգեւոր հովիւ՝ Տիրատուր քհնյ. Սարդարեանը:

Յանձնախումբը կը զբաղի «Դաւանափոխութեան մասին» ձեռնարկի նախագծի մը նախապատրաստութեամբ: Նպատակն է ձեռնարկի միջոցաւ դիւրացնել քահանաներու հովուական ծառայութիւնը այն պարագաներուն, երբ համայնքային դաւանանք կը փոխեն: Յանձնախմբի յաջորդ նիստը կը կայանայ Դեկտեմբեր ամսուան ընթացքին:

□

□ Քէօլնի Տոմ Ֆորումի սրահին մէջ Հոկտեմբեր 13ին բացումը կատարուեցաւ Գերմանիոյ Հայոց առաջնորդարանի Մշակութային յանձնախմբի պատրաստած հայկական չաբաթներու:

Հայկական մշակոյթի չաբաթներու առաջին ելոյթն էր Հայաստանի կոմիտաս քառեակի համերգը, որ կը բաղկանար Ֆրանց Շուպէրթի, Տմիթրի Շոսթաքովիչի, Ալամազեան եւ Արամ Խաչատրեանի աշխատութիւններէ:

Շրջանի բացման խօսքերը կատարեցին Սերովբէ Օտապաչեան, Ձորճիօ Պավայ, պետական մշակութային վարչութեան ներկայացուցիչ Եոհաննէս Պունք, ինչպէս նաեւ Առաջնորդը:

Գերմանացի ու հայ բազմութեան լրիւ լեցուցած սրահին մէջ քառեակի սքանչելի համերգը երկար ժամանակ ոգեի ծափահարուեցաւ եւ ստիպուեցաւ մէկէ աւելի յաւելեալ կտորներ նուագել:

□

□ Միւնխէնի մէջ Հոկտեմբեր 19 և 20ին տեղի ունեցաւ ՔԵՀՀ–ի (Քրիստոնեայ Եկեղեցիներու Համագործակցութեան Ընկերակցութիւն) Պավարիոյ մասնաճիւղի կողմէ կազմակերպուած երկօրեայ դասընթացք, Պավարիոյ ՔԵՀՀ–ի ներկայացուցիչներուն համար: Դասընթացքները ամբողջովին կեդրոնացած էին Ուղղափառ եկեղեցիներու մեծ ընտանիքին եւ նպատակադրած էին ծանօթացնել այլ եկեղեցիներու ներկայացուցիչները Ուղղափառ եկեղեցիներու հետ:

Հայ եկեղեցւոյ կողմէ մասնակցեցան եւ Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ մասին հակիրճ տեղեկութիւններ տուին ՀԸՀՀ տեղեկութիւնները տուին Հոգեւոր հովիւ Տիրատուր քհնյ. Սարդարեանը և Պավարիոյ ՔԵՀՀ–ի Հայ եկեղեցւոյ պատգամաւոր տիկին Հայտըմարի Գալփակճեանը:

□

□ Գերմանիոյ Ցունաց մէթրոփոլիթ Ակութինոսի հրաւէրով առաջնորդը, անոր ընկերացող Արիստակէս աբեղ. Այվազեանին ու Հայազատ քհնյ. Մարտիկեանին հետ միասին՝ Քէօլնի Ցունաց Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ ներկայ գտնուեցաւ Հոկտեմբեր 20–ին, Ս. Հէրիպէրթի նուիրուած սրբապատկերի օծման արարողութեան:

Արարողութեան ներկայ էր եւ քարոզեց Քէօլնի Ծիրանաւոր Եօախիմ Մայզնէր: Ականաւոր հրաւիրեալներու մաս կը կազմէին նաեւ Ցունաց հիւպատոսուհին եւ Քէօլնի քաղաքապետ պրն. Շրամմա:

□

□ Հոկտեմբեր 21, ամսուան երեքշաբթի օրը, Գերմանիոյ Հայ Առաքելական Թեմի հովանաւորութեամբ, Քէօլնի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Հոգեհանգստեան պատարագ՝ Գերմանիոյ Հայ Առաքելական Թեմի հոգեւոր հովիւ Տիրատուր քհնյ. Սարդարեանի մատուցմամբ: Պատարագին ներկայ էին Գերմանիոյ Հայ Առաքելական Թեմի Խորհրդական Մարմնի անդամներ, Գերմանիոյ Հայ Կաթողիկէ Համայնքի հոգեւոր հովիւ Տ. Գրիգոր քհնյ. Գալստեանը, Գերմանիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքի հոգեւոր հովիւ Տ. Վարդան քհնյ. Ղազարեանը

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տոքթ. Փիէր Մաշոյեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Եղմազեան 100 եւրօ կը նուիրեն «Ծառաչ»ին։

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Լենա Գարակումուշեանի, իր հօր՝ Յարութիւն Գարակումուշեանի մահուան առթիւ։

***

Récital de chant

Florine OLIVIER (soprano)
Hubert SCUIEREB (tenor)
Naïri DEMIRDJIAN (piano)

Programme : **Schumann — Brahms — Tosti — Bellini — Respighi — Strauss — Wolf...**

Jeudi 6 décembre à 20h30
en l'église arménienne catholique
13 rue du Perche — 75003 Paris

Renseignements et réservations :
06. 08. 46. 18. 01
06. 14. 74. 92. 97

Participation aux frais : 10 euros

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.-ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Յունուար 12ին։

ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ԻՍԻ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ
ԵՒ
ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ Իսիի Հայ Առաքելական Եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ զաւակները ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընծաիր առաջնորդ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ՋԱՓԱՐԵԱՆ

կիրակի, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին
ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն եկեղեցւոյս հանդուցեալ բարէրարներու, կնքահայրերու եւ ատենապետներու հոգւոյ հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ-ի։

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**

le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au **01. 39. 90. 66. 28**

Centre Culturel SAINT MESROB à PARIS

Le mercredi 5 décembre
à 20 heures 45
NATHALIE-MARYAM BARAVIAN
présentera
LA CUISINE ARMENIENNE
Ce livre, préfacé par l'auteur de l'**Immeuble Yacoubian,** Alaa El-Aswany, n'est pas un simple livre de recettes, il nous fait découvrir l'âme arménienne à travers toutes les traditions, principalement religieuses, restées vivaces dans la cuisine arménienne.

Au 10 bis rue Thouin — Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Vente du livre et dédicace
Cocktail

ArmenCiné

- Mardi 11 décembre— **Le Chaos** L. Vagharchian
- Mardi 8 janvier— **America America** Elia Kazan

à 20 heures
au Cinéma «L'Entrepot»
7/9 rue Francis de Préssencé
75014 Paris

50ème ANNIVERSAIRE

de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville

1957 — 2007

— **10h :** Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30 : Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou **06. 34. 06. 51. 91**

— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

□

ԻՍԻ

ԵՐԳԱՐՈՏՈՒԹԻՒՆ

Կազմուած Իսիի «Տ. Սէրգիկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պըտոյտ մը դէպի Ռէյնս, կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին։ Ակնկալութիւն խոտլական մասուրները եւ Ծնունդի չուկան։

Մեկնում ժամը 7·45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն։

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ։

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. –
– Ժագլիի՝ 01·40·95·81·33,
– Ասնիկ՝ 09·53·66·95·06։

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

«ԾԱՌԱՉ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐԾ ՄԻՍԱՒՐԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ — 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ՍՈՒԱՆՑ ԵՐԳԻ — 13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ — 12€
ԵՒ
«ԾԱՌԱՉ — 50» — 19€
(Ծաղկահատ 50-ամեայ հաւաքածոյին)

Դիմել՝ «ԾԱՌԱՉ»ի։
Թղթատարի ծախքը՝ 6€, հասցէ պլուպա։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԱՅՐԱՏԻ ՕՐ
ՈՐՁՈՐԴԱՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 5
MERCREDI
5 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.844 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.844

ԱՐԱՄ Ա.
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Նոյեմբեր 30ին, Կիպրոսի Փաֆիա քաղաքին մէջ աւարտած է Միջին Արեւելքի եկեղեցիներու խորհուրդին 9րդ համաժողովը: Վերջին նիստին կատարած է նախագահներու, ընդհանուր քարտուղարի, գործադիր վարչութեան կազմի ընտրութիւնը:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսը ընտրուած չորս նախագահներէն մէկը եղած է. միւսներն են Երուսաղէմի Թէոփիլոս Գ. պատրիարքը, Ռուսիոյ Մոսկուայ եւ ամբ. Սաֆուատ Պայատի: Գեղամ Եպիսկ. Յակոբեան (Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ) գործադիր վարչութեան անդամ ընտրուած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ որպէս «բարեկամ» ընդունելեայ Ալժէ Պութեֆլիքայի կողմէ, բայց ընդունող պատուիրակութեան մէջ չէր նախկին ռազմիկներու նախարարը, որու խօսքերը բաւական աղմուկ հանած էին: Սարքոզի ներկայացուցած է իր պատուիրակութեան ինը անդամները (հինգը կին): Իր ելոյթին մէջ, Սարքոզի դատապարտած է գաղթատիրութիւնը զոր «անարդար» որակած է եւ գտած է որ չի համապատասխաններ Ֆրանսայի Հանրապետութեան հիմնական երեք խօսքերուն՝ Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն: Խուսափած է ներողութիւն ալ խնդրելէ, ինչպէս կը պահանջէ Ալժերիա: Ակնարկած է նաեւ ալժերացի նախարարին խօսքերուն՝ հրէական լոպիին դէմ «որ գինք իշխանութեան գլուխ բերած էր», յայտարարելով. «Ֆրանսայի, ինչպէս Ալժերիոյ մէջ, վճռականօրէն պէտք է պայքարինք ցեղապաշտութեան, հակիսլամութեան եւ հակահրէութեան որեւէ արտայայտութեան դէմ: Երկուքն ալ նոյն դիմագիծը ունին, տխմարութեան եւ ատելութեան դիմագիծը»:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ խորհրդարանական մեծամասնութիւնը յայտարարած է Դեկտ. 2ին, իր ներկայացուցիչներուն հետ ժողովէ մը յետոյ, որ վերջ կը դնէ սկըզբունքի իր ընդդիմութեան, որեւէ փոփոխութեան համար Սահմանադրութեան մէջ: Ասոր հետեւանքն այն է որ բանակի հրամանատարը՝ Միշէլ Սլէյմանի թեկնածութեան կողմնակից է: Բայց եւ այնպէս նոյն մեծամասնութիւնը պարտի դիմում մը ընել ի նպաստ սահմանադրական բարեփոխման մը: Ներկայ բնակիչը թոյլ չի տար որ բանակի բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը նախագահական թեկնածու ըլլայ, եթէ չէ հրաժարած իր պաշտօնէն, քուէարկութենէն երկու տարի առաջ:

ՊՈՒՏԻՆ որեւէ կարեւորութիւն չէ տըւած միջազգային կարգ մը երկիրներու քննադատութիւններուն, ինչ կը վերաբերի երեսփոխանական ընտրութիւններու զեղծարարութիւններուն: Շատեր, ի շարս որոնց Գերմանիա, դատապարտեցին եւ զգալի վերապահութիւն մը յայտնեցին, բայց Սարքոզի ջերմօրէն շնորհաւորած է Պուտինը իր կուսակցութեան յաղթանակին համար: Կրեմլին եւ էլիզէ հաստատած են հեռաձայնային այդ շնորհաւորութիւնները: Եւրոպայի խորհուրդը, Օ. ԷՍ. Սէ. Է.ի դէտերը խոհեմ մնացած են: Ըստ վերջնական արդիւնքներուն, Պուտինի «Միացեալ Ռուսաստան»ը ձայներու 64%ը ստացած է, Համայնավարները՝ 11,6%, Ազգայնապաշտները՝ 8,2%ը, Արդար Ռուսաստանը (ձախ եւ կրեմլինամէտ)՝ 7,8%ը: Ազատական ընդդիմութիւնը (Գասպարով) չէ կըրցած ձայներու 7%ը ապահովել, կարենալ մուտք գործելու համար Դումայէն ներս: Գասպարովի համար «Ռուսաստանի արդի պատմութեան ամէնէն արատաւոր ընտրութիւններն են»: Արդիւնքներու մրցանիշը կոտրած է Ջէչէնիա, ուր 99% մասնակցութեամբ, Պուտինի կուսակցութիւնը 99,4% արդիւնք ձեռք ձգած է, յիշեցնելով ստալինեան մեթոտները:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Թուրքիոյ քաղաքացիական յանձնախումբին կազմակերպութիւնը նաեւ ապօրինի գումարներ օրինականացուցած է նոյն չրջանին մէջ, կ'ըսէ անուղղակի ամբաստանագիրը:

Կը սպասուի որ յառաջիկայ օրերուն Ադրբեջանի խորհրդարանը օրակարգի բերէ յատուկ օրինագիծ մը որով պիտի արգիլուի ՓՔՔ–ի ահաբեկիչներուն Ադրբեջան մուտքը: Իաքու որոնումի մէջ գտնուող ահաբեկիչներու լման ցանկը ուղած է Թուրքիայէն: Ադրբեջանի Արդարութեան եւ Ներքին գործերու նախարարութիւններէն պատուիրակութիւն մը Անգարա գացած է, հարցին մասին տեղեկութիւններ ունենալու:

Հայաստանը ահաբեկչութեան զօրավիգ ցոյց տալու Թուրքիոյ այս ընթացքին մէջ նշմարելի է երկմակարդակ նպատակ. նախ Եւրոպական հիմնարկութիւններու ժխտական կեցուածքով, քննադատելի, ամբաստանելի Հայաստան մը ցոյց տալ, քալ դիտնալով որ ահաբեկչութեան հանդէպ որքա՛ն դիւրազգած են անոնք: Ծանօթ ըլլալով Թուրքիոյ նկատմամբ Եւրոպայի ընդհանուր առմամբ մեղսակից դիրքին, աւելորդ է հարց տալ թէ ըսուածին փաստ չի՞ պահանջուիր: Շատ հաւանական պատասխան մը կու տայ Եւրոպային համարկումի նիւթով Թուրքիոյ մասին պատրաստուած տեղեկագիրներու նախընթացը... այդ տեղեկագիրները փափկօրէն մատնանշելով հանդերձ թերի կէտեր, միշտ կ'ատարտին յառաջդիմութեան մատնանշումով:

Ճաչս Եւրոպայի նման վերագրումի ենթակայ Հայաստան մը, մանաւանդ Ղարաբաղի ալ ընդդրկումով, բանակցային հոլովոյթին մէջ կրնայ տկարացընել Երեւան – Ստեփանակերտ առանցքը· անշուշտ եթէ իրականութիւնը պըրպըտելէ աւելի ծանր կշռէ Թուրքիան չվհատցնելու մտահոգութիւնը:

Նաեւ, Թուրքիա նման ձրի զրպարտութեամբ անհաւանական չէ որ մտածած է Հայաստանը ՓՔՔ–ի դէմ իր պայքարին թիրախներուն չարքին դասել տալ, սկսած՝ եւրոպական չրջանակէն:

Եթէ Ադրբեջանէն զատ այս զրպարտութիւնը լուրջի առնող գտնուի, նոյնիսկ առանց ատոր սպասելու, Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութիւնը պարտի համոզիչ հերքումով չահարկումի Թրքական այս նոր ու վտանգաւոր փորձը ի դերեւ հանել:

Ա. Թ.

Ա. ՄԵՐՔԷԼ՝ «ԴԷՄ ԵՆՔ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ»

Գերմանիոյ վարչապետ եւ Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ Անկելա Մերքէլ կուսակցութեան Հանովրի համագումարին ելոյթ ունեցած եւ անդրադարձած է նաեւ Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հեռանկարին: Այդ մասին ան գրեթէ բառացիօրէն կրկնած է նախագահ Ա. Սարքոզիի տեսակէտը, ըսելով. «Գիտենք թէ Եւրոպական միութեան ընդլայնումն ու արմատացումը անխզելի կերպով կապուած են իրարու: Այս պատճառով կը պաշտպանենք Թուրքիոյ հետ առանձնաշնորհեալ գործընկերութեան թեզը: Տեղին կը գտնեմ կատարուած առաջարկներուն մէջ ընդգծել այս պարագան: Թուրքիա հարկ է ամրօրէն կապուի Եւրոպայի: Սակայն մենք դէմ ենք Թուրքիոյ Եւրոպական միութեան ամբողջական անդամակցութեան»:

ՇՈՒԷՏ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՃՆՇՈՒՄՆԵՐԸ ԽՈՋԸՆԴՈՏԱԾ ԵՆ ԱՍՈՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒԻՄԸ

Շուէտի Ստոքհոլմ քաղաքին մէջ ուր չուրջ 20 հազարնոց ասորական համայնք մը կ'ապրի, ծրագրուած էր կոթող մը կառուցանել 1914 – 18 տարիներուն Թուրքիոյ մէջ 750 հազար Ասորիներու, 1,5 միլիոն Հայերու եւ 400 հազար Յոյներու ցեղասպանութեան զոհերուն յիշատակին: Ծրագիրը ձախողած է Թրքական ճնշումներու հետեւանքով: «Ա.թաթիւրքեան գաղափարներու հետեւորդները» միութիւնը ամէն ջանք գործադրած է արգելք ըլլալու համար ծրագրին իրականացումին: Ասորի համայնքին ղեկավարները յայտնած են թէ պիտի չարունակեն իրենց ջանքերը:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Թուրքիոյ քաղաքացիական յանձնախումբին կազմակերպութիւնը նաեւ ապօրինի գումարներ օրինականացուցած է նոյն չրջանին մէջ, կ'ըսէ անուղղակի ամբաստանագիրը:

Կը սպասուի որ յառաջիկայ օրերուն Ադրբեջանի խորհրդարանը օրակարգի բերէ յատուկ օրինագիծ մը որով պիտի արգիլուի ՓՔՔ–ի ահաբեկիչներուն Ադրբեջան մուտքը: Իաքու որոնումի մէջ գտնուող ահաբեկիչներու լման ցանկը ուղած է Թուրքիայէն: Ադրբեջանի Արդարութեան եւ Ներքին գործերու նախարարութիւններէն պատուիրակութիւն մը Անգարա գացած է, հարցին մասին տեղեկութիւններ ունենալու:

Հայաստանը ահաբեկչութեան զօրավիգ ցոյց տալու Թուրքիոյ այս ընթացքին մէջ նշմարելի է երկմակարդակ նպատակ. նախ Եւրոպական հիմնարկութիւններու ժխտական կեցուածքով, քննադատելի, ամբաստանելի Հայաստան մը ցոյց տալ, քալ դիտնալով որ ահաբեկչութեան հանդէպ որքա՛ն դիւրազգած են անոնք: Ծանօթ ըլլալով Թուրքիոյ նկատմամբ Եւրոպայի ընդհանուր առմամբ մեղսակից դիրքին, աւելորդ է հարց տալ թէ ըսուածին փաստ չի՞ պահանջուիր: Շատ հաւանական պատասխան մը կու տայ Եւրոպային համարկումի նիւթով Թուրքիոյ մասին պատրաստուած տեղեկագիրներու նախընթացը... այդ տեղեկագիրները փափկօրէն մատնանշելով հանդերձ թերի կէտեր, միշտ կ'ատարտին յառաջդիմութեան մատնանշումով:

Ճաչս Եւրոպայի նման վերագրումի ենթակայ Հայաստան մը, մանաւանդ Ղարաբաղի ալ ընդդրկումով, բանակցային հոլովոյթին մէջ կրնայ տկարացընել Երեւան – Ստեփանակերտ առանցքը· անշուշտ եթէ իրականութիւնը պըրպըտելէ աւելի ծանր կշռէ Թուրքիան չվհատցնելու մտահոգութիւնը:

Նաեւ, Թուրքիա նման ձրի զրպարտութեամբ անհաւանական չէ որ մտածած է Հայաստանը ՓՔՔ–ի դէմ իր պայքարին թիրախներուն չարքին դասել տալ, սկսած՝ եւրոպական չրջանակէն:

Եթէ Ադրբեջանէն զատ այս զրպարտութիւնը լուրջի առնող գտնուի, նոյնիսկ առանց ատոր սպասելու, Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութիւնը պարտի համոզիչ հերքումով չահարկումի Թրքական այս նոր ու վտանգաւոր փորձը ի դերեւ հանել:

Ա. Թ.

ԱՆԳԱՐԱ ԿԸ ՋԱՆԱՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ՂԱՐԱԲԱՂԸ ՓՔՔ-Ի ԶՕՐԱԿԻՑ ՅՈՑՑ ՏԱԼ

Դեկտեմբեր 3ին Թրքական լրատուական Անատոլու գործակալութեան կայքէջերէն սկսաւ տարածուիլ լուրը թէ քրտական ՓՔՔ դինեալ կազմակերպութիւնը կը փորձէ «Հայաստանի գրաւման տակ գտնուող Ղարաբաղ» փոխադրուիլ, լքելով Հիւսիսային Իրաքի իր բանակավայրերը: Կազմակերպութեան Կովկաս բնաւորուելու նախաձեռնութիւնն ալ կը վերագրուի «ՓՔՔ–ի շարքերուն ծագումով հայ ահաբեկիչներ»ուն: Ըստ լուրին աղբիւր «Ազգամ» թերթին, Թուրքիա չրջանի երկիրներուն հետ չփումներու ձեռնարկած է, որպէսզի արդիւնէ քրտական նոյն կազմակերպութեան Կովկասի մէջ հաստատուիլը: Հանրապետութեան նախագահ Ա. Կիւլ Ադրբեջան եւ Վրաստան կատարած այցերուն օրակարգի բերած է նիւթը, ազդարարելով որ առիթ չտան նման զարգացումի: Եւրոպայի խորհրդարանին խառն յանձնախումբին ղրկուած Թուրքիոյ տեղեկագրին մէջ ալ ուշադրութեան յանձնուած է, կ'ըսուի, ՓՔՔ–ի ծագումով հայ ահաբեկիչներուն պարագան:

Այս բոլորին հետ ստուգուեր է որ ՓՔՔ–ն չփում հաստատած է հայկական Սփիւռքին կարգ մը դէմքերուն հետ: Ծրագրուածը կը ներկայացուի այնպէս որ «ահաբեկիչները» նախ եւրոպական երկիր մը, անկէ Կովկաս պիտի անցնին: Հոն ընտրուած վայրը Ղարաբաղն է, ըստ նոյն լրատուութեան: «Թուրքիա Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ կռուախընձոր այդ շրջանին առընչութեամբ լման ներգուկ կու տայ Բաքուի: Հայաստան վերջին տարիներուն Իրաէն ու Սուրիայէն գաղթած շատ մը Քիւրտեր Ղարաբաղ բնակեցուցած է: ՓՔՔ–ն շրջանին մէջ թերթեր եւ ձայնասփիւռի կայաններ ունի» կ'ըսուի նոյն տեղեկատուութեան մէջ:

Ամէնը այս չէ. ՓՔՔ–ն Կովկասը երկար տարեն գործածած է որպէս մաքսանենգութեան կեդրոն. ծագումով հայ ահաբեկիչներու օժանդակութեամբ կազմակերպութիւնը նաեւ ապօրինի գումարներ օրինականացուցած է նոյն չրջանին մէջ, կ'ըսէ անուղղակի ամբաստանագիրը:

Կը սպասուի որ յառաջիկայ օրերուն Ադրբեջանի խորհրդարանը օրակարգի բերէ յատուկ օրինագիծ մը որով պիտի արգիլուի ՓՔՔ–ի ահաբեկիչներուն Ադրբեջան մուտքը: Իաքու որոնումի մէջ գտնուող ահաբեկիչներու լման ցանկը ուղած է Թուրքիայէն: Ադրբեջանի Արդարութեան եւ Ներքին գործերու նախարարութիւններէն պատուիրակութիւն մը Անգարա գացած է, հարցին մասին տեղեկութիւններ ունենալու:

Հայաստանը ահաբեկչութեան զօրավիգ ցոյց տալու Թուրքիոյ այս ընթացքին մէջ նշմարելի է երկմակարդակ նպատակ. նախ Եւրոպական հիմնարկութիւններու ժխտական կեցուածքով, քննադատելի, ամբաստանելի Հայաստան մը ցոյց տալ, քալ դիտնալով որ ահաբեկչութեան հանդէպ որքա՛ն դիւրազգած են անոնք: Ծանօթ ըլլալով Թուրքիոյ նկատմամբ Եւրոպայի ընդհանուր առմամբ մեղսակից դիրքին, աւելորդ է հարց տալ թէ ըսուածին փաստ չի՞ պահանջուիր: Շատ հաւանական պատասխան մը կու տայ Եւրոպային համարկումի նիւթով Թուրքիոյ մասին պատրաստուած տեղեկագիրներու նախընթացը... այդ տեղեկագիրները փափկօրէն մատնանշելով հանդերձ թերի կէտեր, միշտ կ'ատարտին յառաջդիմութեան մատնանշումով:

Ճաչս Եւրոպայի նման վերագրումի ենթակայ Հայաստան մը, մանաւանդ Ղարաբաղի ալ ընդդրկումով, բանակցային հոլովոյթին մէջ կրնայ տկարացընել Երեւան – Ստեփանակերտ առանցքը· անշուշտ եթէ իրականութիւնը պըրպըտելէ աւելի ծանր կշռէ Թուրքիան չվհատցնելու մտահոգութիւնը:

Նաեւ, Թուրքիա նման ձրի զրպարտութեամբ անհաւանական չէ որ մտածած է Հայաստանը ՓՔՔ–ի դէմ իր պայքարին թիրախներուն չարքին դասել տալ, սկսած՝ եւրոպական չրջանակէն:

Եթէ Ադրբեջանէն զատ այս զրպարտութիւնը լուրջի առնող գտնուի, նոյնիսկ առանց ատոր սպասելու, Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութիւնը պարտի համոզիչ հերքումով չահարկումի Թրքական այս նոր ու վտանգաւոր փորձը ի դերեւ հանել:

Ա. Թ.

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

«ՕՐԻՆԱՑ ԵՐԿԻՐ»Ի ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ՝ Ա. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Ազգային ժողովի նախկին նախագահ եւ «Օրինաց Երկիր»ի նախագահ Արթիւր Պաղտասարեան կուսակցութեան Դեկտ. 3ի արտակարգ ժողովին միաձայնութեամբ նախագահական ընտրութեան թեկնածու ընտրուած է: Ընտրութենէն ետք ան ելոյթ մը ունեցած է, չեշտելով արդար, ժողովրդավարական ընտրութիւն կատարելու անհրաժեշտութիւնը: Բացատրելով Լ. Տէր Պետրոսեանի նեցուկ չկանգնելու իրենց որոշումը, ան ըսած է թէ առաջին նախագահը հայկական նոր պետութեան կառուցումին մէջ բաժին ունենալով հանդերձ, քանդած է այդ նոյն պետութեան կառոյցներն ու արդարութեան համակարգը: Ապա պատասխանելով լրագրողներու, ըսած է թէ երկու փուլով ընտրութիւն մը կը նախատեսէ:

⁂

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕԴԱՆԱՒ

Հայաստան 45 միլիոն տոլարի գնած է 1998ի «Էդպիւս Ա–319» օդանաւ մը: Ան պիտի տրամադրուի գլխաւորաբար նախագահին գործածութեան, փոխարինելով ներկայի «Տու – 134»ը: Զայն պիտի գործածեն նաեւ բարձրաստիճան դէմքեր, պետական պատուիրակութիւններ: Օդանաւին փոխարժէքին մէկ երրորդը վճարած են հայ բարերարներ, որոնք չեն ուզած որ իրենց անունները հրապարակուին. մնացեալին համար ալ տասը տարուան պայմանաժամով վարկ առնուած է: Օդանաւին սպասարկումը պիտի ընէ «Արմավիա»ն:

*
**

ՆԱՐԵԿԱՑԻՒ «ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳ ԵՐԳՈՑԻ»Ն ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Մայր Աթոռի հրատարակչական բաժինը լոյս ընծայած է Գրիգոր Նարեկացիի «Մեկնութիւն Երգ Երգոցի» երկը. ան երկրորդ հատորն է «Սուրբ Գրքի մեկնութիւններ» մատենաշարին: Մեկնաբանութիւնը ստանձնած են Սարօ եւ Րաֆֆի Մարուքեան զոյգերը:

ԲՆԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԵԱՄԲ

Հետաքրքրական է տեսնել որ մի-ջազգային հանրային կարծիքը զբա-ղեցնող գլխաւոր մարզ մը անտար-բեր չէ ձգած հայաստանեան կըր-թական չրջանակը: Երեւանի «Դար» հրատարակչութենէն լոյս տեսած է Մելանիա Դաւթեանի «Շրջակայ միջավայր եւ բնապահպանութիւն» հատորը: Ան «Շէն»ի մէկ նախա-ձեռնութիւնն է:

Հատորին պատրաստութեան գըլ-խաւոր մղիչը ուսուցողական – դաս-տիարակչական նպատակն է: Ըն-թերցողը ոչ միայն պէտք է ճանչնայ այժմէական մտահոգութիւններու այդ մարզը բաղկացնող բազմազան ծալքերով այդ բնագաւառը, տեղ-եակ ըլլայ անոր հարցերուն, այլեւ ծանօթանայ անոնց վատթարացու-մին արդելք ըլլալու համար իրեն վիճակած բաժնին: Հայաստանի նման երկրի մը մէջ ուր դժբախտա-բար բաւական «ճոխ» բնոյթով ներ-կայ են այդ հարցերը, իսկապէս տեղին ձեռնարկ է հրատարակու-թիւնը: Անով նոյն ատեն նոր փաստ մը կը տրուի թէ «Շէն»ը որքան նա-խանձախնդրութեամբ կը հետա-պնդէ բնապահութեան կացութիւ-նը:

Հատորը բաժնուած է տասը գըլ-խուներու: Ներածականով բնա-պահութեան ուսումնասիրութեան ոլորտը սահմանելէ ետք, մանրա-մասն ներկայացուած են Մարդ – բնութիւն փոխ-յարաբերութիննե-րը, Բնութիւնը որպէս եղակի ար-ժէք, Հողը, Բնապահական գլխաւոր հարցերը, Անտառները, Կենսաբազ-մազանութիւնը, Մթնոլորտի խըն-դիրները, Ջուրը, Թափօնի ու աղբի խնդիրները, Ուժանիւթը:

Նիւթերուն առընչուած գունաւոր լուսանկարներու ալ տեղ տրուած հատորը բաւական հետաքրքրու-թեամբ կարդալիք նիւթ կը տրա-մադրէ: Յատկապէս զանազան գը-լուխներու մէջ պարբերաբար Հա-յաստանի իրականութեան առընչը-ւած էջերը ամէնէն հետաքրքրա-կաններն են:

Ատոնցմէ մէկն է օրինակ, ջուրի պաշարներու օգտագործման բաժ-նին մէջ Սեւանի հարցին ներկայա-ցումը, որ նկատուած է բնական պաշարներու ոչ արդիւնաւէտ գոր-ծածութեան պարագայ մը: Հարցին արմատները կը գտնուին Հայաստա-նի կառավարութեան 1933ի մէկ ո-րոշումին մէջ: Իսկապէս տարօրի-նակ է կարդալ որ «մի շարք գիտ-նականների խորհրդով» տրուած այդ որոշումը վերաբերած է Սեւա-նի մէկ մասը ցամքեցնելու...: Տը-րամաբանութիւնը բացատրուած է հետեւեալ կերպով. լիճին ջուրը գործածել 50 տարի ոռոգումի եւ ե-լեկտրականութիւն ձեռք ձգելու համար, իսկ ցամքած յատակը տը-րամադրել ցանքի: Աւելի տարօրի-նակ է նշումը թէ այդ որոշումէն առաջ Սեւանի յատակի հողաշերտը լրջօրէն հետազօտուած չէ, տեսնե-լու համար որ այնքան ալ պիտանի չէ հողագործութեան: Մինչդեռ, ինչպէս կը գրէ հեղինակը. «Սեւանը իր ձկնային հարստութեամբ կարող էր աւելի արդիւնաւէտ լրացնել հանրապետութեան սննդապահով-ման խնդիրները»: Այլ խօսքով՝ ան-խորհուրդ ու քանդիչ որոշում մը թէ՛ դուռ բացած է Սեւանի կրած դժուար դարմանելի վնասներուն, եւ թէ ակնկալուած օգուտը ձեռք չէ ձգուած: Շարունակութիւնը գրեթէ բոլորիս ծանօթ է. խախտած բնա-պահական նման անգնահատելի հա-րստութեան մը համակարգը ու տասնամեակներէ ի վեր լիճը ան-պատասխանատու վերաբերումին արդար վրէժը կը լուծէ յաջորդա-կան իշխանութիւններու օրակար-գին ծանրակշիռ հարցերէն մէկը մնալով:

Բացատրուած նիւթին հետ Հա-յաստանի ներկայէն տրուած յաւել-ւածական մասեր կան հողասահքի, անտառներու, յատուկ պահպանու-թեան տարածքներու (արգելոց) բաժիններուն մէջ:

Հողասահքի կացութիւնը սարսա-փելի երկրորդ մարզ մըն է, երբ կ'ըսուի թէ «Հայաստանի հողա-ծածկոյթի համարեայ 44%ը էրո-զիայի է ենթարկուած»: Իսկ նոյն վտանգին ենթակայ տարածքը 80% համեմատութեամբ կը ներկայա-նայ:

Սիրտ բացող չէ անտառներու մասին ըսուածն ալ. չրջափակման, վառելիքի լրիւ բացակայութեան եւ այդ պատճառով զանգուածային հատումներու հետեւանքը այն եղած է որ մեծ չափով տուժած են Սիւնի-քի, Տաւուշի, Լոռիի, Վայոց ձորի անտառային գօտիները, Երեւանի. Գիւմրիի, Վանաձորի կանաչապատ բաժինները: Բնապահութեան նա-խարարութեան տուեալներով՝ այդ չրջանին կտրուած ծառերու թիւը 1·5 միլիոնի չուրջ եղած է: Ինչպէս կ'ըսէ Մ. Դաւթեան «եթէ ընկատի առնուի որ անտառներու միջին տա-րիքը 90 տարի է, իսկ մատղաշ տունկի բաժինը միայն 6·5%, ապա Հայաստանի անտառային պաշար-ների վիճակը կարելի է գնահատել որպէս օրհասական»: Բարեբախ-տաբար վերջին տարիներու տըն-կումները մասնակի կերպով դար-մանած են կորուստը:

Ընթերցումի հետաքրքրական էջերը են Հայաստանի պետական արգե-լոցներուն, արգելավայրերուն յատ-կացուածները:

Արգելոցը յատուկ պահպանու-թեան տակ առնուած տարածք է որ գիտական, կրթական, պատմամը-չակութային արժէք կը ներկայա-ցընէ. հոն բնական միջավայրի զարգացման հոլովոյթին մարդկա-յին միջամտութիւնը բացառուած է: Հայաստան երեք արգելոց ունի. Խոսրովի, Էրեբունիի, Շիկահողի արգելոցները:

Բնութեան յատուկ պահպանուած տարածքներ են նաեւ Սեւանը, Դի-լիջանը: Կան աւելի քան երկու տասնեակ արգելավայրեր, ուր կը պահպանուին որոշ բոյսեր, կեն-դանիներ, լիճեր, աղուտներ, հան-քային ջուրի աղբիւրներ: Ատոնցմէ մէկն է Որդան կարմիրի արգելա-վայրը Արարատեան դաշտերուն մէջ, ուր ծովէն 900–950 մ. բարձ-րութեան վրայ կը պահպանուի Որ-դան կարմիրը:

Հայաստանի մէջ բնապահական լուրջ խնդիր է օդի ապականութի-նը:

Մօտ 200 էջնոց գիրքին վեր-ջին բաժինը յատկացուած է «բառարան»ի մը. ըստ ընկալեալ սովորութեան պէտք է այդ էջերը ամփոփէին բնագրին մէջ անցած գիտական սահմանումներուն բա-ցատրութիւնները: Հոս եւս կայ բա-ցատրութիւնը, բայց ան տրուած է ոչ հայերէն գիտական սահմանումի մը, ինչպէս՝ ադապտացիա, աէրա-ցիա, աէրոբ օրգանիզմներ, բիո-ինդիկատոր, էրոզիա, էնդիմիկ տեսակ, ռելիկտ, պոպուլյացիա, պեստիցիդ, հերբիցիդ, եւն., եւն.:

Փիչ մը տարօրինակ է որ բնապա-հական բաւական լուրջ մօտեցումով հատորին պատրաստութեան ըն-թացքին բնաւ նկատի չէ առնուած անով հայկական բնապահութեան

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ

ԻՆՉՈՒ ՓԻՂԵՐԸ ՄՈՒԿԵՐԷ ԱՒԵԼԻ ԵՐԿԱՐ Կ'ԱՊՐԻՆ

Սամուէլ օր մը կը հարցնէ հօրը. «Հայրի՛կ, որքա՞ն կ'ապրի մամու-կը»: Հայրիկը անճրկելով կը փո-խադարձէ. «Ի՞նչ անիմաստ հար-ցում...»: Հարցումը ինքնին անի-մաստ չէ, այսուհանդերձ մեզմէ քանի՞ներ արդեօք գիտեն կենդանի-ներու եւ բոյսերու կեանքի տեւո-ղութիւնը: Մամո՞ւկը. քանի մը տասնեակ ամիս միայն: Աւրդարեւ, մամուկը այն անասնատեսակնե-րուն մաս կը կազմէ, որոնց կեանքը փոփոխական է արտականէն իգական: Կեանքի հոլովոյթը հոս նպաստա-ւոր է ձուերու պահպանման եւ այս իսկ պատճառաւ տիկին մամուկը ա-ւելի երկարակեաց է քան պարոնը. ուրիշ խօսքով՝ էգ մամուկը կ'ապրի մինչեւ 12 տարի, ի փոխարէնն արու մամուկին որուն կեանքը 3 տարիէն անդին չէ երթար:

Կենդանի աչխարհը, այս ոլորտին մէջ անհաւատալի այլազանութիւն կը յայտնաբերէ: Ապրող էակներու կեանքի միջին տեւողութիւնը քանի մը ժամէն մինչեւ քանի մը հազար տարիներու միջեւ կը տարբերի: Ա-մենակարճ ապրողները որդերն են, ամենաերկարահասցները՝ ծառերը: Երկու ծայրագոյններու միջեւ տեղ կը գրաւեն սողունները, թռչնատ-դիները, ձուկերը եւ ստնաւորները:

Ստնաւորներու մօտ եւս կեանքի տեւողութեան ժամանակաչարը չատ լայն է: Մկնաքիսը (musaraigne) կրնայ ապրիլ երկու տարի, մուկը չորս, առնէտը եւ խլուրդը (taupe) հինգ, ոզնին եւ աքիսը (belette) ութ, չունը քսան, արջը եւ վայրի խոզը (կինճ – sanglier) երեսուն, մարդակապիկը (gorille) յիսուն, ձին՝ վաթսուն, իսկ փիղը մինչեւ հարիւր տարի եւ աւելի:

Գիտնականները երկար տարիներէ ի վեր նկատած են այս տարբերու-թիւնները եւ ջանացած՝ գտնոնք բացատրել: Փիղերը, մուկերու, բաղդատմամբ, համեմատաբար – իրենց պանդուածին – աւելի փոքր ուղեղ մը, բայց աւելի խոշոր սը-րունքներ ունին: Ա՞յս է պատճառը որ անոնք աւելի երկարակեաց են: Պատասխանը ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել: Որովհետեւ եթէ մարմնի պանդուածին, ուղեղի պանդուածի հետ ունեցած կշիռը ստնաւորներու մօտ հաշուելու ըլլանք, մուկէն մինչեւ կետ ձուկը, ներառեալ հա-զարաւոր միջին եզրերը, կը նչմա-րենք որ այս կշիռը յատկանչական կերպով անփոփոխ է: Փոքրերէն դէպի մեծերը յառաջանալով ուղե-ղի պանդուածին աճը մարմնի պանդ-ուածի աճին երկու երրորդին միայն կը հասնի:

Ստնաւորներու տարբեր տեսակ-ներուն երկարակեցութեան տար-բերութիւնը կը գտնենք սրտի մե-ծութեան մէջ: Արդարեւ մուկը կամ իր նմանները, առիւծի կամ կետ ձուկի բաղդատմամբ, համեմատա-բար աւելի փոքր սիրտ ունին: Ինչ որ կը նչանակէ թէ մուկի մը սիրտը ամէնէն կենսական մարգին՝ լեզ-ւականին տրուած մեծ վնասը վե-րոնչեալ բառերու ազատ, առատ, անվրդով գործածութեամբ:

Եւ ընթերցողը որ նրբազգած է այդ փուչերէն անհանգիստ ըլլա-լու չափ, հատորը բանալէ առաջ պէտք է մէկդի դնէ այդ «տկարու-թիւն»ը, առանց խօսելու խորհըր-դային ուղղագրութեան անպատե-հութեան մասին:

Ա. ԹՈՓՈՑԵԱՆ

ԻՆՉՈՒ ՓԻՂԵՐԸ ՄՈՒԿԵՐԷ ԱՒԵԼԻ ԵՐԿԱՐ Կ'ԱՊՐԻՆ

Սամուէլ օր մը կը հարցնէ հօրը. «Հայրի՛կ, որքա՞ն կ'ապրի մամու-կը»: Հայրիկը անճրկելով կը փո-խադարձէ. «Ի՞նչ անիմաստ հար-ցում...»: Հարցումը ինքնին անի-մաստ չէ, այսուհանդերձ մեզմէ քանի՞ներ արդեօք գիտեն կենդանի-ներու եւ բոյսերու կեանքի տեւո-ղութիւնը: Մամո՞ւկը. քանի մը տասնեակ ամիս միայն: Աւրդարեւ, մամուկը այն անասնատեսակնե-րուն մաս կը կազմէ, որոնց կեանքը փոփոխական է արտականէն իգական: Կեանքի հոլովոյթը հոս նպաստա-ւոր է ձուերու պահպանման եւ այս իսկ պատճառաւ տիկին մամուկը ա-ւելի երկարակեաց է քան պարոնը. ուրիշ խօսքով՝ էգ մամուկը կ'ապրի մինչեւ 12 տարի, ի փոխարէնն արու մամուկին որուն կեանքը 3 տարիէն անդին չէ երթար:

Կենդանի աչխարհը, այս ոլորտին մէջ անհաւատալի այլազանութիւն կը յայտնաբերէ: Ապրող էակներու կեանքի միջին տեւողութիւնը քանի մը ժամէն մինչեւ քանի մը հազար տարիներու միջեւ կը տարբերի: Ա-մենակարճ ապրողները որդերն են, ամենաերկարահասցները՝ ծառերը: Երկու ծայրագոյններու միջեւ տեղ կը գրաւեն սողունները, թռչնատ-դիները, ձուկերը եւ ստնաւորները:

Ստնաւորներու մօտ եւս կեանքի տեւողութեան ժամանակաչարը չատ լայն է: Մկնաքիսը (musaraigne) կրնայ ապրիլ երկու տարի, մուկը չորս, առնէտը եւ խլուրդը (taupe) հինգ, ոզնին եւ աքիսը (belette) ութ, չունը քսան, արջը եւ վայրի խոզը (կինճ – sanglier) երեսուն, մարդակապիկը (gorille) յիսուն, ձին՝ վաթսուն, իսկ փիղը մինչեւ հարիւր տարի եւ աւելի:

Գիտնականները երկար տարիներէ ի վեր նկատած են այս տարբերու-թիւնները եւ ջանացած՝ գտնոնք բացատրել: Փիղերը, մուկերու, բաղդատմամբ, համեմատաբար – իրենց պանդուածին – աւելի փոքր ուղեղ մը, բայց աւելի խոշոր սը-րունքներ ունին: Ա՞յս է պատճառը որ անոնք աւելի երկարակեաց են: Պատասխանը ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել: Որովհետեւ եթէ մարմնի պանդուածին, ուղեղի պանդուածի հետ ունեցած կշիռը ստնաւորներու մօտ հաշուելու ըլլանք, մուկէն մինչեւ կետ ձուկը, ներառեալ հա-զարաւոր միջին եզրերը, կը նչմա-րենք որ այս կշիռը յատկանչական կերպով անփոփոխ է: Փոքրերէն դէպի մեծերը յառաջանալով ուղե-ղի պանդուածին աճը մարմնի պանդ-ուածի աճին երկու երրորդին միայն կը հասնի:

Ստնաւորներու տարբեր տեսակ-ներուն երկարակեցութեան տար-բերութիւնը կը գտնենք սրտի մե-ծութեան մէջ: Արդարեւ մուկը կամ իր նմանները, առիւծի կամ կետ ձուկի բաղդատմամբ, համեմատա-բար աւելի փոքր սիրտ ունին: Ինչ որ կը նչանակէ թէ մուկի մը սիրտը աւելի արագ կը բաբախէ, որովհե-տեւ «չարժման անցնելու» տեսակէ-տէ նուազ ծանր է եւ երկու յաջոր-դական զարկերու միջեւ նուազ ճամ-բայ ունի կարելիք: Ուրեմն փոքր անասունները, մեծերու բաղդատ-մամբ սրտի զարկերու աւելի բարձր յաճախականութիւն ունին, հետե-ւաբար, աւելի արագ կը չնչեն: Այս երեւոյթին կենսաբանական թարգ-մանութիւնը այն է որ փոքր ստա-նաւորներու համար ժամանակը, մեծերու բաղդատմամբ աւելի ա-րագ կ'ընթանայ: Այս ուղղութեամբ մեծ կենսաբան Սթիֆըն Կուլտի եզ-րակացութիւնը հետեւեալն է. «Ստնաւորներու կեանքի տեւողու-թիւնը իրենց կեանքի կշռոյթին հետ համեմատական է»: Սրտի զար-կերու յաճախականութեան եւ չըն-չառութեան կշռոյթի պարզ հաչ-ւումները երեւան հանած են որ, ստնաւորները իրենց ամբողջ կեան-քի ընթացքին իրենց հասակաչափէն անկախ, միջին հաշուով 200 միլիոն անգամ կը չնչեն եւ 800 միլիոն սրտի կ'ուներան:

Կարելի՞ է նոյն տեսութիւնը կի-րարկել մարդուն. ո՛չ, որովհետեւ մարդ արարածը յատակօրէն կր դանագանուի ստնաւորներէն: Եւ մեր կեանքի տեւողութիւնը այս ի-մաստով «անբնական» է: Մենք կ'ապրինք մօտաւորապէս երեք ան-գամ աւելի երկար քան ինչ որ հար-կաւոր էր: Հետեւաբար բնականին բաղդատմամբ երեք անգամ աւելի կը չնչենք:

Ստնաւոր դասակարգէն դուրս ա-նասունները իրենց տարբեր մարմ-նակազմով, խիստ յարգարժան եր-կարակեցութիւն ունին: Կարբը (crabe) կրնայ ապրիլ տասնըհինգ տարի, խեցգետինը (écrevisse) քա-ռասնըհինգ, ստտակոսը (homard)՝ յիսուն, օձաձուկը ութսուն, իսկ ծածանը (carpe) մինչեւ հարիւր տարի: Թռչնազգիներու մօտ, ճըն-ճղուկը եւ կարմրալանջը (rouge-gorge) կրնան հասնիլ մինչեւ տասը տարեկան, ագռաւը եւ երաչտահա-ւը (mésange) տասնըհինգ, սարեա-կը (merle)՝ քսան, արագիլը և ճայը երեսուն, բուն մինչեւ յիսուն տա-րեկան:

Կենդանիներու աչխարհին մէջ եր-կարակեցութեան ախոյեանը կրիան է իր հարիւրյիսուն տարուան հաս-նող կեանքի տեւողութեամբ: Սա-կայն ասիկա բուսական աչխարհի բաղդատմամբ չնչին կը նկատուի, քանի որ բոյսերու մէջ երկարակե-ցութիւնը կրնայ հասնիլ հազարա-ւոր տարիներու: Այսպէս, ձիթենին կամ ժայռաքոսը (lichen) կը գոյա-տեւեն հազար տարի, մինչդեռ կաղ-նին երկու հազար տարեկանի կրնայ հասնիլ, չազանակենին՝ երեք հա-զար, չոճին չորս հազարէն աւելի, պաօպապը հինգ հազար, սեքօյան եւ կիպարիսը (cyprès) վեց հազար տարի կ'ապրին:

Երկրագունտը իր կարգին ունի ուրիշ յարաբերական արժէչափեր: Եթէ Երկիր մոլորակը քսան-չորս ժամէ ի վեր միայն գոյութիւն ու-նեցած ըլլար, մարդկային կեանքի տեւողութիւնը՝ վեր ի վարոյ վաթ-սուն երկվայրկեանէ անդին պիտի չանցնէր: Անոր ներկայ տեւողու-թիւնը կը պարտինք գրեթէ 5 մի-լիառ տարուան հասնող երկրա-դունտի տարիքին, որու կիսաժա-մանակին համապատասխանող 2.5 միլիառ տարիներէ ի վեր է որ մարդ արարածը գոյութիւն ունի:

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԻՆ ՇԷՐԻՓ

ՏԱՂԱՆԴԱԻՈՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԺԱՖ–ը՝ Ֆրանսայի Հայ Երիտասարդներու Միութիւնը, Նոյեմբեր 22ի երեկոյեան կազմակերպած էր Նայիրի (դաշնամուր) եւ Մելանի Պատալ (թաւջութակ) քոյրերու դասական նուագի հանդէսը, Իսլէ–Մուլինոյի Նիէտերմեյէր երաժրշտանոցի լսարանին մէջ, ուր կարճ այցելութեամբ մը ներկայ գտնուեցաւ նաեւ քաղաքապետ Ա. Սանթինի:

Նուագահանդէսը սկսաւ Նայիրին, Ռ. Շումանի դաշնամուրի գլուխ–գործոցներէն՝ «Քրէյսլերիանա»յի կատարումով: Նուագը բաղկացած է սաստկայոյզ, չատ մտերմիկ եւ հետզհետէ արագացումով, երեքուն, չատ դանդաղ, աշխոյժ, չատ դանդաղ, չատ արագ, արագ եւ խաղերով չարքով դասաւորուած ութ բաժիններէ: Քանի երեք ամեայ Նայիրին թէեւ քիչ հաղորդական, զուսպ դերասանական չարժուձեւերով մեծ ինքնավստահութեամբ կատարեց կէս ժամ տեւող երբեմն հանդարտ ու մեղմ, երբեմն ալ ամպրոպային արագացումներով Շումանի երկբեւեռութիւնը ցոլացնող այս գեղեցիկ ստեղծագործութիւնը: Դաշնամուրին ձայնը առաջին անգամ լսողի պէս սիրեցի մա՛նաւանդ ստեղներուն անոր նուրբ ու մաքուր հպումները, անոր քնքշակեզ նուագը: Նայիրին կ'աչակերտէ Պրիժիթ Էնկէրբէի դասարանը, Փարիզի Ազգային բարձրագոյն երաժշտանոցին (CNSM) մէջ:

Երկրորդ անհատական բաժինը նուագեց տասնը ինը տարեկան Մելանին: Փարիզի Շէրջանի ազգային երաժշտանոցի (CNR) իր ուսուցիչին՝ Տոմինիք տը Վիլլիէնգուրի «Էջմիածին և Աբարատ լեռը» թաւջութակի համար 2004ին գրած ստեղծագործութիւնը անակնկալ մըն էր ինծի համար, որովհետեւ այս արդիական երաժշտութիւնը յօրինուած է Ֆրանսացի մեծահռչակ թաւջութակահարի մը կողմէ եւ որուն մեղեդիին մէջ անցումներ կան, որոնք ի՛սկապէս, հայկական ժողովրդական եւ հոգեւորական երաժշտութեան գոյներուն կը հակին: Մելանիին արհեստավարժ ճկունութեամբ նուագածը կարծես չարական էր, հայկականին մօտ նուագ մը, այսինքն՝ թախծոտ այդ թախիծին հարազատ թաւջութակին թաւ ու խոր ձայնին հրապուրիչ ու քաշողական ուժը զիս զարմացուց, հիացուց: Յետոյ աւելի եռանդով, աշխուժութեամբ ու ճպռտով լարերը հարելով Մելանին ուրախ պատկերներ ստեղծեց, թերեւս Մայր վանքէն դաշտ եկած ու Մասիս սարին դիմաց հարսանեաց թափօրին բռնած չուրջպարը կը նկարագրէր: Հուսկ՝ մեղեդին կըրկին կը վերադառնար նոյն թախիծին ու անձկութեան եւ կը դիմէր մինչեւ խելայեղութիւն:

Նուագահանդէսը չարունակուեցաւ Նայիրի եւ Մելանի զոյգին Տ. Շոսթաքովիչի ալթոյի եւ դաշնամուրի համար «Սոնատ»ին մեկնաբանութեամբ: Երեք չարժումով դժուար ու յոգնեցուցիչ կտորին առաջին եւ երրորդ չարժումները դանդաղ են, իսկ կեդրոնական չարժումը արագ է, ռիթմով ու զուարթագին: Նուագին տիրապետողը նախ թաւջութակն է, որուն Նայիրին դաշնամուրով կը հետեւէր կտրուկ ու թեթեւ ձայնանիշերով: Յետոյ դերերը կը փոխուին եւ դաշնամուրը առաջ կը տանի նուագը եւ այս անգամ Մելանին՝ թաւջութակի լարերուն մատնահարումներով, համաչափ աշխատանք կը կատարէր...:

Չորրորդ եւ վերջին նուագը Ցարութիւնեանի «Էքսպրոմտ»ն (յանպատրաստի) էր: Ինծի ամէնէն հարազատ երաժշտութիւնը, գեղեցիկն ու աչքնոյժը: Նայիրի–Մելանի զոյգին հուրհուրան ու անթերի կատարումը ներկաները խանդավառ ծափահարութիւններով գնահատեցին:

Անզարդ նուագահանդէս մը չէր ասիկա, այլեւ՝ անհատականութիւն ունեցող երկու հայուհիներու աստղը բարձրացող երեկոյ մրն էր: Աւա՛ղ սակայն, անոնք աւելի լեցուն լսարանի մը դիմաց հանդէս գալու արժանի էին այդ օրը: ԺԱՖ–ը տէր կանգնեցաւ Նայիրի եւ Մելանի Պատալ երիտասարդ զոյգին:

Փարիզահայերը, գաղութային օրակարգով կեանքի առաւելութիւնները չեն ուզեր յաճախ տեսնել, կամ քիչ կը շահագործեն գանոնք: Գաղութի մը, համապատկան հաւաքականութեան մը երիտասարդութիւնը երբ ծրագիր(ներ) իրականացնելու տաղանդ ու կարողութիւն ունի եւ կ'իրականացնէ, առաջին անդրադարձը որ միտք կու գայ՝ երիտասարդ դասին գաղութի ապագային յոյսը ըլլալու բորբոսած ծամօնն է:

Բայց, ե՞րբ է այդ ապագան, ա՛յդքան անորոշ ապագան:

Ո՛չ: Երիտասարդը ապագան չի՛ ներկայացներ: Գաղութ մը իր երիտասարդին վաղը պէտք չունի, այլ՝ ա՛յսօր, մի՛շտ, ամէն օր պէտք ունի: Պէտք ունի անոր աշխուժութեան, պէտք ունի անոր ստեղծագործ ձիրքին, անոր ընդունակութեան պոռթկումին: Երիտասարդն է նորաբարոյը: Գաղութի մը հայկականութիւնը հին ու մգլոտած կաղապարներով չի՛ պահուիր: Պէտք է հետաքրքրուիլ երիտասարդով, վստահիլ ու առիթ տալ անոր: Հայապահպանումը երիտասարդով կը յաջողի, երիտասարդով կը չարունակուի, բոլորին համար:

Պէտք չէ կորսնցնել երիտասարդը: Կորսուածները, դուրսը գտնուղներ չատ են արդէն ու անոնք պիտի չվերադառնան եթէ չփնտռուին:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՍՊԱՐ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ

Ռուսաստանի մէջ վերջին տարիներուն աշխատանքի ծաղկող մարզ է ապահովութեան, պահակութեան առընչուածը: Ըստ վիճակագրութիւններու մէկէն մինչեւ 3·5 միլիոն հոգի այդ գործունէութեամբ կ'ապահովէ ապրուստը: Ապահովութեան պաշտօնեաներ, պահակներ կան ամէն տեղ. սուորգեանեայ անցքերուն, զպրոցներու, հիւանդանոցներու մէջ: Այդ պաշտօնեները այսօր ամէնէ ն փնտռուածներն են. թերթերը կը յորդին անոնց ծանուցումներով: 20–50 տարեկանի միջեւ հազարաւոր մարդիկ կը դիմեն տրուած հասցէներուն:

Այդ մարզը ունի չատ յստակ նուիրապետական կառոյց մը. ամէնէն ցածի աստիճաններուն վրայ են դռնապանները, ամէն տեսակի պահակները: Քիչ մը աւելի վեր կը գտնուին գրասենեակներու, խանութներու, լսարահներու, լումայափոխներու, հանրախանութներու, վաճառատուներու հսկիչները: Անոնք կը գործեն նաեւ չուկաներու, զպրոցներու, համալսարաններու, մանկապարտէզներու, օդակայաններու, կայարաններու, մեթրոյի կայաններու, մարզարաններու մէջ: Կարգ կանոնի յարգանքին կը հսկեն հազարաւոր պատառներու միջոցով: Այս խումբին պատկանողներ օրն ի բուն կը չափչփեն ամէն տեսակի պահեստանոցներ, օդակայաններու, զրամատուներու ընդունարանները: Առողջ ու բնական կազմուածքով ամէն մարդ կրնայ թեկնածու ըլլալ այս պաշտօններուն: Նախընտրելի կը նկատուին զինուորական ծառայութիւն կատարածները. բայց ատիկա նախապայման չէ:

Ցաջորդ դասակարգը կազմուած է միջամտութեան խմբակներով. անոնք զրամական փոխադրութիւններու, արժէքաւոր իրերու տեղափոխութեան ընկերացողներէն կը բաղկանան: Թեկնածութեան պայմանները աւելի խիստ են: Կը պահանջուի բանակի կամ ոստիկանութեան փորձառութիւն, զէնք գործածելու վարժութիւն: Նախընտրելիները կ'ըլլան պաշտպանութեան, ներքին գործերու, թմրեցուցիչներու մաքսանենգութեան հետապնդումի յատուկ բաժիններու մէջ աշխատած անձերը:

Դասաւորումին բարձրագոյն աստիճանին վրայ կը գտնուի ապահովութեան մարզի ընտրանին. թիկնապահները, մասնաւոր հետախոյզերը, զրամատուներու եւ ձեռնարկութիւններու անտեսական ապահովութեան մասնագէտները որոնք պարտականները կը հետապնդեն, բանակցութեան ստիպելով զանոնք, որպէսզի ամէն գործ դատարան չհիյնայ: Այս կարգի պաշտօն ունենալու համար մեծ փորձառութիւն եւ յուրջ յանձնարարականներ անհրաժեշտ են:

Ռուսաստանի մէջ լայնօրէն տարածուն է գործադրկութիւնը. յատկապէս կեդրոնական չրջաններէն հեռաւոր վայրերու մէջ: Այնպէս որ քաղաքի մէջ ապահովութեան մարզի աշխատանք կը նշանակէ կայուն եկամուտ:

ՔԱՂՀԱՆ

Ա Ց Վ Ա Զ Ո Վ Ս Կ Ո Ի
Պ Ե Ա Ն Ֆ Ը Ը
(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրգեան)
Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՌՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

Դէ, ես երազում եմ այսպիսի մի նկար ունենալ՝ «Շուկա՛յ»: Եւ ինձ այլեւս ոչինչ պէտք չէ: Եւ այդ «Շուկայ»ով ես խելքի կը բերեմ մեր նկարիչներից ոմանց: Թէ չէ, արդէն զզում եմ բոլոր այդ «հվելիչեանները», ինչպէս ծանօթ մալոռուսներիցս մէկն անուանում է այստեղի բնորդուհիներին. որ աղլխիկ է, ուրեմն պիտի անպայման ֆելլիցիտա լինի... Դրա համար էլ այդ սիրունիկ, ժպտերես ու քաղցրաւուն աղլխիկները քոչում են կտաւից կտաւ նորանոր քաղցրմեղցր անուններով՝ «Բաքոսուհի», «Իտալուհին ջրհորի մօտ» եւ այլն, եւ այլն:

Տիրանովը պայթեց, սա արդէն իրեն էր վերաբերում: Գալով Իտալիա, նա նոյնպէս վարակուել էր ընդհանուր ախտով եւ հիմա նրա արուեստանոցում վերջնականապէս աւարտուած էին «Բաքոսուհի» եւ «Աղբիւրի մօտ ջրի եկած Իտալուհին» նկարները:

– Դու թերեւս նկատի ունես Ալեքսէյ Վասիլեւիչին, – մէջ մտաւ Այվազովսկին, – բայց տես՝ աղբիւրի մօտ կանգնած աղլխիկը ոչ թէ քաղցրաւուն դէմքով Իտալուհի է, այլ գեղկուհի: Դրանից էլ հաւատարի՞մ մնալ բնութեանը: Բնորդուհուն ես ճանաչում եմ եւ չեմ կարող իմ հիացմունքը չարտայայտել նկարի եւ նրա միջեւ եղած զարմանալի նմանութեան առթիւ: Իսկ գլուխը՝ տես թէ ինչքան հիանալի է կերտուած:

– Հասկանում եմ, դիմանկարի ժամանակ մեղանում Ալեքսէյ Վասիլեւիչին հաւասարը չկայ, – այստեղ Շտերնբերգը վեր թռաւ աթոռից ու կիպ մօտեցաւ Այվազովսկուն. նրա աչքերը փայլում էին: – Բայց ես յիշում եմ, թէ ինչպիսի զարմանք պատճառեց ինձ «Նուրբ արուեստների ամսագրում» տպագրուած յօդուածը Վենեցիանովի մասին: Դա այնպէս վրդովել էր ինձ, որ ամբողջ կեանքում չեմ մոռանայ: Լսիր, թէ ինչ էր այն ժամանակ գրում մեր Վասիլի Իվանովիչը. «Վրձնահարուածները, լոյսը, գոյները – այդ բոլորը գրաւում են մեզ: Սոսկական բնորդը՝ մոտէլը, թող թոյլ տրուի ինձ ասել, գրաւիչ չէ: Իմ կարծիքով նկարիչը պէտք է, յամենայն դէպս, ձգտի հասնել աւելի գեղեցիկին: Կարելի է ամէն ինչ գեղեցիկ պատկերել, բայց աւելի լաւ է գեղեցիկ պատկերել այն, ինչ արդէն գեղեցիկ է, մանաւանդ եթէ պատկերուող առարկայի ընտրութիւնը կախուած է իրենից՝ նկարչից»:

– Եւ ի՞նչն է քեզ յուզել այդ խօսքերում, – ձեռքը ընկերոջ ուսին դրեց Այվազովսկին, – ի՞նչ վատ բան կայ այստեղ. «Գեղեցիկ պատկերել այն, ինչ գեղեցիկ է»:

– Դէ գնացէ՛ք, դուք էլ, – հիասթափուած ձեռքը թափ տուեց Շտերնբերգը: – Ձեզ՝ իդէալակա՞ն արուեստին ծառայողներիդ հետ, կարելի՞ է մի բան մարդավարի խօսել: Ընդհակառակն դուք երկուսդ էլ հոյակապ էք նկարում եւ արդէն անուն էք հանել, ես ձեզ կրկին ու կրկին ասում եմ. նկարում չկայ ոչինչ աւելի զզուելի, քան սիրունիկ ու անմիտ ժպտացող գեղեցիկ կերպարանքները: Ինձ համար չատ աւելի հաճելի է կեղտոտ մուրացկան, բայց նկարագրո՛վ մարդը: Թող նրբագեղ չլինի, միայն թէ նման լինի մարդկանց, հասարակ ժողովրդին... Եւ դիտէք, Ալեքսէյ Վասիլեւիչ, ով է եղել իմ իսկական ուսուցիչը՝ Պլախովը: Լաւը Կուզմիչ Պլախովը, որի պատուիրանները ես՝ նուաստս, պիտի յիշեմ առյաւէտ: Այո՛:

Բացուեց հերթական գեղարուեստական ցուցահանդէսը: Այցելուները նորից խռնուում էին Այվազովսկու ծովանկարների առաջ: Բայց պակաս հիացմունքներ չէր կորզում նաեւ նրա՝ Տիրանովի կողմից ստեղծուած, դիմանկարը:

Բազմաթիւ անգամներ ցուցահանդէս յաճախած այդ մարդկանց մէջ էր նաեւ Շտերնբերգը: Նա անկեղծօրէն հիացած էր Տիրանովի վարպետութեամբ: Ցատկապէս դիմանկարի կանաչ սրճագոյն ֆոնով, որի վրայ վառ ուրուագծուում էր ընկերոջ պայծառ դէմքը:

Եւ Վիլհան գնաց Տիրանովի մօտ հիացմունքն արտայայտելու:

– Լաւ է, որ եկար, Շտերնբերգ... Ես հէնց նոր ընտանեկան կեանքից մի փոքրիկ տեսարան աւարտեցի: Խոստովանում եմ՝ նկարի մտայղացման համար քեզ եմ պարտական: Այն օրուանից յետոյ ես ներկար մտածել եմ քո խօսքերի վրայ... Սհա տես՝ չատ պարզ սիւժէ է:

...Տանտիրուհին զբաղուած է ճաշի պատրաստութեամբ: Նրա չուրջ կաթսաներ են, թասեր, բանջարեղէն... Դեռատի կինը մի պահ գործը թողել ու չուռ է եկել փախչող տղեկին:

(Շար. 120)

Շ Ա Խ Ի Լ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՕԹՄԱՆ ՑԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի

Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եւ եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

***

Ժամը 12·30էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աթրիումի սրահին մէջ՝

– Ճաշ,
– Տեսերիզ,
– Գեղարուեստական բաժին,
– Վիճակահանութիւն:

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝

01·47·09·23·18
06·34·06·51·91·

կամ

01·47·09·03·79 (*ժամը 19էն յետոյ*)

Թիւերուն:

– Ծախերու մասնակցութիւն –

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

D A R F O U R
Généalogies d'un conflit
E x p o s i t i o n
du 20 octobre au 27 janvier

(Շար. Ա· էջէն)

մակերպած քրտական համաժողովը բացած է Դեկտ· 3ին Եւրոպայի խորհրդարանի չէնքին մէջ: Խորագիրն է «Եւրոպական Միութիւնը, Թուրքիան ու Քիւրտերը»: Բացման ելոյթը ունեցած է (քըրտէրէն) նախկին քիւրտ երեսփոխանուհի Լէյլա Զանա· ան քննադատած է Միութեան Թուրք կառավարութեան տեսակէտներ իւրացնելը, չեչոած թէ քրտական ինքնութիւնը ոչնչացնելէ տարբեր ելք ալ կայ հարցը հարթելու, թէ սպանուած ամէն ինքնութիւն մարդկութեան կորուստն է: Ըսած է թէ քրտական ինքնութեան, քրտական իրաւունքներու Թուրքիոյ կողմէ ճանաչումը տեղին միակ ճամբան է ժողովրդավար լուծումի մը տանող: Ուզած է որ Եւրոպական Միութիւնը այդ ուղղութեամբ չզլանայ իր օժանդակութիւնը:

ՊՈԼԻՍԷՆ Սպարտա մեկնած օդանաւին անկումին մասին կասկածներ կան թէ պատահածը արկածի հետեւանք չէր: Խափանարարութեան մը թեզը կը զօրացնէ այն տուեալը թէ չախչախուած օդանաւին մէջ կային վեց պիտոնականներ որոնք Թուրքիոյ համար չատ կարեւոր ծրագիր մը կը մշակէին: Մանաւանդ որ կը չեչուի թէ օդանաւը թէքնիք որեւէ հարց չունէր:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **T A L I N E** revient en France pour un concert de Noël.

T A L I N E seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

□

Ի Մ Ի

ՇՐՋԱՊՏՈՑՏ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տ· Սէրբենկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պըտոյտ մը դէպի Ռէյնս, կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին: Այցելութիւն իտալական մսուրները եւ Ծնունդի չուկան:

Մեկնում ժամը 7·45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն:

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն· –

– *Ժագլին՝* 01·40·95·81·33,
– *Ալֆորվիլ՝* 09·53·66·95·06:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ·Մ·Ը·Մ·–ԻՆ–Ի
Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն
Ճ Ա Շ – Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս Ը
Շաբաթ, Յունուար 12ին:

ArmenCiné

- Mardi 11 décembre— **Le Chaos** L. Vagharchian
- Mardi 8 janvier— **America America** Elia Kazan

à 20 heures
au Cinéma «L'Entrepot»
7/9 rue Francis de Préssencé
75014 Paris

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆ ԻՍԻ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ
ԵՒ
ՄԱՏՈՒՑՈՒՄՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսիի Հայ Առաքելական եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն չրջանի եկեղեցիներ զաւակները ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ· ՋԱՔԱՐԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին, Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ աատարողներու Հոգւոյ Հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ· ԵՕՐԿԱՆՃԵԱՆ–ի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ներկայիս, չնորհակալութիւն կը յայտնենք Պ· Սարգիս Պետոյեանին, Հայաստանի Կոտայք Մարզի Թեղենիք գիւղի նորակառոյց Սրբոց Նահատակաց Եկեղեցւոյ վանատան կառուցման հաչուին ընծայաբերած 10 հազար տոլարի նուէրին համար:

ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ· ՊՈՋԱՊԱԼԵԱՆ

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

CINE-CLUB

Ա. ՅԱԿՈԲ ~ ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս· Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԿԱՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ

***

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԿԱՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ· Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ աատարողներու հոգիներուն համար, նոյն առեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ աատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12·30ին, կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին:

Centre Culturel SAINT MESROB à PARIS

Le mercredi 5 décembre à 20 heures 45
NATHALIE-MARYAM BARAVIAN
présentera
L A C U I S I N E A R M E N I E N N E

Ce livre, préfacé par l'auteur de l'**Immeuble Yacoubian,** Alaa El-Aswany, n'est pas un simple livre de recettes, il nous fait découvrir l'âme arménienne à travers toutes les traditions, principalement religieuses, restées vivaces dans la cuisine arménienne.

Au 10 bis rue Thouin — Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Vente du livre et dédicace
Cocktail

ՀԱՄԱՍՔԱՅԻՆ
HAMASKAINE

Récital de chant

Florine OLIVIER (soprano)
Hubert SCUIEREB (tenor)
Naïri DEMIRDJIAN (piano)

Programme : **Schumann — Brahms — Tosti — Bellini — Respighi — Strauss — Wolf...**

Jeudi 6 décembre à 20h30
en l'église arménienne catholique
13 rue du Perche — 75003 Paris

Renseignements et réservations :
06. 08. 46. 18. 01
06. 14. 74. 92. 97

Participation aux frais : 10 euros

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**
le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au **01. 39. 90. 66. 28**

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6
JEUDI
6 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատ. : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.845 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.845

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԻՐԱՒՔ ԶԻՆՈՒՈՐ ՂՐԿԵԼՈՒ ՆԻԻԹՈՎ

Դեկտեմբեր 4ին, Ազգային ժողովը օրակարգի վրայ ունեցած է Իրաք զինուոր ղրկելու յուշագրին պայմանաժամը տարի մը երկարելու նիւթը: Զայն առաջարկած է նախագահ Ռ. Քոչարեան: Քուէարկութիւնը 79 թեր քուէով ընդունած է երկրաձգումը: 10 երեսփոխան դէմ քուէարկած է, 11ն ալ ձեռնպահ մնացած: Թեր քուէարկած են Հանրապետական, Բարգաւաճ Հայաստան խմբակցութիւնները, Հ.Ժ.Դ.–ի եւ ժառանգութեան մէկ մասը: Օրինաց Երկրի երեսփոխանները չեն մասնակցած քուէարկութեան:

*
**

«ԼԵԳԻՏԻՄ ՆԱԽԱԳԱՀ — 2008»

Այս այլանդակ անուանումը կը պարտկէ նոր չարժում մը որ կոչումը ունի փետրուարի նախագահական ընտրութեան բացառելու ամէն ապօրինութիւն... ըստ հայաստանեան լրատուներու, Լ. Տէր Պետրոսեանի զօրակից ուժերու դործն է. անոնք կը հրաւիրեն իրենց միանալ եթէ նոյնիսկ մարդիկ ո՛չ նախկին, ոչ ալ ներկայի իշխանութիւններուն կողմնակից են: Նպատակ ալ յայտարարած է. վերջ տալ Հայաստանի զաղութացումին, որպէսզի կարելի ըլլայ իրապէս ժողովրդավարական կարգեր հաստատել եւ օրինաւոր իշխանութիւն ընտրել: Ու բնականաբար Լ. Տէր Պետրոսեան մխակը կը համարուի որ կարող է այդ հեռանկարը իրականացնելու, երկրին ազատութիւն բերելու, ոճրային ոլորտին հզօրացման խոչընդոտ կանգնելու, եւլն.: Շարժումը պահանջած է վարչապետ Ս. Սարգսեանի հրաժարականը:

Կը մնայ փոր մը հայաստանեան մեծատունութիւն ճարել, հասկնալու համար թէ «լեգիտիմ» անուանուած չարժումէն ի՛նչպէս է յայտ կու գայ «օրինաւոր»ը...

ՀԱՂԻ

ՆԱԽԱԳԱՀ Բ. ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՄԱՏՆԱՆՇՈՒՄՆԵՐԸ

2007ի համազգային հանդանակութեան առիթով Ռուսաստան, Ֆրանսա եւ ԱՄՆ կատարած այցերէն վերադարձին նախագահ Բ. Սահակեան իշխանութեան ներկայացուցիչ դէմքեր խորհրդակցութեան հրաւիրած է եւ համառօտ կերպով խօսած իր հանդիպումներուն մասին: Ընդհանուր առմամբ դրական արժեւորելով անոնց արդիւնքը, յայտնած է թէ Մոսկուայէն խումբ մը հայ ձեռնարկատէրեր Սեւծովեան կ'երթան, հետաքննելու մայրաքաղաքի ջուրի ցանցին բարելաւման եւ կաթի գործառնութիւնը կրկին բանեցնելու հարցերով:

Ինչ կը վերաբերի արտերկրի հանդանակութեան, անոր մասնակիցներու թիւը –11 հազարի չուրջ– անբաւարար նկատած է Բ. Սահակեան: Ըսած է թէ յառաջիկային հարկ է ընդարձակել Ֆոնտոնի աշխարհագրութիւնը: Անհրաժեշտ համարած է նաեւ Արցախի մէջ տեղեկատուական կեդրոն մը հիմնել, որպէսզի Սփիւռքէն կարելի ըլլայ ծանօթանալ ՀՂՀ հիմնական խնդիրներուն, անոնց լուծման քայլերուն:

Բ. Սահակեան հաստատած է թէ չատ սփիւռքահայեր Արցախ չեն երթար օդային կապի բացակայութեան պատճառով: Տեղեկացուցած է թէ Հայաստանի օդային դիծերու վարչութեան հետ համաձայնութիւն դոյացած է Սեւփանակերտի օդակայանի վերաբացման մասին: Կը նախատեսուի յաջորդ տարուան աշնան բանալ օդակայանը ուրկէ միայն Սեւփանակերտ – Երեւան – Սեւփանակերտ թռիչքներ կը կատարուին. առայժմ միջազգային դիծեր հաստատել կարելի չէ, ատոր համար հարկաւոր ըլլալով Ադրբեջանի եւ միջազգային համապատասխան կառոյցներու թոյլատուութիւնը ինչ որ այսօր անկարելի է:

Խորհրդակցութեան աւարտին Բ. Սահակեան պատասխանած է լրագրողներու, որոնց հարցումները գլխաւորաբար չափած են հանդանակուած դումարներու գործածութեան թափանցիկ ըլլալու պարագան:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՅԵՒԽԻՒՐՏ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊՆԴՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Հայերը վարկաբեկելու վերջին չրջանի Թրքական քաղաքականութիւնը նոր փուլ մը մտած է, վարկաբեկելէն եւս Հայը ուղղակի թշնամի ցոյց տալու յստակ նպատակով: Միայն ատոր կրնար ծառայել քրտական գինեալ կազմակերպութեան (ՓՔՔ) Ղարաբաղի մէջ ապաստան տալու պնդումները: Այլեւս յստակ է որ անոնք առաջին քայլը կը կազմէին Թրքական այս նոր քաղաքականութեան. յայտրդած է լուրը թէ ՓՔՔ–ի մարտիկները Հայերու միացած են Ղարաբաղի պատերազմին ու կռուած՝ Ադրբեջանցիներու դէմ: Այս յայտնութիւնները արդիւնք են, կ'ըսուի, ՓՔՔ–ի դէմ լայնածիր պայքարի ձեռնարկած Թուրքիոյ պրպտումներուն. այդ պայքարին նպատակն է արգելք ըլլալ քիւրտ գինեալներուն Հիւսիսային Իրաքէն այլ չրջան մը տեղափոխուելուն:

Դեկտեմբեր 4ին տարածուած լրատուութիւնը մանրամասնութիւններ ալ ունէր այդ գործակցութեան մասին որ սկսեր է 1987ին ԱՍՄԱԼՍ–ի հետ ստորագրուած համաձայնութեամբ մը: Ցետոյ, 1992 Մայիս – Ցունիս չրջանին 40 քիւրտ ահաբեկիչ Իրանէն Հայաստան անցեր են, կռուելու համար Ադրբեջանցիներուն դէմ:

Տեղեկութեան չարունակութիւնը կ'ըսէ. «Սփիւռքի Հայերը ՓՔՔ–ի միջոցով կը չանան Թուրքիոյ տնտեսութիւնը քանդել. ՓՔՔ–ի ծախքերուն 75%ը Հայերու կողմէ կը հայթայթուի»: Կը տրուին Պէյրութի մէջ 1993ին տեղի ունեցած ժողովներու մասին լուրեր, կ'ըսուի թէ Լիբանանի Հայոց առաջնորդը մասնակցած է անոնց, եւլն.: Այս վտանգաւոր խառնապուրին խօսնակն ալ համալսարանի պատմութեան դասախօս մըն է. ան յայտնաբերեր է թէ «Սփիւռքահայերը ՓՔՔ–ի ամէն մէկ գինեալի տարեկան 5 հազար տոլար պիտի տան, Թուրքիոյ ապահովութեան ուժերուն ուղղուած դործողութիւններուն հարկաւոր տեղեկութիւնները պիտի փոխանցեն Քիւրտերուն, իսկ Թուրքիոյ մասնատումէն ետք իրենց միջեւ պիտի բաժնեն իրենց մնացած տարածքները»:

Ըսուածը ծլծաղելի ըլլալով հանդերձ, լրջօրէն մտահոգիչ է. բացայայտօրէն կը մատնանչէ թէ որքա՛ն վճռակամութիւն կայ Հայը (Հայաստանցիին ու Սփիւռքի Հայուն միջեւ դերերու յստակ բաշխումով) Թուրքիոյ մասնատումին որ արդէն կ'ընէ վեց ամիսէ ի վեր:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Թայմ» պարբերականը չատ խիստ յօդուածով մը կը ձաղկէ Ֆրանսական մշակոյթը «Ֆրանսական մշակոյթին մահը» խորագրով: «Փրուսթի, Մոնէի, Փիաֆի եւ Թրիւֆոյի երկիրը կորսնցուցած է մշակութային իր գերազանցութիւնը» կը գրէ ի մէջ այլոց ու մանրամասնօրէն կը թուէ մշակութային բոլոր մարզերու մէջ Ֆրանսայի նահանջը:

ՏՈՂԱՐի յարատեւ անկումը եւ եւրոյի վերելքը կը սպառնան եւրոպական ածին եւ Ի.Ա.Տէ.Ի.Մ.ի (Էռպիւս) նախագահը՝ Լ. Կալուա յայտարարած է որ այս ընթացքով ստիպուած է օդանաւի կազմածները եւրոպային դուրս պատրաստել տալ:

ՖՐԱՆՍԱՑի Դատական ոստիկանութիւնը թռուցիկներու միջոցաւ կոչ մը կ'ընէ Վիլլէ–ըը–Պէլի բնակիչներուն (թռուցիկը դրուած է բոլորին նամակատուփերուն մէջ) որպէսզի յայտնեն որեւէ տեղեկութիւն կամ տեսողութիւն ունեցած են Սարքոզի միջնորդի դեր խաղայ եւ տեսնուի ՖԱՐՔ–ի պատասխանատուներուն հետ բանակցելու համար պատանդներու ազատ արձակումը, ի չարս որոնց Ինկրիտ Պէթանքուր: Այս առաջարկը եղած է Դեկտ. 4ին, բայց էլիզէ անմիջապէս չէ պատասխանած եւ յայտնած միայն որ «կը մտածէ այդ մասին»: Հարցը կը վերաբերի ընդհանուր փոխանակումի մը 45 պատանդներուն եւ Գոլոմպիոյ իշխանութեանց կողմէ ձերբակալուած ՖԱՐՔ–ի անդամներուն:

ՊԵԼԺԻՈՑ թագաւորը՝ Ալպէր Բ. իվ Լբթերմի հրաժարումէն ետք (չէր կըրցած համաձայնութեան դահլիճ մը կազմել) որոշեց բան մը չփոխել եւ կառավարութիւն մը կազմելու պաշտօնը կրկին յանձնեց հրաժարեալ նախկին վարչապետին՝ Կի Վերհոֆսթատի, որու կուսակցութիւնը պարտուած էր Ցունիս 10ի ընտրութիւններուն աւեն: Առայժմ ան պիտի զբաղի ընթացիկ հարցերով, ինչ

ՄԱՀ ԶԱՐՈՒՀԻ ՏՈԼՈՒԽԱՆԵԱՆԻ

Դեկտեմբեր 4ի առաւօտուն Մոսկուայի մէջ 89 տարեկանին մահացած է ծանօթ ու սիրուած երգչուհի Զ. Տոլուխանեան: Ան ամէնէն յայտնի օփերաներուն մէջ ստանձնած դերերով հանդէս եկած էր աշխարհի ամէնէն մեծ վարկի տէր բեմերուն վրայ, լուրջ գնահատանքի արժանանալով անհամար երաժշտասէրներէ: Իր ձայնին որակով ու մեկնաբանութեան արժէքով արժանացած էր Հայաստանի, Ռուսաստանի, Խորհ. Միութեան մրցանակներու, կոչումներու:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE FIGARO»

(4 décembre)

L'IRAK, LE KURDISTAN ET LE DEBAT TURC

Gérard CHALIAND

Ժերար Շալեան դիպուկ յօդուածով մը թերթին վիճարկումներու էջին մէջ կը վերլուծէ չրջանին կացութիւնը, մասնաւորաբար Թուրքիոյ դիրքը: Կը գտնէ որ Անդարա պէտք է ընդունի օր մը, որ կարելի չէ տեւականօրէն մերժել մշակութային լայն իրաւունքներ չնորհել փոքրամասնութեան մը որ բնակչութեան 20%ը կը կազմէ: Երկար տաեն, կ'ըսէ, Թուրքիա ուրացաւ քրտական ինքնութիւնը, որպէս միակ հեռանկար չնորհելով բռնի ձուլումը:

Ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ միջամտութեան Իրաք, սպառնալիքը կը մնայ եւ Քէրքիւքի կարգավիճակի մասին հանրաքուէն, որ կրնայ տեղի ունենալ 2008ին, կենսական պատճառն է Թուրքիոյ ճնչումին: Ու Ժերար Շալեան կը գտնէ որ ինչ որ տեղի կ'ունենայ իրաքեան սահմանին վրայ, Թուրքեւթրքական հարց մըն է եւ թէ որպէս քաղաքական ղեկավար, Ռ.–Թ. Էրտողան դիտէ որ պէտք է խուսափիլ նման միջամտութենէ մը, բայց դժուար է Քիւրտերը հակակշռել եւ դրդռուիչները միշտ հաւանական են: Մնայ որ Քէրքիւքի յանձնումի մը վարկածը Քիւրտերուն, կրնայ անընդունելի նկատուիլ Թուրքիոյ պետութեան կողմէ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ կը չարունակէ քննադատիլ Ֆրանսայի մէջ, մասնաւորաբար ընկերվարականներու կողմէ իր չնորհաւորութիւններուն համար Պուտինի կուսակցութեան: Ծանօթ է որ գրեթէ բոլոր պետութիւնները վերապահ մնացին եւ միայն Իրան, Ղազախստան եւ Ֆրանսա չնորհաւորած են: Եւրոպական Միութիւնը յայտարարած է որ Ռուսաստան չէ չարգած «միջազգային չափանիչները»: Գերմանիոյ համար, այդ ընտրութիւնները ոչ ազատ եղած են, ոչ ալ ժողովրդավար:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՑ իշխանութիւնները առաջարկած են Ֆրանսայի, որ Սարքոզի միջնորդի դեր խաղայ եւ տեսնուի ՖԱՐՔ–ի պատասխանատուներուն հետ բանակցելու համար պատանդներու ազատ արձակումը, ի չարս որոնց Ինկրիտ Պէթանքուր: Այս առաջարկը եղած է Դեկտ. 4ին, բայց էլիզէ անմիջապէս չէ պատասխանած եւ յայտնած միայն որ «կը մտածէ այդ մասին»: Հարցը կը վերաբերի ընդհանուր փոխանակումի մը 45 պատանդներուն եւ Գոլոմպիոյ իշխանութեանց կողմէ ձերբակալուած ՖԱՐՔ–ի անդամներուն:

ՊԵԼԺԻՈՑ թագաւորը՝ Ալպէր Բ. իվ Լբթերմի հրաժարումէն ետք (չէր կըրցած համաձայնութեան դահլիճ մը կազմել) որոշեց բան մը չփոխել եւ կառավարութիւն մը կազմելու պաշտօնը կրկին յանձնեց հրաժարեալ նախկին վարչապետին՝ Կի Վերհոֆսթատի, որու կուսակցութիւնը պարտուած էր Ցունիս 10ի ընտրութիւններուն աւեն: Առայժմ ան պիտի զբաղի ընթացիկ հարցերով, ինչ

(Շար.ը Դ. էջ)

ՅԱՌԱՋԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ԵՂԵՌՆԻ ՋՈՀԵՐՈՒ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵՏԱՊՆԴՈՂ ԵՐԲԵԱԿԷՆ

ԻՐԱԻԱԲԱՆ ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ.– Ինչպէս գրուեցաւ, Ցեղասպանութեան զոհերու ապահովագրական ընկերութիւններու մօտ մնացած գումարներու հարցին հետապնդումին լծուած փաստաբանները եւ Պրայան Գապաթէֆ Նոյ. 19ին Փարիզ կը գտնուէին, ԱՔՍԱ ընկերութենէն գանձուած գումարէն առաջին միլիոն տոլարի յատկացումները ընելու փրանսահայ կազմակերպութիւններէ ներկայացուած ծրագիրներու առաջին խումբի մը: Առ այդ, 400 հազարական տոլար տրուած էր ՀԲԸՄ-ի եւ Կապոյտ Խաչին որոնք իրենց կարգին ենթաբաշխումով որոշուած գումարներ պիտի փոխանցէին հոյր կազմակերպութիւններու: Այսպէս, առաջինը 100 հազար պիտի տար Դպրոցասէրին, յիսուներական հազար՝ «Սուփ ֆիչըն»ին, գրադարաններ, «Ֆամ սոլիտարիթէ գուրաժ»ին, ՌԱԿ Զօպանեան հիմնարկին, 25ական հազար՝ Ռատիօ Այբին, Նուվէլ տ'Արմէնիին, Ֆրանս-Արմէնիին եւ Ռատիօ Արմէնիին:

Կապոյտ Խաչը 50ական հազար պիտի փոխանցէր Փարիզի իր մասնաճիւղին, ՀՕՄ-Պուլկարիոյ, ՀՕՄ/Համազգայինին (Պուլկարիա), Փարիզի, Մարսէյլի Համազգայինին, «Ֆրանս-Ղարաբաղ»ին, Նոր Սերունդին եւ Շէնին:

Հիմնադրամին տրուած 200 հազարը պիտի յատկացուէր Ճամբարակի հիւանդանոցին (100 հազար) եւ Գանձասարի ու Խաշթառակի դպրոցներուն (50ական հազար) շինութեան:

Կազմակերպութիւններու ներկայացուցած ծրագիրներու հիմով այս բաշխումը որոշ զարմանք եւ հակազդեցութիւն արթնցուց շատ մը պատճառներով. նախ անհասկնալի էր որ փրանսահայ համայնքին բաժինէն մաս կը տրուէր Հայաստանի, այլ վայրերու պատկանող ծրագրերու. ապա՝ առաջին ցանկին մէջ առնուած ոչ առաջնային կազմակերպութիւններու հով անտեսուած էին շատ աւելի կարեւորներ, ինչպէս Աղէտախնամ, ամէնօրեայ դպրոցներ, եւլն.: Արդար հարցական կը ստեղծէր որպէս բաշխիչ ՀԲԸՄ-ի ընտրութեան պարագան ալ, որ այնքան շանթերու թիրախ է դպրոց փակելու (սկսած՝ Մելգոնեանէն) եւ կալուածային շահարկումի իր գործունէութեամբ:

Այս կէտերու յստակացման, նաեւ չափով մը փաստաբաններու երբեմն կը փրանսահայ շրջանակներու հակազդեցութեան տեղեակ պահելու համար դիմեցինք Վարդգէս Եղիայեանին:

Ստորեւ մեր հարցումներն ու իր բացատրութիւնները, որոնցմով կը շեշտուին փրանսահայ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներու եւս զարմացնող ընթացքները:

☆ ★ ☆

"Յառաջ" — Առնուազն զարմանք պատճառեց Նոյ. 19ի ձեր ասուլիսին հրապարակուած բաշխումը, փրանսահայութեան բաժին 3 միլիոն տոլարին մէկ երրորդին յատկացումին: Կ'ուզէինք գիտնալ թէ ի՛նչ չափանիշերով, ծանօթութեան ի՛նչ հիմով եղաւ ան, նկատի առած որ ձեր երբեակը մօտէն ծանօթ չէ Ֆրանսայի համայնքին կազմակերպութիւններուն, կարեւորագոյն պահանջներուն:

*ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻԱՅԵԱՆ — Զափահի մասին խօսելէ առաջ հարկ է նշել, որ 3 միլիոն տոլարի գումարը բաժնելը ԱՔՍԱյի հետ մեր համաձայնութեան մաս կը կազմէր: Արդէն երկու տարի անցած էր եւ այդ գումարը պահուած կը մնար. ուստի պէտք էր զայն բաժնել: Ընդունուած կարգը այն էր որ Ֆրանսահայ կազմակերպութիւնները պէտք է մեզի դիմում ներկայացնէին: Արդ, ներկայացուեցան դիմումներ, ծրագիրներ. երկու հազար էջ թուղթ ստացած ենք. ծրագիրներ՝ դպրոցներ բանալու, չէնքեր գնելու եւ այլն: Շուրջ 24 միլիոն տոլարի ծրագիրներ ներկայացուեցան, երբ գիտէին որ միայն 3 միլիոն տոլար ունէինք բաժնելու: Անշուշտ մեզի համար չատ դիւրին էր իւրաքանչիւր ծրագրի համար նախատեսուած գումարի 10 տոկոսը տալ եւ հարցը փակել: Բայց չատ ծրագիրներ ալ կային, որոնք տրամաբանութենէ զուրկ էին: Պէտք է նշել որ ԱՔՍԱյի հետ մեր համաձայնութեան մէջ կան պայմաններ, ըստ որոնց գումարները պէտք է ծրածածուին օրինակ, ծերերու, տարեցներու, հաշմանդամներու, բժշկական հարցերու, աշակերտներու ուսման համար և այլն: Դրպրոցի չէնք մը կառուցանել, սենեակ մը աւելցնել, թէեւ ուսման հետ կապ ունի, սակայն առիկա չինարարութիւն է, որ մեր համաձայնութեան ծիրին մէջ չէյնար. կամ եկեղեցիները կ'ուզեն պատ մը շինել, ցանկապատ կառուցանել կամ ինքնաշարժ գնել Առաջնորդին համար, այդպիսի նպատակներու գումար չենք կրնար յատկացնել: Տամ օրինակ մը, որ այլապէս տարօրինակ է: Կազմակերպութիւն մը 700 հազար եւրօ կ'ուզէր մեզմէ այն Հայերուն համար, որոնք Ֆրանսա եկած են եւ ապաստանի դիմում կատարած, սակայն մերժուած են, առաջարկելով օգնել անոնց, որպէսզի ետ վերադառնան Հայաստան: Նախ հարկ է ճշդել որ Ֆրանսական կառավարութիւնը ետ կը ղրկէ զանոնք առանց Հայերու ծախքին. երկրորդ՝ այդ կազմակերպութիւնը Եւրոմիութենէն արդէն 700 հազար եւրօ առած էր. երրորդ՝ այս խնդրանքէն զարմացած, երբ քննեցի այս հարցը, նկատեցի որ հինգ հոգի ետ ղրկուած է Հայաստան եւ որոնցմէ երեքը դարձեալ վերադարձած են Ֆրանսա եւ տակաւին մեզմէ 700 հազար եւրօ կ'ուզէր այդ կազմակերպութիւնը:

Ուրեմն, ուսումնասիրեցինք մեզի ներկայացուած ծրագիրները եւ երբ նկատեցինք որ անոնցմէ ոմանք կը համապատասխանէին մեր համաձայնութեան, որոշեցինք գումարները տալ: Հոս հարց կը ծագէր թէ գումարը որո՛ւ պիտի տանք. կազմակերպութիւննե՞րուն՝ որոնց թիւը 50է աւելի էր, թէ՞ յարանուանութիւններուն՝ առաքելական, կաթողիկէ եւ աւետարանական, կամ Կապոյտ Խաչին ու ՀԲԸՄ-ի, որպէսզի իրենք բաշխեն իրենց առաքելութեան ծիրին մաս կազմող կազմակերպութիւններուն: Հոս եւս հարց ծագեցաւ, երբ նշեցինք թէ ՀԲԸՄ-ին տրուած 400 հազար տոլարի գումարը պէտք է յատկացուի վաւերացուած 8 ծրագիրներու (իւրաքանչիւրին 50 հազարական), մեզի դժգոհութիւն յայտնեցին, որ այդ ութ ծրագիրներէն երեքը մաս չեն կազմեր Բարեգործականի ծրագիրներուն: Դիտել տուինք որ անոնք կրնան մաս չկազմել Բարեգործականի ծրագիրներուն, բայց ի վերջոյ հայ ժողովուրդին առընչուղ ծրագիրներ են, թող այդ նպատակին յատկացուած գումարը ինքը՝ Բարեգործականը տայ: Անոնք կը պնդէին ըսելով՝ «Մենք մեր ծրագիրներուն դրամը կ'ուզենք»: Ասիկա տարօրինակ տեսակէտ մըն էր: Դիտել տուինք թէ ժամանակն է աոլվելու, որ մեր-ձերի հարց չկայ: Գումարը հայ ժողովուրդին համար է:

Եւ այսպէս, որոշեցինք մէկ միլիոն տոլարին 400 հազարը յատկացընել ՀԲԸՄ-ի եւ իր խմբակին, 400 հազարը Կապոյտ Խաչի եւ իր խմբակի ծրագիրներուն եւ 200 հազարը «Հայաստան» հիմնադրամին: Երեք միլիոնը չբաժնեցինք, որովհետեւ ԱՔՍԱյի փաստաբանները մեզի զգուշացուցին, ըսելով որ որեւէ քաղաքական նպատակ հետապնդող կազմակերպութեան պէտք չէ տրուի: Համաձայնեցանք այս սկզբունքին, սակայն, ընկերութեան փաստաբանները պահանջեցին որ երեք միլիոնը պէտք է տրուի ՀԲԸՄ-ին, որովհետեւ Միութեան նախագահը՝ Պերճ Սեդրակեան, ԱՔՍԱյի պաշտպան փաստաբաններու խումբին մաս կը կազմէ: Բացատրեցինք մերժելով առաջարկը, նշելով որ մենք Բարեգործականի փաստաբանը չենք: Ըսինք՝ կամ մե՛նք կ'որոշենք գումարը եւ ինչ ծրագրի յատկացուիլը, կամ ալ, եթէ չէք ուզեր, վերադարձուցէք գումարը եւ մենք կու տանք ուղղակի ծրագիր ներկայացուցած կազմակերպութիւններուն:

Հոս աւելցնենք նաեւ որ մենք կ'ուզէինք երեք միլիոնը բաժնել, բայց ԱՔՍԱյի փաստաբանները Ամերիկայի մէջ չատ զգոյշ են, որ որեւէ քաղաքական կազմակերպութեան դրամ չտանք, որովհետեւ ԱՔՍԱն չատ մեծ գործեր ունի Թուրքիոյ մէջ, Թրքական բանակի հանգամտեան թոշակի ամբողջ փոնը կը վարէ. միլիառներու գործառնութիւն է: Ընկերութիւնը չուզեց նոյնիսկ որ իր անունը նշուի: Ուրեմն, ԱՔՍԱյի փաստաբաններն են որ չեն ձգեր երկու միլիոնը բաժնել, առարկելով որ պէտք է ուսումնասիրուի, թէ որո՛ւ կը տրուի: Մենք ալ որոշեցինք դիմել դատարան եւ հարցը լուծել: Հետեւաբար, խոստացանք Ֆրանսահայ դատին, մինչեւ տարեվերջ կամ Յունուարի վերջը, բաժնել նաեւ մնացեալ երկու միլիոնը:

"Յառաջ" — Ինչպէս կը բացատրուի համայնքի կեանքին մէջ գրեթէ լուսանցքային կազմակերպութիւններու նախընտրութիւնը եւ կարեւորներու (օրինակ՝ դպրոցներ, Աղէտախնամ) անտեսումը:

Վ. Ե. — Անտեսումի հարց չկայ: Մենք գումարներ կուտանք աշակերտներու թոշակի համար, սակայն դրամ չենք տար դպրոց չինելու: Ի դէպ նշենք որ Ֆրանսայի մէջ 600 հազար Հայ կայ, սակայն օր մը չեմ լսած որ Հայ մը ձեռքը գրպանը դնելով գումար մը տուած ըլլայ դպրոց չինելու, մինչ Ֆրանսայի կառավարութենէն կ'առնեն: Վերջին հաշուով, մենք համաձայնութիւն ունինք ԱՔՍԱյի հետ եւ անոր պայմաններէն չենք կրնար չեղիլ: Ինչ կը վերաբերի Աղքատախնամին, անոր գումար պիտի տանք, յաջորդ երկու միլիոնի բաշխումի առեն, որովհետեւ մեր համայնքին մաս կազմող ծրագիրներու չարքին են:

"Յառաջ" — Ինչո՞ւ տրամաբանութեամբ Ֆրանսայէն դուրս (գլխաւորաբար Հայաստան) ուղղելի գումարներու յատկացում եղած է: Եթէ նպատակը օգնել է Հայաստանի, կամ Արցախի, ինչո՞ւ իմաստ ունի ստիկա ընել փրանսահայ կազմակերպութեան մը միջոցով, այդ համայնքին բաժիներէն:

Վ. Ե. — Նախ պէտք է ճշդել որ փրանսահայ համայնքը բաժին չունի: «Նիւ Եորք Լայֆ»ի պարագային, մենք համաձայնութիւն ունէինք 3 միլիոնը ամերիկահայ գաղութի կազմակերպութիւններուն տալու, բայց ԱՔՍԱյի հետ նոյնպիսի համաձայնութիւն չունինք Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններուն տալու: Սակայն, մենք ուզեցինք որ գրամաբաշխումը ըլլայ Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու միջոցով: Յատկացուած գումարը Ֆրանսահայերու համար չէ. պարզապէս ուզեցինք որ Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու միջոցով բաշխուին գումարները վաւերացուած ծրագիրներու, փոխանակ այդ գումարները փաստաբաններու կողմէ ուղղակի տրամադրուելու:

"Յառաջ" — Նկատի առած որ Սփիւռքը Հայաստանի անկախութենէն ի վեր արդէն ծանրօրէն տուժած է անտեսելով իր կենսական կառոյցները, Ցեղասպանութեան զոհերու այս ժառանգութիւնը չէ՞ խորհիր որ պէտք է ծառայէր գոնէ որոշ չափով մը այդ վնասը դարմանելու, նաեւ նեցուկ ըլլալու համայնքին կարեւորագոյն հիմնարկներուն:

Վ. Ե. — Մեր տուած մէկ միլիոն տոլարին 700 հազարը արդէն Ֆրանսահայ գաղութի կարիքներուն համար է: Ինչպէս նշեցինք քիչ առաջ, մնացեալ երկու միլիոնի բաշխումի պարագային նկատի պիտի ունենանք նաեւ Ֆրանսահայ գաղութի կարեւոր այլ հիմնարկները եւս:

"Յառաջ" — Որպէս ենթաբաշխիչ ի՞նչպէս կ'արդարացուի ՀԲԸՄ-ի ընտրութիւնը, շրջանի մը երբ ընդհանուր ընդվզում արթնցուցած է Մելգոնեանի փակումը, այլ դպրոցներու վիճակած նոյն եակատագիրը, անոնց կալուածներուն շահարկումի հետեւանքով նոյն միութեան մշակած ծրագրով:

Վ. Ե. — Քալածանօթ եմ այդ հարցին: Ճիշդ ատոր համար է որ մենք գումարը ՀԲԸՄ-ի թողեր չէ որ կուտանք, այլ նկատի առած ենք Բարեգործականի շրջանակներէն ներկայացուած այն ծրագիրները, որոնք կը համապատասխանեն մեր համաձայնութեան: Յիշեալ ծրագիրներու յատկացուած գումարը տրուած է Բարեգործականին, պարզապէս բարոյական վարկ մը չնորհելու միտումով, որպէսզի ըսէ թէ այդ կազմակերպութիւնն է որ կը բաշխէ գումարները: Մենք որեւէ կազմակերպութեան որ գումարը տանք, չենք ըսեր թէ ձեր ուղածին պէս ծախսեցէք, այլ վաւերացուած ծրագրին տալու համար է: Այս պայմաններէն, անշուշտ, ոչ

ոք գոհ է: Ըստ երեւոյթին, կազմակերպութիւնները կ'ուզեն գումարը ստանալ եւ իրենց ուզածին պէս ծախսել զայն: Հոս պէտք է չմոռնամ որ միայն «Հայաստան» հիմնադրամի Ֆրանսահայ վարչութեան նախագահ Պետրոս Թերզեանն է, որ չնորհակալութիւն յայտնեց մեզի: Մի իւսները անվերջ գժգոհութիւն կը յայտնէին, ըսելով օրինակ, թէ ինչո՛ւ Համազգայինը չՕՄ-ի խումբին մէջ դրեր ենք: Ըսի՝ չէ՞ք ուզեր, ես կը ղրկեմ Համազգայինի յատկացուած գումարը:

"Յառաջ" — Ի՞նչպէս որոշուած է ստուգել ենթաբաշխումին անթերի կատարումը:

Վ. Ե. — Թելադրեցինք իւրաքանչիւր կազմակերպութեան ստորագրել թուղթ մը, նշելով որ գումարը քաղաքական նպատակներով պիտի չգործածուի, ըստ ԱՔՍԱՅի հետ մեր համաձայնութեան: Վեց ամիսէն հաշիւ պէտք է տան մեզի, նշելով թէ ինչ նպատակի ծառայած են գումարները, որոնք ծախսուած պէտք է ըլլան վեց ամսուան ընթացքին: Կազմակերպութիւններ չեն կրնար գումարը պահել եւ տոկոսները հաւաքել:

"Յառաջ" — Ի՞նչ կը մտածուի մնացած 2 միլիոն տոլարին համար:

Վ. Ե. — Ինչպէս նշեցինք, մեզի ներկայացուած են 24 միլիոն տոլարի ծրագիրներ: Ներկայիս կը քննարկենք այդ ծրագիրներէն անոնք որոնց յատկացում չենք կատարած: Միւս կողմէ, կը հետեւինք առաջին մէկ միլիոնի բաշխումին առթած տպաւորութիւններուն: Եթէ այդ կազմակերպութիւնները դժգոհ են յատկացումի ձեւէն ու պայմաններուն կը համապատասխանեն ծերանոցներու, հաշմանդամներու օգնելը, նաեւ երիտասարդներու համար կազմակերպուած ճամբարներու օգնելը, երիտասարդներ՝ որոնք հոն կ'երթան հայերէն սորվելու և այլն:

"Յառաջ" — Փակելէ առաջ՝ վերջին խօսք:

Վ. Ե.— Շատ կարեւոր է որ հայերը դիմում կատարեն: Ժառանգորդներէն մինչեւ հիմա 5 հազար դիմում եղած է: Յաճախ մամուլով

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԷՆ

«Հայ եկեղեցու հայրեր» մատենաշարի գ. հատորը՝ Մովսէս Խորենացիի «Աստուածաբանական երկեր» հաւաքածոն լոյս տեսած է Մարուքեան ընտանիքներու մեկենասութեամբ: Երկերը աշխարհաբարի վերածած է Գ. Դասպարեան:

Հատորը կ'ընդգրկէ Խորենացիի աստուածաբանական փոքր երկերը: Արծրունեաց Սահակ իշխանի նամակը Խորենացիին եւ անոր պատասխանը, Վարդավառի խորհուրդին քննութիւնը, Հռիփսիմեանց կոյսերու պատմութիւնը:

*
**

«ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ» ԷՐՄԻԹԱԺԻ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Վարչապետ Ս. Սարգսեան Նոյեմբեր 30ին ընդունած է Ռուսաստանի մշակոյթի եւ արուեստի գործիչ-

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ կեդրոնի Ա. Ազհարոնեան սրահին մէջ, Նոյեմբեր 17ին, կազմակերպութեամբ Համազգայինի տեղւոյն Սանահին մասնաճիւղի գրական յանձնախումբին, տեղի ունեցած է դասախօսական երեկոյթ մը: Դասախօսը՝ փրոֆ. Ռ. Յովհաննէսեան ներկայացուցած է իր նիւթը՝ «Արեւմտահայաստանի փոփոխուող տեսադաշտը»: Բացման խօսքը արտասանած է Համազգայինի Գանատայի Շրջ. վարչութեան առենապետ Վիքէն Թիւֆէնքճեան, որ նաեւ ներկայացուցած է պատմաբան-գիտնական Ռ. Յովհաննէսեանի կենսագրականը: Դասախօսը յայտնած է որ մինչեւ 2006, չէր ուզած Արեւմտահայաստան այցելել, իր նախնիներու բնօրրան Խարբերդը, այն պարզ պատճառով որ չէր ուզած գոնուիլ հայկական կիսափուլ եկեղեցիներու պատերուն տակ աղօթք մը մրմնջելով բաւարարուելու վիճակին մէջ, սակայն երբ 2006ին թուրք գրող Ֆաթմա Կէօչէկ առաջարկած է միասնաբար Արեւմտահայաստան այցելել, ակամայ համաձայնած է առաջարկին, մանաւանդ որ իրենց խումբին պիտի միանային «Ակօս» թերթէ երկու-երեք խմբագիր: «Այս ճամբորդութիւնը չեմ մարսած տակաւին, որովհետեւ հոն անմարսելի երեւոյթներ կային» ըսած է Ռ. Յովհաննէսեան: Ան դիտել տուած է որ Տրապիզոնի մէջ հանդիպած է թուրք բեմադրիչ մը որ «Պաղտասար աղբար» բեմադրելու փորձերով տարուած էր այն դիւղին մէջ, ուր ծնած է Հրանդ Տինքը սպանող երիտասարդը, նման հակասական երեւոյթ մը եղած է նաեւ թուրք ընտանիքի մը յարկին տակ ապաստան գտած թրքերէնի թարգմանուած հայկական գործեր, կամ Քիւրտ մը ցոյց կուտայ չէնք մը եւ կ'ըսէ, թէ Հայերէն մըներգած չնորհք մըն է այս մէկը, սակայն միւս կողմէ իրենց խումբին եռեւէն կը վազեն Քիւրտեր որոնք «ալճուն-վարա» (ոսկի-դրամ) պոռպռալով խումբին անդամներուն կը դիմեն որպէսզի անոնց հայ նախնիներուն պահած ոսկիներուն տեղը միասնաբար յայտնաբերեն: Դասախօսը ցոյց տուած է իր եւ խումբին այցելած վայրերը, ինչպէս՝ Տրապիզոն, Զիլթող եւ Արծիկ գիւղեր, Ակն եւ Ծովք, ապա, Խարբերդ, Մշոյ դաշտ, Վան եւ յարակից գիւղերն ու դաշտեր եւ եկեղեցիները: Դասախօսութիւնը ծառայած է նաեւ լսելու կենդանի վկայութեամբ համեմուած խօսքը քաղաքական եւ պատմագիտական տեղեկութիւններով:

ներու մէկ պատուիրակութիւնը: Անոր անդամները սիրով ընդառաջած են Փարիզէն եւ Երեւանէն եաք «Սրբազան Հայաստան» ցուցահանդէսը Էրմիթաժի ու Մոսկուայի մէջ կազմակերպելու առաջարկին: Պատուիրակութեան մաս կազմած է Էրմիթաժի տնօրէն Մ. Պիոտրովսկին ալ:

պէսզի յատկացում ընենք: Անոնք կրնան նաեւ միասնաբար ծրագիրներ մշակել եւ ներկայացնել եւ մենք պատրաստ ենք ուսումնասիրելու եւ օգնելու անոնց: Յայժմ մեզի ներկայացուած ծրագիրներուն մէջ կան հետաքրքրական կէտեր: Օրինակ, մեր համաձայնութեան պայմաններուն կը համապատասխանեն ծերանոցներու, հաշմանդամներու օգնելը, նաեւ երիտասարդներու համար կազմակերպուած ճամբարներու օգնելը, երիտասարդներ՝ որոնք հոն կ'երթան հայերէն սորվելու և այլն:

"Յառաջ" — Փակելէ առաջ՝ վերջին խօ՞սք:

Վ. Ե.— Շատ կարեւոր է որ հայերը դիմում կատարեն: Ժառանգորդներէն մինչեւ հիմա 5 հազար դիմում եղած է: Յաճախ մամուլով յայտարարած ենք որ դիմեն: Այցելեցի Անգլիա, Յունաստան, Կիպրոս, որովհետեւ այդ երկիրներէն ոչ ոք դիմած է: Նոյնիսկ Հայաստանէն եւ Լիբանանէն չեն դիմած: Ոմանք կ'ըսեն թէ դրամի պէտք չունին. ես ալ կը պատասխանեմ՝ շատ լաւ, բայց դիմեցէք եւ ստանալու պարագային գումարը նուիրեցէք կազմակերպութիւններուն: Այս գործունէութեան ընթացքին փորձառութիւն մըն ալ ունեցայ ճանչնալու հայկական իւրաքանչիւր գաղութի հոգեբանութիւնը եւ տեսակէտը, մտահոգութիւններն ու հարցերը:

"Յառաջ" — Շնորհակալութիւն:

Տեսակցեցաւ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Կէնետէյլ

Ա Յ Վ Ա Զ Ո Վ Ս Կ Ո Ւ Ի
Պ Ե Ա Ն Ք Ը
(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրզեան)
Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՌՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

– Ալեքսէյ Վասիլեւիչ, – Տիրանովի զոյգ ձեռքերը խլելով յուզուած ասաց Շաերնբերգը, – դեղանկարչական նման աշխատանքը միայն ու միայն վէնեցիանովի փորձի, բնութեան խորագնին ուսումնասիրութեան արդիւնք է: Ձեր դեռատի տանտիրուհին...

– Սպասի՛ր, սպասի՛ր, – ընդհատեց Նբրան Տիրանովը, – կարծես հէնց անունն էլ գոնուեց՝ դեռատի տանտիրուհի՛ն: Իսկ ես ոչ մի կերպ չէի կարողանում որեւէ բան մտածել... Եւ գիտե՞ս ինչ, Վիլիա, այս նկարը ինձանից՝ քեզ նուէր: Դէհ, դէհ, մի առարկիր. այստեղ տիրում է քո չունչը, ուստի եւ քե՛զ պէտք է պատկանի:

Յաջորդ օրը զբօսանքի ժամանակ Այվազովսկին հանդիպեց Գոգոլին ու նրան պատմեց Վիլիայի Տիրանովից ստացած նուէրի մասին: Այդ րոպէին նրանք հէնց Շաերնբերգի տան առջեւով էին անցնում, եւ Նիկոլայ Վասիլեւիչը առաջարկեց մտել ներս ու տեսնել նկարը:

Շաերնբերգին զտան ինչ-որ նամակի ընթերցանութեամբ տարուած: Գոգոլը որոշեց աւելորդ խօսակցութիւններով չըխանգարել երիտասարդին, այլ միայն խնդրեց, որպէսզի իրենց ցոյց տայ Տիրանովի նկարը:

Նիկոլայ Վասիլեւիչը երկար զննեց փոքրիկ կտաւը, յետոյ չուռ եկաւ երիտասարդ նկարիչներին եւ խորհրդաւոր արտաբերեց.

– Ահա քեզ իսկական ստեղծագործութիւն. մաքուր, անշահախնդիր արուած... Այվազովսկին՝ Գոգոլի խօսքերի մէջ յանդիմանանք զգալով իր հասցէին, ասաց.

– Իսկ... մի՞թէ Նիկոլայ Վասիլեւիչ, նկարիչն իրաւունք չունի իր համար օգտաւէտ կերպով վաճառելու այն, ինչ նկարել է իր ոգեշնչման պահերից մէկում:

– Զգիտեմ, – մի տեսակ անորոշ պատասխանեց Գոգոլը: – Ոմանք նոյնիսկ պուշկինին են վկայակոչում, որ իբր «ոգեշնչումը ենթակայ չէ վաճառման, բայց ձեռագիրը՝ կարելի է»: Այնուամենայնիւ, թոյլ տուէք ձեզ ասել, – Նիկոլայ Վասիլեւիչը հայեացքը յառեց ինչ-որ տեղ հեռուն եւ չարունակեց դառնութեամբ ու նոյնիսկ փոքր-ինչ խայթող. – թոյլ տուէք նկատել, որ դրանք ոչ թէ բանաստեղծի խօսքերն են, այլ Գրավաճառի, եւ որ բանաստեղծութիւնների առաջին հրատարակութեան առիթով այսպիսի ծանօթագրութիւն է արուել.–«Նկատենք բարեկրթութեան նրբազգած պաշտպանների համար, որ Գրավաճառն ու Բանաստեղծը, երկուսն էլ մտացածին անձնաւորութիւններ են: Առաջինի գործեսներըը ոչ այլ ինչ են, քան աշխարհիկ քաղաքավարութիւն, աւելի չուտ կեղծաւորութիւն»: Եւ Գոգոլը մատը թափ տուեց. կեղծաւորութիւնը դեռ կարելի է ներելի համարել նրա համար, ով վաճառում, առեւտուր է անում արուեստի ստեղծագործութիւններով, բայց ոչ նրա համար, ով ստեղծում է դրանք: Մէկ էլ տեսար այդպէս սկսեցիր ինքդ քեզ համոզել, որ վաճառում է սոսկ ոգեշնչման արդիւնքը, եւ չես էլ զգայ, թէ ինչպէս այդ ոգեշնչումն ինքը յարմարեցնում ես գնորդի ճաշակին:

Գոգոլը ընդհատեց իր խօսքը, մի անդամ եւս զննեց Տիրանովի նկարը եւ նըշանացի հասկացնելով, որ չուղեկցեն իրեն, արագօրէն դէմեց դէպի դուռը:

Այվազովսկին եւ Շաերնբերգը երկար ժամանակ մնացին լուռ: Ընկերների միջեւ յանկարծ անյարմարութեան տարօրինակ մի զգացում տիրեց:

Առաջինը խօսեց Շաերնբերգը.

– Դու մի նեղանա, Վանիա, բայց ինձ թուաց, որ Գոգոլը նկատի ունէր պոլոնիացի երիվկագործի հետ կապուած քո այն պատմութիւնը... Վերջերս Կրեքոյի սրճարանում Իվանովը մեղադրում էր քեզ...

– Եւ դու չբացատրեցի՞ր, – պայթեց Այվազովսկին, – որ այդ բոլորը կատակ էր, զուարճալի խաղ:

– Ես նրանց ամէն ինչ էլ պատմեցի: Թէ ինչպէս դու ծանօթացար մի մուրքիզի հետ, նա քեզ խնդրեց իր պոլոնիացի գործարանատէր եղբօր համար մի նկար նկարել, եւ ինչպէս սա փոխարէնը քեզ ուղարկեց իր գործարանի արտադրանքներից... Պատմեցի նաեւ, թէ ինչպէս ընկերներով բոլորս միասին մի օրում խժռեցինք այդ ամբողջ երշիկը, խոզապուխտն ու յատկապէս նրբերշիկը...

– Եւ ի՞նչ էր ասում Իվանովը, – արդէն ժպտալով հարցրեց Այվազովսկին: – Ծիծաղե՞ց քո ասածի վրայ:

– Երեւակայիր, Վանիա, ժպիտի նշոյլ իսկ չերեւաց դէմքին, ընդհակառակը, լսելով այդ, աւելի ու աւելի է մռայլուում: Վերջում էլ հարցրեց. «Իսկ Այվազովսկին երկա՞ր աշխատեց այդ նկարի վրայ»: Երբ ես նրան պատասխանեցի, որ կէս օր, Ալեքսանդր Ալեքսէեւիչը բոլորովին վրդովուեց եւ տխուր մրմնջաց. «Այվազովսկուն մեծ վտանգ է սպասում, նա սկսում է յարմարուել պատուելատուների ճաշակներին...»:

Այվազովսկին լռեց:

(Շար. 121)

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

► ***faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;***

► ***faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.***

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

(Շար. Ա. էջէն)

դեկութիւն տեղւոյն միջադէպերուն մասին (Նոյեմբեր 25, 26 եւ 27) եթէ կրնան վկայութիւն մը բերել թէ ո՞վ յարձակած է ոստիկաններուն վրայ: Կը ճշդուի նաեւ որ քանի մը հազար եւրոյի նուէր մըն ալ կը ստանան: Այս մեթոտը Ֆրանսացիներուն համար «վկայութեան կոչ» է, Ամերիկացիներուն ծանօթ «Ուանթըտ»ն է, բայց այս ձեւը բացառիկ երեւոյթ մըն է Ֆրանսայի մէջ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարչապետ Ա. Մերքէլի կուսակցութեան Թուրքիոյ հետ առանձնաշնորհեալ գործընկերութեան տեսակէտը մտահոգած կը թուի Թրքական շրջանակները: Մամուլը այդ կեցուածքը կը նկատէր Եւրոպայի անդամակցութեան ճամբուն վրայ Քինական պարիսպէն աւելի մեծ պատուար: Հակադեցութիւններու թիրախ էր յատկապէս Մերքէլի չեչոսմը թէ Գերմանիոյ մէջ կառուցուած մզկիթներու մինարէները պէտք չէ եկեղեցիներու զանգակատուներէն աւելի բարձր ըլլան:

ՊԵՐՆԱՐ ՔՈՒՇՆԷՐ, յատուկ պաշտօնով կրկին Պէյրութ գացած է, համաձայնութեան եզր մը գտնելու խորհրդարանական մեծամասնութեան եւ սուրիամէտ ընդդիմութեան միջեւ, կարենալ ընտրելու համար զօր. Միշէլ Սլէյմանը որպէս նախագահ: Երեսփոխաններու ժողովը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ Դեկտեմբեր 7ին:

ԻՐԱՔի զինեալ ապստամբ խմբակ մը, որ Մայիսին բրիտանացի հինգ քաղաքացիներ առեւանգած էր, տեսերիպի մը միջոցաւ, զոր սփռած է հեռատեսիլի արաբիա կայանը, կը պահանջէ որ տասը օրուան ընթացքին Մեծն-Բրիտանիա քաշէ իր բոլոր զօրքերը Իրաքէն, այլապէս պատանդ մը կը զնդակահարէ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ տեղեկատուութեանց 16 գործակալութիւններու տեղեկագիրը բոլորովին կը հերքէ Պուշի մտաւախութիւնները ինչ կը վերաբերի Իրանի ներկայացուցած հիւլէական վտանգին: Արդարեւ, կը հաստատուի որ 2003ին իսկ Իրան դադրեցուցած էր հիւլէական իր ծրագիրը եւ ցարդ չէ վերսկսած: Պուշ, սակայն չուզեր համոզուիլ եւ կը պնդէ որ Իրան սպառնալիք մըն էր եւ սպառնալիք կը մնայ:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ԻՍԻ ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսիի Հայ Առաքելական Եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն չրջանի եկեղեցիոց զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐԲ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին

ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին, Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոց հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» մխայեալ երգչախումբերը, զեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍԻՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ-ի:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը չբնորհակալութեամբ ստացած է 1·000 եւրօ Պ. Իվ Թոթոյեանէ:

□

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

□

ԻՍԻ

ՇՐՋԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տ. Սէրէնկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պըտոյտ մը դէպի Ռէյնս, կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին: Ակցելութիւն իտալական մսուրները եւ Մոնտնդի չուկան:

Մեկնում ժամը 7·45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն:

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. –

– Ժոզլին՝ 01·40·95·81·33,

– Անիկ՝ 09·53·66·95·06:

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն Է Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԿՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Հոգեւոր Հովիւ

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ

*
**

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԿՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, զեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն առիթն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ ամէնոց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12·30ին, կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:

Սերով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին:

Centre Culturel SAINT MESROB à PARIS

Le mercredi 5 décembre à 20 heures 45 NATHALIE-MARYAM BARAVIAN présentera

LA CUISINE ARMENIENNE

Ce livre, préfacé par l'auteur de l'**Immeuble Yacoubian,** Alaa El-Aswany, n'est pas un simple livre de recettes, il nous fait découvrir l'âme arménienne à travers toutes les traditions, principalement religieuses, restées vivaces dans la cuisine arménienne.

Au 10 bis rue Thouin — Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Vente du livre et dédicace
Cocktail

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**

le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au **01. 39. 90. 66. 28**

50ème ANNIVERSAIRE

de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville

1957 — 2007

— **10h :** Messe puis Requiem en l'Église;
— **A partir de 12h30 : Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou **06. 34. 06. 51. 91**

— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ-ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Շաբաթ, Յունուար 12ին:

ArmenCiné

- Mardi 11 décembre— **Le Chaos** L. Vagharchian
- Mardi 8 janvier— **America America** Elia Kazan

à 20 heures
au Cinéma «L'Entrepot»
7/9 rue Francis de Préssencé
75014 Paris

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
VENDREDI
7 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԿԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ _ ԹԻՒ 21·846 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21·846

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ ալժերական իր ճամբորդութիւնը վերջացուց Կոնստանդինի այցելութեամբ, ուր եւս ելոյթ մը ունեցաւ։ Այս անգամ Մենթուրի համալսարանին մէջ, ուր յայտարարած է ի մէջ այլոց.– «Ֆրանսա կ'առաջարկէ Ալժերիոյ Միջերկրականի միութիւնը կառուցանել Ֆրանքեալժերական բարեկամութիւնը առնելով որպէս հիմ»։ Հոս ալ անգամ մը եւս դատապարտած է գաղթականութեան դրութեան անարդար բնոյթը, որու արդիւնք էին 1955ի արիւնալի դէպքերը։ Նոյն օրը, Դեկտեմբեր 5ին, Սարքոզի փարիզ կը վերադառնար եւ Էլիզէի մէջ կ'ընդունէր հարքինները (Ալժերացիներ որոնք Ֆրանսական բանակ մտան եւ մնացին կռուեցան), որոնց ուղղելով իր խօսքը հատուցում խոստացաւ։ Մեծ բանքի օր մըն էր անոնց համդէպ որոնք Ֆրանսացիներու կողքին եղան Ալժերիոյ պատերազմի ընթացքին։ Հարքինները չատ գոհ չմնացին 45 տարիներու այս յապաղումէն (Ալժերիա անկախացաւ 1962ին)։ Սարքոզիի հոգեչահ խօսքերը մեծ տպաւորութիւն չգործեցին, քանի դատնութիւնը կը մնայ հարքիներու զաւակներուն սրտին խորն ալ։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ արտաքին գործերու նախարար եւ Եւրոպական Միութեան գլխաւոր բանագնաց Ա. Պապաճան Դեկտեմբեր 4ին խորհրդարանին մէջ հարցումներու պատասխանելով կրկնած է թէ նոյն վճռակամութեամբ կը պաշտպանեն հայկական կողմին հետ պատմաբաններու յանձնախումբի մը տեսակէտը եւ կը սպասեն որ երրորդ երկիրներ օգնեն առաջարկին իրականացման։

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ մէկ հրատարակչատան մէջ երեք հոգիի սպանութեան հեղինակներուն դատավարութեան հետաքրքրական տուեալներ յայտնուած են։ Կատարած պրպտումներով պարզուած է որ ամբաստանեալները ոճիրէն առաջ վեց ամիս պետական զանազան աստիճանի պաշտօնատարներու առճեռն հեռաձայնէրէն խօսակցութիւններ ունեցած են. այդ խումբին մէջ կայ դատախազ, ոստիկան, զինուորականներ։ Այս կարգի դէմքերուն պատկանող 106 հեռաձայն գործածած են ոճրագործները։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ կազը 3%ի յաւելում պիտի կրէ Ցունուար 1էն, ինչ որ նեղ կացութեան կը մատնէ պետութիւնը։ Այս վերջինը չուզեր մերժել իր արտօնութիւնը կազի ընկերութեան, բայց միաժամանակ կը խանգարէ գնելու կարողութեան հարցը որ օրուան նիւթն է երկրին մէջ։ Կազի տնօրէնութիւնը 6%ի յաւելում կ'ուզէ եւ պետութիւնը կը չնայ գոհացում տալ 3%ով։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Հանրապետութեան նախագահը զգայացունց որոշում մը տուաւ Դեկտեմբեր 5էն 6ի գիշերը Գոլոմպիոյ պատանդներուն նկատմամբ։ Աւրըարեւ, Սարքոզի երկու տեսերիզ արձանագրած է, որոնցմէ մէկը ուղղուած է ՖԱՐՔ–ի (յեղափոխական ուժեր) ղեկավարներուն եւ որոնցմէ «հանդիսաւորապէս կը խնդրէ որ ազատ արձակեն Ֆրանքեւզոլոմպեան, քաղաքացի Ինկրիտ Պէթանքուրը եւ իրենց խղճին վրայ չունենան անոր անհետացումը»։ Երկրորդը ուղղուած է պատանդներուն, մասնաւորաբար Ինկրիտ Պէթանքուրի ապահովութիւն տալով որ զօրավիգ է իրենց եւ գիրենք պիտի չլքէ։ Ֆրանսայի նախագահին այս անսպասելի քայլը մեծ զոհունակութիւն պատճառած է ենթակայքին ընտանիքին եւ Ի. Պաթէնքուրի պաշտպան կոմիտէին։ Ցիշենք որ ՖԱՐՔ–ը 17 հազար մարտիկներ ունի, որոնք ցրուած են երկրին զանազան շրջաններուն մէջ, գլխաւորաբար Հարաւ–արեւելեան շրջանը։ Հիմնուած է 1964ին գիւղացիներու խմբակի մը կողմէ, զոր կը ղեկավարէր Մանուէլ Մարուլատա Վելէզ։ Շարժումը կը պահանջէ իր 500 մարտիկներու ազատ արձակումը 45 պատանդներուն փոխարէն զոր կը պահէ անտառը, որ անմատչելի է։

«ՋՈՒԻ ՏԱՊԱՆ»ի վեց անդամները, որոնք միշտ Զաոլ բանտը կը մնան այն մեղադրանքով որ ուզած են 103 երախաներ Ֆրանսա տեղափոխել, հայցադուլի դիմած են։ Խոստովանած են որ Ֆրանսական իշխանութիւնները բոլորովին լըմբէր Գոլար, յայտարարած է որ Ֆրանսական բանակը դիմած է այդ վեց Ֆրանսացիներու ընտանիքներուն որ ամիսը 2·000 եւրօ տան մնունդի ծախքերուն համար։

ԼՈՋԷՒԻ նահանգին մէջ, Դեկտեմբեր 5ին գոյդ մը ձերբակալուած է որպէս կասկածելիներ երկու սպանացի ոստիկաններու սպանութեան։ Անոնք խոստովանած են իրենց յանցանքը։

ՕՄԱՀԱՑԻ (Նեպրասքա) մեծ վաճառատան մը մէջ, Դեկտեմբեր 5ին, 10 հոգի սպաննուած է եւ 5 հոգի ալ վիրաւորուած, երբ մէկը մուտք գործած է եւ կրակ բացած, անձնասպան ըլլալէ առաջ։

ՊՈԼՍՈՑ մէջ անծանօթ անձերու յարձակումին ենթարկուած ու վիրաւորուած է յոյն լրագրող մը՝ Ա. Ռոմպովուլոս. ան հրատարակութեան տնօրէնն է յունական «Աւձագանգ» թերթին։ Ցունաստանի Արտաքին գործերու նախարարութիւնը դատապարտած է պատահարը, յոյս յայտնելով որ անոր հեղինակները արդարութեան կը յանձնուին։

ՖՐ. ՀՈԼԱՆՏԻ ԵՒ Ս. ՌՈՒՄԱՑԱԼԻ տարակարծութիւնները փաղց լծած են եւ Ընկերվարական կուսակցութեան ազգային քարտուղարը, Դեկտ. 5ին, բացէ ի բաց դատապարտած է կեանքի իր նախկին ընկերուհիին քննադատութիւնները ինչ կը վերաբերի կուսակցութեան պատասխանատուութեան իր ձախողութեան համար։ Խորհրդարանական մամուլի ընկերակցութեան առջեւ չէ վարանած ըսելու.– «Ոչ մէկ բանի կը ծառայէ ուրիշներուն վերագրել պատասխանատուութիւն մը։ Պէտք է նայիլ ըստ գրաւուած դերին եւ տեղին թէ ի՞նչ կրնայինք ա՛ւելի լաւ ընել»։ Հոլանտ քննադատած է նաեւ Ս. Ռուայալի զինակցութեան ռազմավարութիւնը Պայրուի հետ, ինչպէս յայտնած է իր գիրքին մէջ։

ՄԵՔՍԻԿԱՑԻ ոստիկանութիւնը 4·250 դիակ յայտնաբերած է Թեքսասի սահմանին մօտ, գլխաւորաբար այրեր՝ մեռած 1991էն 2004ի միջեւ։ Փորձեր պիտի կատարուին ինքնութիւնները ճշդելու համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ. ղժգոհ է ֆրանսական ոստիկանութենէն. պատճառը այն է որ իրենց կարմիր ցանկով որոնած ՓՔՔ–ի անդամ մը չէ ձերբակալուած Ֆրանսայի մէջ։ Ցաւելեալ, ֆրանսական իշխանութիւնները յայտնած են որ Թուրքիոյ կարմիր ցանկը արժէք չի ներկայացներ իրենց համար։ Ենթական՝ Ա. Կ. Տէրէ Սթրազպուրկի մէջ Եւրոպական յանձնախումբի պաշտօնատարներու հետ տեսակցութիւններ ունեցած, ապա Պելժիա անցնելով Եւրոպական խորհրդարանին մէջ ալ ելոյթ ունեցած է։

ՔԱՊՈՒԼի մէջ (Աֆղանիստան) անձնասպանական ոճրափորձ մը գործուած է Դեկտ. 5ին, որու հետեւանքով 16 հոգի մեռած են (ութ զինուոր եւ ութ պարզ քաղաքացի, որոնց կարգին մանուկներ)։ Արարքը գործուած է թակարդ կառքի մը միջոցաւ թալիպաններու կողմէ, որոնց թիրախն էր բանակի մէկ հանրակառքը։

ԼԻՊԻՐԱՍԻՈՆ Դեկտեմբեր 6ի իր առաջին էջը նուիրած է Սարքոզիի «դէշ յարաբերութիւններուն», հրատարակելով նաեւ այդ դէշ յարաբերութիւններուն 6 ղեկավարներու նկարները, Այս վեց «նոր բարեկամ»ներն են.– Վ. Պուտին (Ռուսաստան), ալ–Քատաֆի (Լիբիա), Հու Ժինթաօ (Զինաստան), ալ–Ասատ (Սուրիա), Շաւէզ (Վենեցուէլա) եւ Ի. Տէպի (Ցաոն)։ Ծանօթ է, որ քանի մը օրէն Քատաֆի պետական մակարդակի այցելութիւն մը կը կատարէ Ֆրանսա, ինչ որ բազմաթիւ քննադատութիւններու առիթ տուած է, գլխաւորաբար ընկերվարականներու կողմէ։

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ օրէ օր կը ծաւալի աշխարհի մէջ եւ այս ժամանակաշրջանին կան 600 միլիոն անձեր որոնք 60 տարեկանէն վեր են, ինչ որ երեք անգամ աւելի է քան 50 տարի առաջ։ 2050ին այս թիւը պիտի հասնի 2 միլիարդի։

ՎԵՆԵՑՈՒԵԼԱՑԻ նախագահը բոլորովին հերքած է որ բանակին ճնշումին տակ ստիպուած եղած է խոստովանիլ Դեկտ. 2ի հանրաքուէին իր պարտութիւնը։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ ալ–Ահզար համալսարանի 25 ուսանողներ, անդամ՝ «Մահմետական եղբայրներ»ու (ընդդիմադիր խմբակ) ձերբակալուած են Դեկտեմբեր 5ին եւ ասոնց թիւը 250ի հասած է բանտերուն մէջ։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՓՔՔ–Ի ՄԱՍԻՆ ԸՍՈՒԱԾԸ «ՍԱԴՐԱՆՔ Է»

Թրքական քաղաքական շրջանակներէ, լրատուականներէ տարածուած լուրերը թէ քրտական դինեալ կազմակերպութիւնը Հիւսիսային Իրաքէն Ղարաբաղ կը փոխադրուի, հակազդեցութիւն գտած են Երեւանէն։ Արտաքին գործերու նախարարութեան քանրեր Վ. Կարապետեան անդրադառնալով այդ ապատեղեկատուութեան, ըսած է. «Զնայած մենք արդէն արձագանգել ենք այդ լուրերին, սակայն մէկ անգամ եւս ցանկանում եմ կրկնել որ նմանատիպ տեղեկութիւնները իրականութեան հետ որեւիցէ կապ չունեն եւ անհեթեթութիւն են։ Ակնյայտ է թէ որտեղից են գալիս նման ստայօդ տեղեկութիւնները։ Այդ անհիմն լուրերը չի կարելի անուանել այլ կերպ, քան հերթական սադրանք»։

*
**

ԱՐԴԱՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՑՈՐԴՈՐ

Եւրոպայի խորհուրդին խորհրդարանական ժողովէն Ժ. Գոլոմպիէ Դեկտեմբեր 5ին հրաւիրած է Հայաստանի իշխանութիւնները որ բարելաւեն ընտրական համակարգը, որպէսզի փետրուար 19ին աւելի ժողովրդավար կարգով ըլլայ նախագահական ընտրութիւնը, քան անցեալ Մայիսի խորհրդարանական ընտրութիւնը։

Եւրոպացի դիւանագէտը խուսափելի օրինակն ալ մատնանշած է. Հայաստանի մէջ եւս պէտք չէ կրկնուի Ռուսաստանի օրինակը։ Այդ մէկը, ըսած է, ժխտական անդրադարձներ ունեցած է եւրոպական շրջանակին մէջ։

Ժ. Գոլոմպիէ Երեւանի մէջ հանդիպումներ ունեցած է նախագահ Ռ. Քոչարեանի, վարչապետին, գլխաւոր կուսակցութիւններու ղեկավարներուն հետ։

ԱՄՆ

ՀՐԻԱԿԱՆ Ա. ՏԷ. ԷԼ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ցեղային առելութիւնը մերժելու կոչումով գործի լծուած հրէական Ա. Տէ. Էլ. կազմակերպութիւնը, ծանօթ է որ այդ կոչումին իսկ անյարիր կեցուածք ունի Հայկական Ցեղասպանութեան նկատմամբ։ Չի փափաքիր որ ԱՄՆ–ու Գոնկրէսը ճանչնայ այդ իրականութիւնը։ Այս կեցուածքը առենէ մը ի վեր ճեղքերու, հրաժարականներու պատճառ եղած էր կազմակերպութեան մէջ։ Նորնոր Նիւ Ինկլընտի շրջանային տնօրէնը է. Թարսի հրաժարած է, Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչման հարցով տարակարծիք ըլլալով կեդրոնական վարչութեան։ Նոյն մանաճխուղը կեդրոնէն պահանջած էր որ Ցեղասպանութեան մասին ժխտական կեցուածքը փոխէ։ Քննարկումներէ ետք պահանջը մերժուած էր։

ԼԻՈՆ

ՎՏԱՐՈՒՄԻ ՎՏԱՆԳԻՆ ԵՆԹԱԿԱՅ ՀԱՑԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐ

Ռուզաննա Մինասեան եւ զաւակները՝ Արտյուշա եւ Անահիտ Նոյեմբեր 28ին առտուն կանուխ Պուր–լէ–Վալանսի իրենց բնակարանէն ոստիկաններու կողմէ առաջնորդուած են Լիոնի կացարանը, Ֆրանսա կեցութեան արտօնագիր չունենալու պատճառաբանութեամբ։ 2004էն ի վեր կը գտնուին Ֆրանսա։ Մայր ու աղջիկ առողջական հարց ունին։

Ընտանիքին հայրը չուրջ մէկուկէս տարի առաջ վերադարձած է Հայաստան, տեսնելու կացութիւնը. սակայն ամիս մը ետք ձերբակալուած է ու անկէ ի վեր բանտն է։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵՄԻՆԱՐ ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՈՅԻ ՄԷՋ

Շորեքշաբթի, Նոյեմբեր 21ին տեղի ունեցաւ միօրեայ միջազգային սեմինար մը «Հայկական ցեղասպանութիւն՝ պատմութիւն եւ այժմէութիւն» վերնագրով, Ուրուկուէյի մայրաքաղաք Մոնթէվիտէոյի մէջ: Այս սեմինարը կազմակերպած էին Մարզկային Ծնողաց Թեան Լատինամերիկեան Կեդրոնը (մարզկային իրաւանց ծրագիրը), Ուրուկուէյ-Հայաստան Մշակութային Ընկերակցութիւնը (Asociacion Cultural Uruguay-Armenia, ASCUA) եւ Հանրապետութեան համալսարանի (պետական) Ընկերային գիտութիւններու բաժանմունքը (քաղաքական գիտութիւններու հիմնարկ):

Սեմինարին կը մասնակցէին Միացեալ Նահանգներէն եւ Արժանթինէն հրաւիրուած հայ մասնագէտներ, ինչպէս նաեւ ուրուկուէյցի մասնագէտներ ու քաղաքական գործիչներ: Սեմինարին համակարգողն էր ծանօթ պատմաբան ու քաղաքական վերլուծող փրոֆ. Խերարտօ Գաէթանօ:

Ուսկնդիրներու նկատառելի թիւով, որուն մէջ գերազանց էր ոչ-Հայերու ներկայութիւնը, սեմինարը տեղի ունեցաւ երկու մասով եւ երկու նշանակալից վայրերու մէջ: Առաջին մասը՝ առաւօտեան, ընթացաւ Մոնթէվիտէոյի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Հանդիսավարութիւնը կատարեց Ուրուկուէյ-Հայաստան Մշակութային ընկերակցութեան քարտուղար փրոֆ. Կարապետ Առաքելեան: Բացման խօսքը արտասանեց տոքթ. Խաւիէր Միրանտա՝ Մարզկային անտեսութեան Լատինամերիկեան կեդրոնի մարզկային իրաւանց ծրագրի պատասխանատուն:

«Պատմական հայեացքը» վերնագրուած առաջին նիստին ձևրնհասօրէն ներկայացուեցան հետեւեալ նիւթերը.- «Հայ ազգի ու մշակոյթի երկար տեւողութիւնը» (տոքթ. Վարդան Մատթէոսեան, ԱՄՆ), «Հայկական ցեղասպանութիւնը իբրեւ 20րդ դարու առաջին ցեղասպանութիւն» (տոքթ. Փասքուալ Օհանեան, Արժանթին) եւ «Սարսափին յիշողութիւնը Հայկական ցեղասպանութեան ընդմէջէն (տոքթ. Մարսելօ Վինիար, Ուրուկուէյ): Մինչ առաջին դեկուցողը վերլուծական ակնարկով կը ներկայացնէր Հայոց պատմութեան զարուար հոլովոյթը, յաջորդ երկու դեկուցումները կ'անդրադառնային Ցեղասպանութեան պատմականին եւ հոգեբանական հետեւանքներուն:

«Աչխարհաքաղաքական ու միջազգային քաղաքականութեան ոլորտը» վերնագրուած երկրորդ նիստին բացումը կատարեց տոքթ. Վահագն Տատրեան (ԱՄՆ) բովանդակալից դեկուցումով՝ «Հայկական ցեղասպանութեան ճանաչման ու ժխտման ուղիներն ու յարակարծիքները»:

Երեկոյեան ժամը 5ին նիստը չարունակուեցաւ Արտաքին գործոց նախարարութեան ամփիթատրոնին մէջ, հետզհետէ աւելի քաղաքական բովանդակութիւն ստանալով: Տոքթ. Գարլոս Լուխան (Ուրուկուէյ) խօսեցաւ «Հայկական ցեղասպանութեան ճանաչման միջազգային բանավէճին այժմէական իրավիճակը» նիւթով: Իրեն հետեւեցաւ նոտար Գրիգոր Հայրապետեան (Արժանթին), որ ներկայացուց «Ճշմարտութեան եւ արդարութեան իրաւունքը» նիւթը (արժանթինեան արդարադատութեան առջեւ հեղինակին՝ Մեծ եղեռնի զոհ գացած պապերուն ու հարազատներուն ճակատագիրը հետապնդող դատին մասին), իսկ նիստը փակեց Ուրուկուէյի Կրթութեան եւ Մշակոյթի փոխ-նախարար տոքթ. Ֆելիփէ Միչելինի՝ «Ցեղասպանութիւններու կանխարգիլումը որպէս դատարակութեան նիւթ» բանախօսութեամբ:

Այնուհետեւ մասնակիցները, ուսկնդիրները եւ բազմաթիւ հրաւիրեալներ անցան նախարարութեան պատմական չէնքին բակը, ուր փրոֆ. Խերարտօ Գաէթանօ խօսեցաւ «Հայկական ցեղասպանութեան առիթով անյետաձգելի մասնայատկութիւններ եւ դասեր» նիւթին չուրջ: Եզրափակիչ բանախօսութիւնը տուաւ Արտաքին գործոց փոխ-նախարարուհի տիկ. Պելելա Հեռերա:

Գեղարուեստական փակումը կատարեց Մոնթէվիտէոյի ՀԲԸՄ-ի մասնաճիւղի «Կռունկ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ մաէսթրօ Ալվարօ Յակոբեանի եւ ներկաներուն հրամցուց չորս հայկական երգեր:

Սեմինարին ու եղրափակիչ ձեռնարկին ներկայ եղան պետական ու ակադեմական բազմաթիւ դէմքեր, որոնց չարքին էին նաեւ Արտաքին Գործոց նախարար Ռէյչնալտօ Կարկանօ, նախարարութեան մարզկային իրաւանց, մշակութային հարցերու, դիւանագիտութեան դպրոցին, Եւրոպայի բաժանմունքին, արխիւներու բաժնին պատասխանատուներ եւ անդամներ, Յունաստանի եւ Արժանթինի դեսպանները, Ռուսաստանի դեսպանատան կցորդը, Մոնթէվիտէոյի փոխ-քաղաքապետուհին: Ներկայ էին նաեւ հայկական երեք յարանուանութիւններուն առաջնորդները:

Ձեռնարկը անսայթաք կազմակերպութեամբ ընթացաւ, վայելելով հովանաւորութիւնը երկրի Կրթութեան եւ Զբօսաչրջութեան նախարարութիւններուն, Մոնթէվիտէոյի քաղաքապետարանին, Հանրապետութեան համալսարանին, Հայաստանի դեսպանատան եւ «Միջազգային ներում» կազմակերպութեան Ուրուկուէյի մասնաճիւղին: Մամուլը լայնօրէն անդրադարձաւ:

Այստեղ պէտք է նշել, որ Ուրուկուէյ-Հայաստան Մշակութային ընկերակցութիւնը խումբ մը Հայերու կողմէ հիմնուած է որպէս անկախ կազմակերպութիւն 2003ին, նպատակ ունենալով հայանպաստ աչխատանքներ կատարել ուրուկուէյեան քաղաքական եւ ակադեմական ոլորտներու մէջ, նաեւ՝ ընչակի մատուռական հետաքրքրութիւն արթնցնել հայութեան նկատմամբ: Յարդ ան կապեր հաստատած է տարբեր չրջանակներու հետ, կազմակերպելով դասախօսութիւններ, դիրքի ներկայացումներ, կլոր սեղաններ, լուսաբանական ասուլիսներ այլ համայնքներու (լիբանանեան, յոյն, հրեայ) համար, հայկական գիրքերու նուիրատուութիւններ, եւ այլն: Ան նախաձեռնած է հայագիտական ամպիոնի մը ստեղծումին աչխատանքներուն՝ Հանրապետութեան համալսարանի բանասիրական գիտութիւններու ճիւղին մէջ, Ցեղասպանութեան ուսուցումի կազմակերպումին երկրորդական վարժարաններու ծրագրին մէջ, եւ անոր կը պարտինք Ապրիլ 2004ին Ուրուկուէյի Խորհրդարանին յայտարարութիւնը, որ Ապրիլ 24ը կը հռչակէր «Ամէն ցեղասպանութեան ու խտրականութեան մերժումի օր», յանձնարարելով Արտաքին գործոց նախարարութեան ՄԱԿ-ին ներկայացնել զայն:

Կ'արժէ աւելցնել, որ Հինգչաբթի, Նոյեմբեր 22ի երեկոյեան Ուրուկուէյ-Հայաստան Մշակ. ընկերակցութեան կազմակերպութեամբ եւ Գանատայի «Զօրեան» հիմնարկի գործակցութեամբ պատմաբան Վ. Տատրեան բովանդակալից դասախօսութիւն մը տուաւ: Զբօսաչրջութեան նախարարութեան մէջ, մեծ թիւով ներկաներով՝ «Հայկական ցեղասպանութեան թուրք ժխտողականութեան ազդակները» նիւթին չուրջ: Խօսք առաւ Զբօսաչրջութեան փոխ-նախարարուհի տիկ. Լիլիան Քէչիչեան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՀՆՈՒՐԻ ՀԻԱՑՈՒՄԸ ՄԱՀԱՐԻԻ ՎԷՊԻՆ ՀԱՆԴԷՊ

Անտոնինայի հետ ամուսնութիւնը Գուրգէն Մահարիի երկրորդ ամուսնութիւնն էր: Առաջին կինը Հայուհի մըն էր: Իսկ հիմա ան կեանքը կը միացնէր Լիթվացի կնոջ մը հետ: Աքսորի տարիները չէին վերջացած եւ անոնք արդէն ունեցան աղջիկ զաւակ մը, զոր կոչեցին Ռութա-Նազիկ, առաջինը լիթվական, երկրորդը հայկական անուն: Նորածինը բախտ պիտի բերի՞ր իրենց: Հաւատացին որ պիտի բերէր, որովհետեւ այդ օրերուն Մահարի կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով վիճակախաղէն 300 ռուբլի չահեցաւ:

Գաղտնի ոստիկանութեան պետը անոնց ըսած էր չարականօրէն. «Ձեր կեանքն ու ձեր գերեզմանը հոս է»: Այսինքն Սիպերիա: Բայց աքսորեալները գիտէին այլեւս որ աչխարհի վրայ չատ բան չուտ չուտ կը փոխուէր ու այս աքսորին ալ վերջը պիտի գար:

Իրաւ ալ եկաւ: Մահարի Մոսկուա կանչուեցաւ, հոն հաղորդեցին իրեն թէ աքսորը կը վերջանար, բայց պէտք է ամբողջջնէր կարգ մը թուղթեր: Այս բոլորէն վերջ հորիզոնին վրայ երեւցաւ ազատութիւնը: 1954 Յուլիս 9ին Մահարի ու իր ընտանիքը տանջալից ճամբորդութենէ մը վերջ Երեւան եկան ու իջեւանեցան Ինթուրիսթ պանդոկ: Հիմա ազատ էին:

Անտոնինա իր յուչերուն մէջ կը պատմէ որ Գուրգէնին բոլոր ընկերները, որոնք երկար տարիներ անկէ երես դարձուցած էին, հիմա ամէն օր Գուրգէնին քով կուգային, կը խմէին, կը ծխէին, կը վիճաբանէին, բոլորն ալ կ'ըսէին որ Գուրգէնը չատ կը սիրէին: Բայց Գուրգէն դարձեալ հիւանդ էր ու հազիւ թէ կը դիմանար Երեւանի տաք օդին: Այս բոլորէն վերջ նոր աղէտ մը եկաւ ցնցել զանոնք: Իրենց փոքրիկ աղջնակը, Ռութա-Նազիկը հիւանդացաւ ու մեռաւ: Ասիկա չմեղսուցիչ հարուած մըն էր Անտոնինային ու Գուրգէնին համար: Ազատութեան առաջին ամիսները յանկարծ սեւցան, սուգի օրեր դարձան: Բարեբախտաբար չուտով կուգար երկրորդ զաւակ մը, այս անգամ մանչ, զոր, Գուրգէնին պնդումով, կոչեցին Գուրգէն: Գուրգէն երկրորդ:

Երեւանի տաքերը կը վնասէին Գուրգէնին, քանի որ ան բնաւ ալ կազդուրուած չէր տակաւին: Անտոնինային ալ սիրտը կը բռնկէր հայրենաբաղձութեամբ: Ուստի պարբերաբար Լիթվիա կ'երթային, ամառները հոն կը մնային, յետոյ դարձեալ Երեւան կը վերադառնային: Աւելի վերջ ալ բնակութիւն պիտի հաստատէին Լիթվիոյ Պալանդա քաղաքին մէջ:

Մահարի ազատութիւնը գտաւ 1954ին հիւանդ վիճակի մէջ, բայց ան ապրեցաւ մինչեւ 1969: Գաղտնի ոստիկաններու պետը սեւ սպառնալիքով ըսած էր որ Սիպերիան պիտի դառնար Մահարիի գերեզմանը: Բայց Մահարի պիտի մեռնէր Լիթվոյ Պալանդա քաղաքին մէջ: Անոնինա պիտի հաւանէր որ Մահարիի մարմինը թաղուի իր հայրենիքին մէջ, Երեւան:

Կը թուի թէ հիանալի կին ու աղնիւ կողակից էր այս կինը, որ, կարծես չէին բաւեր իր սեփական տառապանքը, կրեց նաեւ Գուրգէնին տառապանքները: Գուրգէն յաճախ կ'ըսէր անոր. «Դուն աչխարհի ամէնէն դժբախտ կինն ես, որովհետեւ իմ կինս ես»: Անոնինան կը մերժէր, կ'ըսէր որ երջանիկ էր: Բայց ի վերջոյ ան ալ ընդունեցաւ որ իսկապէս աչխարհի ամէնէն դժբախտ կինն էր, որովհետեւ տեսած էր իր Գուրգէն Յանին նոր դժբախտ օրերը, որոնք ապրեցան երբ 1966ին հրատարակուեցաւ Մահարիի ամէնէն նչանաւոր գործը՝ «Այրուող այգեստաններ»: Այս վէպին ստեղծած աղմուկը, այդ վէպին պատճառաւ Մահարիին դէմ չղթայազերծուած հալածանքը իր իրական մահէն ալ երեք տարի առաջ, մահացու հարուած մը դարձաւ Մահարիին համար: Կ'արժէ որ դանդաղինք այս ողբերգութեան վրայ:

Հինէն ի վեր Մահարիի մեծ երազը եղած էր գրել իր ծննդավայր Վանայ մասին վէպ մը: Լիթվիոյ Պալանդա քաղաքին մէջ էր որ ընդհանրապէս կ'աչխատէր այս վէպին վրայ եւ ան արդէն վէպին մեծադոյն մասը գրած էր այս քաղաքին մէջ, ուր կլիման աւելի նպաստաւոր էր իր առողջութեան համար: «Գոնէ մահէս առաջ աւարտեմ այս վէպը, կ'ուզեմ պարտականութիւն մը կատարել իմ սիրելի քաղաքիս Մեծ եղեռնի զոհերուն համար», կ'ըսէր Գուրգէն չաճախ իր կնոջը:

1966 Նոյեմբերին Մահարի արդէն ստացած իր գիրքին տպագրութեան առաջին փորձերը եւ իր այդ ուրախութիւնը փոխանցեց Շահան Շահնուրին, որուն հետ մնայուն թղթակցութիւն հաստատած էր այդ օրերուն: Շահնուր իրեն չատ մօտիկ կը զգար Մահարին, թէեւ իր նամակներուն մէջ երբեմն յոգնակիով կը դիմէր, երբեմն ալ չատ մեր մօրէն եզակիով կը խօսէր Գուրգէնի հետ: Բայց Շահնուր իր սրտին մէջ կը զգար նաեւ հայրենի երկրի կարօտ մը ու Մահարիին երանի կուտար որ ան հիմա Երեւանի մէջ էր ու վայելէր Երեւանի զօրակցութիւնը, որպէսզի հրատարակէր իր վէպը: Նոյեմբերին գրուած նամակ մը մէջ Շահնուր հետեւեալը կ'ըսէր.

«Սիրելի Մահարի, կրնամ երեւակայել թէ որքան լուսաշող պէտք է եղած ըլլայ այն օրը, երբ երկարա-

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Փարիզի եւ շրջակայից՝ մանաւանդ Ալֆորվիլի Հայութեան կը տեղեկացուի, թէ Փարիզի եկեղեցւոյ գրօնական ընկերակցութիւնը, Ներկայացուցչական ժողովի անդամներով, Ուրբաթ՝ Նոյեմբեր 23-ին նիստ մը գումարած է, հովանաւորութեամբ Թեմակալ առաջնորդին վերանայելու համար Ալֆորվիլի դպրոցաշինութեան հարցը։

Նիստի բացումէն առաջ նախ ժողովի օրինաւորութիւնը վաւերացուած է հետեւեալ հարցումով.- «Անոնք որոնք այսօրուան ժողովի հրաւէրին դէմ դժգոհութիւն մը ունին կամ ապօրինի կը նկատեն, թող բարեհաճին ձայն բարձրացնել»։ Ոչ մէկ անդամ դժգոհութեան ձայն բարձրացնելով, ժողովը բացուած կը յայտարարուի, եւ ի բացակայութեան Դիւանի առենապետին, փոխ-առենապետը՝ պրն. Յարութիւն Թօփճեան կը հրաւիրուի օրեան նիստը կառավարելու։

Առաջին հերթին խօսքը կը տրուի առաջնորդ սրբազան հօր, որ դառնր զեկուցումով մը հանդէս կուգայ Ալֆորվիլի դպրոցաշինութեան վերաբերեալ, որու ընթացքին ժողովականներուն կը բաժնուի Փարիզի կրօնական ընկերակցութեան եւ Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ միութեան միջեւ ստորագրուած վարձագրի մը՝ "պայ ամֆիթէոթիթ" լուսապատճէնները, ինչպէս նաեւ խմբակի մը կողմէ սերտուած նօթերը՝ վարձագրի բնագրի ուսումնասիրութեան։

Ներկաները կը նկատեն թէ վարձագիրը սերտողները ի յայտ բերած են կարեւոր թերութիւններ, որոնց մասին մի առ մի անդրադառնալը այստեղ բարենպատակ չէ, դպրոցաշինութեան ապագան նկատի ունենալով։ Այս առթիւ ներկաներուն խօսք կը տրուի ազատօրէն արտայայտուելու։

Վիճարկումի աւարտին վարձագիրը բեկանելու որոշում կը կայանայ քուէի դրուելու առաջարկով։ Քուէարկու անդամներէն 3 հոգի բեկանումին հակառակ կը քուէարկեն։ 3 հոգի ձեռնպահ կը մնան, իսկ մնացեալներէն 21 հոգի վարձագիրը բեկանելու ի նպաստ կը քուէարկեն։

Բեկանման այս որոշումը պէտք չէ մտահոգէ Ալֆորվիլի Հայութիւնը, որովհետեւ Ֆրանսայի Հայոց թեմի առաջնորդութիւնը նոր խոստումներ ստացած է, ինչպէս Լիզպոնի Գալուստ Կիւլպէնկեան հաստատութենէն եւ ուրիշ մարդասիրական կազմակերպութենէ, որոնց օժանդակութեամբ վստահաբար 2008 տարուան ընթացքին Ալֆորվիլի հողաշերտերուն վրայ կարելի պիտի ըլլայ Ս. Մեսրոպ կրթարանի նորակառոյց չէնքի գործադրուիլը – շանթիէ – բանալ եւ չէնքը բարձրացնել որպէսզի օր առաջ տեղւոյն աշակերտները օգտուին ուսման հանգստաւէտ պայմաններէ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ
ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ
ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Դեկտեմբեր 4, 2007

ՀԱՅ ԴԻՑԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ա Ն Ա Հ Ի Տ

Իրանեան Անահիտա դիցազարմ կոյսն է, որ կը համապատասխանէ Արտեմիսին։ Իբրեւ Արամազդի աղջիկը, բոլոր աստուածներէն աւելի մեծարուած՝ պաշտամունքի առարկայ դարձած՝ եւ անուանուած է Մեծ Անահիտ Տիկին, Փառք ազգիս մերոյ եւ կեցուցիչ, մայր ամենայն զգաստութեանց, բարերար ամենայն մարդկան քնութեան։ Ոսկեղէն էին Անահիտի արձանները եւ կը կոչուէին՝ Ոսկեմայր, Ոսկեծին, Ոսկեհատ. Ուխտաւորները սովորաբար անարիւն նուէրներ (վարդեր, դանազան ծաղիկներու կամ ոստերու պսակներ) կ'ընծայէին անոր առջեւ։

Անահիտի մեհեանները կը գտնուէին, Երիզայի, Արտաշատի եւ Աշտիշատի մէջ։

Ա Ս Տ Ղ Ի Կ

Աստղական Իշտա աստուածուհին է, որ կը համապատասխանէ Ափրոդիտէին։

Գեղեցկութեան դիցուհի կը նկատուէր ան եւ սիրուհին՝ Վահագնի։ Աստղիկի տօնին, Հայերը վարդ կը սփռէին եւ աղաւնի կը թռցնէին։

Աստղիկի մեհեանները կը գտնուէին Աշտիշատի մէջ եւ Վաղարշապատի Պաղատոյ լերան վրայ։

Ա Ր Ա Մ Ա Զ Դ

Իրանեան Ահուրամազդա աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Զեւսին։ Արամազդ համարուած է՝ հայր աստուած, ամենագէտ եւ ամենազօր գերագոյն աստուած, արարիչ երկնի եւ երկրի։

Ամանորը՝ այսինքն Նաւասարդի առաջին օրը (Օգոստոս 11), տօնն էր Արամազդի, որպէս բոլոր բերքերու եւ պտուղներու աստուածը։ ուխտաւորներ պատսպարան կը գտնէին անոր մեհեանին կից օթեւաններու մէջ եւ այս պատճառաւ Արամազդ յորջորջուած է Վանատուր։ Անոր մատուցուած զոհերէն բաժին կը ստանար նաեւ ժողովուրդը։

Արամազդի մեհեանները կը գտնուէին Անի ամրոցին եւ Բագաւան գիւղին մէջ։

Բ Ա Ր Շ Ա Մ Ի Ն

Ասորական Բաալշամին աստուածն է, որուն համապատասխանը գոյութիւն չունի յունական դիցաբանութեան մէջ։ Բարշամինի արձանը, որ փղոսկրէ եւ արծաթէ կազմուած էր, կը յորջորջուէր սպիտակափառ եւ կը գտնուէր Թորդան աւանին մէջ։

Մ Ի Հ Ր

Իրանեան Միթրա աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Հելիոսին։ Արամազդի զաւակն ու գործակատարն է ան, անաչառ է արդարադատ։

Միհր, լոյսի եւ կրակի աստուածն է եւ կը խորհրդանշէ արեւը։ Հայերը, Մեհեկան ամսուան մէջ կը տօնէին Միհրը, խարոյկ վառելով։

Միհրի մեհեանր կր գտնուէր Դերջանի մէջ։

Ն Ա Ն Ա ԿԱՄ Ն Ա Ն Է Ա

Քաղդէական Նանէ դիցուհին է, որ կը համապատասխանէ Աթենասին։

Արամազդի աղջիկն է եւ կը կարծուի թէ Հայերը պաշտած են զայն նախ որպէս պատերազմի եւ յետոյ՝ որպէս իմաստութեան դիցուհի։ Նանայի մեհեանը կը գտնուէր Թիլ աւանին մէջ։

Վ Ա Հ Ա Գ Ն ԿԱՄ Վ Ա Հ Է Վ Ա Հ Ե Ա Ն

Իրանեան Վերեթրագնա աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Հերակլէսին։ Վահագն յաղթութեան եւ ոյժի աստուածն է. առասպելները կը հաղորդեն մեզի թէ ան կռուած է վիշապներու դէմ, յաղթած է անոնց եւ ստացած՝ վիշապաքաղ անունը։ Ժողովուրդը մեծահանդէս կը տօնէր Վահագնը, որուն մեհեանները կը գտնուէին Աշտիշատի, Ահեւականի եւ Դերջանի մէջ։

Տ Ի Ր

Դպրութեան, քուրմերու գիտութեան եւ երաշներու մեկնութեան աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Ապողոնի։

Հայերը զայն կ'անուանէին նաեւ Գրող կամ Գրիչ Որմզդի (Արամազդի գրիչ կամ Արամազդի քարտուղար), որ կ'արձանագրէ մարդոց բարի եւ չար գործերը։ Տիրի նուիրուած է Տրէ ամիսը։ իր մեհեանը կը գտնուէր Արտաշատի մերձակայքը։

«ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ»

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ԿԻՍԱՆԴՐԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 29ի մահուան հարիւրամեակին առթիւ Խրիմեան Հայրիկի կիսանդրիի հանդիսաւոր բացումը կատարուած է Մայր Աթոռ Էջմիածնի Գէորգեան հոգեւոր ճեմարանին մէջ։ Գարեգին Բ.ի ձեռամբով կիսանդրիին բացումէն ետք Խրիմեանի կեանքին ու վաստակին մասին ելոյթներ ունեցած են ճեմարանի փոխ-տեսուչը Սահակ վրդ. Մաշալեան, Գիտութեան ակադեմիայի պատմագիտութեան ամպիոնի վարիչ փրոֆ. Էմմա Կոստանդեան։

Հանդիսութեան մասնակցած են ճեմարանի սաներն ալ, Խրիմեանէն էջերու արտասանութիւններով, ընթերցումներով. իսկ երգչախումբը երգերու փունջով մը ելոյթ ունեցած է, Շոթա Վարդանեանի ղեկավարութեամբ։

Հանդիսութիւնը փակուած է Գարեգին Բ.ի օրհնութեան խօսքով։

Ա Ց Վ Ա Ձ Ո Վ Ս Կ Ո Ի Ց Վ Ե Ա Ն Ք Ը

(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՌՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

Քիչ անց, խօսակցութեան նիւթը փոխելու համար Նա հարցրեց.

– Իսկ դու ի՞նչ էիր կարդում, երբ ներս մտանք։ Նիկոլայ Վասիլեւիչը նոյնիսկ ստիպուած եղաւ մի քանի անգամ հազալ որպէսզի ղլուխը բարձրացնէիր այդ նամակից։

– Իվանովն է գրել... Վերջերս ես եղայ նրա մօտ՝ արուեստանոցում։ Դրանից առաջ Ֆլորենցիայում էի եւ բազմաթիւ հետաքրքիր ուրուանկարներ եմ արել։ Երազում էի նոր նկարի մասին, որի խորագիրն անգամ պատրաստ էր՝ «Շառլաթաններ»։ Այսինքն փողոցային աճպարարներ, որոնք իրենց չուրջն են հաւաքել բացբերան ամբոխին։ Այն ժամանակ Ալեքսանդր Անդրէեւիչի արուեստանոցում սաստիկ տարուեցի այդ երազանքով, բայց յետոյ մոռացայ. «Շուկան» չէր թողնում ուրիշ բանի մասին մտածել։ Եւ ահա, Ալեքսանդր Անդրէեւիչը յիշել եւ դա այնքան սրտին մօտ է ընդունել, որ նամակ է գրել եւ մանրամասն մշակել նկարի ամբողջ կոմպոզիցիան, նոյնիսկ ուրուանկարել է որոշ տեսարաններ եւ ուղարկել ինձ... Ալեքսանդր Անդրէեւիչը նորից Սուպիլքոյում է, էտիւդներ է անում։ Մի անգամ նրան տեսայ Հռոմ վերադառնալիս. ոտքով թափառաշրջիկի փոշոտ չորերով, լայնեզր գլխարկով, ուսին՝ ներկարան, ձեռքին՝ ձեռնափայտ։ Հասնելով Ֆելիչէ փողոցը, նա կանգ առաւ, հայեացքն ուղղեց Գոգոլի բնակարանի լուսամուտներին ու տատանուում է՝ մտնի՞ թէ չէ... Իսկ դէմքը՝ անթաւականն, մտահոգ։ Անմիջապէս գլխի ընկայ. գժգոհ է օրուայ էտիւդներից եւ դտնում է, որ իրաւունք չունի Գոգոլի հետ զրոյցի բռնուելու։ Իսկ բերած էտիւդը, պարզ է՝ կատարելութիւն է։ Եւ Ալեքսանդր Անդրէեւիչը գլուխը կախելով անցաւ դնաց Գոգոլի տան մօտով։ Իսկ ես, վանիա, ուղում էի վաղ տալ յետեւից ու համբուրել ձեռքը։ Ի հարկէ, չհամարձակուեցի այդպիսի բան անել։ Բայց նա, տե՛ս, մեկնելուց առաջ յիշել է իմ պատահական մի մտայղացման մասին ու գրել։ Էհ, բարեկամս, մենք երբեք չենք կարող այդպիսի բարձրութեան, այդպիսի աղնըւութեան հասնել, բայց պարտաւոր ենք յիշել, որ ապրում ենք կողք կողքի այնպիսի մի նկարչի հետ, որը դուցէեւ ամենամեծ ռուս նկարիչն է...

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՆԻԿՈԼԱՑ ԵԱԶԻԿՈՎ

Այդ օրերին Ռուսաստանից Հռոմ ժամանեց բանաստեղծ Նիկոլայ Միխայլովիչ Եազիկովը։

Տեղաւորուեց այն նոյն տանը, ուր ապրում էր Գոգոլը։ Եազիկովը տառապում էր ողնաշարի ծանր հիւանդութեամբ, եւ Նիկոլայ Վասիլեւիչը յորդորում էր նրան գալ Հռոմ, յուսալով, որ Իտալիայի կլիման բարերար ազդեցութիւն կ'ունենայ նրա առողջութեան վրայ։

(Շար. 122)

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15
Տօնն է Ս. Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի :

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ

*
**

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՒԹԻՒ
ԵԳԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի :

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյ վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն առեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար :

Ժամը 12·30ին, կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ : Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ դիւանատունը :

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց :

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՋԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10Է֊ 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16 DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս-
Հայերէն
եւ Ֆրանսերէն
գիրքերու
վաճառք

Exposition —
Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք կազանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի «Նայիրի» մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները խաչուհիներու հոգեհանգստեան առթիւ. – Պ. Ժորճ Քըլըճեան 60 եւրօ, Տիկին Գրեմոնի 40, Տիկին Թիւթիւնեան 35, Տիկին Լիւսի Գուլումեան, Տէր եւ Տիկին Տէր Մեսրոպեան, Տիկին Քրիսթին Սէմիրճեան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Սարաճեան, Պ. Էտ. Սարաճեան, Տիկին Պեթի Տիրէքեան, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան 50ական, Տէր եւ Տիկին տը Լիւքա, Տիկին Անայիս Արեսեան, Տիկին Անահիտ Տէմիրճեան, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Տէր Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Էրիք Սարաճեան, Տիկին Թադուհի Պեհիկեան, Տիկին Մարի Տօրումեան, Տէր եւ Տիկին Անարէ Սանտալեան, Տէր եւ Տիկին Անարէ Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Հանրի Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Տօլապճեան, Տէր եւ Տիկին Զէքէմեան, Տէր եւ Տիկին Թէրզիպաչեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պանոյեան, Տիկին Մելինէ Ամէմեան, Ժոէլ Սարաճեան, Տիկին Ժանին Սրապեան, Տիկին Ժորժէթ Մարաչլեան, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Վարդակեան 20ական :

եկեղեցւոյ դիւանատունը :

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց :

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին :

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ԻՍԻ ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն չրջանի եկեղեցիոց զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընծաթ առաջնորդ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ սրաչօն եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոյ հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար :

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍԻՒՔ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ–ի :

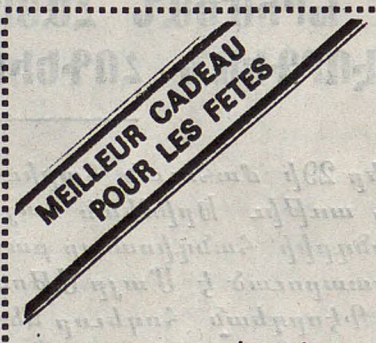
CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**
le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien
en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au **01. 39. 90. 66. 28**

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez **soi, en 50 heures!**

- ***faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;***
- ***faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.***

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

ՇԱԻԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՕԾՄԱՆ ՑԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի

Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եւ եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանդիստ :

*
**

Ժամը 12·30էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աբրիոմի սրահին մէջ՝
– Ճաշ,
– Տեսերիզ,
– Գեղարուեստական բաժին,
– Վիճակահանութիւն :

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝
01·47·09·23·18
06·34·06·51·91·
կամ
01·47·09·03·79 (*ժամը 19էն յետոյ*)
թիւերուն :
– Ծախսերու մասնակցութիւն –

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

□

Ի ՍԻ

ՇՐՋԱԳՏՈՑ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տ. Սէրգիսեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պըտոյտ մը դէպի Ռէնս, Կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին : Մեկնումը Իսիի Խաչքարէն ժամը 7·45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն :

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ :

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. –
– Ժագլին՝ 01·40·95·81·33,
– Անիկ՝ 09·53·66·95·06 :

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8-9
SAMEDI-DIMANCHE
8-9 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաւերջեան առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.847 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.847

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ 8րդ թաղամասի մէկ չէնքին (52 պուլվար Մալշերպ) մէջ, Դեկտեմբեր 6ին ռճրափորձ մը գործուած է, ուր զոհ գացած է 60ամեայ քարտուղարուհի մը եւ փաստաբան մըն ալ ծանրօրէն վիրաւորուած է: Դէպքը պատահած է ժամը 12.50ի չուրջ, երբ կին մը ծրար մը բերած է 4րդ յարկը գտնուղ փաստաբանական գրասենեակի մը: Երբ քարտուղարուհին առած է ծրարը, անմիջապէս պայթում մը պատահած է (երկու պայթուցիկ կար ծրարին մէջ) եւ ինք տեղն ու տեղը մեռած է, ծանրօրէն վիրաւորուած է փաստաբան մը, որ հիւանդանոց փոխադրուած է: Քննութեան առաջին արդիւնքները չեն կրցած ճշդել դրդապատճառները, բայց կը թուի որ Թիւրիմացութեան հարց չկայ քանի ծրարին վրայ գրուած կ'ըլլայ քարտուղարուհիին եւ վիրաւորուած փաստաբանին անունը: Փաստաբանական այս գրասենեակը կը զբաղի գլխաւորաբար կալուածային եւ այլ ընթացիկ հարցերով: Դեկտեմբեր 7էն կը փնտռուէր ծրարը բերող 20ամեայ երիտասարդ կինը: Նոյն չէնքին մէջ, առաջին յարկը կայ փաստաբանական այլ գրասենեակ մը, որու մաս կը կազմէր նաեւ Նիքոլա Սարքոզի, բայց կը հաստատուի որ ծրարը յանձնուած է ուր որ պէտք էր: Նոյն յարկին վրայ (4րդ) կայ նաեւ Շոայի յիշողութեան հիմնարկը, բայց ան ալ Թիրախ չէր նոյն պատճառաւ: Սէն Թ0կիւթէնի Թաղամասը խորապէս ցնցուած է, մինչ էլիզէէն սկսեալ դատապարտումները իրարու կը յաջորդէին:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼի նոր սպառնալիք մը կայ Դեկտեմբեր 12ի համար, քանի սենտիքաներու մէկ մասը գոհ չէ տարուած բանակցութիւններէն եւ կ'ուզէ ճնշում բանեցնել: Ուղեվարներու վեց սենտիքաներ 24 ժամուան գործադուլի կոչ մը ըրած են: Հանրակառքի եւ մեթրոյի ճիւղերուն մէջ մխայն Սէ. ժէ. Թէ.ն է որ կը միանայ չարժումին: Շաբաթաւերջին (Դեկտեմբեր 7–8) փոքր յոյս մը կար որ որոշումը բեկանուի, եթէ սենտիքաներու մէջեւ խորհրդակցութիւնները ընդհանուր համաձայնութեան մը յանգին:

ԳՈԼՄՊԻՈՑ ՖԱՐՔ–ը մամուլի գործակալութեան մը միջոցաւ պատասխանած է Սարքոզիի Թելադրելով որ անկողմնակալ դիրք բռնէ: Սարքոզի, ինչպէս դրեցինք, երկու տեսերիզ արձանագրած էր եւ մէկը ուղղած էր ՖԱՐՔ–ին, միւսն ալ պատանդներուն, որոնք սփռուած էին նաեւ Էն. Էֆ. Ի.ի կողմէ (Ֆրանսայի միջազգային ճարտասփիւռ): Պատանդները ազատ արձակուելէ ետք յայտնած էին որ Սարքոզի ամէնէն վատ վերաբերուած պատանդն էր: Ան կը ստիպուէր ամէն առաւօտ ժամը 5ին ելեկտրական աթոռին վրայ նստիլ, որ անջատուած էր, բայց ան չէր գիտեր այդ: Ան կը կարծէր որ ամէն առաւօտ կը մահանար: Ան կը կարծէր որ ինք միակն է որ այդ կերպով կը տանջուի: Ան կը կարծէր որ ինք միակն է որ ամէն առաւօտ կը մահանայ

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴԻ ԱՌՈՒՄԻՆ ԴԷՄ

Նոյնքան նուիրական իր մեռելներով, որքան իր գեղարուեստական արժէքով, Զուղայի հայկական գերեզմանատունը զոհ գնաց ադրբեջանական պետական բարբարոսութեան, որուն մեղսակից եղանք թէ՛ ադրպարութեան կոչերու անտեսումով եւ թէ յապաղած ու անզօր ողբ-աղաղակով, երբ արդէն քար քարի վրայ մնացած չէր:

Վերջերս լուրը եկաւ Բաքուէն, ուր չինարարութեան պատրուակով կարգը հասած էր «Նարիմանով»ի գերեզմանատան, ուր խաղաղօրէն կը ննջեն երբեմնի բազմազգ մթնոլորտ ունեցող քաղաքին հայ, վրացի, ռուս եւ հրեայ մեռելները, բայց ա՛չ, բատ երեւոյթին, թուրք կամ ազերի, ինչ որ պարարտ հող կը բանայ հերթական աւերումին:

Եթէ Զուղայի գերեզմաններն ու խաչքարերը տարիներու երկայնքին հողին հաւասարեցան առանց որ ըզգաստութեան մատ մը խակ թափահարէին երբեմնի խորհրդային իշխանութիւնները կամ մերօրեայ եւրոպական առեաննները, դժուար է պատկերացնել, որ Բաքուի գերեզմանատուն մը աւելի բախտաւոր ըլլայ:

Վերջին հաշուով, մեռելներն ու ողջերը նոյնքան նուիրական են:

Պարբերաբար հայրենի մամուլը կ'անդրադառնայ Երեւանի այս կամ այն թաղամասին բնակիչներուն պայքարին՝ իրենց բնակարաններու արդար հատուցումին մասին, որոնք չնչին գումարներու փոխարէն զոհուած են ինչ-ինչ չինարարական մեծ-ղի ու չհաւատա ծրագիրներու իրագործումին ի խնդիր: Պարբերաբար Երեւան այցելող ու քաղաքին փոփոխութեամբ զմայլող սփիւռքահայը յաճախ աչք կը զոցէ կամ կ'անդիտանայ քաղաքի կեդրոնի դիմագծային այլասերումին, որ կը սպառնայ ջնջել անոր հնօրեայ սակաւաթիւ վայրերը եւ էափոխել խորհրդային չրջանի ճարտարապետական որոշ արժէք ներկայացնող իրագործումները:

Ալեքսանդր Թամանեանը «տեսել էր, երեւի, արեւային մի քաղաք», գրած է Եղիչէ Զարենցը աւելի քան 70 տարի առաջ, բայց որքա՜ն «արեւային քաղաք»ի Թամանեանական տեսիլքը, որ արդէն խաթարուած էր խորհրդային տարիներուն, պահպանուած է կամ, այսօրուան նոր պայմաններուն տակ, վերականգնած... Ահա հարց մը, որուն մուխ ծալքերուն մէջ տգիտաբար կը տապլտկինք, քանի որ ո՛չ տեսիլք կը նշմարենք, ոչ ալ վերականգնում:

Միջոցին, արշաւանքը կը չարունակուի:

Քաղաքին կեդրոնը ծայրէ ի ծայր գրաւող կալուածատիրական արշաւանքը, պատկան իշխանութիւններու բարեհաճ թոյլտուութեամբ ու մեղսակից բաժնետիրութեամբ, իր ախորժակը սրած է երեւանեան բլուրներու ուղղութեամբ ու կը պատրաստուի մագլցելու:

Օր մը, կարելի է մարգարէանալ, արդէն բնութեան ու մարդկային անփութութեան աւերին ենթարկուած Էրեբունիի հնավայրը, իր վիտարժան դիրքով, կրնայ դառնալ պերճասուք «Էլիտար» (երեւանեան նորահնար բառ, որ թարգմանի «բարձրամակարդակ, լաւագոյն, ոչ-հասարակ») ճաշարան մը, սեղմ ու ընտիր հասարակութեան՝ «Էլիտա»յի (բնտրանի) համար: Մարդիկ իրենց Մերսեդեսներն ու այլ թանկագին կառքերը կրնան կայանել Կասկադի ստորոտը, ուր ներկայիս կը գտնուի Ազգային պատկերասրահը, եւ ոլորապտոյտ ճանապարհով կ'առաջնորդուին դէպի բլուրին գագաթը գտնուող «օբյեկտ»ը՝ մտերիմ պահ մը անցընելու նոյնքան մտերմիկ մթնոլորտի մէջ, 2800-ամեայ ուրարտական տաճարին հիւրընկալ տանիքին տակ: Ու դեռ՝ բերդին պաշտպանութեամբ:

Ինչո՞ւ չէ: Լաս Վեկասը կրկնեռեւոյթի պէս անապատին մէջ ծննդուն տուած է եգիպտական բուրգերու, վենետիկեան ջրանցքներու, հռոմէական սիւնաքանդակներով հիւրանոցային համալիրներու չարանին: Էրեբունիի նախնեաց ոճով ճաշարանը ոչինչով պիտի զիջէր անոր, նոյնիսկ պիտի գերազանցէր իր ժառանգական հարազատութեամբ, կտակելով սերունդներու ձգած աւանդը ապագային:

□

Բայց նման ցնորական «տեսիլներ» մեզ հեռուն տարին. մեր բուն նպատակն է անդրադառնալ ուրիշ բլուրի մը, որ իր քնական գեղեցկութեամբ ու զբօսաշրջային արժէքով չատ աւելի համեղ պատառ մը կը ներկայացնէ մեր «Վենետիկի վաճառական»ներուն համար:

Միթեռնականբերդը:

«Հայկական էսքիզներ»ու առաջին հատորին մէջ, Վարդգէս Պետրոսեան արձանագրած էր.-

«Ինձ պատմեցին, որ ամերիկահայ մի գրող Միթեռնականբերդից նայելով ասել է. "Այս դամբարանը մեր նահատակներուն գերեզմանն է, իսկ Երեւանը գերեզմանն է մեր ոսոխին"»:

Հայրենի հանգուցեալ գրագէտը (որուն ոճերը, ի դէպ, 1995էն ի վեր դեռ վերջնական լուսաբանութեան կը սպասէ՝ ի չարս այլոց) այլ տեղ գրած կամ ըսա՞ծ է, չենք յիշեր, թէ այդ «ամերիկահայ մի գրող»ը Մեծ Եղեռնի վերապրող Արամ Հայկազն էր:

Այսպիսի խօսքեր կը պատկանին ոչ չատ հեռու ժամանակաշրջանի մը, երբ նման արտայայտութիւններ ճառ ու քարոզի կաղապարեալ կապարին տակ ճզմուած չէին եւ մարդիկ որոշ արժէք կ'ընծայէին անոնց: Նոյնքան արժէք կուտային անոնց ակնարկած երեւոյթներուն:

Իսկ այսօր, Արամ Հայկազի փոխաբերական խորհրդատ նախադասութենէն քանի մը տասնամեակ ետք, արդէն ընթացքի մէջ է «մեր ոսոխին գերեզման»ին՝ Երեւանի աւերումը, իսկ վտանգը կրնայ ըսպառնալ «մեր նահատակներուն գերեզման»ին՝ Միթեռնականբերդին:

Եւ ո՛չ ոք պիտի դիմէ Եւրոպայի խորհուրդին կամ ՄԱԿ-ին, որովհետեւ այդ գործը մենք մեր ձեռքով կ'ընենք:

Պատմութիւնը չատ պարզ է:

Քանի մը տարիէ ի վեր, Ցեղասպանութեան Թանգարան-Հիմնարկի (ինստիտուտ) տնօրինութիւնն ու խնամքին ենթակայ յուշարձանին կից հողերուն վրայ փորձեր կ'ըլլան ինչ ինչ ապօրինի չինութիւններ կանգնեցնելու, որոնց դէմ պայքարած են ու կը պայքարին թէ՛ նախկին տնօրէնը՝ Լաւրենտի Բարսեղեան, եւ թէ նորընտիր տնօրէնն Հայկ Դեմոյեան: Այս պայքարը, դժբախտաբար, լիակատար յաղթանակի վերածուած չէր, քանի որ արդէն կայ ճաշարան մը, որուն տէրն է, ըստ մեզի հասած լուրերուն, ոչ այլ ոք, քան Հայաստանի գլխաւոր դատախազ Աղուան Յովսէփեանը (կամ իր մէկ ղրածոն, կարեւոր չէ): Այսուհանդերձ, անցեալ ամառ ծագած էր քաշքշուք մը, քանի որ Երեւանի քաղաքապետութիւնը որոշումի նախագիծ մը ներկայացուցած էր՝ իր հսկողութեան տակ առնելու այդ տարածքին տնօրինումը, պայմանաւորելով որ Թանգարան-Հիմնարկը ի վիճակի չէ այդ խնամքը իրագործելու:

Արդ, եթէ յիշեցնենք որ նոյն Երեւանի քաղաքապետութիւնը, կամայ թէ ակամայ, դիտութեամբ թէ անգիտութեամբ քաղաքի այժմու այլափոխութեան պատասխանատուն է, պատճառ ունէինք երկիւղելու, որ անոր դիւանակալական բաւիղներուն մէջ թաքնուած ոեւէ «չինովնիկ», ինչ-ինչ բարձր ոլորտներու աչքկապուկով, կրնար իր «գուրգուրոտ» ձեռքերով ստորագրել որեւէ փաստաթուղթ, ըսենք՝ արտօնագիր մը «օբյեկտ» չինելու համար ղէպի յուշարձանը տանող տարածքին սկիզբը...: Անոր եռին արդէն զոհերուն ի յիշատակ կարեւոր այցելուներու ծառատնկումներով ստեղծուող պուրակը կայ, ուր ապագային կարելի էր բացօթեայ սրճարան մը ստեղծել եւ վերջ: Ինչ է, յուշարձանին այցելուն, մանաւանդ՝ զբօսաշրջիկը, ամառնային տօթին կամ ձմեռնային ցուրտին անօթի-ծարաւ պիտի մնայ մինչեւ Պռօչեան փողոցին խորովածանոցները՞ հասնի: Չէ, անյարմար է, մարդը թող երթայ իր ծաղիկները դնէ անմար բոցին չուրջ, քիչ մը յուզուի կոմիտասեան եղանակներով եւ ապա ետ դարձի ճամբուն վրայ, իր յուզումին յագուրդ տայ խորովածի ու կոնեակի օժանդակութեամբ: Աւելի ուշ, անշուշտ, կարելի է բացօթեայ սրճարաններու շարք մը ստեղծել նահատակ քաղաքները յիշատակող պատին, Սումգայիթի սպանդը նշող եւ Արցախի ազատամարտիկներու դամբարաններուն քով երկարող տարածքին վրայ, մինչեւ յուշարձանին անմիջական մերձակայքը: Ինչո՞ւ չէ, Ազատութեան հրապարակը գրեթէ ամբողջութեամբ գրաւուած չէ՞ նման սրճարաններով, Սպենդիարեանի դամբանին քովը տարերկրեայ «դիսկոտէկ» մը չկա՞յ:

Ա՛լ չենք խօսիր համալիրին չրջակայքը գտնուող ծառուղիները «թեթեւցնելու» արտօնագիր մը ձեռք բերելու եւ այլեւայլ «օբյեկտներ» չինելու մասին:

Կը չափազանցե՞նք: Անցեալի «ապազգային» վարչակարգերը՝ համալիրը կառուցող Համայնավարականը եւ Թանգարան-Հիմնարկը կառուցող ՀՀՇականը, իրենց մրցակիցներուն չէին անցուցած Միթեռնականբերդի կարգավիճակը փոխել: Նման գաղափար պէտք է ծնէր ներ-կայ «ազգային» կառավարութեան օրօք, որ Ցեղասպանութեան ճանաչումին հետապնդումը իր արտաքին քաղաքականութեան մաս դարձուցած է: «Ազգային» ու «ապազգային» բառերը մեզի չեն պատկանիր. 1998էն ի վեր ժամանակ առ ժամանակ հոլովուող արժէքային համակարգին մաս կը կազմեն: Սակայն, ո՞վ բարոյական իրաւունքը ունի նման դատողութիւններ ընելու հայկական քաղաքականութեան մէջ մխրճուելէ ետք. վերջերս ականատես եղանք, թէ ինչպէ՞ս 1992ի ամենայարուած օրերուն Հայաստանի կառավարութենէն Ղարաբաղի անկախութեան ճանաչումը պահանջող ու, «ժամանակը չէ»ի պատասխանին դիմաց, զայն անարգանքի սիւնին գամողները 2007ին չեն ընդունիր այդ ճանաչումը պահանջող նախագիծ մը՝ «ժամանակը չէ» ըսելով...:

Բարեբախտաբար, որոշ աչխատանքներէ ետք, վարչապետ Սերժ Սարգսեանի միջամտութիւնը կանխեց Երեւանի քաղաքապետութեան նախագիծին իրականացումը՝ յուշահամալիրը Ցեղասպանութեան Թանգարան-Հիմնարկի խնամքին ու տնօրինումին վերապահելով: Պնական էր ենթադրել, որ Ղարաբաղի ինքնապաչպանութեան մանակից վարչապետը «նահատակ», «յուշարձան», «գերեզման» ու «յարգանք» բառերուն մասին չատ աւելի տարողունակ ու յստակ գաղափար մը ունի, քան գրասեղանի մը եռին ծուարած պաչտօնեայ մը:

Վերջերս, Հայաստանեան համակարգչային ընկերութիւն մը 400 ծառ տնկած է Միթեռնականբերդի մէջ, ինչ որ ծառատունկի առաջին դէպքն էր այդ որոշումէն եռք:

Կը մնայ, անշուշտ, պուրակներուն մէջ թառած վերոյիչեալ «Ակոռի» ճաշարանին պարագան, որուն անունը կը վկայակոչէ... 1840ի Մասիս լերան երկրաչարժին քանդուած համանուն գիւղը (կամ Լոռիի համանուն գիւղը, որ թերեւս այդ կործանած գիւղին յիչատակը պահած է): Զենք գիտեր թէ յաճախորդները ծանո՞թ են այդ անուններին նչանակութեան, բայց գիտենք, որ իրենց ներկայութիւնը կը խանգարէ վայրին անդորրը:

Լոս Անճըլըսի «Նոր օր» չաբաթաթերթին լրատուութիւնը կը յայտնէ (Նոյեմբեր 3).-

«Մօտակայ "Ակոռի" ճաշարանէն հնչող "ռապիս" երաժչտութիւնը եւ խորովածի հոտը կը հասնին մինչեւ յուշարձան, ուր ամէն օր մեծ թիւով օտար հիւրեր եւ պաչտօնական պատուիրակութիւններ այցելութեան կու գան:

Անցեալ շաբաթ Ռուսիոյ պատուիրակութեան մը անդամները յուշարձան այցելութեան ընթացքին անակնկալի գալով զարմացեր են, երբ խորովածի հոտը եւ խրախճանքի աղմուկները լսեր են: Երբ իմացեր են իրողութիւնը, խոր յուսախաբութիւն ապրած և իրենց զարմանքը յայտնած՝ ուր որ պէտք է, շեշտելով թէ, ինչպէ՞ս կարելի է խրախճանք կազմակերպել զոհերու նուիրուած յուշարձանի շուրջ: "Նրման կառոյցներու գոյութիւնը ամօթալի եւ անթոյլատրելի է", ըսած են անոնք:

Իրենց կարգին խումբ մը պէյրութահայեր, որոնք եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու եղեռնի զոհերուն, անակնկալի եկած են իրենց ականջներուն հասնող երգերու աղմուկ[ներ]ով, խորապէս, վրդոված, անոնք նշած են. "Մօտակայ վայրէն լսուող գուռնայի եւ թմբուկի ձայներ ա՞ճարգանք են պարզապէս մեր գոհերու յիշատակին, երբ մենք այսօր կ'ուզենք որ ամբողջ աշխարհ ընդունի Ցեղասպանութիւնը, բայց մենք յուշարձանի կողքին հարսանիքներ եւ խնջոյքներ կը սարքենք, օտարները հոս գալով ի՞նչ պիտի մտածեն մեր մասին: Անոնք պիտի ըսեն, որ Հայերը լուրջ չեն իրենց պահանջներուն մէջ"»:

Չափազանցութի՞ւն: Չենք գիտեր: Բայց կարելի է պահանջկոտ ալէկ դիմել Ցեղասպանութեան հետապնդումի քաղաքականութեան մունետիկներուն՝ հայրենի վարչամեքենայի օղակներէն մինչեւ ըմպիփլի հեռաւոր համայնքները, իրապէ՛ս ազգային ծառայութեան մը խնդրանքով. մեռելներու յիչատակը անարգողներուն դէմ խօսելու կողքին, խոշ մեռելներու յիչատակին դէմ նեղքին անարգանքներուն խոչընդոտումով զբաղին:

Արդարեւ, ամենափոքր ոտնձգութիւնը կրնայ վտանգաւոր նախընթաց մը դառնալ՝ վերջալոյս փորձելու... Միթեռնականբերդի առումը:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Նիւ Ճըրզի

ԳՐՈՂԻ ԳՐԱՏԱՐԱՆԻՑ

ՊԷՅՐՈՒԹի Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբեան գոլէժի սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ «Ազդակ» օրաթերթին, Նոյեմբեր 20ին, պաշտօնական հանդիսութեան մը ընթացքին, պարգեւատրուած է Շահանդուխտ ասպետի կարգի մայրիններու շքանշանով ձեռամբ հանրապետութեան նախագահ Էմիլ Լահուտի ներկայացուցիչ՝ նախկին նախարար Սեպուհ Յովնանեանի: Շահանդուխտ 45 տարուան հրապարակագրութեան եւ գրական վաստակ ունի նախ «Այգ»ի ապա «Ազդակ»ի մէջ: Հանդիսութեան բացման խօսքը արտասանած է «Ազդակ»ի խմբագիրներէն Ժագ Յակոբեան, որ նշած է թէ խմբագրատան մէջ, Շահանդուխտ, հակառակ իր գրեթէ յիսնամեայ վաստակին, նկատելի է որ կը չարունակէ մնալ պրպտող միտք, որ անձնատուր չէ եղած ժամանակի «բեռան»: Ձեռնարկին առաջին խօսք առնողը եղած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան տեղեկատուութեան բաժանմունքի վարիչ Գրիգոր Ծ.վրդ. Զիֆթճեան, որ անդրադարձած է Շահանդուխտի իրապաշտութեան, որուն չնորհիւ ան գարձած է անմահացած գրիչ մը, որու ընդմէջէն խոնարհ խաւի հերոսները եւս անմահացած են ու մեր նորագոյն պատմութեան մէջ տեղ գտած: Ե. Փամպուքեանի արժեւորումով Շահանդուխտ միայն խմբագիր չէր, հանրային կարծիք առաջնորդող դէմք, արձակագիր, լիբանանահայ բեմերէն խօսող, դասանած գաղափարախօսութեան հաւատարիմ: Յաջորդ խօսք առնողը եղած է ՀԲԸՄ խութեան Դարուհի-Յովակիմեան վարժարանի տնօրէն Ժիրայր Դանիէլեան, որ անդրադարձած է 25է աւելի հատորներ ունեցող Շահանդուխտէն ունեցած իր առաջին տպաւորութիւններուն եւ արտայայտած գաղափարներուն ճամբով: Յաջորդ խօսողը եղած է «Ազդակ»ի տնօրէն եւ խմբագրապետ Շահան Գանտահարեան որ խօսած է Շահանդուխտի Ազդակի յարկին տակ եւ էջերուն մէջ ունեցած ներկայութեան ու դրոշմին: Ապա, Սեպուհ Յովնանեան յանձնած է Շահանդուխտին ասպետի կարգի մայրիններու շքանշանը: Վերջին խօսք առնողը եղած է Շահանդուխտը, որ չեչտած է թէ հայ մամուլին համար ալ գեղեցիկ եւ յարդանքի օր մըն էր իր պարգեւատրման օրը: Ինք միշտ սիրած է գրիչն ու թուղթը, մօտիկ եղած է անոնց եւ ճակատագիրը զինք տարած է անոնց մօտ: Շնորհակալութեան իր խօսքէն ետք, փակումը կատարած է Հայոց Թեմի առաջնորդ Գեղամ եպիսկ. Ծաչերեան:

*
**

ԳՈՒՄԳԱՒՈՒԻ Ա.Թոռանիստ մայր եկեղեցւոյ մէջ, ապա Գազազ Ա.Քրին ամիրա սրահին, Նոյեմբեր 18ին նշուած է Գալֆեաեան տան հիմնադրութեան 141րդ տարեդարձը: Կրօնական արարողութենէն ետք, աւելի քան 400 հոգի հաւաքուած են սիրոյ սեղաններու շուրջ, ուր նախագահած է Մեսրոպ պատրիարք: Հանդիսավար ուսուցչուհի տիկին Ժագլին Էրմէն իր բացման խօսքին մէջ ընդգծած է Գալֆեաեան տան կարեւորութիւնը համայնքէն ներս, նշելով որ այս դարաւոր կրթօճախը նոյնացած է համայնքին ապրումներուն հետ: Յիշած է նաեւ որ անցեալ տարի Գալֆեաեան միաբանութիւնը կորսնցուցած էր իր վերջին մայրը՝ Հռիփսիմէ Սաոունեանը: Իր նուիրեալ պոլսաբնակ Թուրքիոյ քաղաքացի երկու յոյն եղբայրներ Մանոլ եւ Եոսիֆ Լիտիրիտի դատի դիմած են պնդելով որ 1949էն ի վեր իրենց կը պատկանի Պոլսոյ մեծագոյն հրապարակներէն «Ապիտէ-ի Հիւրերիյէթ»ի տարածքը: Եղբայրներէն մէկը Աթէնք, միւսը Ջուիցերիա կ'ապրի ներկայիս. Թուրքիայէն մեկնած են 1960ին քաղաքական դէպքերուն պատճառով:

Անոնք կը պնդեն որ այդ տարածքը պոլսաբնակ ուրիշ Յոյնէ մը գնած է իրենց մայրը, 1949ին, յետոյ 1966ին ապասեփականացուած ու մանկական զբօսապարտէզ ու գերեզմաններ չինելու պատճառաբանութեամբ Պոլսոյ Թաղապետութեան փոխանցուած է: 1977ին մէկ մասը ծախուած է պետական երկաթուղիներու վարչութեան: Այդ հատուածը տրամադրուած է միջքաղաքային ճամբու չինութեան. նաեւ դպրոց մը եւ պահեստանոց մը կառուցուած է հոն:

Լիտիրիտի եղբայրները կը պահանջեն որ իւրացուած հողին ներկայի փոխարժէքը եւ գումարին անցած տարիներու տոկոսները վճարուին իրենց, պնդելով որ իրենց կալուածին առընչուած գործառնութիւններէն երբեք տեղեակ պահուած չեն:

Նաեւ Շահանդուխտին ասպետի կարգի մայրիններու շքանշանը: Վերջին խօսք առնողը եղած է Շահանդուխտը, որ չեչտած է թէ հայ մամուլին համար ալ գեղեցիկ եւ յարդանքի օր մըն էր իր պարգեւատրման օրը: Ինք միշտ սիրած է գրիչն ու թուղթը, մօտիկ եղած է անոնց եւ ճակատագիրը զինք տարած է անոնց մօտ: Շնորհակալութեան իր խօսքէն ետք, փակումը կատարած է Հայոց Թեմի առաջնորդ Գեղամ եպիսկ. Ծաչերեան:

*
**

ԳՈՒՄԳԱՒՈՒԻ Ա.Թոռանիստ մայր եկեղեցւոյ մէջ, ապա Գազազ Ա.Քրին ամիրա սրահին, Նոյեմբեր 18ին նշուած է Գալֆեաեան տան հիմնադրութեան 141րդ տարեդարձը: Կրօնական արարողութենէն ետք, աւելի քան 400 հոգի հաւաքուած են սիրոյ սեղաններու շուրջ, ուր նախագահած է Մեսրոպ պատրիարք: Հանդիսավար ուսուցչուհի տիկին Ժագլին Էրմէն իր բացման խօսքին մէջ ընդգծած է Գալֆեաեան տան կարեւորութիւնը համայնքէն ներս, նշելով որ այս դարաւոր կրթօճախը նոյնացած է համայնքին ապրումներուն հետ: Յիշած է նաեւ որ անցեալ տարի Գալֆեաեան միաբանութիւնը կորսնցուցած էր իր վերջին մայրը՝ Հռիփսիմէ Սաոունեանը: Իր խօսքէն ետք, ողջոյնի խօսք արտասանած է մատաղի կարգադիր յանձնախումբին ատենապետը՝ Արսէն Եարման, որմէ ետք բեմը յանձնուած է աշակերտներուն, որոնց ելոյթները իրենց դրօշմը դրած են հաւաքոյթին վրայ: Անոնք խնամեալ յայտագիր մը պատրաստած էին: Ելոյթներուն հետ, մէջ ընդմէջ, հանդէս եկած են վարժարանի տնօրէնուհին տիկին Ատրինէ Թահմինճիօղլու եւ խնամակալութեան ատենապետ Արամ Գալէնտէրօղլու: Տնօրէնուհին բացատրութիւններ տուած է վարժարանէն ներս իրագործուող աշխատանքներուն մասին, ընդգծելով որ տնօրէնութիւնն ու ուսուցչական կազմը խնամակալութեան հետ ձեռք ձեռքի տուած կը ջանան իրենց կարելիութեանց սահմաններուն մէջ հայեցի դաստիարակութեամբ կրթել վարժարանին 108 աշակերտները, որոնցմէ 45ը՝ գիշերօթիկ սաներ են: Իսկ խնամակալութեան ատենապետը պարզած է պիւտճէին կացութիւնը, բացատրութիւններ տալով կատարուած ծախքերուն մասին: Պարզուած է որ Գալֆեաեան վարժարանը այս տարի 260 հազար Նթ.Լիրայի բացմը ունի: Հունակ բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք, որ ուրախութեամբ յայտարարած է թէ պիւտճէին բացը հաւասարակշռուած էր:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 23. ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Վարդան Վարդապետ կոչուած է ՄԵԾ – հաւանաբար բազմաթիւ գրական սեռեր մշակած ըլլալուն համար: Կոչուած է ԱՐԵՒԵԼՑԻ – Արեւելեան Հայաստանէն ըլլալուն համար: Եւ կոչուած է ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ – մեկի անծանօթ պատճառներով:

Ծնած է 1200ի տաեններն եւ աշակերտած Վանական վարդապետին՝ որու մասին գովեստով կ'արտայայտուի: 1238–9ին ուխտագնացութիւն մը կը կատարէ Երուսաղէմ, Պաղեստին, դարձին կը հանդիպի Կիլիկիա եւ պատիւով կ'ընդունուի Հեթում Թագաւորէն եւ Կոստանդին Բարձրբերդցի կաթողիկոսէն: Հաւանաբար մասնակցած է 1243ին Սիսի ժողովին: Վարդան կ'ըլլայ ժողովին կանոնները Արեւելեան վարդապետներուն տանողը և տօրագրութիւն ներ հաւաքողը: Կը դասաւանդէ Անդրէի վանքին մէջ, կը գտնուի Խոր Վիրապ, Սաղմոսավանք, Թլղենիք, Հառիճավանք, եւ Խորակերտ: 1264ին կ'այցելէ Թաթարներու Հուլաղու խանին ուր կը գտնէ նաեւ Կիլիկիոյ Հեթում եւ Վրաստանի Դաւիթ Թագաւորները: Կը դառնայ Հաղբատի վանք, անկից կ'անցնի Խոր Վիրապ և հոն ալ վախճանած պէտք է ըլլայ 1269–71ին:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐՔԸ: Վարդան Վարդապետ վեց հազար տարիներու պատմութիւնը աւանդած է մեզի: Կը սկսի արարչագործութենէն հասնելու համար մինչեւ Քրիստոս. ապա կ'անցնի Աբրահամեան պատմութեան՝ «բաւական համառօտութեամբ եւ նոր պարագաներով աւանդելու այն դէպքերը» կը գրէ Զարբհանալեան Հ.Գ.Վրդ.:

Գիրքը կոչած է ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ, ընդարձակ տիտղոս ունի բայց համառօտ է: Կարեւոր է իր ժամանակի դէպքերուն համար բայի իր ականատեսի հանգամանքէն ունեցած է իբր աղբիւր Վանական վարդապետը եւ Կիրակոս Գանձակեցին:

Ընդհանրապէս մեր պատմիչները կարեւոր անձի մը պատուէրով գրած են. իր մօտ յայտնի չէ ինչ պատճառէ մղուած գործի ձեռնարկած է եւ կամ ե՞րբ վերջացուցած է իր պատմութիւնը գրի առնել: Իր գիրքը կը փակէ յիշելով Հուլաղու խանին մահը, Եգիպտոսի մամլուքներու Կիլիկիա արշաւելը եւ Կոստանդին կաթողիկոսին մահը ոգբալով:

ԳՐԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ: Վարդան Վարդապետ ժամանակակիցներէն մեծ յարգանք վայելած է, բացի ՃԱՌԵՐԷՆ եւ ՄԵԿՆՈՂԱԿԱՆ գործերէն, իրեն վերագրուած են երկու այլ հեղինակութիւններ, ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ եւ ԱՌԱՔԱՆԵՐՈՒ որ իրենը չեն:

Պատմութեան գիրքին լաւագոյն կտորը – կը գրէ Հ.Կ.Քիւպարեան – Հուլաղու խանին հետ ունեցած տեսակցութեան նկարագրութիւնն է, ուր անուղղակի մանր մունր տեղեկութիւններ մեզի կ'աւանդէ այդ ցեղին սովորութեանց մասին:

Այդ իսկ պատճառով բանասիրութեամբ զբաղած գոյգ Ֆրանսացի հայագէտներ Տիւլորիէ եւ Պռոսէ 1860ին եւ 1862ին կարեւոր հատուածներ թարգմանած են Վարդան Վարդապետի պատմական գործէն:

Պատրաստեց ՅԻՊԷ

Աջվաջովսկոի
Կեանքը
(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրզեան)
Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՆԻԿՈԼԱՅ ԵԱԶԻԿՈՎ

Նիկոլայ Միխայլովիչը դժուարութեամբ էր քայլում, նա ամբողջ ժամանակն անց էր կացնում սենեակում փակուած: Գոգոլը, որը սիրում էր ճաշել Կրեքոյի կամ Ֆալքոնէի մօտ, Եազիկովի գալուց յետոյ դադարեց սրճարան յաճախել: Նա աշխատում էր հիւանդ բանաստեղծին չեղել տխուր մտքերից եւ ճաշում էր նրա հետ միասին, տանը: Երեկոները այժմ հաւաքւում էին ոչ թէ նրա, այլ Եազիկովի մօտ: Իվանովը նրա համար միշտ տաք չազանակները էր բերում: Աղքատ Հոմէականների այդ ուտեստը չատ էր դուր եկել Եազիկովին: Բայց ընկերների ամենահոգատար վերաբերմունքն իսկ անկարող էր ցրել հիւանդի ծանր վիշտը: Սովորաբար, նա գլուխը կրծքին հակած լուռ ընկղմւում էր բազկաթոռում, եւ նրա դէմքից չէր չքանում տառապագին արտայայտութիւնը:

Ընկերոջը զուարճացնելու համար Գոգոլը ուրախ պատմութիւններ էր պատմում կամ առանձին հետաքրքիր խառնուածքների կնքում ծիծաղելի մականուններով: Եւ երեխայի նման ուրախանում էր, երբ իր սրամտութիւնները ժպիտի նշոյլներ էին կորզում Եազիկովի դէմքից:

Գոգոլի զուարճալի պատմութիւնների պաշարը թէեւ անսպառ էր, բայց Եազիկովն օրէցօր աւելի էր յուսահատութեան դիրքն ընկնում: Հիւանդի տխուր տրամադրութիւնը սկսեց փոխանցուել ընկերներին: Իվանովը աթոռին ընկած նիրհում էր, իսկ Գոգոլը լուռ պառկում բազմոցին:

Այդպիսի ուրախ մի երեկոյ, Եազիկովի դուռը յանկարծ ծեծեցին եւ ներս մտան Այվազովսկին, Շտերնբերգն ու Վէնքին: Թիկնոցները մի կողմ գցելով, նրանք նետուեցին դէպի Գոգոլը:

Նիկոլայ Վասիլեւիչն ուրախ վեր թռաւ եւ գրկեց երիտասարդներին: Ցանդիմանելով, որ վաղուց է ինչ չեն երեւացել, նա նրանց տարաւ Եազիկովի մօտ եւ ներկայացրեց բանաստեղծին: Եազիկովն իսկոյն աչխուժացաւ, աչքերը կենդանացան: Այվազովսկու նկարները նա տեսել էր մի քանի տարի առաջ՝ Պետերբուրգում: Դեռ այն ժամանակ զրանք չատ էին դուր եկել նրան, Եազիկովը սիրում էր ծովը, որը բազում ներշնչումներ էր տուել նրա վրձնին: Հոմա նա մեծապէս յուզուած էր պոէտին հանդիպելով: Բայց երբեք այսպիսին չէր պատկերացնում նրան: «Լողորդ»ի հեղինակը նրա երեւակայութեան մէջ ներկայանում էր որպէս մի առնադէմ ծովային հսկայ: Իսկ հիմա նրա առաջ նստած էր կռացած մի ծերունի, թէեւ բաւական ջղուտ, քառասունն էլ չէր բոլորել: Եազիկովը կռահեց նկարչի տխուր մտքերը: Նրա մէջ յանկարծ ոգի առաւ երեւնի պատանեկան հպարտութիւնը եւ գլուխը թափ տալով, անհոգ ու հնչեղ ձայնով սկսեց արտասանել.

Ամպի է այս ծովը մեր,
Միշտ աղմկոտ ու յուզուած,
Իր ջրերում կորստաբեր
Շատ աղէտներ կան թաղուած:

Խիզախ լինենք: Քամով լեցուն
Իմ առագաստն եմ պարզել,
Ջուրը ճեղքած՝ կը սլանայ
Թեթեւ նաւակն անարգել:

Ծովի վրայ՝ վազող ամպեր,
Ջուրը սեւ է ու վէտ-վէտ.
Մրրիկ լինի՝ կը մարտնչենք
Արիաբար նրա հետ:

(Շար. 123)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ստեփան Իյնէճեանի *մահուան առթիւ Տիկին Զուարթ Տիլան կը նուիրէ 200 եւրօ «Ծառաջ»ի բարգաւաճման։*

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville 75010 Paris Siret : 571 027 317 000 15 Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն Է Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

***

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՒԹԻԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար։

Ժամը 12·30ին, կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ։ Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց։

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ԻՍԻ ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսիի Հայ Առաքելական եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն չրջանի եկեղեցւոյս զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐԲ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոց հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ-ի։

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**
le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien
en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne: au **01. 39. 90. 66. 28**

50ème ANNIVERSAIRE
de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville
1957 — 2007

— **10h :** Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30 : Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou **06. 34. 06. 51. 91**

— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՋԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»
«Des livres pour les fêtes !»
.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16 DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս-Հայկերէն եւ Ֆրանսերէն գիրքերու վաճառք

Exposition — Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

2 NUITS OFFERTES A L'HOTEL EUROPE****

A CHAQUE ACHAT D'UN BILLET D'AVION

PARIS - EREVAN - PARIS

(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)

RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours	Sevan Voyages	Wasteels
11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 11
MARDI
11 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում), 270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ _ ԹԻՒ 21·848 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·848

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԻՒՐԸ ՔԱՏԱՖԻ

Լիբիոյ նախագահը Փարիզ կը ժամանէր Երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 10ին իր վրանով, ուղտով եւ 400 հոգինոց պատուիրակութեան մը հետ: Ոչ մէկ այցելութիւն այսքան աղմուկ հանած էր Ֆրանսայի մէջ քան այս մէկը եւ բողոքը կուգայ ոչ միայն ընդդիմութենէն, այլեւ կառավարութեան ծոցէն իսկ: Արդարեւ, մարդկային իրաւանց ենթանախարարը՝ Ռամա Եատէ մամուլով (Փարիզիէն, Դեկտ. 10, եւ նոյն առաւօտուն Ֆրանս-Ինֆոյէն) իր ձայնը կը բարձրացնէ մանաւանդ երբ նկատի առնուի նաեւ որ Դեկտեմբեր 10ը Քատաֆիի ժամանած օրը կը զուգադիպի Մարդկային իրաւանց համաշխարհային օրուան: Ձախը չատ վրդոված է եւ ոմանք նկատել կու տան թէ երկու օր առաջ, Լիպոնի մէջ արտայայտուելով ուսանողներու առջեւ, չէր վարանած յայտարարելու. – «Շատ բնական է որ ակարները ահաբեկչութեան դիմեն մեծ պետութեանց դէմ»: Լիպոնի մէջ է որ դատարուած էր Եւրոպական Միութիւն – Ափրիկէ երկրորդ վեհաժողովը: Ինչ կը վերաբերի Սարքոզիի, նոյն դիրքը բռնած է եւ կրկնած՝ «Եթէ չընդունինք այն երկիրները, որոնք յարգանքի արժանի կը դառնան, ի՞նչ պէտք է մենք անոնց որոնք հակառակ ճամբան բռնած են»:

Քատաֆի իրեն հետ կը բերէ իր վրանը, որ պիտի լարուի Մարինեըլի պանդոկին բակը, քանի աւանդութեամբ միայն վրանի տակ կը քնանայ: Ուղտ ալ կը բերէ որովհետեւ միայն ուղտի մխ կ'ուտէ: Քատաֆի հինգ օր պիտի մնայ Փարիզ եւ ժամանած իրիկունն իսկ ճաշի հիւրը կ'ըլլայ Սարքոզիի, որու հետ կրկին պիտի տեսնուէր Զորեքշաբթի օր:

Տիրող տպաւորութիւնն այն է որ այս այցելութեամբ կը վճարուի պուլկար հիւանդապահուհիներու ազատ արձակումը: Պէտք չէ անտեսել նաեւ առեւտրական հարցերը, ինչ որ ըսկ տուած է Ռամա եատէի թէ պէտք չէ որ առեւտրական չահերը նախապատուութիւն ունենան: Կը թուի որ ենթանախարարուհին տիպաց եղած է դիմելին մէջ ջուր խառնել, երբ Դեկտ. 10ի առաւօտուն, Ֆրանս-Ինֆոյէն չատ աւելի մեղմ արտայայտութիւն մը ունէր եւ կը գոհանար ըսելով թէ Քատաֆիի ժամանումը չէ որ պինքը կը խանգարէ այլ, ժամանած օրը, որ Մարդկային իրաւանց նուիրուած օրն է:

Քատաֆի ժամանման յաջորդ օրը, երեքշաբթի Դեկտ. 11ին կ'ընդունուէր Ազգային ժողովի նախագահին կողմէ, յաջորդ օրը կրկին Էլիզէ էր, Հինգշաբթի հանդիպում կ'ունենար ՄէյէՖֆ-ի հետ (գործատիրութիւն) եւ Ուրբաթ հաւանական կը նկատուէր որ Վէբրայլի պալատը այցելէ եւ նոյնիսկ երթայ Գոլոմպէ եւ խոնարհի տը Կօլի շիրիմին առջեւ:

Ինչ կը վերաբերի բարձրացած բողոքներուն, դիտել կը տրուի թէ չատ ծանր չեն կշռեր, երբ 3 միլիառ եւրոյի առեւտրական չահեր կան: Ու Լիբիոյ, աւելի ճիշդ Քատաֆիի ահաբեկչական տարիներու գործունէութիւնն ալ պատճառ չէ որ Սարքոզի չըսէ թէ «չատ ուրախ է ընդունելով Քատաֆին»: Ֆր. Հոլանտ, Ֆր. Պայրու, Մոսքովիչի եւ ուրիշներ զայրացած են և ընկերվարական երեսփոխանները որոշած են Ազգային ժողովի ընդունելութեան չմասնակցիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ տեղի պիտի ունենան Դեկտեմբեր 12ին եւ 13ին, բայց սենատքաները ընդհանուր համաձայնութեան չեն եկած: Սկզբունքով, Սէ. Ժէ. Թէ.ն գործադուլի չարժումի մը կոչ ըրած է մեթրոյի եւ հանրակառքի համար եւ նոյն կոչը ըրած է Դեկտեմբեր 13ին, ուղեվարներու համար:

ԳՈԼՈՆԱՑԻ (Գորսիքայի նահանգապետ էրինեաքի ենթադրեալ մարդասպանը) դատավարութիւնը 24 ժամուան համար Դեկտեմբեր 9ին Գորսիքա փոխադրուեցաւ, ինչ որ նախընթաց չունի դատական պատմութեան մէջ, քանի ոճիրը վերահաստատելու հարց չկար: Այս տեղափոխումը 100 հազար եւրօ արժած է մէկ օրուան համար: Վճիռը պէտք է տրուի չաբթուան վերջ:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ չաբչարանքի կոմիտէն կը դատապարտէ Ֆրանսայի բանտերուն «տմարդի եւ նսեմացուցիչ վարուելակերպը», տեղեկագրի մը մէջ որ հետեւանք է 2006 աշնան տեղի ունեցած այցելութիւններու: Տեղեկագիրը մասնաւոր մտահոգութիւն կը յայտնէ քանտարկեալներու առողջական վիճակին, առանձնացումին եւ բանտերու խճողման համար:

ՖՐ. ՖԻՑՈՆ Ֆրանսան կը ներկայացնէր Դեկտ. 10ին, Աւժանթէյի նոր նախագահուհիին՝ Քրիսթինա Քիրչներ պաշտօնի գլուխն անցնելու արարողութեան: Այս առթիւ, Ֆրանսայի նախարարապետը բազմաթիւ հանդիպումներ կ'ունենար հարաւային ամերիկացի պետական ղեկավարներու հետ՝ անդրադառնալու համար Գոլոմպիոյ պատանդնեըրուն, մասնաւորաբար Ի. Պէթանքուրի

(Շար.ը Դ· էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿԱՐՍԻ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ «ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍԻՆ

Առաջին արձագանգ մը տուած էինք (Դեկտ. 4) այն դժգոհութեան որ արտայայտուած էր Կարսի Առաքելոց եկեղեցիին մէջ նորոգութեան պատրուակով կատարուած քանդումին առիթով: Համագղեցութիւնը ունեցած էին թրքական չրջանակները:

Հարցին մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւն կու տար Կարս քաղաքի կայքէջը. Դեկտեմբեր 8ին հոն «Գիւմպէթի մէջ մշակութային կոտորած» խորագիրով կ'ըսուէր հետեւեալը. ՃՀՓ կուսակցութենէն Արտահանի երեսփոխան Ինօար Էօզիւթ այցելած է Առաքելոց եկեղեցին (որուն թրքական անունն է Գիւմպէթը), ընկերակցութեամբ Կարսի կուսակալին, քաղաքապետութեան նախագահին եւ ներքին գործերու նախկին նախարար Ի. Սէզգինի: Երեսփոխանը մեծ զարմանքով դիտած է եկեղեցիին ներքին նորոգութեան ընթացքին կատարուած խաթարումը եւ ըսած թէ այդ հարցը պիտի ներկայացնէ Ազգային ժողովին: Ըսուածը կը վերաբերի յատակապէս ձեղունի յարդարանքին որուն նորոգութեան ընթացքին հաւատարիմ չեն մնացած հարթատ վիճակին: Ըստ երեսփոխանին տիկա մշակութային կոտորած է որմէ կը տուժեն ամէնէն առաջ Կարսը, ապա Թուրքիան: Էօզիւթ չեչտած է թէ կառոյցը որպէս մզկիթ գործածուի, թէ եկեղեցի, անհրաժեշտ է պահպանել հարթատութիւնը:

Նոյն հարցին մասին լրագրողուհի Զիղտէմ Մաթէր ալ ահազանգ հնչեցուցած է («Ակօս», Դեկտ. 10)· Ինք Նոյեմբերի սկիզբը փառատօնի մը առիթով Կարս գտնուած է վեց օր, չրջած քաղաքը ու այցելած Առաքելոց եկեղեցին: Կը գրէ. «Երկար ատենէ ի վեր ամէն երթալուս ուշադրութեամբ կը զննէի թէ իրենց տե՞ղն են հրեշտակներու որմնանկարները: Այս անգամ տեսայ թէ անոնք անհետացեր էին. գմբէթի ձեղունին վրայ անոնց տեղը գրաւած էին իսլամական մզկիթի մոթիֆներ»:

Զ. Մաթէր հակառակ չանքերուն, ոչ մէկ պատասխանատու կը գտնէ տեղւոյն վրայ, բացատրութիւն մը ունենալու համար: Ապա կ'եզրակացնէ. «Հասկցածս այն էր որ վագրփներու շրջանի տնօրէնութիւնը, ինչպէս արձանագրած էր շինարարութեան ցուցատախտակին վրայ, ոչ թէ Առաքելոց եկեղեցին, այլ Գիւմպէթի մզկիթը կը նորոգէ»:

Գրութիւնը կ'աւարտի այն ակնկալութեամբ որ մարդիկ անտարբեր չմնան կատարուածին եւ ձայն բարձրացնեն պահանջելու համար որ եկեղեցիին նորոգութիւնը յարգէ անոր հարազատ բնոյթը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

Ֆրանսահայ Խորհուրդը (Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.) Դեկտեմբեր 5ի ընդհանուր ժողովին հինգ տարուան համար նորոգած է վարչական խորհուրդը: Ոչ մնայուն կազմակերպութիւններուն վերապահուած 6 տեղերուն ընտրուած են Դպրոցասէրը, «Նուվէլ տ'Արմէնիի Բարեկամներ»ու ընկերակցութիւնը, ԳՈՓԷԱ-ն, ԱՖԱԺԱ-ն, Ալֆորվիլի Սուրբ Մեսրոպ Կրթարանը եւ ԱՄՓԱ-ն: ՎԱՆ-ի թեկնածութիւնը ընդունուած չէ, իսկ Ղարաբաղի զօրակցութեան ընկերակցութիւնը որ վարչական խորհուրդին մաս կը կազմէր նախապէս, չէ փափաքած թեկնածու ներկայանալ:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE»

(8 décembre)

LES CHRETIENS D'ORIENT ET L'ISLAM RADICAL

Աների թէնք դիպուկ յօդուածով մը կ'անդրադառնայ Արեւելքի քրիստոնեաներու կացութեան եւ այդ առթիւ կը յիշէ «կրօնքներու դիտութեանց եւրոպական հիմնարկ»ի եւ Բարճրագոյն Ուսմանց Գործնական Վարժարանի ժողովը, որու ընթացքին ծեծուած է խնդիրը եւ Ռեժիս Տըպրէ չեչտը դրած է այն անտարբերութեան վրայ որ կը տիրէ Արեւմուտքի մէջ: Այն դիտել տուած է նաեւ որ Արեւելքի քրիստոնեաներու հարցը աւելի քաղաքակրթութեան հարց է քան կրօնքի:

Անդրադառնալէ ետք Իրաքի, Լիբանանի, Պաղեստինի քրիստոնեաներու տագնապալի վիճակին, կը ծանրանայ Թուրքիոյ քրիստոնեաներուն վրայ եւ այդ առթիւ կը յիշէ Փիլիփ Գաֆայեանի (Մարդկային իրաւանց միջազգային դաշնակցութիւն) մօտեցումը: Ան կ'ըսէ թէ «կրօնական տարբերութեան հարց մը չէ, այլ քաղաքացիութեան սահմանումի» եւ իր զարմանքը կը յայտնէ Եւրոպայի «քաղաքական քաջութեան» չգոյութեան ի տես այդ խտրականութեան:

*
**

Միւս կողմէ, չաբթուան մէջ, միջնախարարական մարմին մը պիտի հաւաքուի Մաթիւեոն, որու նպատակն է Իրաքի Քաղդէացիները ընդունիլ Ֆրանսա:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՏԱՐԵԼԻՑԸ ԵՒ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ ՄԸ

Դեկտեմբեր 7ին, նախագահ Ռ. Քոչարեան ընկերակցութեամբ փոխ վարչապետին, Շիրակի մարզպետին եւ քաղաքապետին յարգանքի տուրք մատուցանած է 1988ի երկրաշարժի զոհերուն յիշատակին: Ծաղկեպսակներ զետեղած են Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցիին առջեւի յուշակոթողին եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուած:

Մարզպետ Լ. Նաճեան հաստատելէ ետք օրերէ ի վեր կրկնուող տեղեկութիւնը թէ Գիւմրիի մէջ տակաւին չորս հազար անօթեւան կայ, կրցած է աւելցնել թէ «բնակարանաշինութեան խնդիրները կառավարութեան ուշադրութեան կեդրոնում են»:

Մարդին մէջ անյետաձգելի են նաեւ աշխատատեղիներու հարցերը:

Այս համայնապատկերին մէջ կարելի է մխիթարուիլ, կարդալով որ կը նախատեսուի 2009ին աւարտել քանդուած Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցիին չինարարութիւնը... Նաեւ այն լուրը թէ Ռ. Քոչարեանի հրամանագրով՝ վարչապետին գլխաւորութեամբ երկրաշարժին քսանամեակին նշումին պետական կազմակերպիչ յանձնաժողով ստեղծուած է:

Այս տուեալներուն մխիթարական ազդակէն զուրկ է այն մտահոգութիւնը որ Երեւանի վերջին տարիներու չինարարութեան առընչութեամբ յայտնած է երկրաշարժի Հայաստանի գլխաւոր մասնագէտը Սլվարօ Անտոնեան: Ան Երկրաշարժի դէմ պաշտպանութեան ազգային կոմիտէի նախագահն է եւ Գիւմրիի երկրաշարժին տարելիցին առթիւ զգուշացուցած է թէ Երեւանի նոր կառուցուող չէնքերը կրնան չտոկալ նման զօրաւոր ցնցումի: Ըսելով հանդերձ թէ իր ղեկավարած հաստատութիւնը քիչ հաւանականութիւն կը տեսնէ նման հեռանկարի, չեչտած է թէ յատկապէս վտանգ կը ներկայացնեն խորհրդային չրջանի չէնքերու նորոգութիւնները եւ անոնց վրայ ըստ կամս յարկեր աւելցնելու տարածուն երեւոյթը:

Կը մնայ հասկնալ որ Երեւանի բարձրայարկերը կառուցանել ի՛նչպէս կարելի եղած է ու կ'ըլլայ, ցնցումներու նման դօտիի մէջ, առանց Ա. Անտոնեանի ղեկավարած կոմիտէին տուգումներուն եւ արտօնութեան: Այս մէկն ալ վստահաբար մէկն է հայաստանեան այն դրուագներէն որոնց մեր խելքը չի հասնիր...

*
**

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՀԱՒԱՔԸ

Լ. Տէր Պետրոսեանի Դեկտեմբեր 8ի հանրահաւաքը նոր առիթ եղած է ներկայի իշխանութիւններուն խստագոյն քննադատութեան: Դիմելով Ազատութեան հրապարակին վրայ խմբուած չուրջ 15 հազար հոգինոց բազմութեան, ան արտայայտուած է «Հայաստանի արդիւնաբերութեան քայքայումին», «վայրենի սեփականաշնորհում»ին, «Հայոց Ցեղասպանութեան վերաիմաստաւորման անհրաժեշտութեան», ապա Հայաստանի ներկայի վիճակը նմանցուցած է «թաթարմոնղոլական տիպի խանական համակարգի»ի:

ՄԵԾ ՀԱՅԸ

Անգուգական Հայկ Իսկանդարեանի
անմոռաց յիշատակին

1965 Ապրիլ 24: Այս այն օրն է երբ կատարեալ չրջադարձ տեղի ունեցաւ հայրենաբնակների մեծամասնութեան գիտակցութեան մէջ 1915-23ի ողբալի իրադարձութիւններուն վերաբերեալ:

Ցիրաւի, երկար ժամանակ արգիլուած էր Եղեռնի մասին խօսել հրապարակայնօրէն: Ստալինեան կարծախտով տառապողների թիւը դեռ բաւական մեծ էր: Նրանց համար պատմութիւնը սկսում էր 1920ի Նոյեմբեր 29ին: Միայն վերապրող ընտանիքների չրջանակներումն էր որ այդ նիւթը մշտապէս ներկայ էր:

Սփիւռքի քաղաքական ու մշակութային կազմակերպութիւնները հսկայական աշխատանք էին տարած Եղեռնի յօբելեանը յաւուր պատշաճի ոգեկոչելու համար ու այդ առիթով բաւական գաղտնի գործակատարութիւն էր ներմուծուել Հայաստան, ուր արգիլուած գրքերը ձեռք-ձեռք էին անցնում: Այդ օրերին էր, որ առաջին անգամ լինելով, ծանօթացայ Նժդեհի գրուածքներին, իսկ Պօղոս Սնապեանի քընննադատական գրքոյկները Կոստան Զարեանի (Նաւը լերան վրայ) ու Զարենցի մասին, ինձ համար յայտնագործութիւն էին: Հայերէնով գրուած, այդպիսի նիւթեր ընթերցելու վարժութիւնը չունէինք:

Գաղտնի գրականութեան հետ մէկտեղ արտերկրից ներմուծուել էր հայեցի ոգին սահմանափակ ծաւալով, բայց բաւական՝ կայծը ապահովելու, որի հետեւանքով Երեւանի համալսարանների ուսանողութիւնը գաղտնօրէն պատրաստուել էր այդ օրը փողոց ելնել ցոյցի, որ այդ ժամանակների համար անախընթաց մի երեւոյթ էր: Պիտի չանդրադառնամ ցոյցի նկարագրութեան, դիտենալով որ այդ գործը բաւական մանրամասնութեամբ արուած է ու տպագրուած օրուայ պարբերականներում: Մի հայեացք միայն յետագայ իրադարձութիւններին:

Խրուշչովեան սառցահալը արդէն անցեալ էր ու Բրեժնեւեան ճահճացումը դեռ իր կատարեալ ձեւաւորմանը չէր հասել: Անկեղծ ու չիտակ մտաւորականների մի մասը այն տպաւորութիւնը ունէր թէ քաղաքական նոր չրջան մտնելու վրայ ենք, չնայած գաղտնի սպասարկութիւնները ներկայ էին միշտ ու ամէնուրեք ու ազդային գաղափարախօսութիւնը քաղաքական տեսանկիւնից անհրաժեշտ մակարդակը չունէր ու մնում էր դեռեւս անհատականի չրջանակներում: Միեւնոյն ժամանակ չիշեցնեմ, որ այդ օրերին էր որ ամրագրուեց Միջեռնական աբեր ղ

յանային: Երբեմն կ'արծարծուէր արժանապատուութեան ու պատիւի, երբեմն հատուցումի, երբեմն ալ վճռական փաստերու չգոյութեան խնդիրը: Տատրեան բազմատարր հարթակներու չերտաւորումներով վերլուծեց այս կնճռոտ հարցը, չեշտը դնելով այն ճնշիչ փաստարկումներուն վրայ, որոնք երեան եկան 1919–1921 ժամանակաշրջանին տեղի ունեցած Թրքական պատերազմական ատեանի քրէական ծաւալուն դատավարութեանց ընթացքին: Այս չախչախիչ փաստերը անհերքելի կերպով կը մերկացնէին կանխամտածուած ոճիրին զանգուածային սպանդի հանգամանքը եւ տարողութիւնը, այսինքն՝ ցեղասպանական էութիւնը եւ նպատակը: Փաստարկումներու չախչախիչ բնոյթը կապ ունէր այն իրողութեան հետ որ ատոնք մեծ մասամբ պատերազմի տարիներուն իթթիհատական, այսինքն՝ երիտթուրք կառավարութեան պաշտօնական հրամանագիրներն էին եւ որոնց ամէն մէկը քննարկուած եւ ստուգուած էր իբրեւ վաւերական փաստաթուղթ, Թրքական ներքին եւ արդարութեան նախարարութիւններուն բարձրաստիճան մասնագէտներու կողմէ: Ի-րով, այս ձեւով անոնք կը կնքուէին «բնագիրին կը համապատասխանէ» տարազով: Նախքան դատաւորներու կողմէ գործածութիւնը: 1920–1921 ժամանակաշրջանին քէմալական ըմբոստ եւ յեղաշրջող վարչակարգին հաստատուելով, չատ կենսական այս քրէական դատարաններու առաքելութիւնն ալ լախտի հարուածով մը անփառունակ վախճան մը ունեցաւ. առ ի հետեւանք, փաստաթուղթերու, պաշտօնական հեռագիրներու լայնածաւալ ծրարներ քէմալականներու կողմէ անմիջապէս գրաւուեցան եւ անհետացան: Այս դատավարութիւններու ուսումնասիրութիւնը եւ ձեռք ձգուած պաշտօնական վաւերագիրներու արտակարգ կարեւորութեան բացայայտումը եւ օգտագործումը կոչուած է յոյժ կարեւոր կռուան մը ըլլալու, ո՛չ միայն պայքարելու համար Թրքական ուրացումներուն դէմ, այլ եւ ընդգծելու չատ կարեւոր պատմական եղելութիւն մը. այսինքն թէ Նիւրէմպէրկէն չուրջ քառորդ դար մը առաջ, Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաք Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած է Նիւրէմպէրկի նախընթացը, նոյնքան պատմական արժէքով:

Այս առիթով տեղական թերթեր, յատկապէս «Էլ Փահ» մեծազոյն օրաթերթը, «Վա Տիարիա» չաբաթաթերթը Հայկական ցեղասպանութեան մասին ընդարձակ յօդուածներ հրատարակեցին, Վ. Տատրեանի հետ ասուլիսներ սարքելէ ետք:

Ընդառաջելով հայ գաղութի փափաքին, փրոֆ. Տատրեան յաջորդ օրը տուաւ երկրորդ դասախօսութիւն մը՝ «Հայկական ցեղասպանութեան Թրքական պաշտօնական աղբիւրներու հարցը» նիւթով, ըզբօսաշրջութեան նախարարութեան սրահին մէջ: Կը նախագահէր փոխնախարարուհի Լիլիան Քէշիշեան. դասախօսութեան ատարին ինքն ալ բեմ ելաւ եւ չեշտեց իր հայկական ինքնութեան կարեւորութիւնը եւ յայտարարեց թէ յուզումով հետեւեցաւ դասախօսութեան մանրամասնութիւններուն:

Պուէնոս Այրէսի դասախօսութիւնը, նոյնպէս անգլերէնով, կը չօչափէր «Հայկական ցեղասպանութեան միջազգային քրէական օրէնքի հետ առընչութիւնը» նիւթը: Այս դասախօսութիւնը կը հովանաւորուէր փաստաբանական խումբի մը կողմէ որ առաջին անգամ ըլլալով Հայկական եղեռնին համար լուծում մը կը փնտռէ իրաւական գետնի վրայ: Արդարեւ այս ուղղութեամբ արժանթինեան դատարան մը արդէն իւրացուցած է այս դատը, դատ մը, զոր թուրք կառավարութիւնը մերժեց ճանչնալ եւ հետեւաբար մերժեց ընդառաջել դատաւորին կանչերուն եւ պահանջներուն. որով, ամբաստանողներուն համար հետապնդումը չատ աւելի դիւրացած է: Այժմ փաստահաւաքի չրջանին մէջ կը գտնուի ատեանը:

Հիմնուելով գերմանական, աւըստրիական, ինչպէս եւ Թրքական պաշտօնական փաստաթուղթերու վրայ, փրոֆ. Տատրեան մի առ մի ներկայացուց այս պաշտօնական վաւերագիրներուն ակը, բնոյթը, արժէքը, եւ օգտագործելի հանգամանքները իրաւական-քրէական պարունակի մը մէջ: Նկատելով որ Կայսերական Գերմանիա ինչպէս եւ Աւստրիա Օսմանեան կայսերական պետութեան զինակիցներն էին, իրենց պաշտօնական վաւերագիրները եւ փաստաթուղթերը ծանրակշիռ արժէք ունին դատական հետապնդումի գլխաւոր նպատակին համար: Երիտասարդներով յորդող սրահը լարուած ուշադրութեամբ հետեւեցաւ դասախօսութեան որուն վերջաւորութեան Զօրեան հիմնարկի բարերարներէն գործատէր Տիրան Աւետեան, որ Մոնրէալէն յատուկ կերպով ճամբորդած էր, բացատրեց ներկաներուն Զօրեանի առաքելութիւնը եւ այս առիթով ներկայացուց տեղացի երկու երիտասարդներ եւ երիտասարդուհի մը, որոնք յաճախած էին Ցեղասպանութեան ուսումնասիրութեան նուիրուած Զօրեանի Թորոնթոյի ամառնային խտացեալ դասաչրջանները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՐՄԱՒԻՐԻ ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ ԳԻՒՂԻՆ «ԼԵՒՈՆ ԳԱԼՋԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑ»Ը

Հայաստանի քարտէսներու մասնագէտ ու անոնցմով պատրաստուած երկու հատորի հեղինակ Ռուբէն Գալչեան 2004ին կրօնընգուցած էր արուեստագէտ իր զաւակը՝ Լեւոն Գալչեանը: Արժէքաւոր երիտասարդին մահը խոր վիշտ պատճառած էր ոչ միայն իր հարազատներուն, այլեւ զինքը սիրողներու լայն չրջանակի մը:

Ներկայիս այդ չրջանակը վառ պահելու համար 39 տարեկանին մահացած Լեւոնին յիշատակը, արուեստանոց մը հիմնած է Արմաւիրի Միասնիկեան գիւղին Մովսէսաչէն թաղին մէջ: Նպատակն է մօտակայ գիւղերու պատանիներուն առիթ տալ հմտանալու կիրառական տարբեր արուեստներու: Իրենց գեղարուեստական կարողութիւններն ու ճաշակը զարգացնելու համար այդ պատանիները կրնան ընտրել նկարչութիւն, փորագրութիւն, կաւագործութիւն, գորգագործութիւն, մետաղներու, քարերու աշխատութեան բաժիններէն մէկը: Այս արուեստները կ'ուսուցուին մասնագէտ վարպետներու կողմէ, պատանիներուն գպրոցական ժամերէն ետք:

Արուեստանոցի բացումը կատարուած է Հոկտեմբերին: Տնօրէնն է նոյն թաղի բնակիչ Միքայէլ Մկրտչեան:

Լեւոն Գալչեան ծնած էր 1965ին Թեհրան: Աւարտած էր Բրիտանիոյ Պրայթընի համալսարանին արուեստի բաժինը, ապրած ու ստեղծագործած Անգլիոյ եւ Իտալիոյ մէջ: Քանի մը այցէ ետք կը ծրագրէր գործունէութիւն ծաւալել նաեւ Հայաստանի մէջ, բայց այդ իղձը անկատար մնաց:

Իրեն փոխարէն Արմաւիրի չրջանի պատանիները պիտի տանին այդ գործունէութիւնը, անհրաժեշտ գիտելիքներուն տիրանալէ ետք իր անունը կրող արուեստանոցին մէջ:

Անկախ այս երեսակէն, այդ արուեստանոցը կրնայ թելադրական օրինակ ըլլալ ամէն անոնց որոնք յիշատակը անմար պահելիք սիրելի մը ունին եւ այդ նպատակին համար հոս ու հոն մեծածախք եւ յաճախ անարուեստ, տգեղ արձաններ կանգնելէ ուրիչ տարբերակ չեն գտներ:

Ա. ՎԱՍՆԵՑՈՎԻ ՊԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՆԻԿՈԼԱՑ ԵԱԶԻԿՈՎ

Վերջին քառեակը կարդաց չեշտուած: Թւում էր, թէ փոթորիկն ահա ուր որ է պիտի խորտակի կորիճ երիտասարդի մակոյկը, իսկ նա չարունակում է դիմադրել...

Եազիկովը նստել էր բազկաթոռում՝ երջանկութիւնից խոնաւ աչքերով: Այդ երեկոյ, թէկուզեւ կարճ ժամանակով, նա նորից դարձաւ այն անհոգ ու առոյգ պատանին, որպիսին տարիներ առաջ էր: Շատ բանաստեղծութիւններ արտասանեց նա այդ երեկոյ՝ իր կամ պոէտ ընկերների գրածը, գինի խմեց եւ բաժակ բարձրացրեց ներկաների եւ բանաստեղծների կենացը: Ուշ ժամին, երբ Այվազովսկին եւ նրա ընկերները պատրաստւում էին գնալ, Եազիկովը այսպիսի տողերով դիմեց Այվազովսկուն.

Խիզախ լինեմ՝ ամպն էլ քնդայ,
Եռայ ծովն էլ վիթխարի.
Թող կրակը վե՛ր բարձրանայ,
Անդունդն իջնի՛ աւելի:

– Իվան Կոնստանտինովիչ, ես այս բանաստեղծութիւնը գրել եմ չահէլ ժամանակ: Երբ առաջին անգամ տեսայ ձեր նկարները, ակամայ մտաբերեցի իմ այդ տողերը: Եւ... Թոյլ տուէք ասել, թէ ինչ մտածեցի այն ժամանակ. մենք երկուսս էլ ձգտում ենք ծովի մարմնաւորմանը հասնել Պուշկինի միջոցով: Պուշկինն այն իդէալն է, որին ձգտել եմ ես, որին այժմ ձգտում էք դուք: Տա՛յ Աստուած, ձեր կտաւները պատկերէին հասնէք ծովի պուշկինեան ընկալմանը:

ՃՈԶԷՖ ՄԱԼԼՈՐՏ ՈՒԻԼԻԷՄ ԹԸՐՆԸՐ

Վաթսունեօթ տարեկան հասակում անգլիացի նկարիչ Թըրնըրը նորից այցի եկաւ Իտալիա: Աւելի քան տասը տարի էր անցել այն ժամանակուանից, ինչ նա վերջին անգամ եղել էր այստեղ: Բայց հայրենիքի մառախլապատ երկնքի տակ անցկացրած բոլոր այդ տարիներին նա չէր մոռանում այն ոսկէ երազը, որ տեսել էր հէքեաթային այս երկրում, ուր մարդիկ լողում են արեւի ճառագայթների մէջ եւ առատօրէն վայելում նրա կենարար լոյսը:

Իտալիայի, նրա երկնքի, ծովի եւ գոյների կարօտը Թըրնըրը Լոնտոնում առնում էր իտալական երաժշտութեան համերգներից, որ նրա համար սոսկ երաժշտութիւն չէին, այլ գոյների սքանչելի համանուագ: Եւ նա իր ընկերներին միշտ ասում էր, որ Իտալացիները գեղանկարչութեան մէջ այդքան առաջ են նրա համար, որ նրանց նկարիչները նկարում են արեւի ճառագայթներով:

Հոմի ժամանելու առաջին օրերին Թըրնըրը ոչ ոքի չէր ուզում տեսնել: Ճնութիւնից մարդախոյս՝ ամբողջ ժամանակն անց էր կացնում քաղաքում կամ նրա չրջակայքում պտտնելով: Նա դեռ վրձին չէր առել ձեռքը, առաջին անգամ խախտելով տարիների իր սովորութիւնը, որին միչտ հաւատարիմ էր մնում, լինի տանը, թէ ճանապարհորդութիւնների ժամանակ. առաւօտեան վեր կենալ ժամը վեցին եւ գործի կպչել: Այս անգամ նա որոշեց հանգիստ տալ իրեն: Բայց նկարիչը մնում էր նկարիչ. ցերեկնքի ժամանակ էլ պակաս չէր աշխատում, քան նկարակալի առջեւ, ուղեղում ամուր դրոշմում էր տեսածն ու նորանոր մտայղացումներ յղանում: Հինգերորդ օրը նա վեր կացաւ իր սովորական ժամին եւ սկսեց նկարել: Եւ չհեռացաւ նկարից, մինչեւ որ կտաւի վրայ գոյն չառան լուսաբացի բոլոր երանգները: Մի ուրիչ նկարում նրան յաջողուեց մարմնաւորել լոյսի մասին իր վաղեմի երազանքը, կտաւին յանձնելով այն ոսկի մշուշը, որ իջնում էր ծովի վրայ արեւի չողայլ ճաճանչումներից...

Աչխատանքն ամբողջապէս կլանել էր նրան: Այնպէս էր տարուած նրանով, որ երկու չաբաթ յետոյ միայն, առաջին անգամ լինելով, թերթ վերցրեց ձեռքը: Ուշադրութիւնը գրաւեց մի մեծ յօդուած, որտեղ խօսւում էր ոմն երիտասարդ ռուս նկարչի մասին: Թըրնըրը երկու անգամ կարդաց յօդուածը:

Ճաշորդ օրը Կրեքոյի սրճարանում ճաչելիս, թերթելով թարմ ամսագրերն ու լրագրերը, նա նորից յօդուած գտաւ Այվազովսկու մասին. Հոմի թերթերը հիացմունքով էին խօսում նրա «Քաոս» նկարի մասին, որն իր պատկերասրահի համար գնել էր ինքը՝ պապը: Վենետիկեան մամուլը նկարչին հանճար էր յայտարարում: Երիտասարդ նկարչի մասին ամենաչողայլ գովեստներ էին յղում նէապոլիտանական թերթերը: Նրանցում մանրամասն նկարագրւում էին ոչ միայն նրա նկարները, այլեւս կեանքի ուղին: Հոմի ամբողջ մամուլը կոչ էր անում այցելել այն ցուցահանդէսը, որտեղ ցուցադրուած էին Այվազովսկու նկարները:

Թըրնըրը որոշեց, որ ինքն էլ գնայ:

Դեռ առաւօտեանից ցուցահանդէսը լցուած էր մարդկանցով: Եկել էին նաեւ տեղացի չատ արտանկարիչներ: Նրանք գալիս էին բոլորից չուտ, որպէսզի մինչեւ բազմութեան հաւաքուելը կարողանան մի փոքր աչխատել: Այվազովսկու նկարներից արուած արտանկարները չափազանց թանկ էին գնահատւում, եւ դրանք յօժարութեամբ գնում էին ոչ միայն օտարականները, այլեւ Հոմի մեծ ռեստորանների ու սրճարանների տէրերը: Ռուս փորագրիչ Ֆիոդոր Իվանովիչ Իորդանը ծիծաղելով ասում էր, որ Հոմի ամէն մի կրպակը զարդարուած է «ա լա Այվազովսկի» ծովային մի տեսարանով:

Այվազովսկու նկարներին մօտենալը դրեթէ անհնարին էր: Թըրնըրը մի կողմ քաչուեց եւ որոչեց, որ այդ օրուայ օրը կորած է իր համար, քանի որ այցելուների հոսքը գնալով աւելի էր ուժեղանում:

Կողքից անգամ ծիծաղելի էր դիտել այդ ամբակագմ տարեց օտարականին, որին ամբոխը սեղմել էր գահլիճի խոր մի անկիւնը, մուտքի մօտ: Բայց յանկարծ տեղացի նկարիչների մի բաւականին մեծ խումբ սկսեց եռանդով ճանապարհ բացել: Նրանցից մէկը պատահաբար մի կողմ նայելով նկատեց Թըրնըրին: Հեռեցին զարմանքի եւ ուրախութեան միխաուն բացագանչութիւններ:

– Սինիոր Թըրնըրը: Սինիոր Թըրնըրն է այստեղ:

– Սինիոր Քամուչի՛նի, – իր հերթին ձայն տուեց Թըրնըրը, ճանաչելով իտալացի նչանաւոր նկարչին:

(Շար. 124)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՋԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16
DECEMBRE
de 10h à 18h

Ծուցահանդէս – Հայերէն եւ Ֆրանսերէն գիրքերու վաճառք

Exposition — Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.–ՖՐԱՆՍ–ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Յունուար 12ին :

(Շար. Ա. Էջէն)

պարագային : Նախապէս ալ, Ֆիյոն ներկայ եղած էր Պուէնոս Այրէսի Սանթա Գրուզ եկեղեցւոյ հոգեհանդիստին ի յիշատակ Ֆրանսայի երկու մայրապետներուն, սպաննուած 1977 Դեկտ. 8ին, մենատիրական վարչակարգի չրջանին :

ԻՍՐԱՑԷԼԱՑԻ քանի մը հազար ազգայնամոլ տարրեր, աւանդական քիփան իրենց գլխուն վրայ եւ իսրայէլեան դրօշակը ձեռքին, պարելով Այսրյորդանան մուտք գործած են եւ առաջին քարերը դետեղած, որպէսզի այս ձեւով արդելք հանդիսանան պաղեստինեան պետութեան մը ստեղծման եւ ձասդի Անտափոլիսի համաձայնութիւնը :

ՄԵԾՆ–ԲՐԻՏԱՆԻԱ երկու չաբաթէն իրաքեան իշխանութիւններուն պիտի յանձնէ Պասրայի չրջանին հակակչիռը, երկրին հարաւը, յայտարարած է վարչապետ Կորտըն Պրաուն, Պասրա կատարած անակնկալ այցելութեան մը ընթացքին :

ՓԱՔՐԻԿ ՏԻՎԼԷՃԵԱՆ հարցազրոյցով մը Ֆիկարոյի (Դեկտ. 10) կը պաշտպանէ Սարքոզիի վարած «բացուելու» քաղաքականութիւնը, չեչտելով թէ այդ «բացուիլը» խաղալիք մը չէ եւ անհրաժեշտ է մեղմացնելու համար երկրին չատ խորացած պառակտումները :

ԿԱՐի ԳԱՍՊԱՐՈՎ յօդուած մը տարածդած է Ֆիկարոյի մէջ (Դեկտ. 10) խորագրուած «Թոյլ տուէք որ ձեզի խօսիմ Պուտինի մասին» : «Միւս Ռուսաստանը» ընդդիմադիր չարժումին ղեկավարը կ'ընդունի որ չնորհիւ նախ քարիւղին, ապա «կուրացած Արեւմուտքի մը», Պուտինի վարչակարգը իր գագաթնակէտին հասած է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ԿՈՂՄԻՑ
ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԻԻՆ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ԿԱՄ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԼԻԱԶՕՐ ՄԱՐՄՆԻՆ
(ՖՐԱՆՍԻԱՑՈՒՄ ՀՀ ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆԸ)
ՅԱՅՏՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

2007թ. Սեպտեմբերի 20ին Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան թիւ 1110–Ն որոշմամբ ընդունուեցաւ է «Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացու կողմից այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունելու կամ ստանալու մասին» օրէնքը : Սոյն օրէնքի հիման վրայ ընդունուել է կարգ, որով սահմանւում է Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացու կողմից այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունելու կամ ստանալու, ինչպէս նաեւ 1995 թուականի Յունուարի 1ից յետոյ մինչեւ սոյն կարգի ուժի մէջ մտնելու ժամանակահատուածն առանց սահմանուած կարգի ՀՀ քաղաքացիութիւնից դուրս եկած եւ այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունած կամ ստացած անձանց կողմից դրա մասին ՀՀ լիազօր մարմիններին (առաջալ դէպքում Ֆրանսիայում ՀՀ դեսպանութեանը) յայտնելու ընթացակարգերը :

Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացին այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունելու կամ ստանալու դէպքում ընդունելու կամ ստանալու օրուանից մէկամսեայ ժամկէտում դրա մասին անձամբ կամ փոստով յայտնում է ՀՀ Դեսպանութեան :

1995 թուականի Յունուարի 1ից յետոյ մինչեւ սոյն կարգի ուժի մէջ մտնելու ժամանակահատուածն առանց սահմանուած կարգի ՀՀ քաղաքացիութիւնից դուրս եկած եւ այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունած կամ ստացած անձինք սոյն կարգն ուժի մէջ մտնելուց յետոյ վեցամսեայ ժամկէտում (մինչեւ 20·04·2008թ.) անձամբ կամ փոստով յայտնում են ՀՀ Դեսպանութեան :

Այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունելու կամ ստանալու մասին յայտնելիս՝ տուեալ անձը ներկայացնում է դիմում : Դիմումի մէջ նշւում է յայտարարութիւն, տուողի անունը, ազգանունը, ծննդեան օրը, ամիսը, տարեթիւը, ծննդավայրը, այն պետութեան անուանումը, որի քաղաքացիութիւնն ստացել կամ ընդունել է անձը, քաղաքացիութիւնը ստանալու կամ ընդունելու օրը, ամիսը, տարեթիւը : Դիմումն տորագրում է յայտարարութիւն, տուողը՝ նշելով դիմումը ներկայացնելու օրը, ամիսը, տարեթիւը :

Անձամբ դիմելու դէպքում դիմումի հետ ներկայացւում են ՀՀ քաղաքացու անձնագիրը եւ անձնագրի բոլոր էջերի պատճէնները՝ երկու օրինակից :

Փոստով դիմելու դէպքում վերոյչեալ փաստաթղթերից բացի ներկայացւում են նաեւ ՀՀ քաղաքացու եւ այլ պետութեան քաղաքացու անձնագրերի նոտարական կարգով վաւերացուած պատճէնները :

Այն դէպքում, երբ այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունած կամ ստացած անձի ՀՀ անձնագիրը կորած, դրծածուածութեան համար անպիտան (օրինակ՝ մաչուածութեան պատճառով) կամ ժամկէտանց է, ՀՀ անձնագիրը տուեալ դէպքում ենթակայ է փոխանակման կամ վաւերականութեան ժամկէտի երկարաձգման՝ համաձայն սահմանուած կարգի :

Լրացուցիչ հարցերի եւ պարզաբանումների համար խնդրում ենք զանգահարել Ֆրանսիայում ՀՀ Դեսպանութեան հիւպատոսական բաժին՝ երկուշաբթիից Ուրբաթ օրերին, ժամը 14ից 18ը

01· 42· 12· 98· 00
կամ
01· 42· 12· 98· 02

հեռախօսահամարներով :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻԻՆ
ՓԱՐԻԶ

Ս. ՅԱԿՈԲ – ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15
Տօնն Է Ս· Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի :

կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԲԱՂԻՇ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ

*
**

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ :

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԲԱՂԻՇ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ· Յովհաննէս Պէրպէրեանի :

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյ վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն առեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար :

Ժամը 12·30ին, կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ : Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ դիւանատունը :

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց :

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Բարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանդիստ՝ ժամը՝ 12ին :

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

► *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*

► *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Շ Ա Հ Ի Լ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին

հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐԲ· ՋԱՒՔԱՐԵԱՆ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի

Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եւ կեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանգիստ :

*
**

Ժամը 12·30էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աքրիոմի սրահին մէջ՝
– Ճաշ,
– Տեսերիզ,
– Գեղարուեստական բաժին,
– Վիճակահանութիւն :

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝
01· 47· 09· 23· 18
06· 34· 06· 51· 91·
կամ
01· 47· 09· 03· 79 (*ժամը 19էն յետոյ*)
Թիւերուն :
– Ծախքերու մասնակցութիւն –

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի «էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ողջացեալ ընկերուհիներուն յիշատակին տրուած հոգեճաշին առիթով. –

Պ· Վարդգէս Կոստիկեան 70 եւրօ, Տիկին Միրէյլ Ղազարեան 400, Պ· Վրէժ Նէտէլեան 100, Պ· Գրիգոր Ամիրեան 20, Պ· Բարգէն Մուրթաֆեան, Պ· Յակոբ Գարագաշեան, Տիկին Մայտա Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ժան եւ Իրէն Յակոբեան, Տիկին Շամիրամ Խաչիկեան, Պ· Յովհաննէս Պառաւեան, Պ· Պերնար Անանեան 50ական, Պ· Ակօ Փափազեան, Տիկին Լիւսի Նէտէլեան 100ական, Տիկին Էվըլին Զօրաբաբէլեան 30, Հայց· Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը, Պ· Տիգրան Շահամիրեան 50ական, Պ· Արա Գրիգորեան 25, Պ· Ժերար Մերճանեան, Տիկին Սեդա Թադեւոսեան 50ական, Տիկին Անահիտ Տէր Վարդանեան 80, Տիկին Հռիփսիմէ Թումասեան, Տիկին Մաֆալդեան 50ական, Տիկին Մարի Շահամիրեան 30, Պ· Ժան–Գլօտ Գուրամճեան 150, Տիկին Մարկրիթ Գուրամեան 100, Պ· Սիմոն Մ· Լ· Օհաննէսեան 50, Պ· Արթիւր Սարգիսեան 50 :

(Շար.)

□

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
● Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
ou
● Hripsimée au 01 39 87 08 73.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 12
MERCREDI
12 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.849 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.849

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՅՈՒՅՏ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը Դեկտ. 10 Թուականիր հաղորդագրութեամբ մը անգամ մը եւս ուշադրութեան կը յանձնէ Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան բանակցութիւններուն Դեկտ. 18ին նախատեսուած փուլը. այդ օրը Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարին ներկայութեան կը սպասուի որ պաշտօնապէս յայտարարի եւս բանալու որոշումը: Մինչ այդ, Եւրոպական խորհուրդը պէտք է այդ մասին եզրակացութեան յանգի Դեկտեմբեր 14ի նիստին:

Բանակցութեան նոր շրջանի մը բացումին հեռանկարը հակադրութիւն ստեղծած է Միութեան շրջանակին մէջ. մինչ Ֆրանսայի գլխաւորութեամբ կայ անդամակցութեան ընդդիմացողներու թիւը, Շուէտի համախոհ երկիրներ կողմնակից են:

Հայ Դատի յանձնախումբը դատելով որ Թուրքիա ամէն կարելին պիտի ընէ Եւրոպային առաւելագոյն առանձնաշնորհում ձեռք ձգելու համար, որպէսզի առաւել զարկ տայ իր տնտեսական եւ զինուորական հզօրութեան, կը հրաւիրէ Եւրոպայի երկիրներու քնակիչ հայութիւնը Դեկտեմբեր 14ի Պրիւսէլի ցոյցին մեծ թիւով մասնակցելու. ատիկա առիթ մը պիտի ըլլայ նոյն գանգուածին վերահաստատելու արդարութեան սկզբունքներուն իր փարոսը. սկզբունքներ, առանց որոնց Եւրոպան չի կրնար կառուցուիլ:

Դեկտեմբեր 11ին Ազգային ժողովի օրակարգին վրայ էր Եւրոպական խորհուրդի Դեկտեմբեր 14ի նիստին նախապատրաստական վիճարկում մը, Թուրքիոյ անդամակցութեան նիւթով:

Հ.Ց.Դ. առ այդ կոչ ուղղած էր նոյն ժողովին բոլոր խմբակցութիւններուն որ յստակ կեցուածք ունենան Ցեղասպանութեան ճանաչումի նախապայմանին մասին:

***

Հ.Ց.Դ.–Ի ԿՈՉԸ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Դեկտեմբեր 10 Թուականիր հաղորդագրութեամբ Հ.Ց.Դ. կը հետեւէր թէ հարցին մասին ընդվզեցնող էր յատկապէս Ֆրանսայի լռութիւնը երբ 2001 Յունուար 29ի օրէնքով, խորհրդարանական խմբակներու 2004 Դեկտեմբեր 16ի դիրքով, նախագահ Շիրաքի արտայայտութեամբ ու հանրային կարծիքով յստակօրէն պահանջուած էր որ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը կապուի այդ ճանաչումի պայմանին:

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔ՝ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐՈՍ

Մամուլի միջազգային հիմնարկը Հրանդ Տինքը արժանի նկատած է «Մամուլի ազատութեան համաչխարհային հերոս»ի կոչումին: Հաղորդագրութեամբ մը հրապարակուած որոշումին մասին կ'ըսուի թէ կոչումը Թուրքիոյ մէջ արտայայտութեան եւ մամուլի ազատութեան ճամբուն վրայ անոր նշանակալից ներդրումին ու խիզախութեան մատուցած յարգանքի արտայայտութիւն մըն է:

Հիմնարկին տնօրէնը Ե. Ֆրից կոչումին պատասխանը յանձնելով սպանուած լրագրողին կնոջ Ռ. Տինքի, ըսած է. «Հ. Տինքի սպանութիւնը Թուրքիան զրկեց իր ամէնէն խիզախ, ամէնէն անկախ մէկ ձայնէն. նոյն ատեն սարսափելի հարուած մը եղաւ երկրին մամուլի ազատութեան»:

2006ին նոյն կոչումին արժանի նկատուած էր ռուս լրագրողուհի Ա. Պոլիտկովսկայա:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

«ԱՐԵՒԻԿ»Ի ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

«Արեւիկ»ը Հայաստանի հանրային հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի մանկապատանեկան խումբն է. մասնակցած է «Մանկական Էօրովիզիոն 2007»ի մրցումին ու 17 երկիրներու մասնակիցներուն մէջ գրաւած Բ. տեղը: «Երազանք» երգով ձեռք ձգուած այս յաջողութեամբ խումբը մէկ մէկուով միայն ետ մնացած է Բելառուսի ներկայացուցիչէն որ մրցոյթին դաւինեկիր յայտարարուած է: «Արեւիկ»ի առաջին մասնակցութիւնն էր:

ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԹԵՄԻՍ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ

Երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 17ին իսկ Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Տաճարը սկսած էր լեցուիլ եւ քիչ ետք արդէն ծայրէ ծայր լեցուած էր եւ ճիշդ ժամուն, 17.30ին կը սկսէր Ֆրանսայի թեմին առաջնորդ՝ Նորվան Արք. Զաքարեանի գահակալութեան արարողութիւնը:

Ներկայ բազմութեան առաջին կարգերը գրաւած էին քոյր եկեղեցիներու կրօնաւորներ եւ աշխարհական Ֆրանսայի թէ հայ անձնաւորութիւններ: Կրօնաւորներու կարգին յիշենք Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ առաջնորդը՝ Գրիգոր Եպիսկոպոս Կապրոյեան, վեր. Միքայէլեան, Օրթոտոքս եպիսկոպոսներու ժողովին նախագահ դերպ. Խմայեակ Աւտամաքիս, Արմինիոս եպիսկ. Գարտամաքիս, պատուելիներ Գլօտ Պաթի, Ժիլ Տօտէ, հայր Ռ. Էսքիւտիէ, կանոնիկոս Ժագ Ֆուրնիէ, դերպ. Տօքուր, դերպ. Փ. Վալոն, Կապրիէլ արք. Տը Գոման, Գիւտ արք. Նազդաչեան, Գերմանահայոց առաջնորդը՝ Գարեգին արք. Պեքճեան, եւլն., եւլն.: Ներքին նախարարութիւնը կը ներկայացնէր, յանուն տիկին Մ. Ալիո–Մարիի, Կպաւիէ Փլնօ: Ներկայ էին Հայաստանի դեսպանը՝ Լ. Նալբանտեան եւ դեսպանատան կազմը, Ֆրանսայի քաղաքական դէմքեր, հայկական կազմակերպութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչներ:

Նախքան երեկոյեան ժամերգութիւնը Նորվան արք. քանի մը խօսք արտասանեց Ֆրանսերէն, սկիզբը իր շնորհակալութիւնները յայտնելով քոյր եկեղեցիներու կրօնաւորներուն եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններուն որոնք փութացած էին ներկայ գտնուիլ եւ ընդհանրապէս բոլոր ներկաներուն: Յայտնեց թէ իրեն համար այս օրը մեծ յուզումի եւ մեծ ուրախութեան օր է: Գարեգին Բ. կաթողիկոսն է որ հաստատած է Ֆրանսայի Հայոց թեմը եւ թերեւս հարց կը ծագի թէ ի՞նչ են այդ թեմի ստեղծման պատճառները եւ ի՞նչ է անոր օգտակարութիւնը: Նոր էջ մըն է որ կը բացուի Ֆրանսայի Հայոց կեանքին մէջ, թեմը թոյլ կու տայ բոլոր եկեղեցիներու մերձեցում, նոր կառոյց մըն է որ կը հաստատուի եւ ներկայացուցչական բնոյթ ալ կ'առնէ տեղւոյն իշխանութեանց առջեւ: Հուսկ, ապահովութիւն տուաւ որ գոհարերութեամբ պիտի ծառայէ իր նորպաշտօնին եւ կրկնեց իր խոր շնորհակալութիւնները:

Երեկոյեան ժամերգութեան ատարին Գերմանահայոց առաջնորդն էր՝ Գարեգին արք. Պեքճեան որ կատարեց ասայի յանձնումը (գաւազանի տուչութիւն), ապա խօսք առաւ հայերէն (հատուած առ հատուած ֆրանսերէնի կը թարգմանէր Սահակ Սուքիասեան): Գարեգին արք. յայտնեց թէ ուրախ է երկու պատճառներով. նախ որովհետեւ Նորվան արք.ը հինէն կը ճանչնայ եւ իր մտերիմ բարեկամն է, ապա ուրախ է որ ան ընտրուած է առաջնորդ եւ կարեւոր ընտրութիւն մըն է որ կատարուած է յանձին Նորվան արք.ի, ու լիակատար յաջողութիւն մաղթեց նորընտիր առաջնորդին:

Աւարտութենէն ետք, հաւաքուած բազմութիւնը առաջնորդուեցաւ Նուրհան Ֆրէնկեան սրահը ուր տեղի կ'ունենար հիւրասիրութիւն մը:

***

Ընդունելութեան ընթացքին խօսք առաւ Պ. Սուրէն Փանոսեան, Լիոնի շրջանէն, որ հինէն ծանօթ է Նորվան արք.ին: Ան նախ մաղթեց իր ուրախութիւնը որ Ֆրանսայի մէջ թեմ մը հաստատուած է, ապա մանրամասնօրէն տուաւ Նորվան արք.ի կենսագրականը՝ ծնած օրէն Պէյրութ 1940ին, ցայսօր (կենսագրականը հրատարակած ենք 2007 Յունիս 26ի մեր թիւով, ընտրութեան վաղորդայնին): Ապա, անդրադարձաւ ընտրութենէն ետք տարած աշխատանքներուն եւ վերջաւորութեան շնորհաւորեց Առաջնորդը յանուն թեմական խորհուրդին, թեմական պատգամաւորներու խորհուրդին, թեմի բոլոր եկեղեցիներուն, Ֆրանքեւհայկական կազմակերպութիւններուն, հուսկ Ֆրանսայի հայ գաղութին ու յաջողութեան վճռական մաղթանքները ըրաւ որպէսզի լաւագոյնս վարէ իր նոր պաշտօնը:

Խօսք առաւ նաեւ Հայաստանի դեսպանը՝ Լ. Նալբանտեան որ հայերէն եւ ֆրանսերէն հակիրճ կերպով իր շնորհակալութիւնները փոխանցեց Նորվան արքեպիսկոպոսին:

Յայտագիրը վերջ կը գտնէր Նորվան արք.ի հուսկ բանքով: Ան յայտնեց թէ մեծ պատիւ մը կը զգայ այս սրահին մէջ գտնուելով իր նոր պաշտօնին անցնելուն առթիւ ու շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Փանոսեանին, Պ. Լ. Նալբանտեանի, իրենց ջերմ արտայայտութիւններուն համար եւ նոյն առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ բոլոր կրօնական, մշակութային կամ քաղաքական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն որոնք ներկայ էին: Յիշեց որ կու գայ Ս. Իրէնէի քաղաքէն (Լիոն), եւ թէ՛ կարդինալ Պարպարէնի հետ եւ քոյր այլ եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն էքիւմէնիք խոր փոթճառութիւն մը ունի եւ վստահ է որ Փարիզի մէջ իր եկեղեցին պիտի շարունակէ նոյն ուղղութեամբ: «Անիթէն կ'օգտուիմ, ըսաւ Նորվան արք. իր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար Ֆրանսայի, որ զինք ընդունած է, Հայաստանեայց Եկեղեցին միշտ հաւատարիմ եւ երախտապարտ պիտի մնայ»:

Սկզբունքով, յայտագիրը Նորվան արքեպիսկոպոսի խօսքերով վերջ գտած էր, բայց անսպասելի կերպով ինքնաբերաբար խօսք առաւ Գիւտ արք. իր կարգին շնորհաւորելու համար նորընտիր առաջնորդը:

***

Հոս, թող թոյլ տրուի մեզի խորհրդածութիւն մը: Երկար տարի է Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին այսքան բազմութիւն չէր տեսած, յիշեցնելով տօնական օրերը, այն համոզումով թէ–բերս որ այս ալ տօնական օր է եւ քանի մը փոխուած է Դանիոյ թագաւորութեան մէջ: Վերջին անակնկալ եղյթը այն կասկածը արթնցուց թէ արդեօք քանի մը փոխուած չէ՞...:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՏԱՖԻ ժամանեց Փարիզ, Դեկտ. 10ին, բայց բանավէճերը չդադրեցան եւ դժգոհութիւններն ալ կը ծաւալին: Ճիշդ էր որ 10 միլիառ եւրոյի պայմանագրեր առորագրուած են, բայց հոդ ալ ոչ մէկ նորութիւն կայ քանի հաստատումն է խոստացուած ապսպրանքներուն եւ էլի–դէի ճաշին ալ աւելի գործի մարդիկ մասնակցած են քան քաղաքական դէմքեր: Նոյն օրը, Մարդկային իրաւանց ենթանախարարը՝ Ռամա Եաատ էլիզէ կանչուած էր Սարքոզիի դիտողութիւնները լսելու համար: Եթէ նոյնիսկ դէմ չէր այդ այցելութեան, վրդոված էր որ ան կը ժամանէ Մարդկային իրաւանց համաշխարհային օրը եւ չէր վարանած կրկնելու. – «զնդապետ Քատաֆի պէտք է գիտնայ որ մեր երկիրը ոտք սրբելիք գորգ մը չէ, որուն վրայ ղեկավար մը, ահաբեկիչ կամ ոչ, կրնայ իր մեղքերով արիւնոտած ոտքերը սրբել: Ֆրանսա պէտք չէ ընդունի մահացու այդ համբոյրը»: Կը թուի որ Սարքոզի այնքան ալ մտահոգ չէ Մարդկային իրաւանց հարցով եւ աւելի առեւտրական ներկայացուցչի վերածուած է, բայց այս ճիւղին մէջ ալ Էնպիւսներէն եւ զինուորական կազմածներէն զատ, պէտք է որ բերնայ 14 Ռաֆալ ալ տեղաւորել:

ՊՈՒՏԻՆԻ յաջորդը նշանակուած է Պուտինի կողմէ իսկ, Մարտի նախագահական ընտրութիւններուն համար: Հեռատեսիլէն է, որ Դեկտեմբեր 10ին Պուտինն, որու կողքին էին կրեմլինամէտ կուսակցական չորս ղեկավարներ եւ բոյն են–թական՝ Դիմիտրի Մէդվէդեւ, յայտնած

(Շար.ը Դ. էջ)

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄՈՒՏՔԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԿՈՉ՝ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ

Դոկտ. ՀԻԼՏԱ ԴԱԼՖԱՅԵԱՆ-ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Լուրը շատ նոր է։ Թերեւս չատեր դեռ չեն լսած։ Այդպարեւ, քանի մը օր առաջ հասնող հեռապատճէն մը կը տեղեկացնէր՝ «2008–09 ուսումնական տարուանիցդ հայ բանասիրութեան Ֆակուլտետում կը կատարուի ընդունելութիւն "արեւմտահայ լեզու" մասնագիտութեամբ։ Ուսուցումը վճարովի է եւ կը կազմի տարեկան 1100 ԱՄՆ տոլարին համարժէք դրամ»։ Կը տրուէր նաեւ բնակութեան ծախքերու գինը՝ քաղաքին մէջ վարձքով սենեակի կամ համալսարանի հանրակացարանին մէջ ապրելու պարագաներուն կապուած։

Հայաստանցիք, ցարդ, երբ հարցուէր թէ արեւմտահայերէն կ'ուսուցուի՞ համալսարանին մէջ, միշտ կը պատասխանէին. «այո, անշուշտ, ուսուցուում է»։ Կարծէք իրենց համար ալ նոյնքան անհասկնալի եւ անընդունելի կը թուէր, որքան մեզի՝ Սփիւռքահայերուս, որ արեւմտահայերէնն չուսուցուի Երեւանի պետական համալսարանին մէջ։ Իրականութիւնը քիչ մը տարբեր է սակայն։

Պետական համալսարանի բանասիրական բաժանմունքին մէջ, արեւելահայերէն լեզուի ու գրականութեան ուսումնասիրման նուիրուած 550է աւելի ժամերու կողքին, ցարդ ընդամէնը 30 ժամ մէյ մը յատկացուած էր արեւմտահայ քանի մը հեղինակներու գործերուն, հարեւանցի ծանօթութիւն մը տալով ուսանողներուն։ Իսկ արեւմտահայ լեզուի քերականութեան ուսուցում գոյութիւն չունէր, որովհետեւ այդքան քիչ ժամաքանակով կարելի չէ։ Այս պայմաններուն մէջ, արեւմտահայ հեղինակէ մը կարդացուած գրուածքը անմարսելի կը մնար՝ արեւմտահայ լեզուի ծանօթութեան պակասի, լեզուի դարձուածքներու նրբութիւններուն թափանցելու անկարելիութեան պատճառով։ Մինչդեռ հիմա, Բանասիրական Ֆաքիւլթէի մէջ արեւմտահայ լեզուի ուսումնասիրման նուիրուած առանձին «ամպիոն» պիտի հիմնուի, ինչ որ բոլորովին տարբեր է արեւելահայերէնի կողքին, 30 ժամով «մի քիչ էլ արեւմտահայերէնից գաղափար ունենալ»էն։ Այս լուրը բնական է, որ ուրախութեամբ լեցուցած է հայ լեզուի ներկայ վիճակով եւ մանաւանդ ապագայ կացութեամբ մտահոգուող Հայերու սիրտերը։

Սակայն ՀՀ Կրթութեան նախարարութեան եւ Երեւանի Պետ. համալսարանի Բանասիրական բաժանմունքի Գիտական խորհուրդին այս ձեռնարկի իրագործման առջեւ դժուարութիւն մը կայ դրուած, որ վճարումի հարցն է։ Գիտենք որ անկախութեան չրջանին, բոլոր համալսարանները վճարովի են դարձած եւ ուսման սակը տարեկան 1800էն 2000 տոլարի միջեւ կը տատանուի՝ ըստ համալսարանի եւ ըստ ընտրուած ճիւղի։ «Արեւմտահայ լեզու» մասնագիտութեան համար թէեւ կազմակերպիչները բարեացակամօրէն միջին սակ մը որոշած են, տարեկան 1100 տոլար, յստակ մենայն դէպս բանկարանի վարձքը եւ անուանդն ալ հաշուելով այս գումարը կրնայ եռապատկուիլ, ինչ որ զգալի խոչընդոտ մըն է։ Դժբախտաբար, հայերէնի մասնագիտութիւնը ուրիշ ճիւղերու նման չի խոստանար աշխատանքի բազմաթիւ հնարաւորութիւններ եւ ուսման աւարտին՝ բարեկեցիկ կեանք, որպէսզի չատեր վազեն ու արձանագրուին։ Այս նոյն պատճառով ալ բացարձակապէս անյուսալի է, որ հայաստանցի եւ մանաւանդ արցախցի ուսանողներ կարենան այսքան գումար հայթայթել եւ ապագան անորոշ ճիւղի մը արձանագրուելու, նոյնիսկ եթէ փափաքին։ Այսինքն, «արեւմտահայերէնի մասնագէտ»ի վկայականը խայծ մը չէ, որպէսզի սփիւռքահայ, հայաստանահայ կամ արցախահայ ուսանողներ արձանագրուին համալսարանի այս բաժանմունքին։

Սա կը նշանակէ, որ մեր բոլոր ճիգերը կրնան ի դերեւ ելլել։ Արդարեւ, թերեւս անհրաժեշտ է յիշեցնել եւ յիշեցնել, թէ Փարիզի Մաշտոց, Հայ լեզուի պաշտպանութեան միութիւնս եւ Երեւանի Խաչատուր Աբովեան մանկավարժական համալսարանի Սփիւռք գիտաուսումնական կեդրոնը (տնօրէնն՝ փրոֆ. դոկտ. Սուրէն Դանիէլեան), 2002 տարուընէ սկսեալ միասնաբար կազմակերպած ենք Արեւմտահայ գրական լեզուի ուսուցման փորձնական դասընթացքներ՝ Հայաստանի հանրակրթական դպրոցներուն համար արեւմտահայերէնի ուսուցիչներ պատրաստելով, Հայաստանի Կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութեան արտօնութեամբ եւ քաջալերանքով, որ բարձր գնահատած է մեր այս նախաձեռնութիւնը՝ Հայրենիք-Սփիւռք կապերու ամրապնդման առումով։ Արդարեւ, նման պատրաստութիւն ստացած ուսուցիչներ, համակողմանի եւ խորացուած ծանօթութիւն ունենալով երկու լեզուներու եւ երկու գրականութիւններու մասին, կրնան առաջին հերթին բարձրացնել Հայաստանեան դպրոցներու մէջ հայերէնի իւրացման մակարդակը աչքի կերտներու մօտ։ Կրնան նաեւ ղեկավարել Սփիւռք եւ ժամանակաւորապէս փարատել որոշ դպրոցներու ուսուցչական տագնապը (ներկայիս, շատ հայաստանցիներ հայերէնի ուսուցիչ կը դառնան արեւմուտք գաղթելով, առանց արեւմտահայերէնի մասին որեւէ պատրաստութիւն ունենալու, յաճախ արեւելահայերէն դասաւանդելով՝ արեւմտահայ աշակերտին, ինչ որ անընդունելի է)։ Այս կողմնորոշումով, Երեւանի Սփիւռք կեդրոնին մէջ վերապատրաստած ենք մօտ 400 ուսուցիչներ, որոնցմէ 35ը արդէն իսկ դասաւանդած են Հայաստանի եւ Արցախի հանրակրթական դպրոցներու 8րդ, 9րդ դասարաններուն մէջ արեւմտահայ լեզու (քերականութիւն) եւ գրականութիւն, շաբաթը չորս ժամ, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով աշակերտներու, տնօրէններու եւ ծնողներու մօտ։

Մեր ջանքերու արդիւնքը անգամ մը եւս փաստուեցաւ այս ամառ։ Արդարեւ, 2007 Սեպտեմբեր 4ին, փրոֆ. Սուրէն Դանիէլեանն ու ես հրաւիրուած էինք Ստեփանակերտ, Արցախի Կրթութեան նախարար Կամօ Ա.թայեանի կողմէ, մասնակցելու համար Ստեփանակերտի Աչոտ Ղուլեան դպրոցին մէջ կայանալիք արեւմտահայերէնի բաց դասաւանդութեան։ Երեւանի Սփիւռք կեդրոնին մէջ մեր նախորդ տարի վերապատրաստած ուսուցչուհիներէն տիկ. Անահիտ Մեսրոպեան, իր նախորդ տարուան աշակերտներու մէջ ցոյց տալ իր մէկ տարուան դասաւանդութեան արդիւնքը նախարարին, մեզի եւ Արցախի միւս դպրոցներու ուսուցիչ եւ տնօրէններուն։ Բաց դասաւանդութինը անցաւ շատ յաջող՝ Արցախի հեռատեսիլի ներկայութեան, որ տարբեր օրերու, երկու անգամ ցուցադրած է այս բաց դասաւանդութինը։

Մեր փորձը յաջողած ըլլալով եւ դրական ընդունելութիւն գտնելով պետական չրջանակներու մօտ, արդէն իսկ 2006 տարուան Օգոստոսին, Ծաղկաձորի մէջ կազմակերպուած կրթական համահայկական համագումարի ընթացքին, Հայաստանի Ազգային Ժողովի Գիտութեան, կրթութեան, մշակոյթի եւ երիտասարդութեան հարցերու մշտական յանձնաժողովի նախագահ տիկ. Հրանոյշ Յակոբեան յայտարարած էր, որ արեւմտահայերէն գրական լեզուի ուսուցումը շատ չուտով կիրարկուելու է Հայաստանի բոլոր հանրակրթական դպրոցներուն մէջ, որպէս պարտադիր առարկայ, իսկ Կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Լեւոն Մկրտչեանն ալ աւելցուցած էր, որ արեւմտահայերէն գրական լեզուն յառաջիկայ տարի պիտի. դասաւանդուի նաեւ Պետական համալսարանի Բանասիրական բաժանմունքի ուսանողութեան։ Իսկ այս տարի, 2007 Օգոստոսին, երբ կը դասաւանդէի Սփիւռքի զանազան երկիրներէն եկած հայերէնի ուսուցիչներուն, դասընթացքի վերջաւորութեան Սփիւռք Գիտաուսումնական կեդրոն եկաւ Կրթութեան նախարար, պրն. Լեւոն Մկրտչեան, որ զրոյց ունեցաւ ուսուցիչներուն հետ եւ այդ առթիւ իր անմիջական գործակից եւ Կրթութեան նախարարութեան Սփիւռքի բաժնի վարիչ Հրաչ Թադէոսեան յայտնեց, որ այս տարի կարելի պիտի դառնայ Բանասիրական Ֆաքիւլթէի մէջ արեւմտահայերէն ամպիոն բանալ։ Զարմանք յայտնեցի, որ այսքան կարեւոր լուր մը աւելի շուտ չեն հրապարակած մամուլով եւ կը բաւականանան այսպէս բերանացի կերպով յայտնելով։ Պատասխանեց, որ չուտով կը յայտարարեն մամուլով եւ բացումը կը կատարեն մեծ չուքով, միայն թէ ամէն մանրամասնութիւն դեռ չէ լուծուած։

Արդ, ներկայիս ալ ամպիոնի բացման հետ կապուած կարգադրելի հարցերը դեռ ամբողջովին չեն լուծուած։ Սակայն, դէպի գարուն, Համալսարանի Գիտական խորհուրդը, ամէն տարուան նման պիտի հրապարակէ բանասիրական Ֆաքիւլթէի բոլոր բաժանմունքներու մասնագիտական ուղղութիւնները, ուսուցուող նիւթերու անունները, ընդունելութեան պայմանները, վճարումներու սակը, դասաւանդուղ նիւթերու օրերը, ժամերը։ Այդ, այդ ցանկի վրայ այս տարի պիտի նչուին նաեւ մանրամասն տեղեկութիւնները՝ «արեւմտահայ լեզու» մասնագիտութեան մասին, որ նոր կը հաստատուի։ Սակայն, նկատի առնելով որ արեւմտեան երկիրներու մէջ ապրող Սփիւռքահայերը, արեւմտեան սովորութեամբ մէկ տարի առաջուընէ կ'որոշեն թէ յաջորդ տարի ո՞ր համալսարանը պիտի յաճախեն, առանց սպասելու համալսարանի Գիտական խորհուրդի այս պաշտօնական հրապարակումին, յիշեալ յայտարարութիւնը մամուլով կատարած են արդէն, սփիւռքահայ ուսանողներու քայլերը դէպի Հայաստան ուղղելու նպատակով։

Այս բոլոր ջանքերը Հայաստանի եւ Արցախի դպրոցներուն մէջ արեւմտահայերէնը տարածելու նպատակով են բնականաբար, քանի որ այսօրուան աշակերտներուն մէջ կրնայ ըլլալ մէկը, որ վաղը Հայաստանի կամ Արցախի համալսարանի արեւմտահայերէնի մասնագէտները։ Արդ, «մասնագէտ»ի վկայականը անհրաժեշտ պիտի ստանան Պետական համալսարանի Բանասիրականի բաժանմունքէն, որուն մուտքը անհրաժեշտ է դիւրացնել՝ սփիւռքահայ միջոցներով եւ չդրդուիլ, որ «արեւմտահայերէնի բաժանմունք»ը մեռած ծնի։

ԿՈՉ՝ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ

Կը խորհիմ, որ վճարումի դրժարութիւնը կարելի է մէկտեղն վերցնել «Արեւմտահայ լեզուի կրթաթոշակ» հաստատելով, որմէ օգտուին թէ՛ սփիւռքահայ եւ թէ հայաստանահայ եւ արցախահայ ուսանողներ։ Մեր մեծ կազմակերպութիւնները, կրթական եւ մշակութային հաստատութիւնները, ինչպէս՝ Կիւլպէնկեան հիմնարկը, Բարեգործական ընդհանուր միութիւնը, Հայ օգնութեան միութինը, Համազգայինը, «Հայաստան» Համահայկական հիմնադրամը եւ դեռ բազմաթիւ այլ միութիւններ, եկեղեցիներ ու անհատներ կրնան «Արեւմտահայ լեզուի կրթաթոշակ» հաստատել եւ իրենց յարմար դատած քանակով աշակերտներու հոգը ստանձնել, ապահովելու համար արեւմտահայերէնի ապագան։ Ի վերջոյ, պէտք է հասկնանք ազգովին, որ ստեղծուած է մեծ հնարաւորութիւն մը, փրկելու համար արեւմտահայ մեր աքանչելի լեզուն։ Պէտք է գիտակցինք, որ մենք մեր միջոցներով ի վիճակի չենք Սփիւռքի մէջ պահպանելու հայերէն խօսակցական լեզուն անգամ, ալ ուր կը մնայ մասնագէտ պատրաստելու, հայագէտ պատրաստելու հարցը։ Անիրականանալի երազներով օրօրելու փոխարէն, խելացութիւն է առանց ժամանակ կորսնցնելու արեւմտահայերէնի կրթաթոշակ հաստատել եւ ԵՊՀ բանասիրականի արեւմտահայերէնի բաժանմունքին համար աչակերտ ճարել։ Աւոր համար բաւական է, որ իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն կրթաթոշակի յատկացման պայմաններու մասին մամուլով կատարած իր տարեկան յայտարարութեան մէջ յատակ կերպով նչէ թէ «արեւմտահայերէնի մասնագիտութեան համար» յատուկ կրթաթոշակ կը յատկացնէ։

Արեւմտահայ հարուստ եւ քանչելի լեզուն, որ 1915էն այս կողմ որքա՜ն մնացած է, չվայելելով որեւէ պետական օգնութիւն եւ ըտիպուած է իր գոյութիւնը քարացած պահպանելու ինքն իր միջոցներով, գերմարդկային ճիգերով, այս կերպով զարգացման մեծ հնարաւորութիւն կը ստանայ, եթէ դիտնանք օգտուիլ անկէ։ Արեւմտահայերէնի մասնագիտութեան հաստատումը նոր զարկ կու տայ եւ թթան կը հանդիսանայ թէ՛ արեւմտահայերէնի եւ թէ արեւելահայերէնի զարգացման։ 1850էն սկսեալ մաքրուած, կոկուած, բիւրեղացած, ճկուն եւ հարուստ արեւմտահայ աշխարհաբարով յայտ տեսած սքանչելի գրականութինը կարելի կ'ըլլայ ծանօթացնել Հայաստանի թէ Սփիւռքի ուսանողներուն, որոնք մասնագիտանալով, կարելիութինը կ'ունենան լեզուական, ոճական, մտածական նոր երակներ, նոր գանձեր յայտնաբերելու անոր մէջ։ Որովհետեւ, հայ ժողովուրդի ստեղծած ազգային գրական ժառանգութինը չի սահմանափակուիր միայն արեւելահայ գրականութեամբ, այլ նոր միւս կէսը արեւմտահայ լեզուով ստեղծուած գրականութինն է, որ կը լրացնէ զայն։ Երկուքը միասնաբար մեր ազգային գրական ժառանգութինը կը ներկայացնեն

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻԱՋԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԳՏՆԵՐ

Ֆրանսայի նախագահը իր ընտրապայքարի օրերէն չրջանառութեան դրաւ Միջերկրականեան միութեան մը գաղափարը: Ան համագործակցութեան ընդարձակ դաշտ մը եւ հասարակաց չուկայ մը պիտի ըլլար այդ ծովը եզերող երկիրներուն համար: Վերջերս յատուկ պատուիրակ մըն ալ միջերկրականեան երկիրները այցելեց, ծրագրին չուրջ կեցուածքներ չօշափելու համար: Այդ չրջանակին ամէնէն խնդրայարոյցները կը հանդիսանան Թուրքիան եւ Ալժերիան: Առաջինը կարականապէս մերժեց եւրոպական միութեան անդամակցութիւնը միջերկրականեանով փոխարինել, չեչտելով թէ նպատակն է ամբողջական մէկ անդամը դառնալ եւրոպական միութեան: Իսկ Ալժերիա դոհացաւ վերապահութիւններ յայտնելով:

Ծրագիրը մեկնած էր հինգնոց երկու խումբ կազմելու գաղափարէն. Սպանիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Մալթա եւ Փորթուկալ եւրոպական թեւը պիտի կազմէին, Ալժերիա, Մարոք, Լիբիա, Թունուզ, Մաւրիտանիա՝ ափրիկեանը: Պիտի աւելնային Յունաստանն ու Եգիպտոսը:

Թունուզեան եւ մարոքեան կառավարութիւնները նեցուկ եղան ծրագրին. մինչ Ալժերիա յայտնեց թէ կը սպասէ յաւելեալ տեղեկութիւններու: Եգիպտոս եւ Յորդանան վերապահ գոհունակութիւն յայտնեցին իսկ Փարիզ սկսաւ մտածել որ միջին արեւելեան արաբական այլ երկիրներ ալ կրնան անոնց օրինակին հետեւիլ:

Գերմանիոյ վարչապետը Ա. Մերքէլ չեչտեց թէ Եւրոպայի արեւելեան եւ կարելի չէ այդ հարստութեան մէկ մասով միայն սահմանափակուիլ: Արդ, անհրաժեշտ է կարելիութիւն ընծայել մեր նոր սերունդին ծանօթանալու եւ տէր կանգնելու մեր ազգային գրական ժառանգութեան վտանգուած մասին: Զմոռնալ նաեւ, որ արեւմտահայ գրականութեան էջերէն արեւմտահայ ժողովուրդի գարաւոր պատմութիւնն է որ կ'արտացոլայ: Արեւմտահայ ժողովուրդի կենսագրութիւնն է այդ պատմութիւնը, որուն տառապանքով, մաքառումով եւ արիւնով գրուած էջերուն պիտի ծանօթանան արեւմտահայերէնի մասնագիտութեան թեկնածու ուսանողները: Նաեւ սփիւռքահայ ժողովուրդի հոգեբանութիւնը եւ լեզուամտածողութիւնն է որ թաքնուած է այն տեղ, զոր բացայայտելու կարելիութիւնը պիտի ունենան Հայաստան-Սփիւռք կապերու ամրացման տեսակէտով: Այդ ծանօթացման չնորհիւ է որ երկու ժողովուրդներու մերձեցումը, փոխադարձ համակրութիւնը կարելի կը դառնայ: Նաեւ, սփիւռքահայ ժողովուրդի մտաւոր ալիքին հանդէպ յարգանքի առաջին արտայայտութիւն մըն է Հայաստանի իշխանութիւններուն արձագանգը Մտահայերէնի հանդէպ այս կեցուածքը, որ կը նշանակէ, թէ կը մօտենանք «Մէկ ազգ, մէկ մշակոյթ» նշանաբանին: Եւ ասիկա, որքան հոգեբանական, նոյնքան եւ քաղաքական նշանակութիւն ունի, աչքառնելի ցոյց տալով որ մէկ է Հայութիւնն եւ Հայաստանի պետութիւնը իր հովանաւորութեան տակ կ'առնէ արեւմտահայ լեզուն:

Այս որոշումը ուրախութեամբ եւ յոյսով կը լեցնէ Սփիւռքահայերուս սիրտերը: Անհրաժեշտ է, որ գործակցինք Հայաստանի Կրթութեան նախարարութեան՝ կրթաթոշակ հաստատելով եւ մասնագէտներու պատրաստութեամբ փրկելով մեր լեզուն եւ սփիւռքահայու մեր ինքնութիւնը:

Հ. Գ.-Փ.

Փարիզ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԼԼԷՍԻ ՄԷՋ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Կլենտէյլի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Նոյ. 27ին, տեղի ունեցած է Խրիմեան Հայրիկին նուիրուած հանդիսութիւն մը, կազմակերպուած գօտիին որքան ծաւալուն աշխատանքի կը կարօտի տակաւին ու այդ չրջանակը հաւանօրէն պիտի չընդունի որ չանքերը այլ կողմ ուղղուին. մանաւանդ երբ այլ կողմը յաչողութեան բաւական անորոշ հեռանկարներով է:

Հետաքրքրական էր Պելժիոյ եւ Հոլանտայի կեցուածքը. այդ երկու երկիրները Միջերկրականի վրայ ափ չունենալով հանդերձ, չեչտեցին թէ ուղղակի առընչութիւն կը զգան ծրագրին հետ, Մարսէյլի երկիրներէն, Իտալիայէն, Թուրքիայէն ունեցած իրենց մեծ թիւով բնակիչներուն պատճառով: Ծրագիրը դրական ընդունելութիւն գտած է Շուէտի, Հոլանտայի, Պելժիոյ կողմէ:

Սպանիոյ, Իտալիոյ վերապահութիւնը բաւական անսպասելի կը նկատուի. անոնց վախը այն է որ Սարքոզի միջերկրականեան խաղաքարտը կը չահարկէ, չրջանային առաջնորդութեան ձգտելով: Հոմ սկզբունքին գոհունակութիւն յայտնելով հանդերձ, հասկցուցած է որ չատ ուրախ չէ այդ ձգտումին մէջ փարիզը առանձին ձգելէ: Իսկ Սպանիոյ իշխանութիւնները որոշ մտահոգութիւն ունին, մաղրէպեան չուկաներուն տիրելու Ֆրանսական նպատակ նչմարելով:

ՔԱՂՀԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴԻՊԻ ՍՓԻՒՌՔ ՔԱՅԼԱՐՇԱՒԻ ՏԱՐԻՆԵՐ

հրատարակութիւն
« Սփիւռք »
գիտաուսումնական կեդրոնի

Երեւան 2007

ԱՃՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՊԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՃՈՋԷՖ ՄԱԼԼՈՐՏ ՈՒԻԼԻԵՄ ԹԸՐՆԸՐ

Երբ Քամուչինին ու Թըրնըրը նորից եկան այստեղ, ցուցահանդէսն արդէն փակուելու վրայ էր, ոչ ոք չկար:

Թըրնըրը երկար չկանգնեց Այվազովսկու «Փոթորիկ» եւ «Քաոս» նկարների առջեւ: Նրա ամբողջ ուշադրութիւնը կը լանար էր «Նէապոլիտանական գիշերը»: Եւ մոռացաւ Քամուչինին, որը նրան եռանդագին պատմում էր Այվազովսկու մասին, մոռացաւ նոյնիսկ, թէ որտեղ է գտնւում: Թըրնըրին լաւ ծանօթ էր Իտալիան, նրա ամէն մի անկիւնը: Այվազովսկու նկարում պատկերուած էր Նէապոլի ծովածոցը լուսնեակ գիշերին: Տաղտկացրեց նկարիչը բազմիցս եղել էր այնտեղ եւ տեսել նոյնպիսի գիշերային երկինք ու խաղաղ ծով եւ նոյնպիսի կայծկլտուն լուսնի արահետ, որ արծաթին էր տալիս ծովածոցի խորհրդաւոր հարթութեան վրայ:

Թւաց, թէ ժամանակը յետ է գնացել: Ցիշեց, ինչպէս տարիներ առաջ, երբ առաջին անգամ եկաւ Նէապոլ, իրիկնադէմ էր, եւ լուսինը նոյնպիսի չողերով էր պատել ծովն ու Վեզուվը:

Թըրնըրը սկսեց բծախնդրօրէն որոնել, թէ որտեղ կարող էր թեղացած լինել նըկարիչը. գուցէ ջրի մեղմ ծփանքի պատկերմա՞ն մէջ, որ այն ժամանակ, լուսնի լոյսի տակ, նրան հրոյ կայծլտուն դաշտ էր թուացել: Ոչ, նկարիչն ամէն ինչը նկատել եւ տեսածը յանձնել էր կտաւին: Քամուչինիի բարձր ծիծաղը՝ լուսամուտի առջեւից, որտեղ կանգնած դիտում էր ներքեւից անցնող կարնավալային տողանցը, սթափեցրեց Թըրնըրին: Նա չուռ եկաւ Քամուչինիին եւ, Այվազովսկու նկարը մատնացոյց անելով ասաց.

– Դեռ ոչ ոք խաղաղ ջրի մակերեսն այսպէս չի պատկերել: Այս մեծ նկարչի ստեղծագործութիւնն ինձ իրականութիւն թուաց: – Եւ մի փոքր մտածելով աւելացրեց, – սինիոր Քամուչինի, ես ինձ երջանիկ կը զգայի, եթէ հանդիպէի այդ հանճարեղ պատանու հետ:

– Ես գիտեմ, թէ որտեղ է ապրում նա, հէնց հիմա էլ կարող ենք ուղեւորուել նրա մօտ: Բայց, աւելի լաւ չի՞ լինի եթէ երեկոյեան պնակ կարնավալի: Առաւօտեան ես տեսայ իմ բարեկամ սինիոր Նիկոլօ Գոգոլին՝ այդ յայտնի ռուս գրողին, եւ նա ինձ ասաց, որ Այվազովսկու եւ մեւս ընկերների հետ այսօր մասնակցելու են կարնավալին: Նոյնիսկ ասաց, թէ որտեղ կարող եմ գտնել իրենց:

Քամուչինին չատ էր ուզում համբաւաւոր անգլիացի նկարչին ցոյց տալ կարնավալը, որը իւրաքանչիւր հոմէացու պարծանքն էր. ի վերջոյ նրան յաղողուեց համոզել մարդախոյս Թըրնըրին, այնքան, որ մեծ էր նրա ցանկութիւնը տեսնելու ռուս նկարչին, որն այդպէս զարմացրել էր իրեն իր տաղանդով:

Ամբողջ Հռոմը թափուել էր Գորսօ հրապարակն ու կից փողոցները: Իրիկնային աղջամուղջը արագօրէն տեղի էր տալիս գիշերուայ խաւարին: Ամէն մարդ վառեց կարնավալային լապտերիկը:

Գոգոլը սիրում էր այս օրերին խառնուել հոմէացիների ազմկոտ խմբերին: Ուրախ պարերը, սրամիտ կատակներն ու դիմակաւորուած մարդկանց երթը նրան յիշեցնում էին հարազատ Մալոռուսիան, նրա երաժշտասէր, ուրախ ժողովրդին: Գոգոլի՝ ժողովրդական տօնախմբութիւնների հանդէպ ունեցած այս սէրն ու համակրանքը անկեղծօրէն բաժանում էին նրա երիտասարդ բարեկամները՝ Շաեր-Բերզն ու Այվազովսկին: Այսօր նրանց էր միացել նաեւ Վէքին, որը վերջերս համարեա երբեք չէր բաժանւում Այվազովսկուց:

Այվազովսկին ու Վէքին սպանացու չորեր էին հագել, իսկ Գոգոլն ու Շաեր-Բերզը ուկրանացի պատանիներ էին՝ կապոյտ լայն չալվարներով ու ասեղնագործած սպիտակ վերնաշապիկներով, ուսքերին՝ երկարաճիտ կարմիր կօշիկներ, գլուխներին էլ գառան մորթուց կարած բարձր փափախներ: Քամուչինին, Թըրնըրի հետ միասին ճանապարհ ճեղքելով երդ ու պարով տարուած ամբոխի միջով, Գոգոլին եւ նրա ուղեկիցներին տեսաւ այն ժամանակ, երբ սրանք իտալական սովորութեան համաձայն ալիւր չաղ տրուած դիմակները հանելով, քըրտընած դէմքերով ողջունում էին նրանց:

Քամուչինին Թըրնըրին ցոյց տուեց Այվազովսկուն, բայց այդ բոպէին մի մեծ սայլ եկաւ փակեց նրանց առջեւն ու մի խումբ դիմակաւորուած կանայք ուրախ քչքչալով սկսեցին բոլորի վրայ աւելուր տեղալ: Իսկ երբ սայլը չարժուեց, Այվազովսկին եւ նրա ընկերներն այլեւս չկային: Ամբողջ մի ժամ ապարդիւն որոնումներից յետոյ Թըրնըրը հրաժեշտ տուեց Քամուչինիին, պայմանաւորուելով հանդիպել յաջորդ առաւօտեան:

Համարեա լուսացել էր, երբ Այվազովսկին վերադարձաւ տուն: Բայց ժամ մը եօթին նա արդէն ոտի վրայ էր եւ ուրախ ու անհամբեր անցաւ գործի:

Սինիորա Թերեզան, որի տանը նկարիչը սենեակ էր վարձակալում, լսելով նրա տնաճաչներն արուեստանոցում, միայն օրօրեց գլուխն ու ափերն աղօթանքով միացրեց իրար:

Երբ Թըրնըրն ու Քամուչինին ներս մտան, նրան այդ դիրքում էլ գտան: Սինիորա Թերեզան առաջին անգամը չէ, որ տեսնում էր իտալացի համբաւաւոր մաէսթրոյին եւ միշտ պատշաճ յարգանքով էր դիմաւորել նրան: Բայց այս անգամ նա ձեռքերը թափ տուեց եւ իր ամբողջ դիրուկ կերպարանքով փորձեց փակել տարաժամ հիւրերի ճանապարհը, այնպէս, որ սրանք ակամայ յետ քաշուեցին:

– Սինիոր Քամուչինի, – սկսեց արդարանալ նա, – դուք գիտէք, թէ ինչպիսի ուրախութեամբ եմ միշտ դիմաւորում ձեզ, բայց... առաւօտեան ժամերը սըրբազան ժամանակ են սինիոր Այվազովսկու համար... Նա աշխատում է եւ ոչ ոքի չի ընդունում: Ներող եղէք...

Սինիորա Թերեզային արդէն թւում էր, թէ տարել է անհրաժեշտ յաղթանակը, բայց Քամուչինին չկորցրեց իրեն եւ արագօրէն վրայ բերեց.

– Սինիորա, մաէսթրօ Այվազովսկուն չնորհ է բերել անգլիացի մեծ նկարիչ, Թագաւորական Ակադեմիայի անդամ սըր Ժոզէֆ Մալլորտ Ուիլիամ Թըրնըրը:

(Շար. 125)

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN,**
réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL
DE DESSINS ANIMES
ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian,
Robert Sahakiantz, A. Vatian
et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN
P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՋԻՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES
PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16
DECEMBRE
de 10h à 18h

Յուցահանդէս–
Հայերէն
եւ Ֆրանսերէն
գիրքերու
վաճառք

Exposition —
Vente de livres
en arménien
et en français

Մի մոռնաք կապանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

(Շար. Ա· էջէն)

է իր նախընտրութիւնը: Պուտին չէ՛տած է որ Մէդվէդեւը կը ճանչնայ 17 տարի է, այդ տարիներու երկայնքին միասին աշխատած են: Ներկայիս ան առաջին փոխվարչապետն է:

ԵԳԷԱԿԱՆի մէջ, փոթորիկի հետեւանքով ձկնորսական նաւ մը ընկղմած է, ճամբորդներէն 44ին մահուան պատճառ ըլլալով: 70–80 ճամբորդները Սոմալիցի, Իրաքցի եւ Պաղեստինցիներ եղած են, նաւ մտած Իմմիրի մէկ ծովեզերքէն, ապօրինի կերպով Յունաստան անցնելու նպատակով:

«ԶՈԼԻ ՏԱՊԱՆ»ին վեց Ֆրանսացիները որոնք Զատի մայրաքաղաքը կը մնան, հաւանաբար կը դատուին ոճրային ատեանին առջեւ, ամսուան մը ընթացքին: Զատի դատաւորը մերժած է Ֆրանսացիներուն փաստաբաններուն դիմումը՝ դէպքերը յանցանք նկատել եւ ոչ ոճիր: Անպարտ հռչակուեցան այն երեք լրագրողները, որոնք արդէն Ֆրանսա վերադարձած էին:

ԼԻԲԱՆԱՆի նախագահական ընտրութիւնը ուղերկրդ անգամ ըլլալով յետաձգուեցաւ Դեկտեմբեր 10ին· կրկին որեւէ համաձայնութիւն կարելի չէր եղած գոյացնել:

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne
de la Jeunesse et de la Culture
de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
MAJC
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս· Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԲՀՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ

*
**

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԲՀՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ· Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն առեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12·30ին, կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները որոնք յաջողեալ ընկերուհիներուն յիշատակին տըրուած հոգեճաշին առիթով·–

Տիկին Ֆիլի Ալթունեան 30 եւրօ, Տիկին Ժանին Պարսամեան 20, Պ· Ժագ Պասմաճեան 100, Պ· Օննիկ Ադաչեան 50, Տիկին Մարի Ժ· Խաչատուրեան 50, Պ· Յակոբ Գուլումճեան 60, Պ· Ռիչար Անանեան, Տիկին Լիւսի Զապունեան 50ական, Տիկին Աղաւնի Առաքելեան 200, Պ· Ժագ Գարափընար 30, Պ· Տիգրան Զերչեան 40, Տիկին Տընիզ Քոճարիքեան 30, Տիկին Մարկրիթ Կէլօ 30, Պ· Րաֆֆի Ադաչեան, Տիկին Մելինէ Սայրիմ, Տիկին Սեդա Ադաչեան 50ական, Ոմն 20, Տիկին Մարկրիթ Բարխեան 30, Պ· Ժան Զիլինկիրեան 50, Պ· Ժագ Մանուկեան 200, Տիկին Սեդա Ուսթուլիկեան 350, Պ· Ս· Ճոմնանեան, Տիկին Անի Առաքելեան, Տիկին Վերժին Ուզունեան 30ական, Տիկին Լուիզ Պէրպէրեան 50, Տիկին Սեդա Մուրատեան 25, Տիկին Խուհի Գառնիկեան, Պ· Սարգիս Մուրատեան 20ական, Տիկին Վերոնիք Գուլումճեան 30, Պ· Սարգիս Պարպարեան 20, Տիկին Մելինէ Ղազարեան 40, Պ· Էտ· եւ Ս· Մատիկեան 100, Պ· Կարապետ Փափազեան 30, Օրօր· Անոյշ եւ Յովիկ Մատիկեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէրեան 30, Տիկին Գաթրին Ռէֆ 100, Պ· Ալպէր Լամպէրսքի 50:

(Վերջ)

□

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h**
Place de l'Hôtel de Ville,
à Asnières.
Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

50ème ANNIVERSAIRE
de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville
1957 — 2007

— **10h :** Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30 : Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou **06. 34. 06. 51. 91**
— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL
POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle,
novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire**
l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ·Մ·Ը·Մ·–ԻՐԱՆՍ–ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Յունուար 12ին:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 13
JEUDI
13 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵԱՒԱՐԵՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-83 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·850 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·850

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ԵՐԿԹՕՍՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՃԵՌՆԱՐԿ

Պոլսոյ մէջ Նոյեմբեր 29 – Դեկտ· 2, Թուրքիայէն չորս, Հայաստանէն վեց երիտասարդի մասնակցութեամբ «Հայեւթուրք երկխօսութեան ընդլայնում»ի աշխատանքային օրեր տեղի ունեցած են. ձեռնարկը կազմակերպած են Ֆրիտրիխ Նաուման հիմնարկէն Հարաւային Կովկասի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները: Մասնակիցներուն ըսուած է թէ իրենց խօսակիցը լաւագոյնս հասկնալու համար իրենք զիրենք անոնց տեղը դնեն եւ այդպէս ճեռք առնուին հարցերը: Օրակարգի նիւթեր եղած են Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումին ուղղուած Ափիւռքի եւ Հայաստանի ջանքերը, Հայաստանի հողային պահանջը, Ղարաբաղի հարցը, Թուրքիոյ մերժողական կեցուածքը, Ղարաբաղի հարցին Թուրքիոյ մասնակցութիւնը, եւլն·:

Աշխատանքային օրերու մասնակիցները առաջարկած են որ Հայաստանի ու Թուրքիոյ համալսարաններուն միջեւ յօդուածներու մրցում մը կազմակերպուի, լաւագոյն նկատուածները երկու երկիրներուն մէջ հինգական օրուան արձակուրդներ անցընեն. երկրորդ առաջարկ մը կը վերաբերի միասնաբար հիմնելի համացանցի կայքէջի մը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Ռ. ԶԱՐԱՓԸԼՈՒ ԿՐԿԻՆ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ

Մանօթ հրապարակագիր եւ հրատարակիչ Ռ· Զարաքօլու կրկին ամբաստանուած է պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածով՝ Թրքական ինքնութեան անարգումով: Ան կը նկատուի մէկը որ «վարկաբեկած եւ ծիծաղելի վիճակի մատնած է հանրապետութիւնը» եւ «անարգած Աթաթիւրքի յիշատակը»: Կրնայ մինչեւ 7 տարուան բանտարկութեան դատապարտուիլ: Այս ամբաստանութիւններուն հիմ ծառայած են անոր հրատարակած երկու հատորները, Հայկական ցեղասպանութեան նիւթով: Առաջինը իմմիրցի կարապետ Խաչերեանի յուշերն են (Տ· Սահակեան), երկրորդը՝ «Իրականութիւնը պիտի փրկէ մեզ»ը (Ճ· Ճերճեան): Անոնց Թարգմանիչն ալ, Աթիլլա Թուրկան, նոյնպէս ամբաստանուած է ու կը նայ նման պատիժ մը կրել:

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը Դեկտեմբեր 11 Թուակիր հաղորդագրութեամբ մը ուշադրութիւն հրաւիրած է Զարաքօլուի ամբաստանութեան վրայ, չեչտելով թէ Թուրքիոյ մէջ որքա՛ն ակներեւ է արտայայտութեան ազատութեան կաշկանդումը եւ Հայկական Հարցին հաշտարար մօտեցումի մը բացակայութիւնը:

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ՀԱՐՑԸ ԵՒ «ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ»Ը

Հայաստանի անկախութեան աւելի քան մէկուկէս տասնամեակը լիուլի բաւարար է հասկնալու որ իշխանութեան դիրքերէ – քաղաքական, մշակութային, մտաւորական – ոչինչ կարելի է յուսալ ուղղագրութեան վերադարձին ուղղութեամբ: Այնքա՛ն օտար, հեռաւոր կրցած մնալ այդ դիրքերու տէրերը կենսական այս հարցին, որ փաւտ տալ պէտք էր երբ գոնէ դադրէին ոգի ի բռին խանգարելէ եւ խնդիրը մնար բնականոն ընթացքի մէջ:

2007 թուականի վերջին ամիսները ցուցնող այս պայքարին մէջ պախարակելի ու ամօթալի պարտութեան հանգրուան մը արձանագրեցին. նոյն ատեն անձնատուութեան ամէնէն անսպասելի դրուագ մը: Ատոնց պատասխանատուութիւնը կը վերաբերի երեք դարէ ի վեր մեր մշակոյթին, պատմութեան միջնադերդ նկատուած Մխիթարեան Միաբանութեան· իր անցեալով ու աւանդութեան շարունակութեան յոյսը պահպանած ներկայով այդ հիմնարկութիւնը կարեւոր կռուան մըն էր ուղղագրութեան պայքարին: Յղումի գերագոյն կէտն էր ան ու անսխալական իրաւարարը՝ ամէն տարակոյսներու, վերապահութիւններու, տկարութիւններու դէմ:

Գեղատիպ պլպոմ մը որ կու գայ երեւանէն, կը յայտարարէ արար աշխարհին թէ այդ բերդը իսկած է: Այլեւս ոչ ոք պիտի կրնայ որպէս ուղղագրութեան տէր, կռուան, ծառայ, այդ հասցէն ցոյց տալ վարանողին, տատամսողին: Բերդը իսկած է սովետական գրելաձեւի ճահիճին մէջ ուր «Մխիթարեան միաբանութեան» թեւատ խրտուիլակ մը կը տապլտկի: Ալպոմը այդ «միաբանութեան հավաքածուից» իտալացի նկարիչներու Հայոց պատմութեան դէմքերու, դրուագներու ճիւթով գծանկարներ կը խմբէ· գործեր որոնք ի մի հաւաքուած են «Հայ իտալական բարեկամութեան օրեր»ու առթիւ: Հրատարակուած է 2006ին, կամ 2007ին, բանի որ երկու թուականներն ալ կան հոն·

Անշուշտ, անմիջապէս պիտի ըսուի որ հրատարակութիւնը եղած է «միաբանութեան» եւ Հայաստանի Հանրապետութեան Արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ: Ուստի գործածուած է «պետական» գրելաձեւը: Բայց – երբէ՞ք ի վեր «պետական» այդ մակնիշը Սփիւռքին, մանաւա՛նդ Մխիթարի ժառանգութեան նման աներեր նկատուած միջնաբերդի մը մեղսակցութեան գրաւական է: Սովետական տիրապետութեան տարիներն իսկ չէին յաջողած նկել ու ենթարկել մեր արժէքներուն գիտակից պահապանները: Այսօր, անկախութեան օրո՞վ Մխիթարր նման մեղսակցութեան պիտի մղուէր սովետական աւելցուքի մը աւերին:

Կրնայ հազար արդարացում ճարուիլ կատարուածին· «պետական»ին հետ վճարողի, գործածութեան կալուածի նախատեսումներու, կամ այլ ազդակներու պարընչութիւններ սեղան բերուիլ: Բայց ոչինչ պիտի կրնայ լռեցնել ծափն ու ծիծաղը այն դէպերուն որոնք պարբոնած են «Մխիթարյան միաբանութեան» խրտուիլակին շուրջ···

Թ· ԱՐՓԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալժիրի սրտին վրայ երկու յաջորդական ոճրափորձեր գործուած են Դեկտեմբեր 11ին եւ որոնց տէր եղած է ալ-Քաիտայի մաղրէպեան ճիւղը: Մեռելներու թիւը անորոշ է, քանի իշխանութիւններուն համաձայն 26 մեռեալ կայ, բայց ըստ հիւանդանոցներուն եւ այլ աղբիւրներու՝ մեռեալներու թիւը 72 է, թերեւս աւելի: Արարքը պատահած է Պէն-Ազնունի թաղամասը: Առաջին ոճրափորձը տեղի ունեցած է Սահմանադրական խորհուրդի եւ Գերագոյն ատեանի չէնքերուն առջեւ, երկրորդը՝ Հիտրայի թաղամասը, ՄԱԿ-ի Գաղթականաց մարմնին կեդրոնատեղիին առջեւ: Այս տարուան ընթացքին, նախորդ ոճրափորձերը գործուած էին Ապրիլ 11ին եւ Յուլիս 11ին, ինչ որ ճակատագրական թիւի կը վերածէ այդ թիւը: Զոհերուն մէջ կան նաեւ ՄԱԿ-ի պաշտօնաթարներ, բայց հոս ալ ճիշդ թիւերը կարելի չէ գիտնալ: ՄԱԿ-ի քարտուղարին՝՝ Պան քի-Մունի համար «վատ եւ զզուելի յարձակում մըն է ընդդէմ քաղաքացիներու, որոնք կ'աշխատին մարդկային բարձրագոյն իտէալներուն համար»: Ամէն կողմ արդէն դատապարտումները չեն փոխուիր, քանի անգամ մը եւս զոհերը անմեղ անձեր են: Ստանձնող խմբակը՝ «ալ-Քաիտա հայրական Մաղրէպին համար», սալաֆիստ չարժում մըն է, որ կը ձգտի միջազգային բնոյթ տալ իր արարքներուն: Ցարդ աւելի քան վեց արարքներ գործած է օտար հաստատութեանց դէմ: 2007 Յունուարին է միայն, որ իր բուն անունով հրապարակ եկած է եւ այդ առթիւ Պէն-Լաէնի այ բազուկը՝ Այման ալ-Զաւահարի ողջունած էր նախորդ արարքը (2006 Սեպտ· 11) յայտարարելով՝ «օրհնուած միութիւն մը որ ոսկոր մը պիտի ըլլայ ամերիկացի եւ Ֆրանսացի խաչակիրներու կոկորդին մէջ»:

ՊէՏՐՈՒԻի քրիստոնեայ մէկ արուարձանը, նախագահական պալատին մօտ, ոճրափորձ մը գործուած է Սեպտ· 12ի առաւօտուն, թակարդ կառքի մը միջոցաւ: Առաջին տեղեկութիւններու համաձայն չորս մեռեալ կայ եւ եօթը վիրաւորներ: Բոլոր զոհերը պինուորականներ են եւ անոնց մէջ է զօր· Ֆրանսուա Էլհաճ, որ պէտք է փոխարինէր զօր· Սլէյմանը որպէս բանակներու հրամանատար, եթէ ան նախագահ ընտրուէր: Մեռած է, ինչպէս իր թիկնապահը, երբ բնակարանէն դուրս կ'ելլէր: Բազմաթիւ կառքեր ալ վնասուած են թաղին մէջ, թակարդ կառքի պայթումէն:

ՔԱՏԱՖիի այցելութիւնը կը չարունակէ բանավէճի եւ զանազան միջադէպերու առիթ տալ: Դեկտեմբեր 11ին, ինչպէս նախապէս ալ յայտարարուած էր, Քատաֆի Ազգային ժողովի չատ սեղմ շրջանակի մը կողմէ ընդունուեցաւ, չկրցաւ սրահը մուտք գործել: Ցերեկին ալ, հեռատեսիլի Բ· կայանէն յայտարարած էր որ Սարքոզի երբեք մարդկային իրաւանց մասին չէ խօսած իրեն էլիզէի ընդունելութեան ատեն, ինչ որ Սարքոզի ըսած էր եւ հաստատուած իր խորհրդականին՝ Գլօտ Կէանի կողմէ: Քատաֆի նոյնը կրկնած էր Ռիւ պանդոկին մէջ, ուր կը հանդիպէր կարգ մը անձնաւորութիւններու եւ մտաւորականներու: Կրկին անդրադառնալով Մարդկային իրաւանց, չէչտած էր թէ Ֆրանսա ինք չի յարգեր Մարդկային իրաւունքները իր երկիրը գաղթողներուն համար: Քատաֆի կրկին հանդիպում կ'ունենար Սարքոզիի հետ Դեկտ· 11ին էլիզէի մէջ: Նախագահը ամէն անգամ կը ջանայ արդարացնել Քատաֆիի այցելութիւնը, երբեմն նոյնիսկ հեգնանքով, ինչպէս ըսած էր նախորդ օրը, ձաղկելով քննադատողները, «որոնք դասեր կու տան, երբ սուրճ կը խմեն պուլվ· Սէն–Ժերմէնի Ֆլորի սրճարանը», ակնարկելով փիլիսոփաներու, դիւթաւորաբար Պերնար Անրի Լեւիի: Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի որ 10 միլիոն եւրոյի վաճառքն ալ չատ ապահով չէ եւ միայն 21 էրպիւսի հարցն է որ ճիշդ է, մնացեալը խօսքերու կը վերաբերի միայն:

ՊՈՒՏինի թեկնածուն նախագահական ընտրութեան համար, ելոյթ մը ունեցած է հեռատեսիլէն Դեկտ· 11ին: Այդ ելոյթին ատեն, Մէդվէդեւ յայտարարած է որ պատրաստ ըլլալով թեկնածու ըլլալու

(Շար·ը Դ· էջ)

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՄԲԱԿԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Փոքրամասնութիւններու իրաւունքներու միջազգային խմբակին տարեկան տեղեկագիրը լուրջ ամբաստանութիւններ ուղղած է Թուրքիոյ· ըսուած է որ հոն ճանաչում չունին ցեղային, մշակութային, կրօնական, լեզուական միլիոնաւոր թիւերով փոքրամասնութիւններ: Իսկ Հայեր, Քիւրտեր, Լազեր, Ռոմաններ եւ ուրիշներ միշտ իտրական վերաբերումի թիրախ ու սպառնալիքին ենթակայ կ'ըլլան չեչտուող ազգայնամոլութեան:

Տեղեկագրով ըսուած է թէ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հոլովոյթը կարեւոր քայլեր թելադրելով հանդերձ Թուրքիոյ, փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն յարգանքի մարդին մէջ տակաւին չատ ու չատ ընելիքներ կան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԳՈՂԵՐՈՒ ՑԱՆՑ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ

Ապահովութեան սպասարկութիւններու եւ ոստիկանութեան միասնական հետաքրքրութեան չնորհիւ ձերբակալուած է չարագործներու խմբակ մը որ ինքնաշարժերու գողութիւն կ'ընէր: Գողցուած ինքնաշարժերը «փրկապին»ի մը սակարկութեան նիւթ կ'ըլլային գողերու եւ տէրերուն միջեւ: Եթէ տէրը պահանջուած դրամարը վճարելու չօժարէր, կը վերատիրանար իրմէ գողցուածին: Անհամաձայնութեան պարագային ինքնաշարժը կը վնասուէր, կամ կը հրկիզուէր:

*
**

ԳԱՂՏՆԻ ՆԻԻԹԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիտութիւններու ակադեմիային պատմութեան հիմնարկը նախաձեռնարկ եղած է հայերէնի թարգմանելով հրատարակելու Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած «Ցոյժ գաղտնի» հատորին Հայաստանի վերաբերող հատուածները: Հոն պիտի ընդգրկուին 1923–29 տարիներուն Հայաստանէն Մոսկուա ղրկուած գաղտնի նիւթերը եւ փաստաթուղթերը:

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԸ Ո՛Ր ԴՌՆԷՆ ԿԸ ՄՏՆԷ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

Երեւանի համալսարանին մէջ արեւմտահայերէնի բաժին մը բանալու Հայաստանի պատկան իշխանութիւններու յապաղած որամադրութիւնը հասկնալի է որ խանդավառութեան զգացումներ արթնցնէ. բայց այդ հակազդեցութիւնը իրականութեան մէջ պէտք է բացատրել ո՛չ այնքան արեւմտահայոլութեան լեզուին ու անոր ընդմէջէն մշակոյթին մտահոգութեամբ. այլ՝ աւելի այն տուեալով որ վերջապէս այդ իշխանութիւնները գիտակցեցան թէ կարելի չէ յօժարիլ ազգային հարստութեան մը անտարբերութեամբ կորուստին: Կորուստ, յատկապէս Հայաստանի ներկայի ու յաջորդական սերունդներուն համար, որոնցմէ առանց Մոսկուայի մը արդարացումին կը խլուի հարազատ ժառանգութեան մը հիմնական մէկ բաժինը: Աւելի քան մէկուկէս տասնամեակէ ի վեր տեւող այս վիճակը ամէնէն չեզտ ապացոյցն է «Մե՛նք» զոռացող լոզունգներու եւ «Ես ու Դուն»ի իրականութեան հակադրութեան:

Հիմա, ըստ Հ. Գալֆայեան–Փանոսեանի ունեցած ու հաղորդած տեղեկութեան, որոշուած է վերջ տալ մսխումին: Այնքան ալ կարեւոր պիտի չըլլայ բծախնդրութիւնը թէ որոշումին մէջ ի՛նչ համեմատութիւն ունեցած են թերացում մը զարմանելու անկեղծ միտումը եւ այդ թերացումին մասին մեծ մասով սփիւռքեան տրտունջները լռեցնելու նպատակը: Արդէն գործին կիրարկումը պատասխան պիտի բերէ հետաքրքրութեան: Սակայն այս փուլէն իսկ այդ կիրարկումը կապուած է կարգ մը խնդիրներու:

Առաջինը արեւմտահայերէնի բաժնին մէջ դեր ստանձնելիք տարբերուն կը վերաբերի: Ո՞վ կը նախատեսուի այդ պատասխանատու գործին համար: Եթէ մասնագիտական ընդունելի մակարդակը չըլլայ որոշիչ չափանիշը, պիտի նշանակէ թէ անգամ մը եւս խնդրոյ առարկայ է երեւոյթ փրկելու միտումը եւ ոչ՝ գիտակից լուծումի տարբերակը: Հ. Գալֆայեան–Փանոսեանի յօդուածը այս կէտին մասին լուռ է, հաւանօրէն տակաւին որոշ տուեալ չըլլալով այս ուղղութեամբ:

Երկրորդ կէտ մը որպէս հարց ներկայացուածին մէջ արուեստական կերպով ստեղծուած բաժին մը խնդրոյ առարկայ կ'ընէ: Ճիշդ է թէ արեւմտահայերէնը, արեւմտահայ գրականութիւնը խորթ զուակ իսկ չեն հայաստանեան կրթական համակարգին մէջ. այն երկրին, որ ամէն ճառի, քարոզի ընդմէջէն կը նկրտի ամբողջ հայութեան հայրենիքը ըլլալու... Մինչդեռ, ի՞նչ կար աւելի բնական, քան այն ձեւը որ միջին արեւելքի, Պոլսոյ մեր վարժարաններուն ետք է հինէն ի վեր. հայերէնի դասերուն, դասագիրքերուն մէջ լեզուին երկու ճիւղերուն համակեցութիւնը հիմնական լուծում է հարցին: Պատանին որ օր մը Թէքէեան, կամ Զահրատ կը կարդայ, յաջորդ օրն ալ Թումանեան, կամ Իսահակեան, դժուարութիւն պիտի չունենայ արձակուրդի մը ի. Հատաճեանի «Առաստաղ»ը կարդալէ ետք, յաջորդին ալ Րաֆֆի մը, կամ Բակունց մը կարդալու: Այդ պարագային, համալսարանի մակարդակին ալ ընելիքը մասնագիտացումը կ'ըլլայ, ինչպէս այլ ճիւղերու պարագային:

Արեւմտահայերէնի ուսուցումին առընչուած երրորդ հարցականը սեղան կը բերէ նորէն ուղղագրութեան փուչէ բարձը: Այդ ուսուցումը ենթադրելի է որ յարգէ նաեւ լեզուին ուղղագրութիւնը, ինչպէս կ'ըլլայ գրաբարի պարագային: Բայց այդ յարգանքը համակեցութեան ի՞նչ կաղապար կը թելադրէ պատասխանատուներուն, ուղղագրութիւն–սխալագրութիւն զոյգին համար: Դպրոցականը, կամ ուսանողը արեւելահայերէն պիտի սերտէ խորհրդային գրելաձեւով, արեւմտահայերէն՝ ուղղագրութի՞ւն սորվելով: Լաւագոյն պարագային այս հեռանկարը կը թելադրէ ուղղագրութեան վերաղարձին մինչեւ այսօր արժանացած թալիպանամէտ մերժումը: Իսկ ասիկա սարսափելի է, քանի՛ առումով: Դպրոցականին եւ ուսանողին համար աւելի կատարեալ քաոս մը կարելի չէ ստեղծել իր մայրենիքին ծոցին մէջ, քան՝ նոյն լեզուին համար ճիշդ ու սխալ գրելու անհեթեթ պարտադրանքը: Եւ երբ նկատի առնուի որ արեւելահայերէնը ի՛նչ սխուր վիճակ ունի ներկայիս Հոն, միւս կողմէ ալ այն վլվլուկը թէ ուղղագրութեան վերաղարձը ժողովուրդը անգրագէտի կը վերածէ ,մեղքնալէ զատ բան չի մնար նոր սերունդին կացութեան. այդ տղաքը, երիտասարդները թէ՛ արեւմտահայերէն պիտի սորվին, անոր հետ ալ ուղղագրութիւն, եւ թէ՛ պիտի չկանան անգրագէտ չդառնալ...: Իրենց պարտադրուած այդ աճպարարութեամբ պիտի վճարեն անհեռատես, անփոյթ մեծերու յամառութեան ու ոգիտութեան գինը:

Կայ նաեւ այլ պարագայ մը. արեւմտահայերէնի «հոգածութեան» սա նորայայտ պարագան «ի միջի այլոց» կը թուի երբ մարդ գիտէ թէ արեւմտեան համալսարաններու, Լիբանանի մէջ կան հայագիտական ամպիոններ: Յապաղումէն զատ, անորոշութիւններէ տիրապետուած երեւանեան նախաձեռնութիւնը ի՞նչ դրաւական ունի որ Կիւլպէնկեանի, Հիմնադրամի նման կազմակերպութիւններ կրթաթոշակի իրենց կարելիութիւնները հոն ուղղեն: Մնաց որ, իսկապէս աղքատ ազգականի կարգավիճակի կանխիկ ըսանձնում չի՞ մատներ կեցուածքը որ ամէն ձեւով Սփիւռքէն նեցուկ կը փնտռէ Հայաստանի պետական մէկ հիմնարկին գործունէութեան: Եթէ այդ պետութեան պատկան դիրքերու անձնաւորութիւնները համոզուած են ազգային ժառանգութեան անտեսուած մէկ բաժինին տէր կանգնելու, բնականը այն չէ՞ որ այդ տիրութեան նիւթական մարզն ալ ստանձնեն: Իսկ եթէ ատիկա Սփիւռքէն կ'ակնկալուի, ո՞ւր կը մնայ պետական ստանձնումի անկեղծութիւնը:

Ցետոյ, ի՞նչպէս բացատրել արեւմտահայերէնին, արեւմտահայ մշակոյթին մասնագիտութեան ապագայ չունենալուն խոստովանութիւնը: Եթէ այդ է մեկնակէտը, որո՞ւն համար «խայծ» կը փընտռուի, ի՞նչ պիտի փոխուի իրականութեան, եթէ 4–5, կամ նոյնիսկ 20–25 երիտասարդ կլլեն այդ «խայծը»: Պիտի նշանակէ թէ ատիկա կը բաւէ՞ արեւմտահայերէնին պահպանումին: Համոզիչ կ'ըլլար ու անկեղծութեան ապացոյց, եթէ բանասիրականի նոյն բաժինին հետ յարտարարուէր թէ գոնէ ծրագրուած է արեւմտահայերէնի մասնագէտներու այսքան պաշտօնատեղի հանրակրթական համակարգին ու Գիտութեան ակադեմիային մէջ: Մտածո՞ւած է այս մասին:

Այս ու այլ կէտերու ընդունելի ձեւով մը յստակացումը միայն կրնայ համոզել յապաղած զարմանի, միասնութեան ձգտումի իրատրամադրութեան: Այդ յստակացումի տարրերը վստահաբար կան ծրագրողներու մտքին մէջ, պէտք է սպասել յաւելեալ տեղեկութիւններու:

Ա. ԹՈՓՈՁԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԲԱՆԻ ՆՈՐՕՐԵԱՅ ԹԱԼԱՆԻ ՀՈԼՈՎՈՅԹԸ

Թուրքիոյ «Տնտեսական եւ ընկերային հետազօտութիւններու վաղքի»ը «Սահմանադրական քաղաքացիութեան եւ ժողքամասնութեան տեղեկագիր»ին Վագըֆներու օրէնքին առընչուած բաժնին մէջ ըսուած է թէ 1936ի Ցայտարարագրին կիրարկումով հայ համայնքէն աւելի քան 30 կալուած անարդարօրէն խլուած եւ պետական սեփականութեան վերածուած է: Վագըֆը, կ'ըսուի թէ յետագային պիտի հրապարակէ այդ կալուածներուն ամբողջական ցանկը. բայց առաջին լրատուութեամբ նշուած մէկերկու օրինակները կը բաւեն զգաստար ունենալու թէ ինչպէս գործած է նորօրեայ այդ թալանը ("Ակօս", Դեկտ. 7):

Հայապատկան կալուածներէն է Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին կտակուած Կիւլպէնկեան խանը որ կը գտնուի Էմինէօնիւ թաղին մէջ: Կտակի համաձայն ան 1953 Յունիս 8ին պատկանած է հիւանդանոցին. սակայն, 1984ին Վագըֆներու ընդհանուր տնօրէնութիւնը միակողմանի դատի դիմած է ու դատարանը վճռած է թէ խանը ստացուածքն է նոյն տնօրէնութեան: 1989ին հիւանդանոցին վագըֆը ինք դատ բացած է, առարկելով վճիռին դէմ: Վճռաբեկին 1994 Թուականի նոր վճիռը վերջնականապէս հաստատած է կալուածին պետականացումը:

Ուրիշ օրինակ մըն է Կէտիկփաշայի Աւետարանական նախակրթարանի չէնքը: 1859ին Ապտիւլմէճիտի հրովարտակով ան տրուած է հայ համայնքին: Հանրապետութեան հռչակումէն ետք նախակրթարանն ու Հայ աւետարանական եկեղեցին անգլիական բարեսիրական միութենէ մը վարձուած չէնքերու մէջ չարունակած են իրենց գործունէութիւնը: Այս չէնքերը 1940ին բարերարի մը կողմէ գնուած ու համայնքին նուիրուած են: 1946ին եւ 1948ին ալ որպէս Հայ աւետարանական եկեղեցիի պատկանող չէնք, կալուածաթուղթ ունեցած են:

Վագըֆներու տնօրէնութիւնը 1979ին այս կալուածին համար ալ դատ բացած է, եւ 1980 Սեպտեմբերին դատարանը որոշած կալուածը որպէս բուն տիրոջ՝ անգլիական բարեսիրական միութեան վերադարձնել... սակայն որովհետեւ ան Թուրքիոյ մէջ վերջ տուած էր գործունէութեան, չէնքերը համարուած են պետական կալուած: Ներկայիս դպրոցի չէնքը փլցուած է, տարածքը կը գործածուի որպէս հանրային պարտէզ:

Նոյն ճակատագիրին արժանացած է Թուզլայի պատանեկան ճամբարը: Կէտիկփաշայի որբանոցին որբերուն համար 1962ին անհատ մը գնուած հողը Հայ աւետարանական եկեղեցիին ու դպրոցին վագըֆին անունով արձանագրուած է: Հողին վրայ կառուցուած ամառնային ճամբարը մինչեւ 1979 ծառայած է աւելի քան 500 պատանիի. անոնցմէ մէկը եղած է Հրանդ Տինք: 1979ին Վագըֆներու տնօրէնութիւնը դատի դիմելով 1983ի որոշումով անվաւեր հռչակել տուած է ճամբարին կալուածաթուղթը, կալուածը տրուած է նախկին տիրոջը: Այնկէ ի վեր քանի մը տէր փոխած է. իսկ այսօր չէնքը աւերակ է եւ անգործածելի:

Այս կարգի իրաւազրկումներու թղթածրարներ ունին նաեւ յոյն, կաթողիկէ, ասորի համայնքները որոնք մինչեւ Մարզկային իրաւունքներու եւրոպական տեսանը երկարող ճամբուն վրայ Հայերուս նման պարտին ժամանակ, պիւտճէ, միտք, ջիղ վատնել, տիրանալու համար իրենց պատկանածին:

ՓՈՂՈՑԻՆԷ ՓՈՂՈՑԻՆ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ կաթողիկոսարանի չրջափակին մէջ, Նոյեմբեր 18ին, ձեռամբ Արամ Ա. կաթողիկոսին, բացումը կատարուած է չուրջ երեք տասնեամակներու աւանդութիւն ունեցող Հայ Գիրքի ցուցահանդէսին: Մայր տաճարին մէջ մատուցուած պատարագէն ետք, միաբան հայրերու եւ Դպրեվանքի սաներու թափօրը գլխաւորութեամբ կաթողիկոսին ուղղուած է դէպի թանգարանի չրջափակը, ուր զետեղուած հսկայ տաղաւարի մը ներքեւ կազմակերպուած էր ցուցահանդէսը: Բացման խօսքը արտասանած է Ղեւոնդ արզ. Բենղէգեան, որ անդրադարձած է Հայ Գիրքի ցուցահանդէսներու երկար չղթային, որ սկիզբ առած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան նախաձեռնութեամբ, ապա հրաւիրած է կաթողիկոսը տալու իր հայրապետական պատգամը: Ան չեչտը դրած է Հայ դիրքին հանդէպ մարդուն նախանձախնդրութեան եւ անկեղծ գուրգուրանքին վրայ: Ան նաեւ գնահատած է Հայ Գիրքին զօրավիզ կանգնող բոլոր կազմակերպութիւնները եւ անհատները, մասնաւորաբար յիշելով «Գ. Կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան հայկական բաժանմունքը ,որ տոքթ. Զաւէն Եկաւեանի ղեկավարութեամբ մեծ գործ տուած է հայ մշակոյթի տարածման ի սփիւռս աշխարհի: Իր խօսքէն ետք, ներկայացուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որմէ ետք, ժողովուրդը մօտեցած է սեղաններուն, որոնց վրայ ցուցադրուած էին հոգեւոր, եկեղեցագիտական, իմաստասիրական, գրական, մանկապատանեկան, գրականագիտական, երաժշտական եւ մշակոյթի այլ մարզերը չօշափող հրատարակութիւններ:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ փլաս թէ զ'Առի Վիլ-Ֆրիտ փեյըթէի համերգասրահին մէջ, Նոյեմբեր 18ին, տեղի ունեցած է Գիւմրիի «Գոհար» սինֆոնիք նուագախումբ–երգչախումբի համերգը դեկավարութեամբ խմբավար, նկարիչ եւ կրթական մշակ Սեյրուհ Ա.բգարեանի, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Նուագախմբային, մենակատարային, հրգչախմբային եւլոյթներուն, պարբերաբար ընկերացած են նաեւ պարային թեմադրութիւններ:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԷՅՐՈՒԹի «Յովհաննէս Պօղոսեան» թատերասրահին մէջ, Նոյ. 18ին, տեղի ունեցած է տաղանդներու յայտնաբերումի մրցանք, կազմակերպութեամբ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Լիբանանի Շրջանային սկաուտական խորհուրդին եւ Շրջանային խմբապետական կազմին ու մանկավարժական կազմերուն, հովանաւորութեամբ ՀՄԸՄ-ի Լիբանանի Շրջ. վարչութեան: Ֆայլերգներու ունկնդրութենէն ետք ձեռնարկին բացման խօսքը արտասանած են Կալի Խուտաւերտեան (արծուիկ) եւ Նազօ Թոփմասեան (երէց) որոնք յայտնած են թէ նչեալ մրցանքը կը միտի քաջալերել արուեստի մարզին մէջ սկաուտներուն ունեցած նախասիրութիւնները յայտնաբերելով ենթականերուն կարողականութիւնները ու տաղանդները: Ապա, ՀՄԸՄ-ի Անթիլիասի, Պէյրութի, Պուրճ Համուտի եւ Ժըտէյտէի քառեակները անհատական թէ խմբային կատարումներով բեմ բարձրացած են ներկայացնելու համար արտասանութիւններ, պարեր, թատերական ներկայացումներ, կենդանի պատկերներ, նուագներ եւ երգեր: Մրցանքին մասնակցած են մոկիկները, գայլիկներն ու արծուիկները, արիներն ու արենուշները եւ երէցներն ու պարմանուհիները: Սկաուտները ազգային, սկաուտական, մարզական, դասական կատակերգական ու այլ թեմաներով երկու ժամուան յայտագիր մը պահուած են արժանանալով ներկաներուն գնահատանքին: Հուսկ, դատական կազմին անունով խօսք առած է Իրմա Գապաքեան–Տէտէեան որ նչած է թէ քաջալերելի է կազմակերպումը նմանօրինակ ձեռնարկներու, որոնք կը ծառայեն սկաուտներու եւ տաղանդներու յայտնաբերման: Հաստատած է որ բացայայտ էր թէ մասնակիցները լուրջ եւ երկարաշունչ աշխատանք տարած էին, որու արդիւնքն այն էր որ դատական կազմը բոլոր մասնակիցներուն մետալներ կամ յուշանուէրներ յանձնած է: Հաւաքոյթը փակուած է «Ցառաջ նահատակ» քայլերգով:

***

ԳՕՔԻՆԻՈՑ (Ցունաստան) Զաւարեան կեդրոնի «Զաքարեան–Սարաճեան զոյգ սրահներուն մէջ, Նոյեմբեր 25ին տեղի ունեցած է հայերէն լեզուին նուիրուած խորհրդաժողով, կազմակերպութեամբ Ցունաստանի Հ. Կ. Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ Ցունահայոց Ազգային վարչութեան գործակցութեամբ: Խորհրդաժողովին բացումը կատարած է Շրջ. վարչութեան առենապետուհի Լուսի Շանկայեան, որ բարի գալուստ մաղթելէ ետք, ուրախութիւն յայտնած է երիտասարդներուն ներկայութեան համար, ինչ որ կը փաստէ թէ լրենք ալ նոյնքան հետաքրքրուած են խորհրդաժողովի օրակարգով: Ան յստակացուցած է օրակարգին նիւթը դիտել տալով որ Կապոյտ Խաչի յայորդական պատգամաւորական ժողովները հաստատած են հայախօսութեան նահանջը որ հետզհետէ աւելի մտահոգիչ կը դառնայ դաղութին մէջ: Այս երեւոյթը պատճառ դարձած է որ պատգամաւորական ժողովը պարտականութիւն տայ Շրջ. վարչութեան նախաձեռնարկ ըլլալ նման քայլի մը ու կազմակերպելու հայակրթութեան եւ հայախօսութեան նուիրուած խորհրդաժողով մը: Ապա, խօսք արուած է Ազգ. վարչութեան ատենապետ՝ Թագուր Յովակիմեանին, որ անդրադարձած է Սփիւռքի մէջ տիրող պայմաններուն, ուր սպիտակ ջարդի աւերիչ գործի առաջին զոհը հայ լեզուն է, իսկ երկրորդը՝ հայկական զգացումը: Շեշտած է որ պէտք է առաջնորդուիլ առանց խարկանքներ ունենալու, այլ իրատես մօտեցումներով: Պատրաստուած էին նաեւ զեկուցումներ: Ա.յսպէս «Սփիւռքի պատանի սերունդին երկակենցաղ հոգեբանութիւնը» նիւթով հանդէս եկած է հոգեբոյժ տոքթ. Յաչիկ Կարինեան, որ նչած է թէ տուեալ հարցը ունի բազմաթիւ երեսներ, նախ պէտք է գիտակցիլ թէ համաշխարհային հարց մըն է, քանի որ կան 6000 կենդանի լեզուներ որ նահանջի նմանօրինակ հարցեր կը դիմագրաւեն: Օրինակ բերած է Ֆրանսայի պարագան, որ յատուկ ծրագրերով կը չանայ Ֆրանսերէն լեզուն կանգուն պահել: «Սփիւռքի մէջ հայերէն լեզուի օգտակարութիւնը» նիւթով հանդէս եկած է Լ. եւ Սոֆիա վարժարանի տնօրէնը՝ Ռիքարտօ Երկանեան: Ան դիտել տուած է որ սփիւռքեան պայմաններու մէջ ապրող ժողովուրդներուն համար լեզուի հարցը կը յարուցուի, ոչ միայն Հայութեան համար ու օրինակ բերած է Լատին Ամերիկայի սպանախօս մեծ բնակչութեան մը պարագան, որու Սփիւռքը կ'ապրի Ամերիկայի մէջ եւ կը դիմագրաւէ մեզի նմանօթ երեւոյթ մը՝ մայրենի լեզուին ի վնաս տեղական լեզուին գարկ տալու բարդոյթը: Մանկավարժ Սիլվա Ճանիկեան խօսած է դպրոցներու մէջ տիրող պայմաններուն, հայրենակիցներու հետ խօսակցութեան օրինակներ ներկայացնելով: Երիտասարդական միութեան անդամ Յարութիւն Սպարթալեան անդրադարձած է միութենական կեանքի մէջ հայախօսութեան: Մարթա Ճամուզեանի բացակայութեան իր խօսքը կարդացուած է որու նիւթը կը վերաբերէր ընկերային միջավայրի մէջ տիրող պայմաններուն: «Արթաքի Գալփաքեան» վարժարանի ուսուցչուհի Ալին Մանուկեան խօսած է դիմագրաւուած դժուարութիւններու մասին ու հայ դպրոցի դերակատարութեան: Իրեն յաջորդած է տնտեսագէտ Սերգօ Գույումճեան նիւթ ունենալով «Հայախօսութեան նահանջի պատճառները եւ կասեցնելու գործնական միջոցները»: Ան նչած է գաղութէն ներս գործող դպրոցներու պարագան, ուր հայերէնը կը տիրապետէ, սակայն գործածողներ չկան: Ցիչելով յոյն անճնաւորութեան մը խօսքը, թէ «երկրի մը սահմանները կը հասնին հոն, ուր այլ երկրին լեզուն կը խօսուի», դիտել տուած է որ մեր փոքր Հայաստանի սահմանները կրնանք այնքան չատ երկարել, որքան են աշխարհասփիւռ ցրուած Հայերը պայմանաւոր անոնք հայերէն լեզուն գործածեն:

ՅԱՅԱՆՔ

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

ՇԱՀԷՆ ԽԱԶԱՏՐԵԱՆ

Երեւան 2007

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԼԷՍԻ ՄԷՋ

«ՋԱՄԲԱԶԵԱՆ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Լա Ֆրեսենթայլ «Լանթերման» հանդիսասրահին մէջ, Նոյ. 11ին տեղի ունեցած է «Ջամբազեան» պարի դպրոցի տարեկան երեկոյթը՝ «Ցաւերժացող յուշեր» խորագրին տակ: Ներկայ եղած են 800 հանդիսականներ: Դպրոցը, որուն ղեկավարն է Աննա Ջամբազեան, ունի 120 մանուկ, պատանի եւ երիտասարդ աշակերտներ: Ցայտագիրը բաղկացած է պարողներու կեանքէն քաղուած, քաղցր եւ դառն յուշերէ ապրած պահերու բեմականացումներէ: Մենապարերով հանդէս եկած են Սրաղ Ռաջբար, Անի Գրիգորեան եւ Սրսինէ Անանեան:

***

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՀՄԻԿ ՏԱՐԱԶՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վէն Նայսի «Էրթէլ փլազա» պանդոկին մէջ, Նոյ. 18ին, տեղի ունեցած է հայկական տոհմիկ տարազներու ցուցադրութիւն մը, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Հովիտի մասնաճիւղին: Ներկայ եղած են չուրջ 300 հոգի: Բացումը կատարած է Մարալ Վարժապետեան: Գնահատանքի խօսք արտասանած է մասնաճիւղին վարչութեան ատենապետուհին՝ Մարալ Դարբինեան: Ներկայացուած են Ուրարտական, Բագրատունեաց, Ռուբինեան, Լուսինեան չրջաններէն, ինչպէս նաեւ Սեբաստիայէն, Ակնէն եւ Սասունէն, Զէյթունէն եւ Տարօնէն, Կեսարիայէն եւ Վանէն, Խարբերդէն եւ Կարինէն, Թաւրիզէն եւ Երեւանէն հայկական տոհմիկ տարազներ, «Նայիրի» պարախումբի անդամներուն միջոցով: Ցայտագրի երկրորդ բաժնին ներկայացուած են փոքրերու եւ երէցներու արդիական եւ նորաձեւ զգեստներ:

ԼՐԱՏՈՒ

Ա Ց Վ Ա Զ Ո Վ Ս Կ Ո Ւ Ի ՎԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՃՈՉԷՖ ՄԱԼԼՈՐՏ ՈՒԻԼԻԷՄ ԹՐՐՆԸՐ

Սինիորա Թերեզան Թեւերն առաջ պարզած քարացել էր տեղում, բայց յաջորդ րոպէին նրա դէմքն ու ողջ կերպարանքը չողաց անծանօթ օտարականի հանդէպ անկեղծ յարգանքի եւ ուրախութեան միախառն մի զգացումով. նա շուռ եկաւ, որպէսզի զնայ զեկուցի Ա.յվազովսկուն մեծարգոյ հիւրի ժամանման մասին, սակայն Թըրնըրը վերադարձրեց նրան: Ա.յն հանգամանքը, որ կարնաւալում անցկացրած աղմկալից գիշերեանից յետոյ, այս վաղ ժամին Ա.յվազովսկին արդէն գործի էր անցել, հաճելի անակնկալ էր նրա համար: Թերթերից և քամուչինների պատմածներից նա իմացել էր, որ երիտասարդ նկարիչը ձեռքը վըրձին է առնում միայն այն ժամանակ, երբ մուսան այցի է գալիս նրան եւ համարեա ճիգ չի գործադրում իր նկարների ըստեղծման համար:

Թըրնըրը միշտ թերահաւատութեամբ էր վերաբերուել դրան: Նրան քաջ յայտնի էր, որ իսկական տաղանդն անբաժանելի է յարատեւ աշխատանքից: Եւ այն, ինչին ականատես եղաւ հիմա, անկեղծօրէն ուրախացրեց նրան, նա համոզուեց, թէ որքան աշխատասէր էր Ա.յվազովսկին, եւ սրտի ինչպիսի թրթիռով էր նրա աշխատանքը պաշտպանում այս բարեհամբոյր ազնիւ կինը:

Եւ ծերունի Թըրնըրը յանկարծ յարգալից խոնարհուեց հատարակ հոռմէուհու առաջ եւ նրան մեկնելով իր այցետոմսը՝ մէջը գառածալ մի թերթիկ, սիրալիր ասաց.

– Ցանձնէք սինիոր Ա.յվազովսկուն, երբ կը վերջացնի աշխատանքը: Մենք չենք խանգարի նրան...

Ա.յվազովսկին ամէն օր հսկայական նամակագրութիւն էր ստանում. դրում էին մերթ հիացած երկրպագուներ, մերթ հարուստ կոլեկցիոներներ, իսկ ամէնից յաճախ՝ բանաստեղծներ: Բայց ոչ մի բանաստեղծութիւն նրան այնպէս չյուզեց, ինչպէս Թըրնըրի իտալերէն գրած տողերը.

Մտայ սրահը՝ պատկերասրահ,
Փոքրոկուն ծովը խուժեց ինձ վրայ,
Ցետ-յետ ֆաշուեցի, ասես սարսափած,
Օ՛ վսեմ վայրկեան՝ արուեստից
խարուած...

Ինչպէս վարագոյր, որ դանդաղ
բացուում՝
Բայց յանկարծ կանգ է առնում
կիսով չափ,
կամ ինչպէս վիշտը, որ յոյսով լցուում՝
Թեթեւանում է մուրքի մէջ անափ,
Այդպէս լուսինը հազիւ է մբնում
Փոքրոկուող ծովից վեր ճամբէն
գտնում...

. . . . . .

Կանգնիր այս բլրին եւ ճայիր անվերջ
Ծովային ահեղ այս տէսարանին,
Եւ էեզ կը թուայ երազ՝ կեանքի մէջ,
Եւ մարմնաահեղ եւ թէ անմարմին...
Օ՛, երանութիւն բերեցին թախուն
Իմ յոգնած հոգուն
Մրրիկն այս անփուն,
Այս փոքրոկումը՝ սեւ ծովի վրայ,
Եւ այս կիսամեռ լուսինը երա:

Այն գաղտնի միտքը՝ ես մէջ վարարող,
Որին ցերեկն էլ ցրել չի կարող, –
Խոհերի անդորրն ու թիւնդր սրտի
Քեզ այս տեսիլքով կաշկանդեն պիտի.
Ոսկեայ–արծաթեայ այս լուսինը, որ
Ծովի վրայ է կանգնել մենաւոր,
Նման կախարդուած լուսնոտ մի կոյսի՝
Վարագուրում են վիշտն էլ անյոյսի:
Եւ թուում է, թէ փոքրոկի միջով
Անցնում է շոյող, թեթեւ մի համի,
Մինչ ծառս է լինում ծովը մռունչով,
Ինչպէս առիւծը, որ ծնել կամի...

Մերթ էլ ոգմի դաշտ է ինձ թուում
ծովը փոքրոկուող,
Ուր լուսինն ինքը մի մեծ արքայի
Թագ է ոսկեշող:

Բայց այդ լուսինն էլ միշտ ցածր է
քեզնից,
Բարձրագոյն վարպետ, օ՛, ներիր
դու ինձ,
Եթէ վարպետն էլ ես վրձնածովից
պահ մի... վախեցաւ,
Ինձ գայթակղեց ես վրձնախաղը,
որ հրաշէտ դարձաւ,
Ով դու պարմանի, ներկն ընկերեց
մահին:

. . . . . .

Ծովը չի կարող իր փոքրիկը,
Իր փոքրոկուելը պահել յաւիտեան, –
Ցաւերժացրիր դու ծով–մրրիկը
Եւ փոքրրիկը ծովի անսահման:
Դու ստիպեցիր մշտաբոյլ լուսնին
Կանգնել ծովափին եւ յաւերժանալ,
Եւ ինչպէ՞ս քեզնով չըսքանչանալ,
Ո՛վ երիտասարդ, բայց ներիր դու ինձ,
Եթէ խոնարհեմ գլուխս ալեհեր
Արուեստի առջեւ ես աստուածային,
Հանճարի առջեւ ես երանաբեր...

(Շար. 126)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ստեփան Իշճէճեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Փիլէր Թէրզեան 50 եւրօ կը նուիրեն «Ծառաջ»ին։

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

► *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*

► *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

(Շար. Ա. էջէն)

նախագահական ամիսներն, Պուտինի կը դիմէ որպէսզի ընդունի նախարարապետի պաշտօնը։

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑի վէց գործօն տարրեր ըսպասուած են Դեկտեմբեր 11ին Գազայի մէջ, իսրայէլեան բանակին կողմէ։ Գործողութիւնը տեղի ունեցած է իսրայէլապաղեստինեան խօսակցութիւններու նախորեակին, Երուսաղէմի մէջ, ինչ որ նախատեսուած էր Աննափոլիս (ԱՄՆ)։

ACTION SANTE ARMENIE FRANCE

FRANCE 3 diffusera un reportage tourné en Arménie le **Samedi 15 Décembre** à **11h05** dans l'émission Méditerranéo. Ce reportage sera également diffusé sur la chaîne TV5 MONDE, la RAI (tv italienne), RTVE (tv espagnole), ENTV (la télévision algérienne)...

La soirée «RETOUR D'ARMENIE» aura lieu le **Samedi 15 Décembre à 20 heures à l'ECOLE HAMASKAINE,** 60 Bd Pinatel, 13012 Marseille (quartier Beaumont). Elle débutera comme il se doit par un repas typiquement arménien (participation 25 euros/pers.). Au cours de cette soirée seront présentés le compte rendu ainsi que le bilan des PREMIERS RENCONTRE CARDIO VASCULAIRES FRANCO-ARMENIENNES, l'état d'avancement du projet concernant le futur CENTRE CARDIOVASCULAIRE de GORIS, les différentes actions menées au cours de ce séjour (mission des sapeurs pompiers des BdR, action humanitaire dans différentes écoles d'ARMENIE et du KARABAGH) ainsi que les attentes pour 2008.

Les moments forts du séjour seront évoqués à travers la projection d'une sélection de photos et de films.

Inscriptions pour la soirée «Retour d'Arménie» :
Seta SIMONIAN 06 10 25 17 16
Maryse GULESSIAN
Janine CALCET-VEYS 06 84 61 31 58
Pour tout renseignement complémentaire :
Richard FINDIKIAN : 06 09 20 73 86

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս. Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի։

կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ

*
**

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ։

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։

Ծաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյ վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրելեաց հարազատներուն համար։

Ժամը 12·30ին, կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ։ Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ դիւանատունը։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց։

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին։

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille recherche POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
M A J C
12-14, rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

D A R F O U R
Généalogies d'un conflit
E x p o s i t i o n
du 20 octobre au 27 janvier

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

► Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
► Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

Շ Ա Բ Ա Թ Ի Լ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՕԹՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐԲ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի

Ծաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եւ եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանդիստ։

*
**

Ժամը 12·30էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աբրիամի սրահին մէջ՝
– Ճաշ,
– Տեսերիզ,
– Գեղարուեստական բաժին,
– Վիճակահանութիւն։

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝
01·47·09·23·18
06·34·06·51·91·
կամ
01·47·09·03·79 (*ժամը 19էն յետոյ*)
թիւերուն։
– Ծախքերու մասնակցութիւն –

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴԱՅԻՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes!»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16 DECEMBRE
de 10h à 18h

Յ ո ւ ց ա դ ի ր ք ս –
Հ ա յ կ ե ր ի ն
ե ւ Ֆ ր ա ն ս ե ր է ն
գ ի ր ք ե ր ու
վ ա ճ ա ռ ք

Exposition — Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

CINE-CLUB

«Aghkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN, réalisateur**

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian, Robert Sahakiantz, A. Vatian et Lévon Atamian

Directeur des programmes : ARTO PEHLIVANIAN
P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 14
VENDREDI
14 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.851 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.851

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՏԱՖԻ չարունակած է փարիզեան իր չրջապտոյտը եւ Դեկտեմբեր 12ին, նախքան էլիզէ երթալը պտոյտ մը ըրած է Սէնի վրայ, ինչ որ պատճառ եղած է որ բոլոր կամուրջները փակուին ժողովուրդին: Ընդառաջելով Սարքոզիի դիմումին, դատապարտած է Ալժերիոյ ոճրափորձերը, յայտնելով թէ Սատանային գործն է եւ զազրելի ոճիրներ են: Քատաֆի կրկին անգամ սակայն դատապարտած է Ֆրանսան որ չի յարգեր մարդկային իրաւունքները եւ նախքան այդ մասին խօսիլը, պէտք է ստուգել որ գաղթողները կ'օգտուին այդ իրաւունքներէն Ֆրանսայի մէջ: Նոյն օրը, Դեկտեմբեր 12ին, Քուչնէր «ողորմելի» որակած է Քատաֆիի խօսքերը, Ազգային ժողովի նիստի ընթացքին եւ չնայացած է արդարացումներ գտնել անոր այցելութեան համար «յանուն հաչտութեան դիւանագիտութեան»: Բողոքները, սակայն, չեն դադրած եւ Սեգոլէն Ռուայալ ալ յայտարարած է որ «Սարքոզի ոչ մէկ խղճահարութիւն ունեցող մենատիրոջ մը ծուղակը ինկած է» եւ այս վերջինը չէ վարանած նոյնիսկ ստախօս որակելու Սարքոզին, երբ պնդած է որ ան երբեք Մարդկային իրաւանց մասին չէ խօսած իրեն: Միշտ խնդրոյ առարկայ կը մնայ պայմանադրութիւններու իրականութիւնը: Քատաֆի Լիբիա կը վերադառնայ Շաբաթ օր:

ԼԻԲԱՆԱՆի ապագայ հրամանատարին դէմ գործուած ոճրափորձը սովորականէն աւելի ցնցում պատճառած է երկրին մէջ, քանի առաջին անգամն է որ յարձակում մը կ'ըլլայ բանակին դէմ: Ծանօթ է որ զօր. Ֆրանսուա Էլ–Համ հաւանական յաջորդն էր Մ. Սլէյմանի, եթէ այս վերջինը նախագահ ընտրուէր: Նախագահական ընտրութեան համար յաջորդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 17–ին, բայց ընտրութեան նոր յոյսեր ալ չկան, ուր ձախողութենէ եռք:

ՍԱՐՔՈԶԻ յայտարարեց Դեկտ. 12ին, որ յետագային ամուսնալուծումները կրնան տեղի ունենալ նոտարին առջեւ եւ ոչ՝ դատաւորին, երբ փոխադարձ համաձայնութիւն կայ: Այս նոր կարգադրութիւնն ալ ընդհանուր թոլէի մը պատճառ եղած է նոտարներու եւ դատաւորներու չրջանակներուն մէջ: Այս նոր որոշումը մաս կը կազմէ այն 80 միջոցառումներուն, որոնց նպատակն է դիւրացնել պետութեան գործընթացը:

«ՆԻՒՈՂԱ ԵԻ ԹՈՒՐՔԵՐԸ» խորագրուած յօդուած մը ստորագրած է Լիպերասիոնի մէջ (Դեկտ. 13) Ճենկիզ Աքթար (Պոլսոյ Պահչէչիվրի համալսարանի փրոֆէսէօր), ուր հակիրճ վերլուծումը կ'ընէ Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան: Ցօդուածը կեդրոնացած է Սարքոզիի դէմ, որ մերժած է նկատել Թուրքիան Եւրոպայի մէջ ու Աքթար երկարօրէն կը ծանրանայ Սարքոզիի այդ ընդդիմութեան դրդապատճառներուն վրայ, եզրակացնելով որ գլխաւոր դրդապատճառը այն է որ Թուրքիա պէտք չէ գայ արատաւորելու այն գաղափարը, զոր ինք ունի Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի մասին:

ՉՈՒԻՑԵՐԻՈՑ արդարութեան նախարարը՝ Քրիսթոֆ Պլոչէր, ախոյեան աջի եւ որ ընտրուած էր անցեալ Հոկտեմբերին օտարատեաց իր ծրագրին վրայ, վերընտրուեցաւ Դեկտ. 12ին իր աթոռին խորհրդարանականներուն կողմէ: Նախարարը զոհ գացած է ձախ փոքրամասնութեան (ընկերվարական եւ կանաչ) եւ դեմոկրատ քրիստոնեաներու դիմակցութեան: Ասոնք միշտ դէմ եղած են Պլոչէրի խօսելու ոճին, չափազանցութիւններուն, յայտարարութիւններուն եւ այդ վարուելակերպն է զոր ուզած են դատապարտել:

Կ. ԳԱՍՊԱՐՈՎ, ճատրակի նախկին ախոյեանը, որ Ռուսաստանի ընդդիմութեան գլուխն է, յայտարարած է Դեկտ. 12ին, որ կը հրաժարի նախագահութեան թեկնածու ըլլալու իր որոշումէն: Այս առթիւ յայտարարած է. – «Ընտրապայքարս վերջացած է: Ամբողջ Մոսկուայի մէջ, չկրցանք մէկ սրահ գտնել մեր զինուորեալները համախմբելու համար»:

ԻՐԱՔի մէջ նոր ահաբեկութ մը գործուած է Դեկտեմբեր 12ին, Ամարայի չիի քաղաքին մէջ եւ որու հետեւանքով 25 մեռեալ կար եւ 151 վ իրաւտր: Դեռ վերջերս, այն տպաւորութիւնը կար որ Իրաք քայլ առ քայլ կը յառաջդիմէր ապահովութեան դետնին վրայ, ինչպէս յայտարարած էր վարչապետը երբ հարաւային չրջանը կ'այցելէր:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ Դեկտ. 12ին դադրեցուցած է մասնակցութիւնը Եւրոպայի ընթացիկ սպառազինութիւններու պայմանագրին: Որոշումը խանգարիչ լուրջ ազդակ կը նկատուի Եւրոպայի ապահովութեան ամբողջ համակարգին: Այդ պայմանագիրը կնքուած էր 1990ին Փարիզի մէջ, ՕԹԱՆ–ի եւ Վարչաւայի ուխտի անդամ երկիրներուն միջեւ: Փորձագէտներու կարծիքով այսուհետեւ Մոսկուա իրաւունք կ'ունենայ առանց նախապէս ղգուշացնելու զօրքերու տեղափոխում կատարելու եւ օրինակ կարեւոր քանակով զօրաթիւններ Սիբիրէն փոխադրելու երկրին արեւմտեան սահմաններու կից չրջանները:

ԼԱ ՀԷի պատժական միջազգային դատարանը (Եուկոսլաւիոյ համար) 33 տարեան բանտարկութեան դատապարտած է Տրակոմիր Մլլոսեւիչը, սերպ ուժերու հրամանատար Սարայեւոյի պաշարման առեն (1994–1995): Այդ չրջանին 12.000 բնակիչ (1.500ը՝ երախայ) զոհ գացած են 44 ամիսներու երկայնքին:

ԻՐԱՆ պաշտօնապէս արտօնած է նոր կառքի մը չինութիւնը, որ մկրտուած է «իսլամական կառք» եւ վերապահուած է մահմետական չուկաներուն: Իրանի չինութեան գործօն մնօրէնն ալ՝ Մանուչեհր Մանթեկի յայտարարած է այս առթիւ. – «Իսլամական կառքը հասարակաց մակնիշ մը պիտի ըլլայ Իսլամական ժողովի կազմակերպութեան անդամ երկիրներուն համար, նպատակ ունենալով զարկ տալ անոնց տնտեսութեան»: Ցունուարին իսկ այդ անդամները, Թուրքիա եւ Մալեղիայի Փրոթոն արտադրիչը թեհրան պիտի հաւաքուին խորհրդածելու համար ծրագրին մասին: Եթէ ընդունուի, ծրագիրը սկիզբ պիտի առնէ 2008 Մարտին եւ իրագործուի երեք տարիէն: Կառքը Մեքքէն ցոյց տուող կողմնացոյց մը պիտի ունենայ եւ Գուրանը տեղաւորելիք յատուկ տեղ մը: Այս կարգադրութիւնը կր ձգտի նաեւ դէմ դնելու Եւրոպացիներու, Ամերիկացիներու եւ Ճափոնցիներու մենաշնորհին՝ կառքերու մարզին մէջ:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Ս. ՍԱՐԳՍԵԱՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ Է ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Վարչապետ Ս. Սարգսեան որ Դեկտ. 9–11 Պրիւսէլի մէջ չփոմաներ կ'ունենար, հարցազրոյց մը տուած է «Ֆայնէնշըլ Թայմզ» թերթին: Պատասխանելով Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան մասին հարցումին, ան ըսած է. «Համարում եմ որ մեր երկրի համար լաւ կը լինի եթէ իրականանայ Եւրամիութեան անդամ դառնալու Թուրքիայի ցանկութիւնը»: Ապա բացատրած է թէ այդ անդամակցութիւնը կը նպաստէ երեւանի ու Անգարայի յարաբերութիւններուն բարելաւումին: Վարչապետը «տրամաբանական» համարած է այդ անդամակցութեան ուղղութեամբ իր ցանկութիւնը:

Հարցազրոյցը եւ Թուրքիոյ մասին Ս. Սարգսեանի այս արտայայտութիւնը արձագանգ գտած էին թրքական թերթերէ ալ որոնք դիտք կը ներկայացնէին փետրուարի նախագահական ընտրութեան հետանական չաղթականը: Իսկ երեւանեան որոշ թերթերու մեկնաբանութիւնը այն էր որ Ս. Սարգսեանի կեցուածքը աւելի մօտ է Լ. Տէր Պետրոսեանի արտայայտածին, քան՝ Ռ. Քոչարեանի:

Թերթը հարցազրոյցին առթիւ գրած է թէ Հայաստանի ու Թուրքիոյ անհամաձայնութեան գլխաւոր նիւթն է 1915ին Հայերու զանգուածային բնաջնջումը զոր Հայաստան ցեղասպանութիւն կը կոչէ, իսկ Թուրքիա կը մերժէ:

*
**

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՔԻ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահական ընտրութեան ինը թեկնածուները ստացուածքի յայտարարութիւն կատարած են. ըստ յայտարարութեան, Լ. Տէր Պետրոսեան տէր է 813 քառ. մեթր մակերեսով տան մը, 10 հազար քառ. մեթր հողամասի, 311 քառ. մեթր–նոց ուրիշ տարածքի մը: Վազգէն Մանուկեան 360 քառ. մեթր տարածքով տուն մը ունի, 175 քառ. մեթրի ձեղնայարկ մը եւ 178 քառ. մեթր յարակից պարտէզ: Վահան Ծովհաննիսեան յայտարարած է 120 քառ. մեթր ընդհանուր մակերեսով երկու բնակարան, 3300 քառ. մեթր տարածք Կոտայքի Առինջ գիւղին մէջ: Տիգրան Կարապետեան Այգեձորի մէջ ունի 290 քառ. մեթրնոց ընկերովի սեփականութիւն, արտադրական սեփականութիւններ, արտադրական հողամաս: Արտաշէս Գեղամեան յայտարարած է մօտ 106 քառ. մեթր տարածքով բնակարան, Արամ Ցարութիւնեան 50 քառ. մեթրնոց բնակարան: Վարչապետ Ս. Սարգսեան Ստեփանակերտի մէջ տէր է 96 քառ. մեթրի բնակարանի մը. Արթիւր Պաղտասարեան անշարժ կալուածք չունի:

Արժէքաւոր հնութիւն եւ մշակութային արժէք յայտարարած է միայն Ս. Սարգսեան, լսելով որ ունի ԺԸ. – Ի. դարերու հնութիւններ, Մինասի, Սարեանի, Բաչինջաղեանի, Ցակոբեանի, եւլն. պատառներ:

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ «ՁՈՐՐՈՐԴ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ» ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Դեկտեմբեր 13ի առաջին ժամերուն «Ձորրորդ Իշխանութիւն» թերթին խմբագրատան դրան վրայ պայթուցիկ ռետղուած է եւ պայթումը քանդած է դուռը: Ըստ թերթին անօրէն Մհեր Գալէչեանի, խմբագրութեան մէջ այլ վնասներ ալ կան. կոտրատած են պատուհանները, պահարանները: Այն հարցումին թէ ո՛վ, կամ ո՛վքեր կրնան ըլլալ ասպարքին հեղինակները, տնօրէնը պատասխանած է. «ում դէմ գրում է "Ձորրորդ Իշխանութիւն"ը»:

Թերթը անայլեւայլ զօրակից է Լ. Տէր Պետրոսեանի ու խստիւ կը քննադատէ ներկայի իշխանութիւնները:

*
**

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄ

Կարմիր խաչի ներկայացուցիչներու միջնորդութեամբ Դեկտ. 11ին Հայաստան եւ Ադրբեջան գերիներ փոխանակած են: Ադրբեջանական կողմին յանձնուած է Օգոստոս 2ին Ղարաբաղ – Ադրբեջան սահմանագիծին վրայ ձերբակալուած քաղաքացին. Ադրբեջանցիներն ալ յանձնած են ԼՂՀ քաղաքացի Վալերի Սուլէյմանեանը:

Կողմերուն մօտ մէկական գերի եւս կը մնայ: Հայաստան կը գտնուի Ս. Մամեդով անուն Ադրբեջանցին որ կամաւոր անցած է սահմանը եւ յայտնած թէ չի փափաքիր վերադառնալ: Իսկ Ադրբեջանի մէջ կը պահուի հայ զինուոր մը՝ Համբարձում Ասատրեան:

*
**

ԼՂՀ

ՇՈՒՇԻՆ ԴԱՐՁԵԱԼ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ Կ'ԸԼԼԱՅ

Նախագահ Բակօ Սահակեան վարչապետ Արա Ցարութիւնեանի ու խումբ մը պաշտօնատարներու ընկերակցութեամբ Դեկտեմբեր 12ին Շուշի այցելած է: Այցը ընդդրկուած է այդ քաղաքին մշակութային կեդրոնի նախկին համբաւը վերականգնելու ծրագրին մէջ: Նախագահը նախարարներու եւ չրջանի վարչակազմի ղեկավարին Շուշիի մշակութային կեանքը աչխուժացնելու ուղղութեամբ ծրագիրներ մշակելու յանձնարարականներ տուած է: Բ. Սահակեան հետաքրքրուած է Շուշիի կեդրոնական մասի կիսաւեր բազմայարկ չէնքերուն վիճակով եւ որոշուած է անոնց մէկմասը նորոգել, գործածել:

Նախագահը այցելած է քաղաքին պատկերասրահը, թատրոնները: ԼՂՀ մշակոյթի եւ երիտասարդութեան հարցերու նախարար Նորիկ Գասպարեան յայտնած է որ մօտ ապագային որոշում կը տրուի նոյն նախարարութիւնը Շուշի փոխադրելու:

«ՋԱՒԷՆ ԷՖԷՆՏԻ»Ն ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ԼԻՍԷԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸ

Սկիւտարի Ս. Խաչ Դպրեվանքի ուսանողութեանս տարիներուն, Ցեղափոխութեան պատմութեան դասին երբ նիւթ կ'ըլլար Անկախութեան պատերազմը, անպայման կանգ կ'առնէինք «Ազգային պայքարի ընթացքին հիմնուած վնասակար միութիւններ» նիւթին վրայ։

Այլեւս գոց սորված էինք Քրատական միութեան, Բրիտանական միութեան, «Էթնիքի Էթէրիս» միութեան, «Մավրի Միրա» միութեան, Ուիլսընեան սկզբունքներու միութեան անունները. անոնց ամէն մէկը դէշ նպատակներ հետապնդող մըն էր եւ այդ նպատակներու իրագործումին համար ոչ մէկ նենգամտութենէ ետ կը կենար։

Ասոնց հետ, ո՛վ գիտէ, այս միութիւններուն քով խախուտ դիրքով յայտնուելուն պատճառաւ թերեւս, միշտ ամէնէն ետքը զետեղուած կ'ըլլար «Ջաւէն Էֆէնտիին գործունէութիւնը» խորագրուած բաժինը։

Ամէն անգամ երբ «Ջաւէն Էֆէնտի» կ'բսուէր, արգելք չկարենալ ըլլալով հանդերձ Փուրթուլուչի մեր հին տան մօտի տարեց, բարի ու ազնիւ պերճակ միւսիւ Ջաւէնը յիշելուս, այլեւս սորված էի այդ խորագրին տակ պատմուածը։ Մեր դասագրքին մէջ սա միջուկով բաներ գրուած էին։

«Մունըտոսի զինադադարը կարեւոր բայլ մը հանդիսացած է անկախ Հայաստանի երազին իրականացման ճամբուն վրայ։ Հայոց պատրիարքը՝ Զաւէն Էֆէնտի անկախ Հայաստանի նպատակով կազմակերպութիւն մը հիմնած, զինամթերքի ու դրամական օժանդակութիւն հաւաքած, թշնամի երկիրներու արտաքին գործերու նախարարութիւններուն, վարչապետներուն հետ տեսակցութիւններ ունեցած ու այս գործունէութեան ընթացքին գործակցած է Ցունաց պատրիարքին հետ»։

«Վնասակար միութիւններ»ու այդ նիւթը սերտած մեր պահերուն ամէն անգամ որ կարդը կուգար ամէնէն եռքի «Ջաւէն Էֆէնտիին գործունէութիւնը» խորագրին, մենք՝ 14–15 տարեկան լման դասարան մը երկսեռ հայ պատանիներ մեր ամբողջ ուշադրութեամբ կը սեւեռէինք մեր ուսուցչին Ահմէտ պէյի դէմքին, դէմքի իւրաքանչիւր մկանին, իւրաքանչիւր դիմախաղին, մինչ ան ամենայն պաղարիւնով դասը կը պատմէր. անոր դէմքին վրայ, որուն գիծերուն մէջ մխրճուած կ'ըլլայինք ամէնքս մէկ, նախապատմական ժամանակներէ մեզի հասած ու մեզ այնքան դժուար կացութեան մատնած այդ «Ջաւէն Էֆէնտիին գործունէութեան» դէմ մեր զգացած յանցապարտութիւնը մեղմացնելիք, հայրական, լայնախոհ արտայայտութիւն մը տեսնել կ'ակնկալէինք. «Կարեւորութիւն մի՛ տաք տղաք, ասոնք հինցած պատմութիւններ են, ո՛չ ձեզի, ոչ ալ ինձի առընչուած են։ Մի՛ ծանրանաք ասոնց վրայ...» նման չարժում մը, նշան մը, լոյսի նշոյլ մըն էր մեր ակնկալածը։

Որեւէ ձեւով չհասկնալով թէ ի՛նչ գործ ունի հայկական այդ վարժարանին մէջ ուր կրթական նախարարութեան կողմէ նշանակած էր, մեր ուսուցիչը անփոփոխ ընթացքով, ակնարկը ոչ թէ մեզի, այլ հեռուները յառած, հատիկ-հատիկ կը խօսէր։

«Մունըտոսի զինադադարը կարեւոր բայլ մը հանդիսացած է Հայաստանի հիմնումի մթնոլորտին։ Հայոց պատրիարքը Զաւէն Էֆէնտի անկախ Հայաստանի նպատակով կազմակերպութիւն մը հիմնած, զինամթերքի, դրամական, եւլն., եւլն.»։

Ահմէտ պէյ մինչ ըստ իր սովորութեան կը խօսէր ծանրանալով ամէն մէկ վանկի վրայ, իր ծանրութիւնը զգալի կ'ընէր նաեւ այդ դասարանի հայ տղոց ազազուն ուսերուն, կը դուիէր անոնց վրայ, ապա ինչպէս եկած էր, առանց ետին նայելու կ'անցնէր կ'երթար։

Հաւանօրէն այդ օրերու ընկճումիս հետեւանքով է որ, երբեք չեմ կրցած մտածել թէ ո՛վ էր, ինչո՛ւ այդքան դէշ բաներ ըրած էր Զաւէն Էֆէնտին որ կրթական նախարարութեան դասագիրքին կողմէ մերկացուած էր իր ինքնութեան բոլոր տարրերէն ու զգեստաւորուած էր «հայրենիքի դաւաճան»ի պարեգօտով։

Իրա՛ւ, ո՞վ էր այս Զաւէն Էֆէնտին։

***

Այս գրութիւնը, ստորագրուած՝ Ռոպէր Փուիթաչ, առնուած է «Ակօս»ի Նոյ. 23ի թիւէն, երիտասարդ քրոնիկագրին «Կեանքը ինչպէս որ է» խորագրուած անկիւնէն։ Քովը զետեղուած է գրութիւնը փակող հարցումին պատասխանը.

ՋԱՒԷՆ ԷՖԷՆՏԻ՛Ն...

Հայոց Պոլսոյ 79րդ պատրիարքն էր Զաւէն արք. Տէր Եղիայեան։ Ծնած էր 1869ին Պաղտատ, չրջանաւարտ էր Արմաշի դպրեվանքէն, կրօնաւոր ծնուած, Պոլսոյ մէջ ուսուցչական, իսկ Էրզրումի, Վանի եւ Տիյարպէքիրի մէջ հոգեւոր առաջնորդի պաշտօններ վարած էր։

1913ին ժողովի 85 անդամներէն 64ին քուէով պատրիարք ընտրուած էր։ Կրթական նախարարութեան դասագիրքերէն դուրս գտնուող պատմութիւնը զայն կ'որակէ «դիժաւար տարիներու պատրիարքը»։ Իր պաշտօնավարութեան օրով ականատես եղած իր ժողովուրդին Անատոլուի տարածքէն ջնջումին, այդ ողբերգութեան արգելք ըլլալու յոյսով բոլոր դուռները ծեծելուն պատճառով զայրացուցած էր օսմանեան կառավարութիւնը. 1916ին, Իթթիհատականները վերջ տալով 455 տարուան Պոլսոյ պատրիարքութեան, գինքը եւս աքսորած էին։ Զաւէն Էֆէնտի Պաղտատի ճամբուն վրայ ականատես եղած էր իր ժողովուրդին ապրած ողբերգութեան։

Պոլիս կրցաւ վերադառնալ միայն 1919ին, երբ Իթթիհատական ղեկավարները լքած էին երկիրը։ Աքսորի եւ կոտորածի մնացորդաց իր ժողովուրդին վիշտը լեռնակուտակ էր։ Նախ եւ առաջ յծուեցաւ օգնութեան գործին կազմակերպութեան։ Ձիգեր գործադրեց Պոլսոյ մէջ հաստատուած ճամբարները ապաստանած փրկուած այրիներու եւ որբերու օրական անունդը ապահովելու համար։ Հաշտութեան փարիզի ժողովին ընթացքին երբ Հայերու հայրենիքի մը յոյսերը ծագեցան, Եւրոպա գնաց, դիւանագիտութեան հազարումէկ խաղերով ու դաւերով լեցուն բաւիղներուն մէջ հայրենիք մը մուրաց իր ժողովուրդին համար։ 1922ին կրկին պարտաւորուեցաւ Պոլիսը լքելու եւ 1947ին Պաղտատի մէջ վախճանեցաւ։ Մահէն քանի մը շաբաթ առաջ կրցաւ տեսնել իր «Պատրիարքական յուշերս» հատորին հրատարակութիւնը։

Զաւէն Էֆէնտին Պաղտատ ծնած Զաւէն արք. Տէր Եղիայեանն էր։

Պատրիարքական աթոռը բարձրանալով հագուած էր կրակէ շապիկ մը, ամէնէն մօտիկ ականատեսը եղած էր ողբերգութեան, իր կենդանութեան տեսած էր դժոխքը. դժուար տարիներու պատրիարքն էր ան։

Թրգմ. Ա. Թ.

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Երբ 1920ական թուականներուն, Մեծ եղեռնէն փրկուած առաջին գաղթականները ապաստան գտան Փարիզի արուարձան Շաւիլի գեղատեսիլ քաղաքը, իրենց առաջին հոգերէն մէկը եղաւ կազմակերպուիլ իրր գաղութ եւ օժտուիլ դպրոցով եւ եկեղեցիով։ Այդ երազը իրականացաւ երբ 1934ի Մայիսի 21ին, լքուած պահեստանոց մը, որուն վերանորոգումէ մը վերջ, վերածուեցաւ մատուռի եւ օծուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի անուամբ։

Պատերազմէն վերջ, 1955ին, տեղւոյն երիտասարդները փափաքեցան ունենալ վայելուչ աղօթատեղի մը, յարակից սրահով իրենց դպրոցին եւ ժողովներուն համար։ Այդպէս, որոշում կայացաւ նոր եկեղեցիի մը կառուցման ծրագիրին չուրջ եւ 1957ի Դեկտեմբերի 15ին, հազիւ տասը ամիսներու աշխատանքէ մը վերջ, ճարտարապետ Ակօ Փաւուքճեանի դեկավարութեամբ, փարիզի առաջնորդ Սերովբէ արք. Մանուկեան նոր կառոյցին օծումը կատարեց։

Այդ օրէն ճիշդ չիսուն տարիներ անցած են եւ կրնանք ըսել որ Շաւիլի եկեղեցին իր առաքելութիւնը լիովին կատարած է, նախ կրօնական ու ապա դաստիարակչական գետնի վրայ, «Լեւոն Շանթ» միօրեայ դպրոցով ու մշակութային ձեռնարկներով։ Կիրակի Դեկտեմբերի 16ին, վերջերս բոլորովին վերանորոգուած եկեղեցիին մէջ պիտի նչուի այդ տարեդարձը նախ պատարագով մը զոր պիտի կատարէ Յրանոյշ նորաստեղծ թեմի առաջնորդ՝ Նորվան արք. Զաքարեան, ապա ճաշով մը, Շաւիլի «Աթրիում» մշակութային կեդրոնին մէջ։

Ջերմօրէն կը հնորհաւորենք Շաւիլի մեր գաղութը այս յիշարժան օրուան առթիւ ու անոր կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ, ըստիւրքեան այս դժուարին պայմաններուն մէջ։

Ձեզ կը հրաւիրենք մասնակցիլ այս ուրախալի արարողութեան եւ նոյն առեն ստանալու կրօնական ընկերակցութեան «Թերթիկ» պարբերականին բացառիկ յիշատակի թիւը ուր ամփոփուած է փոքրիկ բայց կենսունակ գաղութի մը 80 տարեան պատմականը։

ՀՐԱՉ ՀՐԱՉԵԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.–ի Պատգամաւորական 9րդ Ընդհանուր ժողովէն ընտրուած Հ.Մ.Ը.Մ.–ի Կեդրոնական վարչութիւնը իր Ա. լիագումարը կայացուց Փարիզի մէջ, 2007, Նոյեմբեր 30էն Դեկտեմբեր 2։

Լիագումարը առաջին հերթին իր ներկայացուցիչներուն միջոցով րնդհանուր գիծերու մէջ լսեց Շրջանններու մասին զեկուցում մը եւ անդրադարձաւ անոնց դիմագրաւած դժուարութիւններուն, ապա՝ կանգ առաւ Պատգամաւորական Ընդհանուր ժողովի առաջարկ-բանաձեւերուն վրայ, որոնք կրկին մանրամասնօրէն արծարծուեցան եւ յետ ուսումնասիրութեան՝ Կեդրոնական վարչութիւնը մշակեց իր քառամեայ (2007–2011) գործունէութեան ուղեգիծ–գործելաձեւը։

Ա. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԶԱԿԱՆ

Միութեան ուժեղացումն ու հզօրացումը գօտեպնդելու նպատակով առաջադրուեցաւ հետամուտ ըլլալ, բոլոր բնագաւառներէ ներս, մարդուժի պատրաստութեան, նոյնպէս՝ Շրջաններու մէջ գործի հրաւիրել վաստակաւոր քոյր-եղբայրներ, իրենց միջոցով ձեռնարկելու համար կազմաւորման յատուկ սեմինարներու։ Զարկ տալ ցամաքամասային ձեռնարկներու՝ ըլլան անոնք համագումարներ, դասընթացքներ, բանակումներ եւ մարզախաղեր։

Գաղթօճախներէն գանազան պատճառներով հայրենիք վերադարձող հայորդիներու ու յատկապէս Հ.Մ.Ը.Մ.–ականներու թիւի աճով եւ Հայաստանի ներկայ մասնաճիւղային անդամներու թուային պատկերով եւ ընդհանրապէս անոնց ղեկավարման դրութեամբ, չեչտակի անհրաժեշտութիւնը կը դրուի պատրաստել յանձնառու պատասխանատուներ եւ դեկավարներ, ինչպէս նաեւ վերաչխուժացնել ու վերադասաւորել կառուցային դրութիւնը։ Թափ տալ քոյր մասնաճիւղերու գործակցութեան։

Հետամուտ ըլլալ վերջին չրջանին Հ.Մ.Ը.Մ.–ի ընտանիքին վերամիացած եւ կամ նորաստեղծ մեկուսի չրջաններու ներքին կազմակերպական աշխատանքներուն, ինչպէս նաեւ ի պահանջել հարկին նոր գաղութներու մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.–ի դրօշին ներքեւ վառ պահել Հայու դիմագիծն ու դրօշմը։

Հիմնուելով աշխարհի տարածքին կենցաղային պայմաններու փոփոխութիւններուն վրայ եւ ապագայի յստակ տեսլականով, պահանջուեցաւ ճշդորոշել այժմու պահանջներուն յարմարող յառաջիկայ ուրթամեայ ռազմավարական ծրագիր մը։

Բ. ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ

Միութեան ողնաշարը համարուող սկաուտութիւնը եւ անոր ճամբով յաջորդական սերունդներու դաստիարակութիւնը ապահովելու ու մերօրեայ պահանջներուն եւ յատկապէս յառաջխաղացքներ ձեռք բերելու նպատակով առաջադրուեցաւ Հայաստանի մէջ կայացնել համա-ՀՄԸՄական խմբապետական համաժողովմամբ մը՝ բոլոր Շրջաններէն ներս ծրագրելու եւ իրագործելու համար Վկայեալ եւ Ուրարտեան կարգերը, նոյնպէս խմբապետներու խմբապետական կազմերու յատուկ վերարտակարգան, Եւրոպա գնաց, դիւանագիտութեան հազարումէկ խաղերով ու դաւերով լեցուն բաւիղներուն մէջ հայրենիք մը մուրաց իր ժողովուրդին համար։ 1922ին կրկին պարտաւորուեցաւ Պոլիսը լքելու եւ 1947ին Պաղտատի մէջ վախճանեցաւ։ Մահէն քանի մը շաբաթ առաջ կրցաւ տեսնել իր «Պատրիարքական յուշերս» հատորին հրատարակութիւնը։

Զաւէն Էֆէնտին Պաղտատ ծնած Զաւէն արք. Տէր Եղիայեանն էր։

Պատրիարքական աթոռը բարձրանալով հագուած էր կրակէ շապիկ մը, ամէնէն մօտիկ ականատեսը եղած էր ողբերգութեան, իր կենդանութեան տեսած էր դժոխքը. դժուար տարիներու պատրիարքն էր ան։

Թրգմ. Ա. Թ.

ւորման դասընթացք մը, ինչպէս նաեւ նախորդ փորձառութիւնները մեկնած ծրագրելու ընդհանուր բանակումը:

Գործունէութեանց յաջող ընթացքին համար, յարմար նկատուեցաւ ձեռնարկները իրագործել ցամաքամասային եւ կամ ընդհանուր տարողութեամբ՝ ըստ անոնց բնոյթին:

Գ. ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Մարմնակրթանքը մարզախաղերով կիրառելու ու ազգային ոգի թրծելու նպատակադրութենէն առաջնորդուած՝ եզրակացուեցաւ այս քառամեակի համա-ՀՄԸՄ-ական մարզախաղերը իրականացնել նախընտրաբար Ազատ, Անկախ Արցախի հանրապետութեան հողին վրայ:

Շրջաններէն ներս ըստ հնարաւորութեան եւ կարելիութեան կիրարկել զանազան մարզախաղեր եւ արհեստավարժ կացութենէն վերջնականապէս դուրս գալու տրամաբանութեամբ ստեղծել դպրոցներ, ուր փոքր տարիքէն մարզիկ-մարզիկուհիներ պատրաստել ըստ իրենց կիրարկած մարզաձեւին:

Համահայկական խաղերուն մասնակցիլ աւելի մեծ թիւով, բոլոր մարզախաղերուն հաւասարապէս:

Դ. «ՄԱՐԶԻԿ» ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ

Միութեան գաղափարաբանութիւնը արտայայտող եւ հայ ժողովուրդի ձգտումներուն մէկ փարոսը եղող «Մարզիկ» պաշտօնաթերթը տարածելու հրամայականէն թելադրուած անխուսափելի համարուեցաւ «Մարզիկ»ին մատակարարել բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւն:

Սփիւռքի որոշ տարածաշրջաններուն համար խմբագրականները թարգմանել՝ օտար լեզուով հասկնալի դարձնելու համար բոլորին:

Ե. 90ԱՄԵԱԿ

2008ին Շրջաններէն ներս փառաչուք հանդիսութեամբ տօնակատարել Հայաստանի առաջին անկախութեան եւ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի հիմնադրութեան 90ամեակները, հանրութեան եւ օտարներուն աւելի ծանօթացնելով Հ.Մ.Ը.Մ.-ի ազնիւ գաղափարախօսութիւնը եւ հայ ժողովուրդի անհերքելի պահանջատիրութիւնը:

90ամեակի ծիրէն ներս, որոշուեցաւ Նոյեմբեր 2008ին Հայաստանի մէջ կայացնել գիտաժողով մը, նուիրուած Հ.Մ.Ը.Մ.-ի հիմնադրութեան 90ամեակին, որուն իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն գիտնականները, խմբագիրները եւ դասախօսները, պետական մակարդակի հրաւիրեալներու կողքին: Նոյնպէս, որոշուեցաւ Հայաստանի մարզական լրագրութեան մէկ լաբանը վերանորոգել եւ կոչել «Շաւարշ Քրիսեան» լաբան, նաեւ աշխատանք տանիլ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի հիմնադրութեան 90ամեակը յատկանշող դրոշմաթուղթ մը ունենալու համար:

Զ. ԿԱՅՔԷԶ

Արդի հաղորդակցութեան արագընթաց պայմաններէն օգտուելու համար, նպատակայարմար նկատուեցաւ նորագոյն միջոցներով օժտել կայքէջին կարելիութիւնները, զարգացնելու համար միութենական կապերը:

Է. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԵՐ

Ընդհանուր սկզբունքներէ մեկնած եւ ծրագրուած աշխատանքները լաւագոյնս իրագործելու եւ յաջողցնելու հեռանկարով, որոշուեցաւ գործել յանձնախումբերու դրութեամբ, որոնք իրենց մասնագիտութեամբ ու փորձառութեամբ, ձեռնարկներէն առաջ կեանքի կոչելով, պիտի կարենան կազմակերպել ու վարել ճշդուած գործունէութիւնը:

Քառամեայ ծրագրի իւրաքանչիւր ձեռնարկի յաջողութիւնը կը վստահուի Հ.Մ.Ը.Մ.-ի ամբողջ ընտանիքին, որուն ղափնեպսակն է իր յաւերժահնչիւն եւ յաւերժապանծ նշանաբանը՝ «Բարձրացի՛ր Բարձրացո՛ւր»ը:

Հ.Մ.Ը.Մ.-ի
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Դեկտեմբեր 9

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ Թէքէեան Մշակութային Միութեան սրահին մէջ, Նոյեմբեր 3ին, նախաձեռնութեամբ Թէքէեան Մշակութային Միութեան վարչութեան տօնուած է Միութեան 60ամեակը եւ մասնաճիւղին հիմնադրութեան 40ամեակը: Ճաշին ապաստարկութենէն յետոյ ԹՄՄ-ի վարչութեանատենապետ Ալեքսան Պալթայեան անդրադարձած է մասնաճիւղի 40 տարեան գործունէութեան գաղութին մշակութային կեանքին մէջ բերած մասնակցութեան եւ այլազան գործունէութեան: Օրուան գլխաւոր բանախօսը եղած է ԹՄՄ-ի Միացեալ-Նահանգներու եւ Գանատայի կեդրոնական վարչութեան փոխատենապետ Երուանդ Ազատեան, որ նաեւ գլխաւոր հիմնադիրը եղած է տեղւոյն մասնաճիւղին: Ան ուրագծած է Վահան Թէքէեան մարդուն, բանաստեղծին եւ ազգային գործիչին տիպարը՝ որ իր պարզ ու միանակ կեանքին ընթացքին յարաճուն կերպով եւ բծախնդրօրէն ստեղծագործած է արուեստի գլուխ-գործոցներ եւ առարկայօրէն ողջմտութեամբ ուղղութիւն տուած է սփիւռքահայ զանգուածներուն, հայ ժողովուրդի կեանքին ամենափոթորկալի հանգրուաններուն: Հանդիսութեան երկրորդ բանախօսը եղած է ԹՄՄ ԱՄՆ-ու եւ Գանատայի կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Յարութիւն Արզումանեան, որ անդրադարձած է Միութեան 60 տարուան ղեկին հայ մշակութային կեանքին մէջ: Ան յայտնած է նաեւ որ վարչութեան որոշումով եւ խորհրդակցաբար տեղական վարչութեան գնահատագրեր կը յանձնուին Միութեան խումբ մը վաստակաւոր նուիրեալներու:

***

ԱԹԻՆՔԻ Նէոս Գոզմոս չրջանի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Նոյեմբեր 14ին ոգեկոչուած է Խրիմեան Հայրիկի վախճանման հարիւրամեակը: Օրուան բանախօսը եղած է Յունահայոց Թեմի առաջնորդը՝ Խորէն եպիսկ. Տողրամաճեան: Նախապէս, չրջանի հոգեւոր հովիւը Նարեկ քհնյ. Շահինեան, որ խօսած է յանուն Թաղային խորհուրդին եւ Տիկնանց մարմնին եւ հրաւիրած ներկաները «Հոգւոց հանգուցելոց» մը ընելու Խրիմեանի յիշատակին: Ապա «Հայր մեր»-ով սկսած է ձեռնարկը: Առաջնորդը հանգամանօրէն ներկայացուցած է Խրիմեան Հայրիկի կեանքը՝ հոգեւորական ձեռնադրութենէն առաջ եւ վերջ որպէս կրթական գործիչ, վարդապետ վանքի եւ Մշոյ Ս. Կարապետ վանքի վանահայր, Պոլսոյ Հայոց պատրիարք, հուսկ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս: Աւարտին Նարեկ քահանայ չնորհակալութիւն յայտնած է առաջնորդին: Հիւրասիրութիւնով փակուած է երեկոյթը:

***

ՊՈԼՍՈՑ Լիւթֆիւ Գըրտար համագումարի ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած է հազարաւոր ունկնդիրներով, որոնք գիտցած են գնահատել այն համերգը, որ կը տրուէր Նոյեմբեր 25ին, որպէս յոբելենական ձեռնարկներէն մին նըւիրուած Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 200ամեակին: Լաւասարիչ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Յակոբ Մամիկոնեանի բացառիկ յայտագիր մը պատրաստած էր, որ արդիւնք եղած էր բծախնդիր աշխատանքի: Նուագախմբային մշակումները կատարած էր Ռոպէր Տողանա, բայց, Յակոբ Մամիկոնեան չէր գոհացած հայկական կտորներու մշակումով այլ ուզած էր նաեւ իր մեկնաբանութիւնը բերել Շուպէրթներու, Կունօներու, Վիվալտիներու, Մոցարթներու, Սեզար Ֆրանքներու, Փուչինիներու կողմէ յօրինուած կտորներու: Համերգին բացումը կատարած է Պէյօղլուի ընդհանուր քարտուղար Վաղարշակ Զիլճեան: Երգչախումբը ներկայացած է նաեւ տաղանդաւոր մեներգիչներով, ինչպէս Լիտա Զաքմաքճը, Սայաթ Զընար, Վահրամ Քէչաչէ, Սերճան Կադերօղլու, Մարիա Հազար, Մարալ Զաղըչուպքու, Ալին Իօզպիւլպիւլ, որոնք լաւագոյնս մեկնաբանած են հայկական թէ օտար եղանակները: Վերջաւորութեան յատուկ բաժին մը յատկացուած է յուշանուէրներու բաշխումի հանդիսութեան մը:

Ա.Ց.Վ.Ա.Զ.Ո.Վ.Ս.Կ.Ո.Ի
Պ.Ե.Ա.Ն.Ք.Ը

(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրգեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՃՈԶԷՖ ՄԱԼԼՈՐՏ ՈՒԻԼԻԷՄ ԹՐՐՆԸՐ

Թրրնըրը: Ընդամէնը մի քանի ժամ առաջ մեծ Թրրնըրը եղել էր իր մօտ, եւ անխնայման սինիորա Թերեզան ներս չէր թողել նրան: Ալվազովսկին քիչ էր մնում լաց լինէր: Սինիորա Թերեզան փորձեց բացատրել նրան ամէն ինչ, բայց դա միայն նորանոր յանդիմանանքների առիթ տուեց սովորաբար փափուկ եւ բարի մաէսթրոյի կողմից: Այն ժամանակ հոգսկոտ թափով բարւօք համարեց քաշուել իր սենեակը:

Ահա արդէն քանի օր է նրանք անբաժան են իրարից: Նրանց կարելի է միասին տեսնել ե՛ւ Հռոմի փողոցներում, ե՛ւ Գոլիզէումում, ե՛ւ Վիլլա Պորկէզէում, ե՛ւ Ֆալքոնէի սրճարանում: Իտալացի եւ ռուս նկարիչները ընկերանալու փորձեր են անում, բայց ե՛ւ Թրրնըրը, ե՛ւ Ալվազովսկին խոյս են տալիս. նրանք այնքա՛ն բան ունեն իրար պատմելու...

Եւ որպէսզի ոչ ոք չխանգարի իրենց, երկու նկարիչները գնացին Գամփանիա: Թրրնըրի համար առանձնայատուկ թանկ էին Հռոմի արուարձաններում գտնուող այս ամայի վայրերը: Այստեղ էին իրենց բնանկարները ստեղծել Փուսէնն ու Լօրէնը, որոնցից նա սովորել էր հասնել լոյսի պատկերմանն իր ամբողջ ճաճանչափայլութեամբ:

– Նայէք հեռուն պարուրող այս ծխախառը մշուշին,– դիմում է Թրրնըրը Ալվազովսկուն,– դա մեղմում, տարրալուծում է բոլոր գծերն ու ձեւերը, եւ այստեղ դժուար է որոշել, թէ որտեղ է վերջանում մի գոյնը, որտեղից սկսւում միւսը:

Եւ տարեց նկարիչը նորանոր նուիրական մտքեր է վստահում հողի, ջրի եւ երկնքի պատկերման մասին:

Ծեծող Ալվազովսկին իր հերթին նրան պատմում էր Սեւծովեան ափում երկնքի ու ջրի յարափոփոխ գոյների մասին:

Հետզհետէ արուեստի եւ վարպետութեան չուրջ պտտուող զրոյցը տեղի էր տալիս մանկութեան յիշողութիւններին: Ալվազովսկին պատմում էր սիրելի Թէոդոսիայի, նրա ափերին անցկացրած մանկութեան օրերի, յունական սրճարանում իր ծառայութեան, եւ դեռ այն ժամանակ իր մէջ ծնուած անյագուրդ կրքի մասին նախչազարդելու տների սպիտակ պատերը...

Իսկ Թրրնըրը յիշում էր լոնտոնեան այն կեղտոտ փողոցը, որտեղ անց էր կացրել իր մանկութիւնը, վարսաւիր հօրը, որին ստիպուած էր եղել օգնել աշխատանքում...

Օրն արդէն թեքւում էր դէպի մայրամուտ, իսկ նրանց զրոյցը չարունակւում էր: Այնքա՛ն ընդհանուր բան գտան նրանք ոչ միայն իրենց արուեստում, այլեւ կեանքում եւ ճակատագրում: Երբ ուշ երեկոյեան վերադարձան Հռոմ, անչափ դժուար էր իրարից բաժանուելը:

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

Անապասելիօրէն խաթարուեց այդ օրերի խնդութիւնը. սուրբ Ղազար կղզուցի մը ստացուեց, որ եղբայրը հիւանդ է: Ալվազովսկին անմիջապէս մեկնեց Վենետիկ:

Եղբօր վիճակը ծանր էր: Գաբրիէլը չճանաչեց նրան: Եւ թէեւ վանքի կանոնները խիստ էին, վանահայրը ամէն ինչում ընդառաջում էր Ալվազովսկուն: Նա թոյլ տուեց հիւանդի մօտ հրաւիրել Վենետիկի լաւագոյն բժիշկներին:

...Մեղմ ծփում են ալիքները: Արեւը հոգնօրէն ողողել է Վենետիկը: Տպաւորութիւնն այնպիսին է, որ քաղաքն ինքն է դանդաղօրէն լողում, բայց մերթ – մերթ այստեղ – այնտեղ ջրի վրայ յայտնւում են փոքրիկ կղզեակները:

Հեռւում կղզիներից մէկի վրայ նշուլեց մի զանգակատուն: Կամաց – կամաց զանգակատունը մօտեցաւ եւ արդէն կարելի էր տարբերել եկեղեցին օղակող պարտէզն ու նրա չորս կողմից վեր խոյացող նոճիները:

Ժամանակին այստեղ ապրել են բորոտները, եւ կղզին իր անուանումը ստացել է այդ դժբախտ մարդկանց հովանաւոր համարուող սուրբ Ղազարոսից: 18րդ դարի սկզբին նախկին բորոտանոցի տեղում հայազգի վանական Մխիթարը հիմնում է վանքը: Եւ աւելի քան հարիւր տարի միայն բարի է խօսւում Մխիթարեանների, կամ ինչպէս դեռ անուանում են նրանց, Ս. Ղազարականների մասին: Մխիթարեան վանականներն այստեղ միայն աղօթք անելով չեն զբաղուած: Նրանք լեզուներ են ուսումնասիրում, ինչպէս նաեւ փիլիսոփայութիւն, պատմութիւն, եւրոպական լեզուներից գրքեր են թարգմանում հայերէնի: Հաւաքում եւ ուսումնասիրում են հին հայկական ձեռագրեր, ունեն իրենց տպարանը, որտեղ գրքեր են տպագրում:

Այդ վանքում էլ տասնմէկ տարեկան հասակից գտնւում էր Գաբրիէլ Ալվազովսկին: Այժմ նա արդէն երեսուն տարեկան էր եւ վաղուց յայտնի էր Հայերի չրջանում իր գիտական աշխատանքներով:

Այս օրերին երիտասարդ գիտնականը հիւանդ էր:

Մակոյկավարը մի րոպէ դանդաղեցնում է թիավարելը, նա հայեացքը յառել է դիմացից հեռուհեռէ մօտեցող կանաչ կղզեակին:

– Ահա, սինիոր, Սան Լազարօ տէլ Արմէնին...

Մակոյկավարը յուզուած է. նա հոգոց է հանում: Ալվազովսկին չի նկատում յուզմունքը նրա դէմքին, նա մտածում է եղբօր մասին:

(Շար. 127)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, **à Asnières.**

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

***

La Section «Agnouni» d'Asnières organise un **DINER DANSANT** à l'occasion de Noël Arménien le Samedi 5 JANVIER à partir de 20h30 animée par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**

Salle Francis Delage anciennement Concorde 27 rue de la Concorde — 92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

«ՀԱՌԱՋ»ի

բնթացիկ ազդեու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Մնուցդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր դումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անդամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12–13 տող) մնացականին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

50ème ANNIVERSAIRE

de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville

1957 — 2007

— **10h :** Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30 : Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou **06. 34. 06. 51. 91**

— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille recherche POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
M A J C
12-14, rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN,** réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian, Robert Sahakiantz, A. Vatian et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN
P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս. Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ

***

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Գէրպէրեանի:

Ցաւալու պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյ վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյ ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12·30ին, Կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ Ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ Ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴԱՅԻՆ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes!»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16 DECEMBRE de 10h à 18h

Ցուցահանդէս՝ Հայերէն եւ Ֆրանսերէն գիրքերու վաճառք

Exposition — Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք կատարել ձեր ցուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet, 26000 VALENCE

D A R F O U R
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15-16
SAMEDI-DIMANCHE
15-16 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·852 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·852

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՂԱՎ

ԻՎԱՆ ԳՈԼՈՆԱ ցկեանս արգելափակման դատապարտուեցաւ Փարիզի յատուկ Աեանին եօթը դատաւորներուն կողմէ, Դեկտ· 13ին : Ամբաստանութիւնը կը վերաբերէր Գորսիքայի նահանգապետ՝ Գլօտ Էրլինեաքի սպանութեան Այաչիօ, 1998 Փետր· 6ին : 1999ին կը ձերբակալուէին չորս կասկածելիները որպէս մեղսակից մահափորձին եւ ձերբակալութեան հրամանագիր մը կը հրապարակուէր Իվան Գոլոնայի դէմ : 2003 Յուլիս 4ին է որ Գոլոնա կը ձերբակալուէր Գորսիքայի մաքիին մէջ, ուր ապաստանած էր : Ձերբակալուած կասկածելիներէն չորսը Գոլոնայի վերագրած էին սպանութիւնը, յետագային յետս կոչում կ'ընէին, երկուքը ցկեանս բանտարկութեան կը դատապարտուէին : Ամսուան մը դատավարութեան ընթացքին, Գոլոնա բոլորովին ուրացած է իրեն վերագրուած արարքը եւ իր պաշտպան փաստաբանները ալ պահանջած են որ անպարտ նըներն ալ պահանջած են որ անպարտ ներ կատուի : Լուծումը միայն երկու ելք ունէր՝ անպարտ կամ ցկեանս արգելափակում : Մինչեւ վերջին վայրկեանը, պաշտպան կողմը յոյս ունէր որ ազատ կ'արձակուի, հարկ եղած փաստերու չըգոյութեան համար, բայց հինգ ժամ խորհրդակցութենէ ետք, վճիռը կը տըրուէր չմեղանչելով Գորսիքացիները : Մինչ պաշտպան փաստաբաններ կ'որոշէին վերաքննութեան դիմել, Գորսիքայի մէջ միջադէպեր կը պատահէին, երկու վիլլաներ կրակի կը տրուէին :

ԼԻԶՊՈՆԻ մէջ, Դեկտ· 13ին, Եւրոպայի 27երը ստորագրեցին Եւրոպայի Նոր Սահմանադրութիւնը (Ֆրանսա եւ Հոլանտա հանրաքուէով մերժած էին նախորդը) որ այս անգամ պէտք է վաւերացուի խորհրդարանական ճամբով, բացի Իրլանտայէն որ հանրաքուէն կը նախընտրէ : Դէմ արտայայտուողները բազմաթիւ են եւ յաճախ հեգնանքով ալ կ'արտայայտուին, քանի նոր Սահմանադրութիւնը 90% նախորդն է եւ բնագիրն ալ անհասկնալի է, բացի անոնց համար, որոնք իրաւական խոր հըմտութիւն ունին :

ՋԱՏԻ մայրաքաղաքը ձերբակալուած «Ջոէլ տապան»ին վեց պատասխանատուները ոճրային առեանին կողմէ պիտի դատուին Դեկտ· 21ին : Կրնան 5էն 20 տարուան բանտարկութեան դատապարտուիլ : Ամբաստանութիւնն այն է որ 103 երախայ առեւանգած են եւ փորձած ֆըրանսա փոխադրել, որպէսզի որդեգրուին :

ՓԱՎԻՑՈՆ ԿԱՊՐԻՒԼԻ (Շան զ'Էլիզէի մօտ) մէջ է, որ Դեկտեմբեր 12ին, Փոտոֆի ներկայացած է որպէս «կիներու ազատարար»ը եւ արտայայտուած է հաւաքուած կիներուն : Ֆրանս – Լիբիա բարեկամութեան խումբին նախագահը՝ Փաթրիք Օլիէ յայտարարած է որ «առաջնորդ»ը պիտի խօսի «կիներու կացութեան մասին աշխարհի մէջ» : Հանդիպումը կազմակերպած էր «Մահմետական կիներու Ֆրանսական միութեան» նախագահուհին (զօրակից Սարքոզիի) : Փոտոֆի պատասխանած է հարցումներուն· Նախ պաշտպանած է «ափրիկեցի կինը՝ անարդարութեան զոհ, որ իր զաւակները կը պաշտպանէ, երբ այր մարդը քանի մը անգամ կ'ամուսնանայ եւ ինքնիր կը լքէ», ապա անդրադառնալու համար «եւրոպացի կնոջ ողբերգական պայմաններուն», քանի ստիպուած է երբեմն չուզած աշխատանքը տանելու, եղբակցնելու համար որ կ'ուզէ փրկել եւրոպացի կինը :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ Դեկտ· 16ին Իրաքցիներուն կը յանձնէ Պասրայի գաւառը, Իրաքի հարաւը, վերջին չրջանը, որ դեռ իր իշխանութեան ձեռքն է : Իրաքի կառավարութեան բանբերը հաղորդած է այս որոշումը : Այն չորս գաւառներուն վրայ, որոնք 2003էն ի վեր անգլիական ուժերու ձեռքն էին, երեքը արդէն անցած են իրաքեան իշխանութեան : Վերջին յանձնումէն ետք, բրիտանական ուժերը (5·000 զինուոր) մասնագիտացած զօրակցութիւն մը պիտի ապահովեն իրաքեան ուժերուն, գլխաւորաբար Իրանի հետ սահմանակցութիւն հսկողութեան համար :

«ՔԱՂԱՔ ԶԿԱՑ ԱՌԱՆՑ ԱՌԻՏՈՒԻՐԻ» խորագրով Միշէլ Բազումեան (Քաղաքաշինութեան եւ մասնագիտացած առեւտուրի զարգացման դաշնակցութեան ընդհանուր պատուիրակ) կ'ըսէ թէ հարկ է պահպանել սպառման վայրերու մրցակցութիւնը քաղաքին մէջ եւ թէ Կիրակի օրերը մեծ վաճառատուները բանալը կը նպաստէ : Մոնթի վիճարկումներու էջին մէջ լոյս տեսած իր յօդուածով (Դեկտ· 14) Միշէլ Բազումեան կ'անդրադառնայ նաեւ «Աթալի յանձնախումբ»ին պատրաստած ծրագրին հեռանկարներուն, ուր սակայն, բացակայութիւնը կը նկատէ քաղաքի պարագային :

ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎԷՃԵԱՆ, Մոնթի վիճարկումներու էջին մէջ (Դեկտ· 14) «Սարքոզիի իրաւունք ունի, համարձակութիւնն ունենանք խօսելու մեր թշնամիներուն հետ» խորագրով, պաշտպանողականը կ'ընէ Սարքոզիի մղած քաղաքականութեան : Փաստաբանի իր եզրյթով, ան կը չեշտէ որ, Սարքոզի բարոյական ոչ մէկ սկզբունք ուրացած է, ու կը թուէ անոր ձեռք ձգած յաղթութիւնները (պուլկար հիւանդասպահուհիներ) : Առաջինը եղած է, կը պըէ որ համարձակած է ուղղակի իր խօսքն ուղղելու Ի· Պէթանքուրի եւ ՖԱՐՔ–ի : Կ'եզրակացնէ որ, Սարքոզի երբեք չէ ըսած որ լիբիական, ռուսական, չինական վարչակարգերը սահմանադրական իր իդէալն են :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ մէջ, Դեկտեմբեր 12ին, մենատիրականները եւ համայնավարները խանգարած են Եւրոպական Միութեան հիմնական իրաւունքներու Ուխտի հռչակումը, որոնք կը չանային արտայայտուիլ եւրոպական նոր դաշինքին դէմ : Շուրջ 100 մենատիրական եւ ծայրայեղ ալ երեսփոխաններ, գլուխն ունենալով Ֆիլիփ տը Վիլիէն եւ Փօլ–Մարի Քուէօն պատուհաններ ջարդած են բողոքելու համար Լիզպոնի դահինքին վաւերացումը Խորհրդարանին միջոցաւ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԸ թուն կերպով կ'ընդդիմանան կառավարութեան բարենորոգումներուն, պլխաւորաբար նոտարներու միջոցաւ լուծելու ամուսնալուծումներու հարցը, երբ փոխադարձ համաձայնութիւն կայ : Փաստաբանական համագումարի նախագահին համար «անընդունելի ծրագիր մըն է» : Իրաւագիտական քարէխին (որոշ դատարաններու ջնջում) բարենորոգումէն ետք, այս մէկը կրակին վրայ իւղ կը լեցնէ իրենց համար :

ՀԱՄԱՍԸ կ'ամբաստանէ Ապպասը որ «կը գործակցի թշնամիին հետ», քանի վերսկսած է բանակցութիւնները, երբ խորայէլեան ուժերը վեց Պաղեստինցի գինուորեալներ սպաննած են : Դեկտ· 12–ին բանակցութիւնները չէին վերսկսած, այլ թէքնիք պատրաստութիւնները տեսնուած էին :

ՔՈՍՈՎՈՅԻ կարգավիճակին վերաբերեալ Եւրոպական Միութեան որոշումը գարնան սկիզբը պիտի տրուի յայտարարած է Եւրոպայի ընդլայնման պատասխանատուն՝ Օլի Ռեն : Ցարդ ոչ մէկ որոշում տրուած է այդ ուղղութեամբ Սերպերու եւ Քոսովոյի Ալպանացիներուն միջեւ : Պայմանաժամը լրանալէն ետք, Քոսովոյինները յայտարարած են որ խորհրդակցութիւններու պիտի դիմեն, որպէսզի ճանչցուի իրենց անկախութիւնը :

ՊԷՑՐՈՒԹԻ մէջ երեք Լիբանանցիներ ձերբակալուած են զօր· Ֆրանսուա Ալճհի սպանութեան համար որպէս կասկածելիներ :

ՊԱԼՈՒՃԻՍՏԱՆԻ (Փաքիստան) մէջ 5 զինուորներ սպաննուած են կրկնակ ռմբափորձի մը ընթացքին, որու թիրախն էր բանակի ապահովութեան կայան մը : Կան նաեւ 22 վիրաւորներ :

ԱԹԻՆՔԻ վերաքննիչ ատեանը չորս ամսուան յետաձգումով բանտարկութեան դատապարտած է Կ· Քլեվրիսը, որ 2006–ին «Հրեաները» խորագրուած հատոր մը հրատարակած էր, ուր յայտարարած էր որ կ'ըսէ «ամբողջ ճշմարտութիւնը» : 1400 էջերէ բաղկացած գիրքը կ'ուրանայ Ողջակէզը եւ կախաղան կը խոստանայ Հրեաներուն, որոնք, կ'ըսէ, մահացու թշնամիներ են :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՅՑԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԷՄԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախագահ Ռ· Քոչարեան պատուիրակութեան մը ընկերակցութեամբ աչխատանքի այց մը կատարած է Արաբական Էմիրութիւնները : Հոն ունեցած տեսակցութիւններուն հիմնական առանցքը կազմած է տնտեսական գործակցութիւնը : Արտաքին գործերու նախարար Վ· Օսկանեան կարեւոր համարած է այցը որուն ընթացքին նոր ներդրումներու հիմ դրուած է, եւ արդէն յստակ ծրագիրներ կան :

Նախարարը ընդգծած է նաեւ քաղաքական երկխօսութեան կարեւորութիւնը : Ըսած է թէ արաբական որեւէ երկիր կատարուած այցը կարեւոր է Հայաստանի, յատկապէս Ղարաբաղի հարցին առումով· որովհետեւ Ազրբեջանը կարելիութիւն ունի Իսլամական խորհրդաժողովներու ընթացքին իր միակողմանի տեսակէտները ներկայացնելու : Իսկ Հայաստան կրնայ օգտուիլ նման այցերէ իր տեսակէտները սեղան բերելու համար :

*
**

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ԽԱՉՔԱՐԵՐԸ

Նիւ Տէլհիի մէջ Դեկտեմբեր 3–5 կատարած է Ազգային հիմնադրամներու 12րդ համաժողովը որուն առաջին անգամ մասնակցած է Հայաստան : Մշակոյթի փոխ նախարար Գ· Գիւրջեան եւ Գիտութեան ակադեմիայի ազգագրութեան եւ հնագիտութեան հիմնարկէն Մ· Զարդարեան ներկայացուցած են Հայաստանը, խօսք առնելով «Մշակութային ժառանգութեան պահպանումը բնական աղէտներու եւ հակամարտութեան գօտիներու մէջ» խորագրուած նստաշրջանին : Անոնք ուշադրութեան յանձնած են Ադրբեջանցիներու կողմէ Նախիջեւանի մէջ Ջուղայի հայկական խաչքարերուն քանդումը, ներկայացնելով տեսագրութիւններ եւ ալպոմներ : Շեշտած են նաեւ մշակոյթի պահպանման միջազգային կազմակերպութիւններու անտարբեր կեցուածքը, փաստագրական նիւթեր յանձնած գիտաժողովի նախագահութեան, ու կարդ մը չահագրգիռ կողմերու : «Լօրօփա նոսթրա» մշակութային կազմակերպութիւնը առաջարկած է իր պարբերաթերթին մէջ տեղ տալ նիւթին :

*
**

ԼՂՀ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՑԵՐԻԻՐԱՆՔԻՆ

Լեռնային Ղարաբաղի խորհրդարանի արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովի նախագահ Վահրամ Աթանէսեան անդրադարձած է Ադրբեջանի արտաքին գործերու փոխ նախարար Ազատ Ազիմովի Դեկտեմբեր 10ին Բաքուի մէջ ՓՔՔ–ի չարքայիններուն Ղարաբաղ տեղւորուելու յայտարարութեան : Ան վերջինը ըսած էր նաեւ թէ իր երկիրը պատրաստ է որեւէ տեղ հակահաբեկչական գործողութիւններու դիմելու Ղարաբաղի դէմ, թիրախ առնելով քիւրտ գինեալները :

Վ· Աթանէսեան առնուազն զարմանալի գտած է որ ադրբեջանցի բարձրաստիճան այդ պաշտօնատարին կեցուածքը կրնութիւնն է թրքական կարգ մը լրատուներու հրապարակումներուն : Անոնք կ'առաջնորդեն մտածելու թէ այդ լուրերը հնարուած են ադրբեջանական յատուկ ծառայութիւններու կողմէ եւ կը միտին աւելի եւս լարել արդէն լարուած հայ–թուրք յարաբերութիւնները :

Վ· Աթանէսեան, ակնարկած է այն լուրերուն ըստ որոնց անմնախադէպ կերպով աչխուժացած է քրտական ազդակը Նախիջեւանի եւ Կերանպոյի չրջանին մէջ : Ասոր թելադրած է Ազիմովի որ քիւրտ գինեալներ եւ անոնց հովանաւորներ փընտրէ Ադրբեջանի մէջ :

ԴԷՄՔԵՐ ԶԱՐԹՈՒՅԻՉ

ՍԻՊԻԼ - ՋԱՊԷԼ ԱՍԱՏՈՒՐ

(1863 - 1934)

Ա.

Տխուսաբէ եաք Սիպիլն է, որ կանացի սիրտը իր բազմազան յոյզերով կը մացնէ Հայ գրականութեան մէջ: Զգայնիկ տարրը կը գառնայ ուշագրաւ, բնութեան վրձինովմը՝ որո՛շ:

Ծնած 1863 Հոկտեմբեր 18, Սկիւտար, Յանճեան մականունով (անունը՝ Զապէլ), նախնական կրթութիւնը կը ստանայ Ս. Խաչ վարժարանը, այնուհետեւ կը յաճախէ Սկիւտարի ճեմարանը: Այսպէս, չրջանաւարտներու չարքին կը գտնենք զինք սոյն կրթական յարկի 1879ի հունձքին: Աւելցնենք, իբր հայեցի դաստիարակութեան սաղմ, թէ ան փոքր տարիքէն հմայքին տակ կը մնայ մեր Մայրենիին, քանի անոր ուսուցիչներու չարքին կը դասենք «Պուէտա» մակդիրով ծանօթ հայկաբան, հմուտ գրաբարագէտ Յակսաուր Միսաքեան եւ Պոլսոյ «Եփրատ» եռօրեայի (1869-72) խմբագիրներէն Սիմոն Ֆէյլկեան[1]:

Սիպիլի հանրային գործունէութեան հայոց հիմնական գիծը կը գառնայ, անկասկած, անոր տեն-դոտ-խանդոտ ճգտումը՝ ծառայելու մեր իգական սեռի կրթութեան նուիրական գործին: Ասոր ստեղծման, մանաւանդ՝ տարածման: Ընդհանրացման: Յայտնապէս Մայր հողին վրայ, Հայաստանի սրտին: Սրբազան առաքելութիւն, յիրաւի: Արդէն ժամանակի ու չրջապատի գլխաւոր առաջադրութիւններէն մին է ասիկա, Ժ. դարու 1870ական թուականներէն սկսեալ, Պոլսահայ կեանքի, հարկաւ գիտակից ու գործուն տարրին, կանանց չրջանակին մէջ, յատկապէս, բաւարար չափով արգաւանդ դաշտ մը կ'ուրուագծուի: Ազգային բարեգործ բարեսէր աչխատանքներու համար: Իրապէս, թարմ, հասուն գաղափարներով տոչորուն մարդիկ (այս պարագային առանձնապէս կիներ) կ'իջնեն հրապարակ: Պատրաստ ստանձնելու հայկական աղէկէզ գաւառներու մէջ թէ այլուր, կրթական չահը վառելու, զայն հրահրելու, քարոզելու այնքա՛ն կենսական աչխատանքը: Ըսենք՝ առաքելութիւնը: Հարկա՛ւ, ի խնդիր ազգային զարթնումի: Զարթօնքի:

Գլխաւորներէն մին է նոյնինքն Սիպիլի Ջանադիր աչխատանքով, անդադրում ճիգով կեանքի կոչուած Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութիւնը, Սկիւտար, 1879 Ապրիլ 11: Դեռ պարմանի՝ 16ամեայ չրջանաւարտ Համանուն Թաղի ճեմարանէն, իր տան մէջ ութ դասընկերուհիներու հետ հիմը կը դնէ այս այնքան պատուաբեր գործունէութեամբ ծանօթ ընկերութեան: Ազգանուէրը կը պարզէ յստակ ծրագրով մը,- Դպրոցներ պիտի բանաւիք աղջկանց համար բոլոր հայաբնակ գաւառներուն մէջ... Պիտի տրովեցնենք աւոնց կարդալ, գրել, հաչիւ, կոօպ, պատմութիւն, որպէսզի ճանչնան իրենց պարտքերը եւ իրենց արժանի տեղը գրաւեն մարդկայ՝ն ընկերութեան մէջ: Եւ այլն:

Կայ պատճառ մտածելու, թէ իր այս յոյժ օրինակելի եւ, միաժամանակ, ծանրահարելի ծրագրին չղացման մէջ, բարեբաստիկ դեր կը ստանձնէ,- Թէկուզ անուղղակի կերպով,- իրենց տան նախկին ծառան՝ Քղեցի Յակոբ աղբարը, որ իր ծննդավայրէն վերադարձին, որպէս մելի դէմքով կը պատկերացնէ իր հայրենակիցներուն ծայրայեղ խեղճութիւնն ու թշուառութիւնը: Սոյն վարկածը ձեւով մը կը հաստատուի հետեւեալ տողերով: Աբչալոյս Թէոդիկի ուղղեալ նամակի մը մէջ Սիպիլ կը գրէ,- Աչխիս առջեւէն չի հեռանար թափօրը թշուառ տղոց՝ բոկոտն, անլուայ, գիսախուխ, գունատ, հիւանդ, անխնամ: Քանի-քանի անգամներ երգած եմ հոգիիս բոլոր թափովը Եփրատի ծաղկաւէտ ափերը, Շաւարշանի բուրումնագեղ շուշանները իմ սկսնակի ձախաձեր տողերուս մէջ, եւ սակայն երբեմ չեմ խորհած հոն ապրող տարաբախտ ժողովուրդի վրայ: Մեզի սորվեցուցած են շատ մը բաչխերու անուններ, անոնց պատկերները եթերաձեմ ճաճանչի մը մէջ ամպածրար՝ հայրենիքի սուրբ իտէալն է մեզի համար անմատոյց, պաշտելի...: Իսկ Յակոբ աղբարները, որոնք հողին վրայ կ'ապրին եւ ոտանաւոր ուղերձներէ աւելի լուրջ ու հիմնաւոր դաստիարակութեան մը պէտք ունին իբրեւ մարդ ապրելու համար: Մենք ոչինչ գիտենք անոնց մասին»: Իսկապէս, այս սրտբաց խոստովանութենէ ետք է, որ Սիպիլ՝ Ազգանուէր Հայուհեացը հիմնելու մտադրութեամբ, իր դասընկերուհիները կը հրաւիրէ հիմնադիր ժողովի:

Հիմա դանդաղինք եւ ներկայացնենք Ազգանուէրի կրթասէր գործունէութիւնը մեր տխուր իրականութեան մէջ, այդ թուականներուն: Հարկաւ, կարելւոյն չափ խըտացեալ տողերով: Սեղմ գիծերով:

Գօտեպնդիչ է առջինեկ կրթարանին հաստատումը հեռաւոր Քղիի մէջ, 1880ին: Արձանագրուած սանուհիներու թիւն է 93: Ասոր կը յաջորդէ 92 աչակերտուհիներով Համճընի մէջ բացուածը: Թուականը՝ 1881: Այնուհետեւ երրորդը՝ այս անգամ Մուշ, 1883, 50 սանուհի: Զորրորդ մը Սղերդի մէջ, 1885, հինգերորդ մըն ալ Զարսանճաք: Այլապէս հետաքրքրական է ուսումնական ծրագիրը այս եռամեայ կամ քառամեայ կրթարաններուն,- Առաջնագոյն տեղը կը գրաւէ, բնականաբար, Հայերէնը՝ գրել և կարդալ, այնուհետեւ՝ կրօնագիտութիւն, Պատմութիւն, աչխարհագրութիւն, առաջին տնտեսագիտութիւն, Թուաբանութիւն, բարոյագիտութիւն, ձեռական աչխատանքներ, իմա՝ ձեռագործ, գծագրութիւն եւ, վերջապէս, մարմնամարզ ու երգի դաս: Ուչիմ աչակերտուհիները կը վարձատրուէին արծաթեայ մեծկակ խաչերով: Արժանի պարգեւատրութիւն, յիրաւի: Յարիր ժամանակի ոգւոյն:

Աչխատանքի աչխոյժ թափը կ'ընդհատի, ակամայ: Աւելի որո՛շ՝ հարկադրաբար: 1895ին ծայր առած համատարած կոտորածներուն, խժդուժ ճնչումներուն հետեւանօք: Իրապէս, յիչեցումի ճամբով արձանագրենք, թէ 1895-96ին գանգատածային չարդեր տեղի կ'ունենան Արեւմտեան Հայաստանի (Սասունի գլխաւորաբար) եւ Թուրքիոյ հայաբնակ վայրերու մէջ, յայտնըրէն՝ կիլիկիա: Համատարած բըռնութեանց ճամբով կը փակուին, բնականաբար, կրթական յարկեր, ի՛նչ խօսք նոյնպէս դպրոցասէր - կրթասէր ընկերութիւններ եւ այլ: Փակուածներուն կարգին են ո՛չ միայն Ազգանուէրը, այլեւ անոր հետ գրեթէ միաժամանակ (1879) Պոլսոյ մէկ այլ թաղամասին՝ Մի-ջագիւղի (Օրթագիւղ) մէջ կեանքի կոչուած Դպրոցասէր Հայուհեացը:

Վառ յոյսեր կը ծագին փութով, անուշ երազներ կ'ողողեն հրապարակը 1908 Յուլիսին, այսպէս կոչուած Երիտթուրքերու յեղափոխութեամբ: Կարմիր Սուլթանը՝ Ապտիւլ Համիտ անուանեալ հրէչածին բռնակալը, հարկադրաբար կը վերահաստատէ իր իսկ ձեռքով ջնջրուած, խափանուած 1876ի Սահմանադրութիւնը[2]: Հիւրրիյէթ:

Արագ կը բացուին բանտերու դուռները, աքսորավայրերէ մարդիկ կը վերադառնան տուն, վերջ՝ անոպայ գրաքննութեան եւ վերջ՝ մամուլի բռնաւոր կաչկանդումներուն: Երգ ու կեցցէ՛, արեւչատութեան մաղթանք վեհափառ Սուլթանին, զի ազատութիւն պարգեւեր է երկրին...[3]

Իրաց այս նոր, բարեբաստիկ կացութեան մէջ, 1908ին, Պոլիս՝ Բերա, կը վերահաստատուի Ազգանուէրը: Նոր աւիւն, աչխատանքի նոր թափ: ... Մինչեւ մեր յետին շունչը պիտի աչխատինք մեր գաւառացի քոյրերուն համար... կը պատգամէ խիզախ կեցուածքով մեր գրագիտուհին: Այսպէս, իգական սեռի վարժարաններ կը բացուին Մուշ, Զէյթուն, Համճըն:

Խանդավառութիւնը, գաւօ՛ք, երկար չի տեւեր: Մահասփիւռ սեւամած ամպեր կը պատեն աչխարհն Հայոց: 1909 Ապրիլին ծայր կուտայ Կիլիկիոյ համատարած ջարդը՝ կազմակերպուած Իթթիհատի կողմէ: Երեսուն հազար Հայեր իրենց արեան տուրքը կուտան խաբուսիկ Հիւրրիյէթին: Ազգանուէրը, այս անգամ ալ, բառին իրական առումով, իր բովանդակ ուժն ու կորովը կը տրամադրէ հրաչքով փրկուած հազարաւոր որբուկներու խընամքին: Մարաչ, Տէօրթ Եոլ, Այնթապ, Հասան Պէյլի, Համճըն՝ որբանոցներ կը բացուին չուտով: Ծանօթ է մասնաւորապէս Ազգանուէրի կարկառուն տիկիններէն Աբշակուհի Թէոդիկի քրտնաջան աչխատանքը այս ուղղութեամբ: Ի դէպ 1910ին լոյս կ'ընծայէ «Ամիսմը ի Կիլիկիա» վաւերագրական հատորը, պերճախօս երեսներով խօսուն երկ մը, անկասկած: Ապրող երկ մը կը մնայ, հարկաւ, Զապէլ Եսայեանի «Աւերակներու մէջ» վէպը (1911), թելադրուած Կիլիկեան արհաւիրքէն: (Ատանայի աղէտին՝ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին կողմէ ղրկուած էր եղեռնի վայրը, իբր ներկայացուցիչ օգնութեան մարմնի: Պատմական, ցնցիչ վկայութիւն մը այս մէկին ալ):

Շարունակենք: Պերճախօս է պատկերը 1912ի: Տեղեկագրով մը բացայայտուած: 24 վարժարան Կիլիկիա եւ հայկական գաւառները, 1632 աչակերտուհիներով ու 48 ուսուցիչներով: Ուսուցչուհիներ պատրաստող կրթական յարկ մը ի կարին: Հինգ որբանոց Մարաչ, Տէօրթ Եոլ, Հասան Պէյլի, Այնթապ, Համճըն: Զենք խօսիր Ազգանուէրի յարակից գործունէութեան մասին: Գրեթէ ամէնուր մասնաճիւղ, նոյնիսկ մինչեւ Պէյրութ, Պուքրէչ: Գործակցութիւն դանագան միութիւններու հետ, մինչեւ Գահիրէ: Եւ այլ:

Պարզ է, ինքնին, թէ Ազգանուէրի բեղուն գործունէութիւնը, պարտադրաբար, վերջ կը գտնէ Սեւ Թուականին: 1915:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

☆ ★ ☆

Նոթեր

1) Հեղինակ ազգաչունչ երգերու: Անոր վարդանը («Իմ հայրենեաց արեւ, վարդան / Արեւս արՙւուղ եղնի ղուրպան...») Հելիապոլիսի մեր ազգային վարժարանի երգացանկին մաս կը կազմէր:

2) Թուրքիոյ առաջին Սահմանադրութիւնը: Կեանքի կոչուած 1876ին, Միթհաթ փաչայի ղեկավարութեամբ: Մշակման մէջ կարեւոր դեր կը ստանձնէ այս վերջնոյն խորհրդատուն Պետական Խորհուրդի անդամ Գրիգոր Օտեան: Համիտ, անչուշտ, փութով կը ջնջէ:

3) Գիւնովցաւիճ, պիտի ըսէր յետագային. այդ օրերը տեսած-ապրած եւ յետագայի տաժանքները ցմրուր քաշած մեր ներհուն մտաւորականներէն Ց.-Ձ. Սիրունի, յետ մահու լոյս տեսած յուչերով:

☆ ★ ☆

Ծանօթագրութիւն

Սիպիլի նկարագրին, հոգեխառնութեան եւ, մանաւանդ, կրթական հայեացքներուն զօրեղ արտայայտութիւնը կը գտնենք անոր եւ Ալփասլանի (Աղեքսանդր Փանոսեան) հեղինակութեամբ 1909ին, Պոլիս հրատարակուած «Մագնիս» թատերախաղին մէջ: Պոլսահայ ընտանեկան կեանքին հայող իւրայատուկ խռովիչ պատկեր մը կը վորձուի լոյսին հանել հոն: Մագնիսը նոյնինքն Ոսկին է, գլխադիր չեչտադրութեամբ: Ըմբռնելի Դրամ տարազով: Տառամ թէ գաւեչտ, ի՛նչ փոյթ, հոս կարեւորը վեհանուչի լուսաւորական վեհ հայեացքներն են, ան հաւատոյ հանգանակը, յիրաւի:

- Ես, եթէ դրամ ունենայի,- կ'ըսէ ան - շիտակ Հայաստան պիտի երթայի, դպրոցներ բանալու, լոյս ու ուսում սփռելու համար կիլիկիոյ սովալլուկ գիւղերուն մէջ, Մուշի, Բաբերդի, Վանայ, Սասունի, Խնուսի ու Բասենի յետին խորշերուն, մթին խաւերուն մէջ պիտի տանէի անուշ խօսք մը, օգտակար նպաստ մը, դեղ մը հիւանդներուն համար, հագուստ մերկերուն համար, սերմնացու՝ յուսահատ մըշակներուն, գգուանք մը, բաչխութիւն մը, օգնութիւն մը վերջապէս բոլոր արեւակից հայրերուս, մայրերուս, քոյրերուս ու եղբայրներուս, որոնք մխիթարիչ հրեշտակի մը պէս պիտի ընդունէին զիս, պիտի սիրէին, պիտի օրհնէին զիս...:

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՅԳԵՍՏԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄԱՀԱՐԻԻ ՏԱԳՈՒԿ ՍԻՐՏԸ

1966 Դեկտեմբեր 20ին գրուած նամակի մը մէջ Շահան Շահնուր Մահարիի «Այրուող այգեստաններ» վէպին մասին իր հիացումը կ'արտայայտէր սա անկեղծ տողերով.

«Մեծապէս եւ ջերմօրէն կը շնորհաւորեմ քեզ, որ անմատչելի "Այգեստաններ"ուդ համար, զոր կարդացի խորին յուզումով: Լեցուն՝ ինչպէս կրնայ լեցուն ըլլալ նուռ մը, իր սեղմ ու արնաներկ ամբողջութեանը մէջ, ան կատարեալ միաձուլումն է այն բոլոր տարրերուն որոնք կը կերտեն կեանքով բաբախուն վէպը, պատմական եղելութեան մը ընդմէջէն: Այդ բոլորը, յուշագրութիւն, տեղեկագրութիւն, բարբառ, հաղաբական հատատամբ, եւ այլն, այդ բոլորը դուն մշակած ես հատասար յոգնութեամբ, վարպետի մը նման: Կատարելապէս յաջողած ես որ առաջադրութեան մէջ, որ էր.– "Այնպէս մը ընել որ ընթերցողը ո՛չ միայն տեսնէ Վանը, այլ նաեւ զգայ զայն" »:

Նոյն նամակին վերջաւորութեան մօտ դարձեալ կը գովէր գիրքը ու կ'ըսէր. «Սրտառուչ սիրոյ եւ անհուն կարօտի կոթող մըն է "Այգեստաններ"դ: Պատկառազդու Պատրիարք մը պիտի համբուրէր քու լուսաւոր ճակատդ, ես միայն սա ըսեմ.– "Ջէ մեռնիմ, Մահարի, շատ ապրէ: Ջէ մեռնիմ մինչեւ որ վերագտնես Վանը" »:

Բայց Շահնուր այդ թուականին գիտէ՞ր արդէն թէ Երեւանի մէջ ինչ ազմուկ կը բարձրանար այս վէպին պատճառաւ: Ահաւոր աղմուկ, ու անօրինակ հալածանք Մահարիի դէմ, հայհոյալից խօսք մեծ բանաստեղծին հասցէին:

Ինչո՞ւ այս հալածանքը: Վանի պատակ Գուրգէն Մահարի իր այս վէպին մէջ կը պատմէր Վանի հայ ժողովուրդին հերոսական ինքնապաշտպանութիւնը 1915ի տխուր օրերու ընթացքին: Բայց մեր գրագետը այս վէպին մէջ հայ ժողովուրդին անօրինակ տառապանքէն մեծապէս պատասխանատու կը նկատէր նաև կարգ մը կուսակցական գործիչներ, որոնց սխալները բախտորոշ դեր խաղացած էին պատահած ողբերգութեան մէջ: Մահարի նաև կը խօսէր այն թուրքերուն մասին, որոնք մարդասիրական կեցուածքով փրկած էին բազմաթիւ Հայերու կեանքը: Գիրքին մէջ տեղ գտած էին նաեւ Վանի հայ ընտանիքներու, մասնաւորաբար կիներու մտերմիկ բարքերէն ու կեանքէն դրուագներ:

Ամէնէն առաջ սփիւռքահայ մտաւորականներն ու դաշնակցական գործիչներն էին որ փոթորիկ պայթեցուցին Մահարիի վէպի շուրջ, որովհետեւ այդ վէպին մէջ ընդհանրապէս կը քննադատուէին դաշնակցական երեւելի գործիչներ: Քննադատները չեշտը նախ կը դնէին վէպին քաղաքական–պատմական պարունակին վրայ, բայց ապա «գայթակղեցուցիչ» կը նկատէին նաեւ Մահարիի կողմէ հայ կիներու մասին գրուածները ու կը պնդէին որ գրագէտը անվայել ու ամօթխած արտայայտութիւններ կը դնէր հայ կիներու բերնին մէջ:

Բայց Սփիւռքի մէջ ստեղծուած փոթորիկը գրեթէ ոչինչ էր Հայաստանի մէջ վանեցիներու ու մտաւորականներու կողմէ ստեղծուած աւելավառ հալածանքին ու պայրոյթին քով: Մահարիի կինը Անտոնինա իր յուշերուն մէջ պիտի պատմէր թէ ինչպիսի լուտանքներ կը տեղային Մահարիի հասցէին: Գիրքը կը կոխկրտուէր ոտքերու տակ, ցեխերու մէջ կը նետուէր, կը հրկիզուէր հրապարակներու վրայ, զայրացած մարդիկ կը քարկոծէին Մահարիի տան պատշգամը, ճմեռուկի կեղեւներ կը նետէին: Վիրաւորական խօսքեր կը լսուէին հեռաձայնի գործիքէն, սպառնալիքի նամակներ կը ղրկուէին Գուրգէնին: Կէս գիշերին հեռաձայնը կը հնչէր ու անծանօթներ կը հայհոյէին Անտոնինայի հասցէին ու կ'ըսէին. «Ասոնց պատճառը դուն ես, եթէ դուն չըլլայիր, Գուրգէն այս վէպը չէր գրեր, ուրիշ բան կը գրէր»:

Անտոնինա ասոնց մէկ մասը կը թաքցնէր Գուրգէնէն որպէսզի նըւազ տառապի ան, բայց Գուրգէն կը գայրանար ու կ'ուզէր ամէն ինչ գիտնալ: «Այս աղբը դուն պիտի պահպանես պատմութեան համար, ոչինչ չի անհետացներ, ամէն ինչ պահէ», կ'ըսէր իր կնոջը: Երբ տակաւին Պալանքա կը գտնուէր, Գուրգէն Երեւանէն կը ստանար նամակներ ուր գրուած էին. «Անիծեալ թուրք, չփորձես Երեւան վերադառնալ, մենք կը սպաննենք քեզ»: Գրագէտ Նորենց, Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարի հանգամանքով նամակ կը ղրկէր Մահարիին ու իր զայրոյթը կ'արտայայտէր ու կը պահանջէր որ ան հրապարակաւ հրաժարէր իր գիրքէն:

Մահարիի համար այս վէպը «աչքի լոյս» էր ու չէր կրնար հրաժարիլ անկէ: Այդպէս ալ իր ցաւը իր սրտին կը սեղմէր ու կարծես ինքզինք զարձեալ աքսորուած կը նկատէր իր սիրելի ժողովուրդին ծոցէն: Բայց ան հաւատք ունէր ապագային նկատմամբ ու այդ հաւատքով էր որ երեք տարի վերջ, երբ տակաւին բնաւ ալ չէին մարած իրեն դէմ կիրքերը, ան հրաժեշտ պիտի առնէր այս կեանքէն: Անտոնինա պիտի պատմէ որ անոր մահէն վերջ այս անգամ ինք էր որ թիրախ դարձաւ թշնամական տարբերներու: Օրինակ, օր մը պիտի գտնեն իր դուռը: Եկած են Գուրգէնի ընկերները, որոնք իրենց թէ կ'ուզեն տեսնել տունը: Ներս մտնելէ վերջ անոնք կը սկսին հայհոյել Մահարիին հասցէին, տակնուվրայ ընել տունը: Անտոնինա կ'ուզէ զանոնք դուրս հրաւիրել, բայց մէկը կ'ըսէ. «Հիմա այնպէս մը կը գարնեմ քեզի որ մինչեւ կեանքիդ վերջ չես մոռնար»: Այս սպառնալիքէն վերջ անոնք կը թքնեն Մահարիի մէկ նկարին վրայ ու դուրս կ'ելլեն:

Ահա Թէ ինչպէս Վանի Այգեստաններուն հետ այրած էր նաեւ Մահարիին տաքուկ սիրտը:

Ռ. Հ.

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 24.
ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ

Ծնած է Գանձակ – հիւսիսային Արցախ – 1201–2ի տարիները: Աշակերտած է Վանական վարդապետին եւ եղած է ընկեր Վարդան Պատմիչին: Փոքր հասակին կը տարուի Գետիկ սակայն իր գրական կրթութիւնը կը ստանայ Վանական վարդապետի մօտ Տաւուշի բերդին մօտակայքը: 1235ին ուսուցիչ եւ աշակերտ գերի կը տարուին թաթարներէն եւ գիչեր մը կը յաջողի փախուստ տալ եւ կենդանի ապրուիլով նկարագրել իր պատմութեան գիրքին մէջ:

Կը վերադառնայ Գետիկ վանք, որուն չինութեան եւ առաջնորդներուն լաւ ծանօթ է. 1251ին տակաւին հոն է եւ մանրամասն կը նկարագրէ Վանական վարդապետին մահն ու յուղարկաւորութիւնը:

1255ին Քիւրա իշխանի տան մէջ կը հանդիպի Հեթում թագաւորին, բարեկամ էր նաեւ Հասան Պռոշեան իշխանին որ իրեն պատմած է Պաղտատի գրաւումը որպէս ականատես: Կիրակոս իր գիրքին մէջ կը մէջբերէ այս ամէնը:

Հեթումի մասին կը գրէ «Բազում ինչ պատմէր թագաւորն իմաստասէր՝ զիժական ազգացն, զոր Թողաք մեք»: Իսկ Պաղտատի գրաւումը նկարագրելով հետեւեալը կը ճշդէ. «Զայս ամենայն պատմեաց մեզ իշխանն Հասան, զոր Պռոշ անուանէին, որդին Վասակայ բարեպաշտի ... որ ականատես և ականջալուր էր իրացն»:

Կը վախճանի իր ընկեր Վարդան վարդապետէն 50 օր ետք՝ 1271 թուին:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐՔԸ: Գրած է իրեն յիշատակի արձան մը կանգնելու եւ իր ժամանակի դէպքերը ատանդելու յաջորդ սերունդներուն:

Առաջին 10 գլուխներուն մէջ կը ներկայացնէ «զոյգք անուանց սըրբոյն Գրիգորի եւ որք յետ նորա յաջորդեցին յաթոռն», հասնելով մինչեւ Ս. Ներսէս Շնորհալի եւ տալով անոր գաւանութեան ամբողջական նուիրումը Ցոյներուն ուղղուած:

Մեզի աւանդած է ԱՂՈՒԱՆՆԵՐՈՒՆ համառօտ պատմութիւն մը, պատճառն այն է որ անոնք «Հայերուն ազգակից եւ հաւատակից են» եւ կ'աւելցնէ «անոնց առաջնորդները ՀԱՅԱՎԵԶՈՒ են եւ ՀԱՅԵՐԷՆԱԽՕՍ եւ թագաւորները Հայոց թագաւորին հնազանդ, անոնց ձեռքին տակ գտնուելով. եւ եպիսկոպոսները Ս. Գրիգորէն եւ անոր աթոռակալներէն ձեռնադրուած» անոնց պատմութիւնը հասցնելով մինչեւ իր օրերը: (Ազգերինները վատահաբար կիրակոս չեն կարդացած):

Երկար տեղ տուած է Թաթարներուն, անոնց Հայաստանի հետ ունեցած յարաբերութիւններուն, ծանր հարկերուն, բռնութիւններուն, Գանձակ ,Շամքոր, Լոռի, Անիի եւ Կարսի հիմնայատակ քանդումին:

Իր գիրքը կարեւոր վաւերագիր մըն է իր ապրած տարիներու չրջանին համար եւ այդ՝ իսկ պատճառով Պռոսէ 1871ին եւ Տիւլորիէ 1858ին Ֆրանսերէնի թարգմանած են եւ Փիթէրման զանազան հատուածներ լատիներէնի (Պէրլին):

Լեզուն պարզ եւ դիւրըմբռնելի է իսկ ոճը հարթ առանց զարդարանքներու:

Պատրաստեց՝ ՅԻՊԷ

ԱՁՎԱԶՈՎՍԿՈՒ
ՊԵԱՆՔԸ
(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրզեան)
Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

Հիմա ափին, կառանատեղի մօտ, երեւում են մարդկային կերպարանքներ: Նրանք գնալով աւելի ու աւելի մօտիկ են թուում եւ արդէն կարելի է տարբերել սպիտակամօրուս վանականներին, որոնք սպասում են մօտեցող նաւին: Եւ այդ րոպէին յանկարծ զանգակների ձայն է լսւում: Հնչիւնները տարածւում, բազմապատկւում են եւ խախտում տիրող անդորրը:

– Մատոննա, սուրբ մատոննա, – նաւավարի շրթունքները դողդողում են:

– Այս ձեւով այս կղզում միայն մի մարդու են դիմաւորել:

Եւ նա տարակուսանքով դառնում նայում է իր ուղեւորին՝ պատրաստ հարցերի տարափ տեղալու նրա վրայ, դեռ էլի չնկատելով նրա դէմքի յուզմունքը՝ նրա մտքերը բոլորովին ուրիշ տեղ են:

– Այդքան երիտասարդ եւ,– շարունակում է տարակուսանքով մրմնջալ մակոյկավարը, – վանականներն այդպիսի պատուներով են դիմաւորում:

Ահա վերջապէս մակոյկը կանգ է առնում: Այվազովսկին արագ–արագ իջնում է սանդուղքով: Ափին կանգնած ծերուկ նազարդ վանականների խմբի միջից առաջ է դալիս հայր Սոմալեանը: Նա մօտենում, խաչակնքում է Այվազովսկու գլխի վրայ եւ լայն բաց է անում գիրկը: Ապա ծերունին հանդիսաւոր արտասանում է.

– Մխիթարեանների միաբանութիւնը երջանիկ է սուրբ Ղազար կղզում դիմաւորելու քեզ, Յովհաննէս Այվազովսկի: Միաբանութիւնը հպարտ է քեզանով: Իսկ հիմա մօտեցիր եւ ողջագուրուիր քո եղբօր հետ: Նա միայն քեզ հետ հանդիպելու այս յուզումից հիւանդացել է: Ընդունիր նաեւ խորին չնորհակալութիւնները քո կողմից փրկուած Ալա Վէքիլեանի ընտանիքից:

Այվազովսկին հայեացքով եղբօրն է որոնում: Ծերունիները մի կողմ են քաշւում, եւ առաջ է դալիս վանականի փիլոն հագած երիտասարդ մի մարդ: Այվազովսկին նետւում է դէպի նա, եւ եղբայրները գրկախառնւում են համուրհամուր:

Իսկ այդ ժամանակ մակոյկավարը, որը հեռուից դիտում էր այս ամբողջ տեսարանը յանկարծ թողնում է կոնատն ու չտապում դէպի երիտասարդ վանականը:

– Հայր սուրբ,– յուզմունքից խեղդուելով ասում է նա:– Մի՞թէ դուք չէք ճանաչում ինձ: Ես Լուիճին եմ... Քսան տարի առաջ ես եմ ձեզ այստեղ բերել:

– Սպասիր, սպասիր, – եւ վանականը նայում է նաւավարի դէմքին: – Ճիշտ եմ, այո, ճանաչեցի քեզ, Լուիճի: Դու այստեղ բերեցիր լորդ Նոէլ Պայրընին: Այն ժամանակ դու Սուրբ Ղազար բերեցիր անգլիացի մեծ բանաստեղծին, իսկ հիմա հայ նկարչին: Երկուսն էլ շատ թանկագին մարդիկ են մեզ համար:

(Շար. 128)

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2008
et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐՁԵԱՆ Ապահովագրական գրասենյակը
յաւազոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

2 NUITS OFFERTES A L'HOTEL EUROPE****

A CHAQUE ACHAT
D'UN BILLET D'AVION

PARIS - EREVAN - PARIS

(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)

RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours	**Sevan Voyages**	**Wasteels**
11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI
A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
  (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.-ԻՐԱՆՍԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Յունուար 12ին:

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry

REPAS DE NOEL ARMENIEN

le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h**
Place de l'Hôtel de Ville,
à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

***

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **DINER DANSANT**
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne
de la Jeunesse et de la Culture
de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
M A J C
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN,**
réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian,
Robert Sahakiantz, A. Vatian
et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN
P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
et **AYP FM**
présentent

ROUBEN HAKHVERTIAN-YEREVANTSI

en Concert exceptionnel
le **mardi 18 décembre**

à 20 heures 30
à l'Espace Culturel «LE 148»
Salle Studio
148 rue Paul-Vaillant Couturier
94140 Alfortville
(près de la Mairie)

Participation aux frais

Renseignements et réservations :
MCA 01 43 76 55 89
AYP FM 01 43 53 19 90

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈԶՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԿՀՆԵՑ. ՀԱՅՐԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12·30ին, կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴԱՅԻՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16
DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս-
Հայերէն
եւ Ֆրանսերէն
գիրքերու
վաճառք

Exposition —
Vente de livres
en arménien
et en français

Մի մոռնաք կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 18
MARDI
18 DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884–1957)

LE NUMERO: 1,20€

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·853 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·853

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՂՈՎ

ՔԱՏԱՖԻ վերջապէս մեկնեցաւ Շաբաթ օր, Դեկտ. 15ին, բայց բանավէճերը չդադրեցան: Լիպէրասիոն (Դեկտ. 15) չէր վարաներ խորագրելու թէ Լիբիոյ նախագահը բազմացուց զրգռութիւնները եւ ծիծաղելի դարձուց զինք հիւրասիրողը, զայն հանդիսատեսի վերածելով, մեկնումին նախորդ օրը, Ուրբաթ, այցելեց Վէրսայլի պալատը, ուր երկար կը մնար Լուտովիկոս ԺԴ.ի գահին առջեւ, ապա կ'անցնէր Ռամպույէ, որսորդութեան համար: Մինչ այդ, արտաքին իր նախարարը՝ Ապտելռահման Շալղամ, համուելի ատելիսի մը ընթացքին չվարանեցաւ ըսելու, ձաղկելու համար Պ. Քուշնէրը.— «Ի՞նչպէս, մէկը որ Տրիպոլիս կու գայ, մեղի հետ կը ճաշէ, կը խօսի եւ պայմանագրեր կը ստորագրէ, կրնայ նման յայտարարութիւններ ընել: Իր բացակայութիւնը ազդեցութիւն չունեցաւ այցելութեան վրայ եւ եթէ չուզեր մեզ տեսնել, մենք ալ չենք ուզեր զինքը տեսնել: Բարի մարդ մըն է, բայց միշտ գիս խնդալու կը մղէ, երբ կը խօսի յաճախ առտուն բան մը կ'ըսէ եւ իրիկունը՝ ճիշդ հակառակը»: Նախարարը կ'ակնարկէր նաեւ Քուշնէրի խօսքերուն՝ Ազգային ժողովին առջեւ: Ինչ կը վերաբերի Ռամա Եատէի, Լիբիացի նախարարը արհամարհանքով ըսած է.— «Ռամա՞, Ռամա ի՞նչ»: Մարդկային իրաւանց մասին ալ, Լիբիացին չեչտած է որ «Լիբիա դաս չունի առնելիք, ձեր մօտ Մարդկային իրաւունքները միասեռական ամուսնութիւնն է. ամէն երկիր իր մշակոյթն ունի»:

ԹՐՔԱԿԱՆ զօրամասեր Դեկտեմբեր 15ին օդային ռմբակոծումի մը թիրախ ըրած են Իրաքի Հիւսիսային չրջանը ուր կը պնդեն թէ ՓՔՔ–ի բանակավայրեր կը գտնուին: Ռազմական 52 օդանաւեր մեկնած են Մալաթիայէն, Տիյարպէքիրէն: Գործողութիւնը տեւած է երեք ժամ, վարչապետ Էրտողան չնորհաւորած է յաջողութիւնը: Ըստ Թրքական լրատուութեան, 15 գիւղ ռումբերու թիրախ եղած են, ՓՔՔ–ի հինգ մարտիկ սպաննուած: Ցարձակումը կատարուած է ԱՄՆ–ու տեղեկութեամբ: Քրտական «Անկախ կեանք» կուսակցութիւնը տեղեկացնելով յարձակումին, աւելցուցած է թէ թիրախ դարձած գիւղերը մեծ վնաս կրած են, թէ կատարուածը անպատասխան պիտի չմնայ:

ՇՈՒՏԻՏԻ մէջ դաշնահարուած սպաննուած է ասորի ընկերաբան մը, Ֆուաթ Տէնիզ: Ան ծանօթ էր Էօրէպրօ քաղաքին համալսարանին մէջ Ասորիներու մասին տարած գիտական աշխատանքներով: Ասոր պաշտպանածներն մէկն էր 1915ին Թուրքերու կողմէ Ասորիներու ցեղասպանութեան թեզը: Սպանութիւնը կատարուած է Հոլանտայի մէջ կազմակերպուած միջազգային գիտաժողովի մը նախօրեակին, Դեկտ. 13ին. այդ գիտաժողովին Ֆ. Տէնիզ պիտի ներկայացնէր Ասորիներու ցեղասպանութեան նիւթով իր աշխատութիւնը: Ոստիկանութիւնը հետաքննութեան ձեռնարկած է, կանգ առնելով նաեւ ոճիրին քաղաքական բնոյթ տուած է նախագահին անձնական կեանքին, քանի Սարքոզի երկու ամիս է ամուսնացուծուած է: Նկարները քաշուած են Դեկտեմբեր 15ին Տիսնէյլանտ, ենթականերուն հաւանութեամբ, թերեւս նոյնիսկ հրաւէրով, քանի բոլոր նկարահանողները բացէ ի բաց կատարած են իրենց գործը:

ՀԵՐՎԷ ՄՈՐԷՆ, պաշտպանութեան նախարարը, որ Պարուի կուսակցութեան կը պատկանէր, կը չանայ նոր կեանք մը տալ նախկին ԻԻ. ՏԷ. ԷՖ.ին եւ հիմնած է «Նոր կեդրոնը», Ամերբ Սանթինիի հետ: Այս նոր կուսակցութեան առաջին ժողովը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 16ին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ համար (օրթոթերթերը չաթաթաթերթերէն առաջ) Դեկտ. 17ի գլխաւոր լուրը կը նկատուէր Գառլա Պրիւնիի ներկայութիւնը Ն. Սարքոզիի կողքին, ինչ որ պաշտօնական բնոյթ տուած է նախագահին անձնական կեանքին, քանի Սարքոզի երկու ամիս է ամուսնալուծուած է: Նկարները քաշուած են Դեկտեմբեր 15ին Տիսնէյլանտ, ենթականերուն հաւանութեամբ, թերեւս նոյնիսկ հրաւէրով, քանի բոլոր նկարահանողները բացէ ի բաց կատարած են իրենց գործը:

ՊՐԻՒՍԷԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՅՈՑՑԸ

Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 14ին, Եւրոպական Միութեան 27 երկիրներու ղեկավարներու վեհաժողովին, Պրիւսէլի մէջ այն պահուն երբ ժողովը կը քննարկէր Թուրքիոյ հետ անդամակցութեան գծով բանակցութեանց թղթածրարը, Եւրոպայի Հայութիւնը ցոյց մը կը կատարէր կեդրոնատեղիին կից Սէնքանթընէռ հրապարակին վրայ. կը պահանջէր բանակցութեանց դադրեցումը Անգարայի հետ, թէեւ վեհաժողովը աւելի ուշ պիտի որոշէր անոնց չարունակումը: Պէտք է նշել նաեւ որ վեհաժողովը իբրեւ գլխաւոր օրակարգ նախընտրած էր Քոսովօն, մինչ այս թղթածրարը ձգած էր երկրորդական օրակարգերու չարքին:

Պրիւսէլի ցոյցը կազմակերպուած էր Հայ Ցեղափոխական Դաշնակցութեան Ասբեմառեան Եւրոպայի կեդր. Կոմիտէին կողմէ, որուն իր զօրակցութիւնը եւ նեցուկը կը բերէր «Սէ. Սէ. Ա. էֆ.»ը: Շուէտէն, Հոլանտայէն, Գերմանիայէն, Աւստրիայէն, Իտալիայէն, Զուիցերիայէն, Պուլկարիայէն, Ցունաստանէն, Կիպրոսէն եւ անշուշտ Պելժիայէն ու Ֆրանսայէն մեծաթիւ Հայեր ընդառաջած էին կոչին եւ ուղղուած՝ Պրիւսէլ, կատարելու ազգային պարտականութիւն մը:

Ցոյցը, որ տեւեց ամբողջ հինգ ժամ, առիթ մը եղաւ անդամ մը եւս հրապարակաւ յայտարարելու Հայութեան «Ոչ»ը, անշուշտ հիմնաւորելով «ոչ»ին էական պատճառները: Նշուեցան Թուրքիոյ թղթածրարները՝ Կիպրոսի հարց, քրտական հարց, Իրաքի խնդիր, ներքին հիմնահարցեր՝ Մարդկային իրաւանց կացութիւն, փոքրամասնութեանց հարց, խօսքի ազատութեան, ոտնահարում, բանակի իշխանութիւն, հուսկ՝ ժողովրդավարութեան անտեսում: Սակայն, այս բոլորին զուգահեռ ու նաեւ այս բոլորէն վեր՝ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչման խնդիրը, այլ խօսքով՝ Ժխտումի քաղաքականութիւն, զոր կը չարունակէ Անգարա ոչի ի բուին, յամառօրէն:

Օրուան պատգամն էր ուստի՝ «Այնքան ատեն որ Թուրքիա կը չարունակէ ժխտումի իր քաղաքականութիւնը, այնքան ատեն որ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումը իբրեւ նախապայման չի պահանջուիր Անգարայէն՝ բանակցութեանց չարունակման համար, Հայութիւնը դէմ է անոր անդամակցութեան, նոյնիսկ դէմ՝ անոր չնորհուող բանակցութեան առիթին»:

Ցոյցին ընթացքին խօսք առին քաղմաթիւ անձնաւորութիւններ ու ներկայացուցիչներ, ինչպէս՝ Մուրատ Փափազեան (Հ.Ց.Դ. Ասբեմառեան Կեդրոնական Կոմիտէի քաղաքական ներկայացուցիչ), Մարիօ Նալպանտեան (Հ.Ց.Դ. Բիւրոյի անդամ), Նորվան Ազք. Զաքարեան (Ֆրանսայի Հայոց Թեմի առաջնորդ), Ազա Թորանեան («Նուիէլ տ'Արմէնի»ի խմբագիր), որ կը ներկայացնէր Ա. Կէօվճեանը, Շուէտի, Իտալիոյ, Գերմանիոյ, Հոլանտայի, Պելժիոյ Հայութեան ներկայացուցիչներ, Ցարութ Մարտիրոսեան (Ֆրանսայի Հայ Դատի յանձնախումբի ատենապետ), Հիլտա Զոպոյեան (Եւրոպայի Հայ Դատի գրասենեակի ատենապետ), Գագիկ Սողոմոնեան (Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան ներկայացուցիչ), Հրաչ Վարժապետեան (Հ.Ց.Դ. Հարաւային Ֆրանսայի ներկայացուցիչ) եւ ուրիշներ:

Ցոյցը եզրափակեցին Մուրատ Փափազեան եւ Հրաչ Վարժապետեան, չնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն, խոստանալով միասնաբար չարունակել պահանջատիրական երթը, մի՛չեւ միասնական չարքերով, ի խնդիր համազգային մեր հարցին արդար լուծումին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԵԹԷ ԱԴՐԲԵՋԱՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԶԻՆՈՒԻԼ

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարար Միքայէլ Ցարութիւնեան Դեկտեմբեր 14ին պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, ըսած է թէ Հայաստան ի հարկին կրնայ Եւրոպայի ընթացիկ սպառազինումի պայմանագրէն քաչուիլ, եթէ Ադրբեջան չարունակէ տարապայման կերպով զինուիլ: Բաքուի այդ ընթացքը հակասական է նոյն պայմանագրով հաստատուած սահմանները: Մ. Ցարութիւնեան աւելցուցած է թէ տակաւին որոշում տրուած չէ, բայց եթէ Ադրբեջան չարունակէ զինուիլ, Հայաստանի որոշումը պիտի չուշանայ:

Եւրոպայի ընթացիկ սպառազինումի պայմանագիրը ստորագրուած է 1990ին. որոշ սահմաններ կը դնէ ատլանտեան ափէն մինչեւ Ուրալեան լեռնաշղթան երկրագունդի չրջանին մէջ զինեալ խմբաւորումներուն եւ զէնքերուն:

***

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԱՆՀԱՇՏ ԿԵՑՈՒԱԾՔԸ

Դեկտեմբեր 6–9 Մոսկուայի մօտակայ Սնեգիրիի մէջ Հայաստանի, Ադրբեջանի եւ ԼՂՀ ոչ–կառավարական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներու, քաղաքական գործիչներու, երեսփոխաններու հանդիպում մը տեղի ունեցած է: Հանդիպումին ուշադրութիւն դրուած է ադրբեջանցի պատուիրակներու անհաշտ կեցուածքը: Անոնք կողմնակից գտնուած են Մինսկի խումբի նախագահներուն նոր առաջարկներուն որոնք, ինչպէս ըսած է Հայկական պատուիրակութեան ղեկավար Արամ Սարգսեան, կը նախատեսեն զրաւեալ տարածքներու յանձնում, առանց Ղարաբաղի կարգավիճակի յստակացման:

ԴԷՄՔԵՐ ԶԱՐԹՈՒՅԻՉ

ՍԻՊԻԼ - ՋԱՊԷԼ ԱՍԱՏՈՒՐ
(1863 - 1934)

(Բ. եւ վերջ)

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Սիպիլ, իբր վիպող իր առջինեկ քայլը կ'առնէ 1881ին, լոյս աշխարհ հանելով «Աղջկան մը սիրտը» վէպը, օր. Ալիս ծածկանունով: Անձնականութեան որոշ դրոշմ մը են-թադրելի կը դառնայ վիպակին մէջ: Առաջին բաժինը կը պատկերացնէ երիտասարդ Պոլսուհի մը՝ իր զեղուն ապրումներով,– կանացի ղգայնութիւններ, ըղձանք, քմայք, պէրանք: Օղակուած ժամանակի պոլսահայ քաղքենի չրջանակով: Վիպասացն հոգեխառնութեամբ՝ պերճունակ ու թրթռուն մեր հեռուհին՝ Իլբուլը, քիչ առեն ետք դէմ յանդիման կուգայ այսպէս կոչեալ գաւառացիին: Երկրորդ բաժինն մէջ միջավայրը այլեւս նոյնը չէ, տարբեր է առաջ՛ը, ա՛յլ է խորքը: Հոս մարդ այնքան ալ չի զարմանար հաստատելով, թէ Պոլսէն գաւառ անցած յառաջապահ գաղափարներով մեծցած նրբազգած երիտասարդուհին ի՛նչ մեծ ցաւ կը զգայ, երբ իր առջին կը գտնէ Պիլեճիկցի աշխատաւորուհիներ՝ նեղմիտ մտայնութեամբ, տափակ զգայնութեամբ, եսամոլ ու դրամապաշտ:

Բարքերու ցուցադրութիւնը՝ յատկապէս գաւառական, կը մնայ ակներեւ:

Արդէն՝ չփում ծանօթութիւնը երկրին հետ, թարմ տարիներէն կը հաստատուի: Դեռ հազիւ 19 տարու, կ'ամուսնանայ իրաւաբան կարապետ Տօնէլեանի հետ եւ, ուսուցչութիւնի կոչումով երկար տարիներ կը ծառայէ յաճախ իր իսկ հիմնած գաւառական կրթարաններու մէջ: Առիթ նոյնպէս ուսումնասիրելու վարք ու բարք գաւառի: Ականատեսի վկայութիւն մը նաեւ սա մէկը, «Գաւառակաց մէջ մասնաւորապէս ինծի ցաւ ազդող բանը մարդութեան պակասը եղած է· այդ ամենակարեւոր ոչինչը, որ բնական պէտք մը դարձած ըլլալուն մեզի՝ ուսումներու կարգը դասելու հոգ չենք տանիր, բացարձակապէս կը պակսի գիւղացւոց: Կան որ նախապաշարում մը ունին խնամոտ մարդութեան դէմ, եւ իրենց նորածին մանուկները աղտոտ կը թողուն, վախնալով որ Աստուած կը նեղանայ, Աստուծոյ սրտին ծանր կու գայ այդ փոքրիկ մարմնոյն վրայ այդքան գուրգուրալը, զայն պաշտելը, եւ տուներնին տաճարի մը պէս մաքուր պահելը սրբապղծութիւն կը համարին»· («Քաղաքակրթութիւնը գաւառացի աղջկանց համար», 1893):

Սիպիլ 1926ին լոյս կ'ընծայէ «Կնոջ մը հոգին»ը, զանազան Թբուականներուն Արեւելքի, Մասիսի, Հայրենիքի եւ Թէոդիկի տարեգիրքերուն մէջ պարբերաբար հրապարակած իր պատմուածքներուն հաւաքածոն: Նորավէպեր՝ ժամանակի բնորոշումով: Աւանք մեծաւ մասամբ զարձեալ անձնական յորդ ու զեղուն զգայնութիւններով ցայտուն փոքր յօրինուածներ են: Աստղ մէջ, ինչպէս Սերենաճ, Նենգութիւնը, Պօա, Վրիպաձիքը Երջանկութեան գաղտնիքը, Օրիորդը, և այլ, նորէն կինն է, որ կը տառապագծուի իր հակադիր երեսակներով ցանկութիւններու, չահերու, խաբկանքներու ու սայթաքումներու ոստայնով: Հոն տեղ-տեղ կը տողանցեն մեր պզտիկները՝ իրենց զերզգայուն նկարագրով, թովիչ, կախարդիչ ղէմքով: Կօշիկները, Զրիները, Տղու հոգին իրական կեանքէ օրինակեալ, հէքեաթային քօղով ծածկուած վաւերական պահերու արձանագրութիւններ են: Զուր չէ, որ Սիպիլ լման կէս դար հոգի եւ սիրտ է մաշեցուցած գպրոցական գրասեղաններու առջեւ: Կամ՝ ասոնց հաստատման է խնդիր:

Վիպողին կողքին եւ, անկասկած, առաւել չեշտ գծով ի յայտ կուգայ քերթողուհին: Ինքզինք կը հաստատ 1902ին հրատարակած ՅՈԼՔԵՐ խորագրեալ բանաստեղծական հատորով: Ուր տեղ կը դնեն անոր մինչ այդ գրած գրեթէ բոլոր բանաստեղծութիւնները: Նախ հետաքրքրական է գիտնալ, թէ ի՞նչ կը հասկնայ բանաստեղծութիւն ըսելով: Հանգանակը անոր,–

«Բանաստեղծութիւնը կ'ըմբռնեմ ես իբրեւ գերահրաշ մէկ ուժը ըզգացմանց եւ երեւակայութեան, որ փոքրիկ հպումով մը լոյս, կեանք ու խանդ կ'ընծիւղէ: Մոգական գաւազանն է ան՝ որ կը գեղափոխէ ամէն բան: Սիրոյ արտափայլումն է ամէն առարկայի վրայ, բեղմնաւոր սիրոյ, ստեղծագործ սիրոյ, գուրգուրանքով եւ գութով հիւսուած տաք փարումը՝ դէպի կեանքը, անոր ամէնէն տխուր՝ ինչպէս ամէնէն բարեբաստիկ փուլերուն մէջ: Լայն, անհատնում զմայլանքը՝ բնութեան բոլոր տեսարաններուն հանդէպ, եւ գորովը՝ անոր արարածներուն ամէնէն վսեմէն մինչեւ ամէնէն ստորնագոյնին համար: Որպէսզի բանաստեղծը կարենայ երգել ամէն միջավայրի, ամէն ընկերութեան համար, պէտք չէ իր ուժը խաղէ արտաքին առարկանեերէն, այլ իր հոգիէն, ազնուացնելու, գեղեցկացնելու համար ամէն բան»: (*Զապէլ Ասատուր, "Ինչպէ՞ս կ'ըմբռնեմ բանաստեղծութիւնը"*):

Մառնանչենք, թէ ան սկզբնական չրջանին, իբրեւ գրաբարի ջերմ յաւատով, կը նախընտրէ իր ստեղծագործութիւնները յօրինել գրոց լեզուով: Ա՛յլ է, սակայն, ըմբռնուած 90ական թուականէն սկսեալ: Այս անգամ մաս կը կազմէ աշխարհաբարը չաւատացողներու փաղանգին: Բոլորովին կը հրաժարի իր նախկին գրական հայեացքներէն: Յոլքերուն մէջ կարելի է հանդիպիլ (օր. Լուսինը), ուր գրաբարախառն տողերը յաճախ վերածուած են աշխարհաբարի՝ աւելի դիւրասահ, բարեհնչուն: Թէեւ գրական արժեւորումի անկիւնէ դիտած՝ նախկիններէն նուազ յաջող: Այսպէս՝

Ողջո՛յն տամ ֆեզ, աճիուն սիրով,
ո՛ լուսնեակդ իմ,
Առաճճակեաց, տխուր հոգւոյս դու
մտերիմ,
Թէ չըլլայիր դուն եւ քէ փափուկ
ֆո այդ շողեր
Զը գըգուէին տժգոյն ճակատն իմ
սըգաստուեր:
(1885)

Ողջոյն կուտամ աճիուն սիրոյ
ֆեզի, լուսնակ,
Ո՛վ մտերիմ տխուր հոգւոյս իմ
միայնակ,
Թէ չըլլայիր դուն եւ շողերդ այդ
փայփայուն
Զը շոյէին սլացֆն հոգւոյս
երազներուն
(1902, "Յոլֆեր")

Մառնուածքով վիպապաշտ (ռոմանթիք) կը միտի հետեւիլ իրապաշտ դպրոցին, յատկապէս բնութեան, չրջապատի ներկայացման մէջ: Պատկերներու ստեղծման աստեն: Կանացի հոգեբանութիւններու ներկայացումը մի՛շտ ալ կարեւոր երեսակը կը կազմէ անոր գըրչին: Կրնանք ըսել, թէ անոր գրական վաստակին ընտիր մասը կը ներկայացնէ ասիկա: Այսպէս, «Ժանեակները», «Դարավերջիկ հիւանդը», «Մենաստանին կոյսը» եւ այլն: Գոգցես մէյմէկ «պատում»ներ ըլլային ասոնք, անչուշտ չափածոյ, համեմուած նուրբ, բանաստեղծական գողտր պատկերներով· չքեղ, նրբահիւս զարդերով: Ամէն գնով գեղեցիկ երեւալու մարմաջը, բնածին տենչը՝ թախծոտ ու գալուկ մանկամարդ կնոջ, պատճառ կը դառնայ, որ ան աշնան գով գիշերին, ցուրտ օթեակին մէջ, մերժէ իր ուսերը ծածկել տաքուկ թիկնոցով, որպէսզի ի ցոյց մարդկանց պարզած ժանեակները չըրջագեստին՝ չխամրին, չթօշնին: Հետեւութիւնը ասոր՝ թոքատապ եւ անդարձ մեկնում.

Եւ մեռա՛ւ այն ժանեակներուն
փաթթըւած,
Վերջին շունչին հետ եղաւ հուսկ իր
կըտակ,
Ժանեակներով պըճնել իր մահ, սե՛ւ
ֆերթուած,
Եւ աւազմով թաղել մարմինն
հողին տակ:

– Ի՛նչ պաղոր է, կ'ըսէին, ի՛նչ
մանկամարդ –
Երբ փողոցէն կ'անցնէր դագաղն
ողբական,
Եւ երգերու, բուրվառներու մէջէն
ցարդ
Կը ժպտէր իր ժանեակներուն
սիրական:

***

Թափանցումի ճիգին մէջ, աչքը կը կեդրոնանայ Սիպիլի քանի մը ընտիր տաղաչափութիւններուն վրայ, ինչպէս խօսք ընդ Աստուծոյ, Աղցունքներ, Խունկը, Օրօրումներ, Յուշեր, Անցնելու մօտ, Սիրոյ ցնորքներ, Առուակը Թիթեռնիկը Անուրջիս մէջ, Մոռնալ եւ մէկ քանին մնացեալներէն: Բոլորն ալ վկայութիւնը կը բերեն նրբազգած, զրկասուն կնոջական խառնուածքին, խանդաղատ, խանդակաթ բնաւորութեան: Ինչ խօսք որ մեր իրապաշտ սերունդի միակ քերթողուհին ներդաչնակ եւ անթերի արտայայտութեամբ իր հոգեկան ապրումները կը բացատրէ վառ պատկերներով ու թարմ չունչով, միշտ հրահանգիչ ու թելադրիչ դառնալու վտեմ ձգտումով: Սիրտը անոր՝ գերակատար դիրքի վրայ կը մնայ: Անոր չեշտը՝ անկեղծութեան չեշտն է, գծած պատկերները անչուշտ կ'ապրին իր սրտին մէջ անխառն բարախումով: Ցիրաւի, յորդ ըզգայնութիւններ կը ցոլան՝ տաղաչափական կանոնները ամէն գնով յարգելու ակնյայտի ճգտումով: Բառերու, հոմանիշներու փնտրտուք, յանգերու պայմանադիր կիրարկում եւ այլ: Միով բանիւ՝ լըսողական լարը իր առաւելագոյնին հասցնելու բծախնդրութիւնը անոր մօտ ներուժ չափերու կը հասնի: Ի զուր չէ, որ ըսուած է Սիպիլի համար, թէ ան ժանեակներու բանաստեղծուհին է:

Աւեներն՝ Զօհրապ կը վկայէ: Կ'արձանագրենք իբր եզրափակիչ խօսք,–

Անոր՝ ժանեակի, ժպտուն էնի, թաւիշի բուրատփուի փափուկ ու շնորհագեղ զգլխիչ գրականութիւնն է ահա· կէս նշուլաւորումներու եւ կէս ստուերարկութիւններու երազային անորոշութիւններով տարտամօրէն fօղարկուած·

***

Սիպիլի կեանքին բարեդէպ պահերէն մին կ'արձանագրուի, անկասկած, 1901ին, երբ այրի գրագիտուհին կը վերամուսնանայ իր աւեների ծանօթ բանասէր-պատմաբան Հրանդ Ասատուրի (1862–1928) հետ: Բարեբախտ, այո՛, քանի անոր կեանքի նոր ընկերը՝ Փարիզէ վերադարձած իրաւաբան, ժամանակի մեր մտաւոր աշխարհի յառաջատար ուժերէն է, իրաւամբ: Գրական, բանասիրական, հրապարակագրական մարզերու մէջ: Թրքական Պետական Խորհուրդի (Շուրայի Տէվլէթ) անդամ, երկար տարիներ անընդմէջ, հայերէնի՝ գրաքարով հանդերձ, դասատուն է Կեդրոնականի մէջ: Առանց երկար մանրամասնելու յիշեցնենք, թէ անոր ուսումնասիրական բնոյթի գրութիւնները՝ փնտռուած էջերը կը դառնան Մասիսի եւ այնուհետեւ Արեւելքի մէջ, Զօհրապի հետ մէկէ տեղ հրատարակած ժամանակ(*):

Սիպիլ իր ամուսնոյն հետ գործակցաբար լոյս կ'ընծայէ Հայոց լեզուի եւ գրականութեան դասագիրքեր՝ Նոր թանգարան հայերէն լեզուի (1929): Կը կազմէ Գործնական ֆերականութիւն արդի աշխարհաբարի (1879) վասագիրքը, որ Հրանդ Ասատուրի աշխատակցութեամբ կը բարեվերսուի եւ բազմիցս կը վերհրատարակուի թանգարան հատընտիր հատուածներու ընթերցարաններու հետ·

***

Սիպիլ – Զապէլ Ասատուր – կթուածով անդամալոյծ՝ անչուշտ կը չիլլի 1934ին: Ցունիսեան օր մը, 71 տարեկանին:

Ան գիտակցական լման կեանք մ'ամբողջ, օրինակելի չանգրուածութեամբ, ծափահարելի յարատեւութեամբ եւ, մանաւանդ, անոնուաճ կամքով մխոք, սիրտ եւ հոգի ի սպաս կը դնէ մեր լրջական սեռի մանկամարդ հարկաւ, հայեցի դաստիարակութեան գործին: Նըւիրական առաքելութիւն յիրաւի:

Բոլորիս կը մնայ ըստ արժանւոյն գնահատել բեղուն վաստակը մանկավարժ քերթողին եւ, միշտ երախտագիտութեամբ վկայակոչել անունը անոր:

(*) Հրանդ Ասատուրի մասին թերեւս խօսինք առանձին: Հեղինակ լայնահունչ ուսումնասիրութեան՝ «Կ. Պոլսոյ Հայերը եւ իրենց Պատրիարքները» (Ազգային հիւանդանոցի 1901ի Ընդարձակ օրացոյց), «Դիմաստուերներ», ուր կը ներկայացնէ 17 հին եւ ժամանակակից գրական դէմքեր (1921): Ունի չափերն ամբողջական տիպներ:

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔ ԻՄ ԱՆԿԻՆՆԷՍ

ԴՈՒՐՍԷՆ ԴԻՏԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

Վերջին երկու-երեք տասնամեակներու թէքնիք հսկայական, զվարթօյտ պատճառելու աստիճան յառաջխաղացումները – մա՛նաւանդ հաղորդակցութեան մարզին մէջ – երկիր-մոլորակը ա՛յնքան փոքրացուցած են, հեռաւորութիւնները ա՛յնքան կարճեցուցած: Հակա-բեւեռի մէջ անցած զարճածը նոյն վայրկեանին կ'իմացուի, կը տեսնուի: Եւ այս աշխարհը յեղաշրջող միջոցներէն մին ալ արբանեակային հեռատեսիլն է որ թոյլ կուտայ հարիւրաւոր կայաններու պատկերափոխումները ստանալ: Շնորհիւ ասոր ալ Հայաստան ամէնօրեայ ներկայութիւն է բազմաթիւ սփիւռքահայ «հայրենակարօտ» օճախներու մէջ, հայկական հեռատեսիլի առաջին, «պետական» կայանի միջոցով: «Հայաստանի հեռուստատեսութեան» կայանը հասցէագրուած է – եւ սա շատ բնական է – նախ հայրենաբնակ հայութեան: Լեզուն առեւելահայերէն է, շատ անգամ մաքուր, գրական, բայց յաճախ ալ ռուսերէնի բովէն անցած օտարամուտ բառերով ծանրաբեռն, աղճատուած: Հաղորդումները յաճախ ընդհատուած են երկար գովազդներով, լատինատառ կամ ռուսատառ անցքերով: Անոնցմէ մին կը գովազդանէ Հիւսիսային պողոտայի շինութիւնները. «Շատապէ՛ք վերջին բաժիններն են մնացել»... բայց աւելի քան վեց ամիսէ ի վեր, գրասենեակի կամ բնակութեան այդ յարկաբաժինները դեռ չե՞ն ծախուած...:

Նախ՝ երեք ժամուան տարբերութիւնը, յետոյ առձեռն յայտագրի չգոյութիւնը մեզի թոյլ չեն տար պատկերափոխումներու ամբողջական ծրագիրը ունենալով հետեւելու. ըստ բախտի, երբեմն կ'իյնաս թատերական կտորի մը, ոգեւորքաժի մը վրայ, ինչպէս անցեալ դիշեր՝ պոլսահայութեան մասին (նկատած 2004ին) յայտագրերին: Ինչպէս ըսինք, հասցէագրուած ըլլալով տեղաբնակներուն, հոն կը վխտան հայերէնի թարգմանուած օտար փիլմեր, գլխաւորաբար ամերիկեան կամ ֆրանսական:

Ի հարկէ, մեզի ամէնէն հետաքրքրողը լուրերու բաժինն է որ կը տրուի օրական երեք անգամ. Ֆրանսական ժամով ժամը 12ին եւ 18ին, «Հայլուր» անուան տակ: Երրորդ հաղորդում մըն ալ կը կատարուի երեկոյեան ժամը 9ի չուրջ, բայց անկանոն ժամերու. երբեմն կէս ժամ առաջ, կամ ետք... սակայն այս մէկը արեւմտահայերէն լեզուով: Մինչ քիչ երեւցող չնորհալի երիտասարդ այր խօսնակները կ'արտայայտուին հանդարտ եւ ըստքանչելի առոգանութեամբ, պարագան նոյնը չէ իգական սեռի պատկանողներուն որոնք կը խօսին շատ արագ. իսկ անոնցմէ մին գրեթէ անհասկնալի է, իր «չինական» առոգանութեամբ:

Անկարելի բան է որ որեւէ պետական կայան – նոյնիսկ արեւմտեան «ժողովրդավար» երկիրներուն մէջ – օրուան իշխանութեան թմբուկը չզարնէ: Նոյնն է պարագան հայկական այս «պետական» կայանին: Եւ Հայլուրի մշտական ու տիրական դէմքն է Հայաստանի հանրապետութեան նախագահը: Ռոպէր Քոչարեան – ինչպէս իր Ֆրանսացի պաշտօնակից Նիքոլա Սարքոզի – հոն է եւ կ'արտայայտուի ամէն բանի մասին. (Հայաստանի սահմանադրութիւնը Ֆրանսականէն ընդօրինակուած չէ՞ր, ուստի ինչո՞ւ զարմանալ): Ոչ նուազ ներկայութիւն ալ է երկրին վարչապետը Սերժ Սարգսեան իր ժպտուն դէմքով, նշանակուած օրէն իսկ: Ու դժուար չէր հետեւցնել թէ օրինաւոր թուականէն շատ առաջ, նախագահական ընտրապայքարը վաղուց սկսած է, վարչապետը համարուելով թիւ մէկ թեկնածուն: Եւ այդ թուականը հասած ըլլալով, պաշտօնապէս յայտնուած են ինը թեկնածու, որոնց մէջ է հանրապետութեան նախկին նախագահը: Շատ չե՞, պերճանք չե՞ Հայաստանի պէս փոքրիկ երկրի մը համար որ այլապէս բազմաթիւ հարցեր ունի, եւ կը գտնուի վտանգաւոր աշխարհագրական գօտիի մը մէջ: Գլխաւոր հիմնահարցը ըլլալով Արցախեան հակամարտութեան նպաստաւոր կարգաւորումը, Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը աւելի քան երբեք, պէտք չունի՞ն ազգային միասնականութեան:

Կարծէք անգիր օրէնք է որ դրեթէ ամէնուրեք իշխանութիւնները շատ քիչ անգամ կը քաղեն իրենց իշխանութեան ժամանակաշրջանի դրականներուն պտուղները, բայց միշտ կը տուժեն ժխտականներէն, իսկ դժգոհութիւնները շատ եւ արդարացի էին Հայաստանի վերանկախացման առաջին չրջանին: Շատ բնականաբար առաջին դերքի վրայ գտնուողն է որ կը գառնայ դժգոհութիւններու քաւութեան նոխազը: Պատմութիւնը, բախտին անիւը այնպէս տնօրինեց որ այդ անձը կոչուի Լեւոն Տէր Պետրոսեան: Իր տեղ որեւէ մէկ ուրիշը նոյնքան պատասխանատու պիտի նկատուէր, ի՛նչ ալ ըլլար իր անունը, այդ տարիներու անտանելի դժուարութիւններուն, սխալներուն կամ աւելիին: Ո՛ւ անոր պարտադրուեցաւ հրաժարիլ, զեղծուած ընտրութիւններու պատճառաբանութեամբ:

Այսօր մօտ 10 տարի լուռ մնալէ յետոյ, կրկին թեկնածու է ան: Մեզի չի մնար դատել թէ այդ թեկնածութիւնը տեղի՞ն է կամ ոչ. այլ միայն մաղթել որ օտար ուժեր չըլլան այդ թեկնածութեան ետին: Նաեւ փառք տալ Աստուծոյ որ «օտարերկրացիներ» ըլլալով, պատականութիւն չունինք ընտրելու այդ ինը թեկնածուներէն մին: Կարծր, ծանր խօսքեր լսուեցան արդէն անոնցմէ ոմանց բերնէն, եւ եթէ որեւէ ընտրապայքար ձեռնոցներով չի կատարուիր, մաղթելի է որ արտառոցութիւնները չափ ու սահման ունենան:

Գէթ, ցարդ հեռատեսիլէն ըսուած-չըսուածներուն մէջ, Հայաստանի քաղաքական թեկնորներու մտահոգութիւններուն մէջ մեծ բացական է սփիւռ՛ահայութիւնը: Աղքին երկրին սահմաններէն դուրս բնակող երկու երրորդին մասին ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ առաջարկ՝ յաղթութեան պարագային անոր վերաբերեալ նախարարութիւն մը, դերատեսչութիւն մը ստեղծելու մասին..., երբ աւելի քան երբեք Հայաստան-Սփիւռք օրկանական կապը ոչ թէ անհրաժեշտ, այլեւ անյետաձգելի է: Բաւ չէ՞ որ սփիւռքի մասին խօսուի միայն թեւէթոն-ֆոնէթոնի օրերուն կամ Հայ դատի առթիւ: Ա՛լ չխօսինք Մեսրոպեան ուղղագրութեան վերականգնումին մասին, որպէս համայն հայութեան հոգեկան ու մշակութային իսկական կապ: Ֆրանսացի ծանօթ քաղաքական դէմք մը պիտի ըսէր առանձ բաներու մասին թէ. մանրուքներ են, մա՛նաւանդ Հայաստանի քաղաքական դէմքերուն համար, այս օրերուս:

Օրացոյցի դիպուածով Ռուսաստանի եւ Հայաստանի նախագահներուն պաշտօնավարութեան պայմանաժամը կը լրանայ գրեթէ նոյն ատեն: Առաջինը իր երկիրը կրկին բերաւ միջազգային բեմի առաջատար դիրքի վրայ: Երկիրը օժտեց հոյակապ փառերգով, եւ իր հերթականութեամբ մեծապէս նպաստեց ութ տասնամեակ Մոսկուայի պատրիարքութենէն բաժնուած ռուսահաստանի առաջ Պրաւոսլաւ եկեղեցւոյ մայր բունին հետ վերամիաւորման:

Մենք տակաւին ոտքի կը կանգնինք երբ հնչէ մեր օտարատեղի ազգային փառերգը... իսկ անկախութենէն 16 տարի յետոյ Հայաստանեայց եկեղեցին բաժանեալ կը մնայ, ճիշդ չլսամարտի օրերուն պէս: Մեր հայրենաբնակ «քաղաքացի» ազգակիցներուն ձգելով այդ ինը թեկնածուներուն դրականին ու ժխտականին արժեւորումը, դուրսէն դիտելով՝ «Պուտին – 2, Քոչարեան – 0»ով մը չփակե՞նք մեր գրութիւնը:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Մարսէյլ

Աթվաձովսկոի Պեանքը

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

Կամաց-կամաց եղբայրը սկսեց ապաքինուել: Այվազովսկին հանգստացաւ եւ անցաւ գործի: Վերջացուց «Փոթորիկ Միջերկրականի վրայ Նէապոլիտանական ծովապատնէշէ դիտած» նկարը եւ սկսեց նոր «Լուսնեակ գիշերը»: Միատժամանակ անց երկու նկարներն էլ տեղ գրաւեցին ցուցահանդէսում: Վենետիկի հասարակայնութիւնը զմայլուած էր հարազատ քաղաքի այսքան պոէտական պատկերումով: Մինչ այդ էլ նրանք միշտ պնդում էին, որ ամենամեծ բանը, որին կարող է երբեւէ հասնել նկարիչը դա Վենետիկի տեսարանը համօրէն վերարտադրելն է: Հիմա ահա յայտնուել էր մի նկարիչ, որն էլ աւելի մեծ կախարդանք էր հաղորդել Վենետիկի առանց այն էլ կախարդական դիշերներին: Աչխատելով վանքում տիրող խաղաղ պայմաններում, նոյն այն սենեակում, որտեղ եղել էր Պայրընը, նկարիչը ոգեւորւել էր Անդրէ Շէնիէի տողերով.

Ոսկէ վենետիկի չքնաղ մօտակայքում
Գիշերային ժամին կոնտոլավարն
անփոյթ
Ռիճալտ, էրմինիա ու Հոտփրէտ էր
երգում՝
վէսփէրի լոյսի տակ սահելով
ծովում մութ:

Նա սիրում էր երգել՝ ինքն իր երգով
տարուած,
Առանց մի այլ մտքի. չունենալով
ոչ փառք,
Ոչ վախ, ոչ յոյս,
բայց լուռ մուսաներով լցուած՝
Նա դիւրի՞ն էր անցնում
անդունդներն ալիքների...

Այվազովսկու «Լուսնեակ գիշերը» համընդհանուր ուշադրութեամբ չրջապատուեց: Վենետիկի մեծամեծներից ամէն մէկն աչխատում էր ունենալ դոնէ նրա արտանկարը, որովհետեւ լուրեր էին պտտւում, թէ նկարիչը որոշել է կտաւը նուիրել Սուրբ Ղազար վանքին: Արտանկարիչները վազեցին ցուցահանդէս: Նրբանք գիտէին, որ վանքին յանձնելուց յետոյ, կտաւը մի անգամ ընդմիշտ անմատչելի կը լինէր իրենց: Եւ նկարչի այդ արարքը, որ մերժում էր հարուստ կոլեկցիոներների աննախադէպ դրամական առաջարկները, Այվազովսկու մասին նորանոր, ամենաֆանտաստիկ պատմութիւնների առիթ տուեց թերթերում: Շատ վենետիկցիներ կոնտոլներով գնում էին Սուրբ Ղազար կղզին եւ վանքի պատերի տակ սպասում այնքան, մինչեւ դուրս կը գար համբաւաւոր նկարիչն ու կը կարողանային թէկուզ հեռուից ողջունել նրան:

Մի անգամ Այվազովսկու անունով վանքում ստացուեց կապոյտ մի ծրար: Նրա մէջ «Սիլֆիդա»յի մի տոմս կար:

...Ներկայացումից յետոյ նկարիչը չըգնաց քուլիսները, ինչպէս մի ժամանակ՝ Պետերսբուրգում, այլ միացաւ դերասանական մուտքի առաջ խոնուած երկրպագուների խմբին: Եւ ահա, դուրս եկաւ նա՝ սլացիկ ու եթերային, նոյն սպիտակ զգեստներով, վենետիկեան մեծահարուստների չքախմբով չրջապատուած: Նրա ոտքերի առջեւ ճանապարհը ծածկուած էր գորգերով ու ծաղիկներով: Բայց նա յապաղեց եւ յուզուած նայում էր չորս կողմ: Նկատելով Այվազովսկուն, ձայնեց.

– Սինիոր Այվազովսկի, ես ձեզ սպասում եմ...

Ամբոխը յետ քաչուեց եւ Այվազովսկին դանդաղ դիմեց դէպի պարուհին: Մի պահ տիրեց լռութիւն, որը ցրուեց ամբոխի մոլեգին կանչերով: Հապա ի՛նչ: Հազիւ է առիթը ներկայացել իրենց պաշտելի Թալիոնիին տեսնելու այն նկարչի հետ, որի անունը այդ օրերին նոյնպիսի ցնծութեամբ էր արտաբերւում վենետիկում...

Ժողովրդի հիացական կանչերի ներքոյ, որոնք միացնում էին երկու կուռքերի անունները, նրանք նստեցին կոնտոլ եւ լողացին դիւերային վենետիկը պարուրած կաթնագոյշաւուն մշուշի միջով: Անցան փողոց-ջրանցքների նեղ միջանցքներով ու յայտնուեցին լուսնի լոյսի տակ: Մշուշն այժմ կապոյտ էր: Լուսինը ոսկով էր ցողել ջրի խաղաղ կոհակները: Մշուշի մէջ տներն ու եկեղեցիները մերթ մօտենում, մերթ գնում էին հեռո՛ւ-հեռո՛ւ: Օդում խոնաւ մի զով կար, բայց տաք էր, հաճելի: Կոնտոլը լողում էր դէպի մարմարեայ այն աստիճանները, որոնք տանում էին դէպի վառ լուսաւորուած հրապարակը:

Թալիոնին գլխի թեթեւ չարժումով ցոյց տուեց այդ կողմն ու կամաց չըընջաց.

– Սա իմ տունն է: Այստեղ, ներկայացումից յետոյ սովորաբար ինձ սպասում են: Բայց հիմա ես չէի ուզենայ համդիպել մարդկանց հասարակութեանը, նրանք կը բաժանեն մեզ: Էնրի՛քօ, – դիպչում է նա կոնտոլավարին, – մեզ տար Թինթորեթթոյի մօտ, խնդրում եմ:

Եւ ահա հեռում մնաց Մեծ Ջրանցքը, որն այժմ ասես տուզ է կապել մշուշում պճնպճնող կարմիր լոյսերի տակ: Կոնտոլը լուռ սահում է մռայլ, բարձր պատերի տակով: Նոյնիսկ Գոզոլի հետ իր երկարատեւ զրօսանքների ժամանակ Այվազովսկին չէր հասել այս հեռաւոր թաղամասերը: Եւս մի չրջադարձ եւ նեղլիկ ջրանցքի միջով նրանք ի վերջոյ ափ ելան Մատոննա տէլ Տրթօ մատուռի առաջ: Մտան ներս: Հեռում, լուսնի լոյսի տակ, փողփողում էր լճակը, որից այն կողմ սպիտակին էին տալիս ձիւնէ լեռներ:

(Շար. 129)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
Ս. ԽԱՉ
ԱԹՈՌԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծննդի
Ընթրիքյուածք՝ *ժամը* 17ին,
Պատարագ՝ *ժամը* 18ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Պատարագ՝ *ժամը* 11ին:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.-ԻՐԱՆԱՀԱՅ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Յունուար 12ին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE
D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN.**
réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian,
Robert Sahakiantz, A. Vatian
et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
et **AYP FM**
présentent

ROUBEN HAKHVERTIAN-YEREVANTSI

en Concert exceptionnel
le **mardi 18 décembre**
à 20 heures 30
à l'Espace Culturel «LE 148»
Salle Studio
148 rue Paul-Vaillant Couturier
94140 Alfortville
(près de la Mairie)
Participation aux frais
Renseignements et réservations :
MCA 01 43 76 55 89
AYP FM 01 43 53 19 90

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry

REPAS DE NOEL ARMENIEN

le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

***

Pour fêter en famille dans une ambiance chaleureuse arménienne la Section d'Agnouni» d'Asnières organise un **DINER DANSANT** à l'occasion du Noël Arménien le Samedi 5 JANVIER à partir de 20h30 animé par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**

Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐԾ ՄԻՍԱՒՐԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ՈՒԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 12€

եւ

«ՅԱՌԱՋ – 50»

(Ծաղկահատ 50-ամեայ հատորածոցիկ) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի:

Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle,
novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire**
l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires

(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
MAJC
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19
MERCREDI
19 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.854 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21.854

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ հաւաքուած պաղեստինցիներու նուիրատուները չատ աւելի առատաձեռն եղան Դեկտեմբեր 17ին, քան ինչ որ պաղեստինցիներն իսկ կ'ակնկալէին: Արդարեւ ապաւուած 5,6 միլիառ տոլարին տեղ, նուիրատուներու ընծայած գումարը 7,4 միլիառ տոլարի հասած է: Ֆրանսա մասնակցած է 300 միլիոն տոլարով: Ժողովին քացումը կատարած է Նիքոլա Սարքոզի որ յոյս յայտնած է որ Պաղեստին մը եւ Իսրայէլ խաղաղ գոյակցութիւն մը պիտի ունենան: Որոշուած գումարը պէտք է ծառայէ Գազայի եւ Ա.յսրյորդանանի Պաղեստինցիներուն (մէկը Քաթահի, միւսը Համասի իշխանութեան տակ է), ինչ որ նոր հարցեր պիտի առեղծէ: Համաշխարհային դրամատունը չեշտած է այս կարգադրութեան անհեթեթութիւնը, ցորչափ Ա.յսրյորդանանի անցքի 550 պատնէշները չեն վերցած:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահ մը կարելի չեղաւ ընտրել, Դեկտ. 17ին, 9րդ անգամ ըլլալով: Խորհրդարանի նախագահը Նաթիհ Պէրրի Շաբաթ օրուան յետաձգած է ընտրութեան նոր թուականը: Նախ հարկ է փոփոխութիւններ ընել Սահմանադրութեան մէջ (բարձրաստիճան պաշտօնատար մը, ինչպէս պարագան է զօր. Սլէյմանի, պէտք է երկու տարի առաջ հրաժարած ըլլայ իր պաշտօնէն), ապա կարելի կ'ըլլայ ընտրութիւնը կատարել: Բայց, խորհրդարանական մեծամասնութիւնը հարկ եղած թիւով աթոռ չունի եւ պարտի համաձայնիլ ընդդիմութեան հետ: Այս վերջինը համաձայն է Սլէյմանի անունին չուրջ, սակայն կը պահանջէ քաղաքական ընդհանուր համաձայնութիւն մը նախարարական բաշխումին եւ ընտրական օրէնքին համար 2009ին: Քաղաքական խորհրդականի մը համար, որուն գումարը Լիբանանցիներուն չի պատկանիր, այլ՝ չրջանին եւ միջազգային ընոյթ ունի: Եթէ մինչեւ տարեվերջ լուծում չէ գտնուած, նախագահական աթոռը կրնայ պարապ մնալ մինչեւ Մարտ, երբ կը բացուի Խորհրդարանի ընթացիկ նստաշրջանը:

Վվ. ՊՈՒՏԻՆ ընդունած է Մէդվէդեւի առաջարկը իր նախարարապետը ըլլալու: Դեկտեմբեր 17ին է, որ հանրածանօթ անձնաւորութիւններու առջեւ Մէդվէդեւ պաշտօնապէս Միացեալ Ռուսաստանի թեկնածու հռչակուած է եւ քիչ ետք ալ Պուտին իր յայտարարութիւնը ըրած է: Այս պայմաններուն մէջ, Մարտ 2ի նախագահական ընտրութիւնը պարզ ձեւակերպութեան մը ընոյթն ունի: Կը պակսին միայն քուէներու թիւերը...:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ յայտարարած է Դեկտեմբեր 17ին, որ սկսած է հիւլէական վառելանիւթ հայթայթել Իրանի: Արտաքին նախարարը արդարացուցած է այս որոշումը, յայտարարելով որ անարդելք կ'ըլլայ որ Իրան ինք փորձէ իր իւրանիումը հարստացնել: Ըսած է նաեւ որ Իրան ամէն ապահովութիւն տուած է որ վառելանիւթը միայն ոչ-զինուորական նպատակներու պիտի ծառայէ:

ՔԵԼԵԱՆԷՆ ետք, Ռոմանի կօչիկի երկրորդ ծանօթ մակնիշը՝ Շառլ Ժուրտան եւս անակնկալացած է անակնկալի բերելով 197 աշխատաւորները, որովհետեւ զայն գնելու վերջին թեկնածուն միտք փոխած է: Այս վերջին թեկնածուն ամերիկացի Օմնիսէնթն էր, որ Հիլթըն ընտանիքին կը պատկանի: Դառնութեամբ է որ Շառլ Ժուրտանի թոռը յայտարարած է.– «Շառլ Ժուրտան մեռաւ»: Ընկերութիւնը հիմնուած էր 1921ին Տոռմի այն քաղաքին մէջ (Ռոման) որ Ֆրանսայի կօչիկի մայրաքաղաքը եղած է:

ԻՐԱՆի նախագահը՝ Մահմուտ Ահմատինեժատ առաջին անգամ ըլլալով, կը մասնակցի Մէքքէի տարեկան ուխտագործութեան: Իրանի նախագահը ընդառաջ գացած է Սաուտի Արաբիոյ թագաւորին հրաւէրին եւ գլուխը անցած է 30 հոգինոց պատուիրակութեան մը: Շուրջ երկու միլիոն հոգի կը մասնակցին ուխտագնացութեան, ուր կան թէ չիներ, թէ սիւննիներ:

ՓԱՐԻԶի 17րդ թաղամասի ռիւ տէ Տամի մէջ, հրդեհ մը ծագած է Դեկտ. 17էն 18ի գիշերը: Շէնքին բնակիչներուն մէջ մէկ մեռեալ կար եւ 10 վիրաւոր: Վիրաւորները բոցերէն ազատելու համար իրենք զիրենք պատուհաններէն նետած են եւ կը տառապին գլխաւորաբար բեկումներէ:

ՓԱՐԻԶԻ 17րդ թաղամասի ռիւ տէ Տամի մէջ, հրդեհ մը ծագած է Դեկտ. 17էն 18ի գիշերը: Շէնքին բնակիչներուն մէջ մէկ մեռեալ կար եւ 10 վիրաւոր: Վիրաւորները բոցերէն ազատելու համար իրենք զիրենք պատուհաններէն նետած են եւ կը տառապին գլխաւորաբար բեկումներէ:

ՓԱՐԻԶԻ Տէվիճեան հիւրն էր Ս. Մոթթիի «Ռիփոսթ» յայտագրին, Դեկտեմբեր 16ին եւ օրուան նիւթն էր՝ Աշխարհը ըստ Սարքոզիի: Օրակարգը կեդրոնացած էր գլխաւորաբար Քատաֆիի այցելութեան վրայ եւ վիճարկումին մասնակիցները բաւական նեղ կացութեան մատնեցին Իւ. Էմ. Փի.ի քարտուղարը, որ հակառակ անոր որ ասպրիզով՝ փաստաբան է, բաւական տկար պաշտպանողական մը ըրաւ, քանիցս կրկնելով արդարացումներ, որոնք ոչ ոք կը համոզէին: Ան տպաւորութիւնը թողց որ ինք ալ համոզուած չէ իր ըսածներուն:

ԻՍՐԱՑԷԼԱՑի զինուորներու 25%ը խոստովանած է որ ականատես եղած է այն չարչարանքներուն, զորս Իսրայէլացիք կիրարկած են պաղեստինցիներուն, Ա.յսրյորդանանի անցքերու կայանները: Հարցաքննուած են, որպէսզի բարելաւուի իսրայէլացի զինուորներու ընթացքը:

ՋԱՆԱՁՈՒՄ ԱՍՈՐԱԿԱՆ ԵՒ ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

ՋԱՀԱՐ

Ցեղասպանութիւններու հետազօտողներու միջազգային ընկերակցութիւնը ճանչցած է 1914–1923 Օսմանեան կայսրութեան յոյն եւ ասորի քնակչութեան դէմ գործուած ցեղասպանութիւնները: Բանաձեւը քուէարկուած է մեծամասնութեամբ, անդամներու 83%ին կողմէ: Ընկերակցութիւնը կը հրաւիրէ Թուրք կառավարութիւնը որ ինք ալ ճանչնայ նոյն իրողութիւնը, ներողութիւն խնդրէ եւ այսպէս միջոցներու ձեռնարկէ հատուցանելու համար կատարուածը:

Նոյն ընկերակցութիւնը Հայկական Ցեղասպանութիւնը ճանչցած էր 1997ին:

Քուէարկուած բանաձեւը կ'ատարի այն յայտարարութեամբ որ ցեղասպանութեան մը ժխտումը կ'ընկալուի որպէս այդ արարքին վերջին փուլը որ ոճրագործներուն առիթ կու տայ անպատիժ մնալու, նոյն ատեն ճամբայ հարթելով յետագայ նոր ցեղասպանութիւններու:

ՋԱՀԱՐ

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ 9500 ԱՇԱԿԵՐՏ ՈՒՆԻ

Ախալքալաքի չրջանին մէջ 67 դպրոց կը գործէ, 9500 աշակերտով: Դպրոցներուն երկուքը հայերէնազան են, հինգը՝ վրացական, մնացեալ 60ը՝ հայկական: Վրաստանի կրթութեան եւ դիտութեան նախարարութեան կողմէ այս տարի նորոգուած է երեք վրացական, երկու հայկական դպրոց: Հայկական տասը դպրոց ալ նորոգուած է Հայաստանի աջակցութեամբ:

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ «ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ» ՀԲԸՄ-Ի ԱՐԿՂԸ ԼԵՑՆԵ՞Լ Ն Է

ԽՄԲ.– Կիպրոսի «Ազատ ձայն» ամսագիրը Նոյեմբերի թիւին մէջ «ՀԲԸՄ–ի ատենապետը անդրդուելի» խորագրուած այս գրութեամբ ցնցիչ նորութիւններ կը հաղորդէ Մելգոնեանի թղթածրարէն: Այդ նորութիւններուն գլխաւորն է տրուած փաստը թէ շատ յաճախ միայն անձնական շահու նախանձախնդրութեամբ ամբաստանուած ռուսահայ գործարարներ աւելի հաւատարիմ յայտնուած են Մելգոնեանի առաքելութեան, քան ՀԲԸՄ-ի կեդրոնական մարմնի ատենապետը...

***

«2007 Նոյեմբեր 8–11ին, հերթական այցով Կիպրոս կը գտնուէր Բարեգործականի կեդրոնական Մարմնի ատենապետ Պ. Պերճ Սեդրակեան, տեսակցութիւններ ունենալու համար՝ հայ եւ ոչ–հայ անձնաւորութեանց հետ:

Այս այցելութիւնը տեղի տուաւ Մելգոնեանի հաւանական վաճառքի մասին յարուցուած չատ մը չչուկներու: Շչուկները ծանրակչիռ դարձան երբ Պ. Սեդրակեան պաշտօնական հանդիպում ունեցաւ Բարեգործականի Կիպրոսի մասնաճիւղերու ատենապետներուն հետ՝ Հիլթըն Փարքի մէջ՝ Նոյեմբեր 11ին:

Ի բարեբախտութիւն մեզ, նչեալ հանդիպման ներկայ գտնուած են նաեւ մի քանի գործարար մեծահարուստ ռուսահայեր, որոնք հարցուփորձած են զայն Մելգոնեան վարժարանի ապագային չուրջ: Պ. Սեդրակեան անմիջապէս պատասխանած է որ «այս հարցը արդէն փակուած է»: Ռուսահայերը, որոնք արդէն իսկ ներգրաւուած են բարեսիրական աշխատանքներու մէջ Հայաստանէն ներս, յատկապէս կրթական ոլորտին մէջ, չբաւարարուելով տրուած պատասխանով, փորձած են տարհամոզել զինք եւ իրեն ըրած են հետեւեալ առաջարկը, – «Մենք պատրաստ ենք ձեզի Հայաստանի մէջ անվճար հողատարածք տրամադրելու Մելգոնեանի նոր ծրագրի գործադրութեան համար եւ դպրոց ալ կառուցելու անոր վրայ, այնուհետեւ կառոյցը փոխանցելու ՀԲԸՄ–ի անօրէնութեան, սակայն միայն մէկ պայմանով: Ան է վերանալ Նիկոսիոյ Մելգոնեանը: Նմանապէս, մենք նաեւ տրամադիր ենք վերջնական ընթացիկ ծախքերուն ալ մասնակից ըլլալու»: Եւ աւելցուցած են. «Այս բոլորը յօժար ենք ընելու, որովհետեւ խորապէս կը հաւատանք Մելգոնեանի առաքելութեան»: Պ. Սեդրակեան գնահատած է վերոնչեալ անձնաւորութեանց ցուցաբերած հայրենասիրութեան ոգին եւ թելադրած է իրենց առաջարկը ներկայացնել գրասենեակին: Անմիջապէս յետոյ, ան յայտնած է որ կը չտապէ երթալ օդակայան:

Այնուհետեւ, խմբագրութիւնս նչեալ ռուսահայերու բերնէն իմացաւ որ Ամերիկայի կեդրոնի գրասենեակէն ստացուած է իմակ մը ուղղուած իրենց, ուր միայն կը յորդորուէր համագործակցիլ Հայաստանի Բարեգործականի գրասենեակին հետ: Իսկ ներկայ Մելգոնեանի մասին՝ ոչ մէկ խօսք:

Այս բոլորէն անդամ մը եւս յայտնի կը դառնայ որ Բարեգործականի կեդրոնը՝ գլխաւորութեամբ Պ. Պերճ Սեդրակեանի, կը մնայ անդրդուելի Մելգոնեանի վակման որոշումին վրայ եւ խուլ ու համր կը ձեւանայ նոյնիսկ նման չինիչ առաջարկներու դիմաց»:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ, ՑԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐԸ «ԱՌԱՋ»Ի ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԷՆ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՑԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

«ԱՌԱՋ» ընկերութենէն Ցեղասպանութեան զոհերու ազահովագրական պայմանագրերուն փոխարէն ստացուած գումարէն Ֆրանսահայ համայնքին համար որոշուած երեք միլիոնին առաջին չերտին բաշխումը բազմաթիւ դժգոհութիւններու տեղի տուաւ: Ընդհանուր առմամբ չատ մակերեսային մօտեցում մը նչմարուեցաւ յատկացումի որոշումներուն մէջ, քանի որ համայնքին մէջ ոչ այնքան առաջնային նկատուած կազմակերպութիւններ ընտրուած էին, աւելի հիմնական, կամ կարեւորներ անտեսուած: Հարցը հետապնդող երեք փաստաբաններէն Վարդգէս Եղիայեանի հետ մեր աշխատակից Հ. Աճէմեանի հարցազրոյցը («Ճառաջ», Դեկտ. 6) կատարուած էր նիւթին յաւելեալ լուսաբանութիւն բերելու նպատակով:

Դեկտեմբեր 13ին Ֆրանսահայ խորհուրդն (Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.) ալ իր կարգին բացատրութիւններ հրապարակած է. հոն կ'ըսուի որ Խորհուրդը ընդառաջելով երեք փաստաբաններուն խնդրանքին, ընդունած է մամուլի եւ համացանցի կայքէջերու միջոցով տեղեկութիւնը տարածել եւ հաւաքել կազմակերպութիւններու ծրագիրներու, յատկացումի դիմումներու թղթածրարները: Ներկայացուած է քսան միլիոն տոլար արժող 90 ծրագիր: Բոլորն ալ պայմանաժամի աւարտին, Սեպտ. 30ին փոխանցուած են փաստաբաններուն գրասենեակին: Անկէ ետք, ինչպէս կը չեշտէ Ֆրանսահայ խորհուրդը, անոնք են իրաւարարը, «ԱՌԱՋ»յի եւ դատաւորին հետ: Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.ին ստանձնածը եղած է միայն համակարգողի դերը: 20 միլիոն արժող ծրագիրներու փոխարէն տրամադրելի գումարը երեք միլիոն է, ըստ ամերիկեան դատարանին վճիռին: Աւտր առաջին միլիոնը արդէն բաշխուած է, մնացեալին համար կը յայտարարուի յառաջիկայ չաբաթներուն:

Վերջաւորութեան խորհուրդը կը յայտնէ թէ հարկ է չնորհակալ ըլլալ երեք փաստաբաններուն կատարած աշխատանքին, լաւագոյն արդիւնքը ստանալու մտահոգութեան եւ մանաւանդ իրենց յաղթանակով ԱՄՆ–ու մէջ դատական հոլովոյթով մը Ցեղասպանութիւնը ճանչցընելու յաջողութեան համար:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 13ին Գահիրէի համալսարանին բանասիրական ֆաքիւլթէին մէջ պաշտօնապէս բացուած է հայագիտական ուսումնասիրութիւններու կեդրոնը: Ան հիմնուած է Եդիպտոսի կառավարութեան յատուկ որոշումով: Գործունէութեան կը սկսի Ցունուարէն: Բացումի հանդիսութեան ելոյթ ունեցած է Հայաստանի Գիտութեան ակադեմիայի թղթակից անդամ փրոֆ. Նիքոլա Ծովհաննիսեան, Հայեւարաբական պատմամշակութային յարաբերութիւններու նիւթով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԻՆ «ՈՉԻ՛ՆՉ»ԻՆ ՈՒ ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ՄԻՋՈՑԸ

Լ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ Գ. ԵԼՈՅԹԻՆ ՆԻՒԹՈՎ

Ամբողջ շրջան մը եւ յատկապէս մտայնութիւն մը բնորոշող պատասխան է հայաստանցիին «ոչի՛նչ»ը որ կրնայ տրուիլ ամէն հարցումի. «քեզի՛ ինչ»ին քաղաքավարն է ան, նոյն միջուկով։ Կը նշանակէ թէ հարցումի թիրախը ոչ մէկ տրամադրութիւն ունի լուրջ պատասխանի, բայց չի փափաքիր անկիրթի, կոպիտի տպաւորութիւն գործել։ «Ոչի՛նչ»ը որ կ'ըսուի թէ խորհուրդային հալածանքի տարիներու արտադրութիւն է եւ մեղադրանքէ խուսափելու միջոց, կրնայ հազար ու մէկ բան նշանակել. սակայն բառը կը կղպէ բոլոր իմաստները։

Հայաստանեան այսօրուան, ընտրութեան նախորդող շրջանը շատ բանով կը նմանի այդ բառով յատկանշուած բազմազանութեան ու զայն ծածկող լակոնական պիտակին. «Ոչի՛նչ»։

Դժգոհութեան արդար պատճառներու տէր զանգուածին լուռութիւնը անտարբերութեան համանիշ կը նկատուի ընդհանրապէս։ Բայց քիչ անգամ կը մտածուի լռութեան եաին յոգնութիւնը նշմարել։ Յուսալուն, փորձելուն, յուսախաբ ըլլալուն հետեւանք յոգնութիւնը։ Իր ներկայացուցած վտանգին չափով երկրին համար վնասակար է այս ազդակը, քանի որ աւելի՛ ազատ ասպարէզ կը ձգէ կամայականութեան ծաւալումին։ Բայց ո՞վ կրնայ մեղադրել յուսալքն ու յուսախաբ ըլլալէն յոգնած հայաստանցին։

Ընտրական հոլովոյթին մէջ նոր վիճակ մը ստեղծելու ազդակ մը յայտնուեցաւ վերջերս, Լեւոն Տէր Պետրոսեանի թեկնածութեամբ։ Ան ամէն հանրահաւաքի բաւական երկար ելոյթներ կ'ունենայ ու յոգնածներու բանակէն ուշագրաւ զանգուածները կը լեցնէն հրապարակը. ձգող-գացողներու երեւոյթի մը մասին ալ լուռ են լրատուները։ Կը նշանակէ թէ յուսախաբութեան աւերը անդարմանելի չէ, մարդիկ եթէ ոչ կրկին յուսալու, գոնէ հետաքրքրութեան կարողութիւնը չեն կորսնցուցած։ Այսու հանդերձ, թեկնածու-նախագահին երրորդ, Դեկտեմբեր 8ի, հանրահաւաքին ելոյթն ալ տակաւին չի կրնար ապահովութիւն տալ թէ մօտ է «Ոչի՛նչ»ը իրական պատասխանով փոխարինելու ժամանակը։

Բաւական զարմացնող է տեսնել որ Լ. Տէր Պետրոսեան որ չատախօսի համբաւը ունեցող մը չէ, լուրջ րսելիք չունեցողի մը տպաւորութիւնը կը գործէ։ Խօսքը չի վերաբերիր երկար, շատ երկար ելոյթներուն. այլ անոնց պարունակութեան։ Դեկտեմբեր 8ին երրորդ անգամ ըլլալով անոր խօսքը դուրս չէ եկած քննադատութիւն-դատապարտում-ինքնագոհունակութիւն չրջանակէն։

Սկսած սովետական օրինակէն, տնտեսութեան քայքայումը երկրին քանդումին առաջին ու գլխաւոր ազդակը նկատած է ան։ Ապա դուգահեռը բերած Հայաստան։ Սեփականաշնորհումներու սխալ, «եսասիրական» քաղաքականութիւնը, Ռուսաստանի պարտքին փոխարէն «դոյզ պարտքի դիմաց» գործարքը, կազի մարդին մեծդի իւրացումները, մենաշնորհումներ քայքայած են Հայաստանի տնտեսութիւնը։ Այս հիմնական լարին հետ յիշեցումը կայ թէ դրական բանները պատկանած են ՀՀՇ-ական տարիներուն, ինչպէս՝ հողի, բնակարաններու սեփականաշնորհումը, «կարմիր տնտեսական աճ»ը, նաեւ յաղթահարուած Հայաստանը չէնցնելով, հզօրացնելով։

Ելոյթին վերջին գլուխը Հայաստանի ներկայ իշխանութեան թաթար-մոնղոլական խանութեան հետ նմանութիւններու չեչտումն է. երկիրը տարածքով, վրայի ամբողջ հարստութեամբ կը պատկանէր խանին գերդաստանին. անոնք չէին կրցած միաւորող դաղափարախօսութիւն ստեղծել, ինչ որ կայսրութեան կործանումին գլխաւոր պատճառը եղաւ։ Ռ. Քոչարեան եւ Ս. Սարգսեան եւս երկիրը իրենց սեփականութիւնը կը նկատեն, անկէ մաս տալով իրենց հարազատներուն, ծանօթներուն, եւլն.։ Զաբաթաղցիները աստիճանաբար կը դրաւեն գոքձի մարզը, այդ քաղաքականութիւնը Ղարաբաղը կը դատարկէ, վտանգելով անոր ճակատագիրը։ Կայ տակաւին ամբաստանութիւնը որ Քոչարեան – Սարգսեան զոյգը քաղաքական հաստատ կեցուածք չէ ունեցած. եղած է համայնավար, ՀՀՇ-ական, հակած դէպի ՀՅԴ, կամ ցեղակրօն հոսանքը։

Աւելի քան քսան տպագիր էջի ծաւալով ելոյթը ունեցած է «Ցեղասպանութեան» յաւելուած մըն ալ, կազմուած՝ «անեկդոտատիպ պատմութիւններով»։ Անհանգստացնելու արժանի է այն հատուածը ուր Լ. Տէր Պետրոսեան կը պատասխանէ իրեն ուղղուած «դաւաճանութեան» վերագրումներուն. անոնց պատճառ եղած է միջազգային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ տեսակցութիւններու ընթացքին Հայաստանի ներքին հարցերուն օրակարգի գալը։ Ինք կը բացատրէ թէ այդ կազմակերպութիւնները — Եւրոպական խորհուրդ, Օ.Էս.Սի.Ը., եւն. — օտար մարմիններ չեն, «մեր սեփական կազմակերպութիւններն են»։ Հայաստանը անոնց անդամ է եւ պարտաւորութիւններ ստանձնած։ Ուստի իր րրածը որ օտարին Հայաստանի ներքին հարցերուն միջամտելու հրաւէր կը նկատուի, կը բացատրէ որպէս Հայաստանի ըստանձնած պարտաւորութիւններուն կատարման հսկելու պահանջ։

Այս երրորդ ելոյթին եւս ծաւալուն բնոյթը, Ռ. Քոչարեան – Ս. Սարգսեան զոյգին բազմապիսի մօտեցումով քննադատութիւն-պախարակումը աչէն բանէ առաջ մտածել կուտայ հետեւեալը. անոնց ուղղուած մեղադրանքները — կամայականութիւն, եսասիրական ընթացք, չահադիտական գործունէութիւն, ապօրինութիւններ, եւ այլն, — որոնք այս իշխանութեան կողմէ ստեղծուած նախընթացներ չեն, ոչ ալ անոնց մենաշնորհը, կ'արժե՞ն Դեկտեմբերի յուրտին ժամերով կանգնեցնել հրապարակին բազմութիւնը, երբ ան ոչ մէկ նորութիւն պիտի գանէ ըսուածներուն մէջ։ Հայաստանի մամուլը լեցուն է այդ մասին ամէնօրեայ տուեալներով ու իրականութիւնը գաղտնիք չէ Հայաստան չապրողին համար իսկ։

Այս իրողութեան առջեւ 1991–98 տարիներու դրականներ մէջբերել, որքա՞ն կրնայ օգնել մարդիկը դրաւելու, երբ հազիւ տասնամեակ մը կը բաժնէ ներկան այդ շրջանէն ու մարդիկ իրենց ապրածը կրնան դատել շատ աւելի լաւ, քան՝ ոչ ոք։

Ցեւոյ, երբ երրորդ հանդիպումին ալ նախագահ-թեկնածուն զանոց կ'առնէ գոնէ անդրադառնալ իր իշխանութեան օրերու ժխտականութիւններուն, գանոնք առնուազն բացատրելու փորձը, որքա՞ն տեղ կարելի է ակնկալել որ հազարաւորներու հետաքրքրութիւնը չարունակուի ներկայի ղեկավարներուն քննադատութեամբ։

Ինչ որ ամէնէն նկատելի բացակայն է Լեւոն Տէր Պետրոսեանի ելոյթներուն, վերադարձի ցանկութեան հետ առաջադրութիւններու, քաղաքական ծրագրի մը ներկայացումն է։ Օրինակ, ի՞նչ ձեւով կը մտածէ վերջ տալ մոնղոլական խանութեան նմանութեան, 16 տարիէ ի վեր արմատացած ու ճիւղաւորուած ճորտատիրութեան երեւոյթին եւ մնացեալին։ Կը բաւէ՞ ըսել որ ինք բնաւորելու պարագային վաճառել կուտայ 45 միլիոն տոլարի գնուած նախագահական նոր օդանաւը եւ փոխարժէքը վերադարձնել պետական պիւտճէ։

Ճիշդ է որ Հայաստանը իր ուժերուն ներածին հազարապատիկ ծանր հարցերու դէմ յանդիման է. ճիշդ է որ լուծումի միակ ճարը անոր հզորացումը, յարգաւաճումն է։ Բայց ախտաճանաչումը է՞րբ առանձին բաւած է բուժելու, առանց ճիշդ դեղի ու դարմանի միջոցներու։

Ժամանակը հասած ու անցած է «ոչի՛նչ»ը բան մը ըսող պատասխանով փոխարինելու։

Ա. ԹՕԹՕԲԵԱՆ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻԻ ԿՈՉԸ ԵՒ ԳՈԼՈՄՊԻԱՅԻ ԽՄԲԱԳԻՐԸ

Գոլոմպիոյ ամէնէն լուրջ ու լաւատեղեակ մէկ չաբաթաթերթին, "Սէմանա"յի խմբագիրը՝ Ա. Գապալէրօ հեգնական, այլ ծանրակշիռ դատապարտումով հակադրած է ՖԱՐՔ-ի յեղափոխական կեռիլլաներու պետին՝ Մարուլանտայի ուղղուած Ն. Սարքոզիի կոչին։ Ֆրանսայի նախագահը գլխաւորաբար պատանդ Ի. Պէթանքուրը ազատ արձակել տալու միտումով ուղղած էր կոչը, Ֆրանսական հեռատեսիլին միջոցով։ Բայց ինչպէս կը գրէ գոլոմպիացի լրագրողը, այդ կեռիլլաներուն ապաստանած վայրի անտառը նման հաղորդում ստանալու անհրաժեշտ սարքերով օժտուած չըլլալուն, Պէթանքուրի առեւանգիչները չէին կրնար լսել զայն։ Աւրէն, կ'ըսէ ան, այդ կոչը կատարեալ սիեէմա մըն էր, իրականութեան մէջ Ֆրանսացի դիտողներուն ուղղուած։ Ամբոխավարական արտայայտութիւն կը համարուի «երազ մը ունիմ. կ'երազեմ Ինկրիւար Ծնունդին իրեններուն միջեւ տեսնել»ը. Գապալէրօ կը չեչտէ թէ այդ կոչով Սարքոզի կ'ուզէ ցոյց տալ թէ ինք ոչ թէ Ֆրանսայի նախագահն է, այլ Ֆրանսայի ամբողջ ժողովուրդին հայրը։ Ան կ'ուզէ ըսել

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ Հայ կեդրոնի սրահին մէջ, Նոյեմբեր 21ին, դասախոսական երեկոյթ մը տեղի ունեցած է կազմակերպութեամբ ՀՅԴ «Արմէն Գարօ» Ուսանողական միութեան: Դասախօսը եղած է հայր Լեւոն վրդ. Զէքիեան նիւթ ունենալով «Հրանդ Տինքը եւ հայ-թրքական յարաբերութիւնները»: Բացման խօսքով հանդէս եկած է «Արմէն Գարօ» Ուսանողական միութեան անդամ Վազրիկ Շարապխանեան որ բարի գալուստի խօսքէն ետք, ծանրացած է ընտրուած նիւթին կարեւորութեան, եւ այժմէականութեան վրայ ու ներկայացուցած է դասախօսը: Հայր Լ. Զէքիեան մանրամասն անդրադարձած է հայ-թրքական յարաբերութիւններուն, Հրանդ Տինքի սպանութեան լոյսին տակ, նաեւ Թուրքիոյ այլախոհ մտաւորականութեան դիրքին Հայոց ցեղասպանութեան Թուրքիոյ կողմէ ընդունման կարեւորութեան մասին, ընդգծելով Տինքի յուղարկաւորութեան հետեւող 100 հազար հայ եւ թուրք սգաւորներու պարագան: Դասախօսութենէն ետք, հարց-պատասխանի բաժին մըն այ եղած է:

⁂

ՀԱԼԷՊԻ «Գ. Եսայեան» սրահին մէջ, Նոյեմբեր 18ին ոգեկոչուած է Նիկոլ Դումանը, անոր ծննդեան 140ամեակին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Պատանեկան միութեան Ընդհանուր Վարիչ մարմնին և «Նիկոլ Դուման» մանաճիւղի կազմակերպութեամբ: Ցայտագրի բոլոր բաժինները վստահուած են պատանիներու: Ձեռնարկին բացումէն ետք, առաջ, պատեհ վրայ, ցուցադրուած են նախապատրաստական աշխատանքներ որոնց ընթացքին պատանիները կը հետեւէին իրենց դաստիարակներու ցուցմունքներուն: Օրուան հանդիսավարը Մարիա Գարաօղլանեան ներկայացուցած է յայտագիրը Ն. Դումանի պատգամներէն մէկ քերթուածներ կատարելով: Արաբերէն բացումը կատարած է Ռիթա Տէր Սարգիսեան, ապա հայերէն՝ Արփի Ինճէճիկեան-Քիլերճեան: Գեղարուեստական բաժնի ընթացքին խումբ մը պատանիներ թատերական պատկեր մը ներկայացուցած են: Պատանիները ֆէտայական տարազներ հագած կենդանացուցած են Խանասորի արշաւանքը: Ապա, բեմ բարձրացած են 205 պատանիներ մասնակցելու համար Պատանեկան միութեան խոստման արարողութեան: Ցանուն Պատանեկան միութեան Ն. Դուման մանաճիւղին խօսք առած է Ներսէս Պարսումեան, որ չնորհակալութեան խօսքէն ետք, բեմ հրաւիրած է օրուան բանախօսը՝ Պ. Ղազարեան, որ անդրադարձած է ֆէտայական չարժումին: Վերջին խօսքը առած է թեմին առաջնորդը Շահան եպսկ. Սարգիսեան:

⁂

ՊԻՅՐՈՒԹԻ «Կարտըն Թաուըր» պանդոկին մէջ, Նոյեմբեր 22ին, տեղի ունեցած է «Զարթօնք»ի խմբագրապետ (1990էն ի վեր) Պարոյր Աղպաշեանի Արժանեաց չքանչանով պարգեւատրումը ճեռամբ Հանրապետութեան նախագահ զօր. Էմիլ Լահուտի ներկայացուցիչ նախկին նախարար Սեպուհ Յովնանեանի: Բացման խօսքը արտասանած է «Կամար» ամսաթերթի խմբագիր Ժիրայր Դանիէլեան: Ան յայտնած է որ Պարոյր Աղպաշեան ծառայած է զանազան օրկաններու միջոցաւ եւ ներկայիս մաս կը կազմէ «Կամար» անկախ պարբերաթերթին: Խմբագիրներու սենեակի նախագահ Մըլհէմ Քարամ նչած է որ Պարոյր Աղպաշեանի պարգեւատրուիլը կը նշանակէ թէ Լիբանանի մէջ դոյութիւն ունին անձեր որոնք կ'արժեւորեն խօսքը: Ցաջորդաբար խօսք առած են «Արարատ»ի խմբագրապետ Ահարոն Շերբրտճեան, «Ագդակ»ի տնօրէն եւ խմբագրապետ՝ Շահան Գանտահարեան: Այնուհետեւ Սեպուհ Յովնանեան կատարած է չքանչանին յանձնումը: Ապա, Պարոյր Աղպաշեան յայտնած է թէ մամուլը եղած է իր աշխարհը եւ չեշտած է թէ այդ աշխարհը տակաւին կը մնայ իր մէջ, որովհետեւ տակաւին ըսելիքներ կան, ընելիքներ կան այնքան առեն որ հայ ժողովուրդին եւ հայրենիքին պէտք է ծառայել: Իրենց սրտի խօսքը ըսած են նաեւ դեսպան Վահան Տէր Ղեւոնդեան, Գրիգոր Ծ. վ. Զիֆթճեան, Հ. Անդրանիկ վ. Կռանեան, Երուանդ Քասունի, Անդրանիկ Տաւէսեան, Գասպար Տէրտէրեան, Արմէն Յարութիւնեան, Պեպօ Սիմոնեան, Սարգիս Կիրակոսեան, Զաւէն Մսըրլեան, Համբիկ Մարտիրոսեան եւ Օհան Պոտրումեան:

⁂

ԳԱՆԱՏԱՑԻ Գան Մարիոթ բանակավայրին մէջ, կազմակերպութեամբ ՀՅԴ Փանատայի Երիտասարդական միութեան Լեւոն Շանթ եւ Բեկոր Աչոտ մանաճիւղերու, Նոյ. 16-17-18ի շաբաթավերջին տեղի ունեցած է նորագիրներու սեմինար: Մասնակցողներու ընդհանուր թիւը եղած է 55, երկու մասնաճիւղներու վարչական անդամները ներառեալ: Ներկայ եղած են նաեւ Հ.Ց.Դ. ԳԵՄ կեդրոնական վարչութենէն երկու ներկայացուցիչներ: Շաբաթ, Նոյ. 17ին, դրօշակի արարողութենէն ետք, սեմինարի օրակարգը սկսած է հետեւեալ կարգով.- գանատահայ երիտասարդութեան պատմական, ինչպէ՞ս կազմակերպել ձեռնարկ մը, ի՞նչ է Հայ դատը, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան պատմութիւն, յանձնախումբերու կարեւորութիւն մասնաճիւղերէն ներս եւ անդամներու ներդրում: Այս նիւթերը ներկայացուած են երկու մասնաճիւղերու վարչական անդամներուն կողմէ: Հիւրաբար ներկայ դասախօս Րաֆֆի Քէօհնէլեան դասախօսած է իր անձնական փորձառութեան մասին Հայաստանի մէջ, իբր բարեսիրական կազմակերպութեան կամաւոր անդամ: Տեղի ունեցած են նաեւ աշխատանոցներ եւ խաղեր:

Աճվաձովսկոի Կեանքը

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

– Այստեղից է Վենետիկին նայել Թինթորէթօն, – ասաց Թալիոնին: – Այստեղ, հօր ներկայանն է անցել նրա մանկութիւնը, այստեղ է անցել նրա ամբողջ կեանքը, այս մատուռում էլ թաղուած է նրա աճիւնը... Ես անտարբեր եմ Վերոնէզի եւ Թիցիանի հանդէպ, իմ մէջ ղղուանք ենք յարուցում Թիցիանի պարտէզներում կազմակերպուած խրախճանքները, ինչպէս անհաճոյ են եղել ղբրանք նաեւ պատանի Թինթորէթթոյին, որը յամառօրէն հրաժարուել է ղբանից մասնակցելուց: Դրա համար Թիցիանը նրան վռնտել է իր արուեստանոցից... Թինթորէթթօն իրեն միշտ հեռու է պահել սին գայթակղութիւններից, բայց աշխատանքով զերուած միշտ ծարաւի է եղել այն կերպարների մարմնաւորմանը, որոնցով լցուած է եղել իր հոգին: Ձեզ անշուշտ յայտնի է այդ այրող պահանջն՝ անընդհատ աշխատելու, անդուլ, մինչեւ ինքնամոռացում:

– Ո՛հ, այո: Եւ դա ամենասքանչելի բանն է աշխարհում:

– Եկէք մօտենանք: Ահա այստեղ, եկեղեցու դիմաց գտնուել է նրա տունը, որտեղ ճշմարիտ զեղեցկութիւնն է տիրել: Դա դիպակի ու թանկարժէք իրերի մէջ թաղուած ԺԶ. դարի վենետիկի դրախտային ովասիսն է եղել: Թինթորէթթօն ճանճրացել ու հեղձուկ է զգացել վենետիկեան պատրիկների տաղտկալի դործնականութիւնից եւ քաշուել է արուեստի ու երաժշտութեան իր աշխարհը: Նա չատ երաժշտասէր է եղել, նրա դուստրը՝ դիմանկարչուհին, նոյնպէս հրաշալի երաժիշտ է եղել: Երեկոյեան ժամերին նրա լուսամուտներից միշտ երաժշտութիւն է լսուել: Ես յաճախ եմ ներկայացումից յետոյ գիշերով գալիս այստեղ եւ ինձ թւում է, թէ ականջիս են հասնում վինի ու սպինէթի հնչիւնները:

Թալիոնին լռեց ու ականջ դրեց: Նրա սպիտակ, նազելի կերպարանքն ամբողջապէս հակուած էր առաջ:

– Ոչ, – հառաչում է նա, – այսօր ես ոչինչ չեմ լսում:

– Գուցէ ե՞ս խանգարեցի Թինթորէթթոյին ոգուն հանդիպել ձեզ, – մեղաւոր կատակում է Աչվաձովսկին:

– Ոչ, ոչ, դուք ռոմանտիկ էք, եւ նա անպայման բարեհաճ կը լինէր ձեր նկատմամբ: Ես խոնարհւում եմ նրա առաջ նկարների հէնց այդ ոգեշնչուածութեան համար, որով համակուած են ոչ միայն նրա մարդիկ, այլեւ բոլոր տեսարանները: Ես ձեզ Թինթորէթթոյի այնպիսի նկարներ ցոյց կը տամ, որ դուք երբեք չէք տեսել: Ուզո՞ւմ էք:

– Անշուշտ, անչափ երջանիկ կը լինեմ...

– Դէհ ուրեմն մենք կը թափառենք ողջ Վենետիկով մէկ՝ նրա աքսանչելի կտաւների հետքերով: Դրա համար պէտք է լինել բազում եկեղեցիներում, սկսած Մատոննա տէլ Օրթոյից մինչեւ Սան Թրովազո, Սան Զաքարիայից մինչեւ Սան Ռոքօ: Պէտք է գնալ նաեւ Սան Ճորճիօ Մաճորէ կղզու մատուռը: Իսկ հիմա ժամանակն է, որ վերադառնանք: Ցուսով եմ, որ ինձ սպասողները, համբերութիւնները հատած, ցրուել են: Իսկ դուք որտե՞ղ էք ապրում, սինիոր Աչվաձովսկի: Ինձ ասացին որ ամբողջ ժամանակ ձեր եղբօր մօտ էք լինում: Նա դեռ հիւա՞նդ է:

– Ոչ, արդէն ապաքինուել է:

– Այդ դէպքում, յուսով եմ, որ չէք մերժի իմ հիւրը լինել: Ինձ չնորհ արէք, խնդրում եմ, այն օրերը, որ որոշել էք անցկացնել Վենետիկում: Այն ժամանակուանից, ինչ տեսայ ձեր նկարները, ես եկել եմ այն համոզման, որ մեր արուեստների մէջ ընդհանուր շատ բան կայ...

Երբ Աչվաձովսկին առաջին անդամ ոտք դրեց ընդարձակ լուսաւոր դահլիճի չեմը, նրան թուաց, թէ գտնւում է պետերսբուրգեան հիւրասրահներից մէկում: Պատերը զարդարուած էին Պուշկինի, Ժուկովսկու, Լերմոնտովի դիմանկարներով, Վորոբիովի պետերսբուրեան քանակարներով, Սիլվեստր Շչեդրինի, Միխայիլ Լերեդեւի իտալական տեսարաններով եւ իրեն՝ Աչվաձովսկու երեք ծովանկարներով: Սեղանին էին ռուսական թերթեր եւ ամսագրեր: Անկիւնում, փոքրիկ սեղանի վրայ, առանձին դարսուած էին Աչվաձովսկու եւ նրա ցուցահանդէսների վերաբերեալ յօդուածներ պարունակող իտալական թերթեր:

Այս բոլորն ինձ Ռուսաստանից ուղարկում է դստերս ամուսինը՝ իշխան Տրուբկոյը, – բացատրեց Թալիոնին ի պատասխան Աչվաձովսկու զարմացական հայեացքի: – Ես չատ սիրեցի Ռուսաստանն այն հինգ խաղաշրջանների ընթացքում, որ պարեցի այնտեղ, եւ հիմա այնտեղից ստացուած իւրաքանչիւր նամակ, իւրաքանչիւր դիրք կամ ամսագիր ինձ համար երկրորդ հայրենիքից ստացուած թանկագին մասունք է:

Հետեւեցին դերող օրերը, լի երջանկութեամբ, անբացատրելի հմայքով: Ոչ Թալիոնին, ոչ Աչվաձովսկին չէին խախտում խստօրէն սահմանուած օրակարգը: Առաջուայ նման, առաւօտները նա մի քանի ժամ պարում էր, իսկ Աչվաձովսկին, արեւածագի հետ մէկտեղ, ձեռքն էր առնում վրձինը:

Ժամը ինն մօտերքը դահլիճի կողմից թեթեւ լսւում էր երաժշտութեան ձայնը: Այնտեղ, վերեւում, պարապում էր Թալիոնին... Ինչքան հաճելի էր վաղորդեան այդ ժամերին նկարել դաշնամուրի հնչիւնների տակ:

(Շար. 130)

Պարոն Վռամ Սալամանեան եւ զաւակները՝ Գրիգոր եւ Սառա,

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թաթիկեան, Պարոն Գրիգոր Սալամանեան,

Տէր եւ Տիկին Գարլոս Սահակեան եւ զաւակները՝ Մաթիէօ եւ Ռաֆայէլ,

Տէր եւ Տիկին Սեւեան Թաթիկեան եւ զաւակները՝ Ֆրանսուա, Ֆլորան եւ Ֆաբիէն

ինչպէս նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները եւ բարեկամները

խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, զաւկին, հարսին, քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ հարազատին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՍԱԼԱՄԱՆԵԱՆ-Ի

(Ծնեալ՝ ԹԱԹԻԿԵԱՆ)

մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Դեկտ. 16ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 20, ժամը 14·30ին, Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին

15 rue Jean-Goujon — 75008 Paris

որուն կը հետեւի թաղումը Սաւֆինեի-սիւր-Օրժի գերեզմանատունը, ընտանեկան սեղմ շրջանակի մէջ։

Յաւակցութիւնները տոմարով։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

REPAS DE NOEL ARMENIEN

le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
M A J C
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՂԻՈՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Տօնն է Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախասարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսին։

Այս առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔՀՆԱ. ՀԻՒՐԻՄԵԱՆ

Հոգեւոր Հովիւ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծնունդի

Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Պատարագ՝ ժամը 11ին։

Կը պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. - ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» Նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

«ԾԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐԾ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԿՈՒՍ ԵՒ
«ԾԱՌԱՋ - 50» 12€
(Ծաղկեփաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ԾԱՌԱՋ»ի։
Թղթատարի ծախքը՝ 6€, հատոր գլուխ։

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda **KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN,** réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian, Robert Sahakiantz, A. Vatian et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 20
JEUDI
20 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 Եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·855 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·855

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒ ՁԱՐՋԱԿՈՒՄՆԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ՆՄԱՆԻՆ»

«Ջաման» օրաթերթը (Դեկտ· 19) այս մասնանշումը կ'ընէ, մեկնելով Հ· Սանթորոյի, Հ· Տինքի, Մալաթիոյ հրատարակիչներուն, Իսմիրի իտալացի կրօնաւոր Ա· Ֆրանչինիի դէմ կատարուած մահափորձերէն: Կը չեշտուի թէ ոճրագործները միշտ 16-19 տարեկանի միջեւ կը գտնուին, չձերբակալուելու համար բացառիկ միջոցներու չեն դիմեր, երբեք կարելի կ'ըլլայ ոճիրները պատուիրող-ները յայտնաբերել, եւ վերջապէս բոլոր սպանութիւնները «անյատ պարագայ» կը համարուին: Կը նմանին նաեւ ոճրագործներուն տուած պատճառաբանութիւնները· անոնք կամ նիւթ կ'ընեն թերքութեան վարկաբեկումը, կամ կրօնական բնոյթի ոտնձգութիւններու երեւոյթը:

ՄԱՁՐ ԱՐԹՈՒ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնի հրատարակչութենէն լոյս տեսած է «Ընդհանրական եկեղեցու հայրեր» մատենաշարին Բ· հատորը՝ Ս· Գրիգոր Նիւսացիի «Քրիստոնէական» աշխատութիւնը· Թարգմանուած է Պարգեւ Շահպազեանի կողմէ: Հրատարակութիւնը հովանաւորած են Արմէն եւ Նունէ Սարգսեան: «Քրիստոնէական»ը («Ճառ յաղագս մեծին քրիստոնէականին») Գ· Նիւսացիի դաւանաբանական գլխաւոր եւ ծաւալուն երկն է:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ներկայացուցիչներու ժողովը եւ Ծերակոյտը համաձայնած են Հայաստանի տրամադրել 58,5 միլիոն տոլարի տնտեսական օժանդակութիւն, իսկ Ղարաբաղին՝ 3 միլիոն: Որոշուած է հաւասար պահել Հայաստանի ու Ադրբեջանի զինական օժանդակութիւնը: Մինչդեռ Քունիհին եւ Սեպտեմբերին Ներկայացուցիչներու ժողովը առաջարկած էր 68 միլիոն տալ Հայաստանի, իսկ Ծերակոյտը՝ 39 միլիոն: Ոչինչ նախատեսուած էր Ղարաբաղի համար, սակայն չնորհիւ ամերիկահայութեան Գոնկրէսէն ներս տարած աշխատանքին, կարելի եղած է սըրբագրել տալ որոշումը:

ԲԱՔՈՒ

ԵՐԿՈՒ ԲԱՆՈՒՈՐ ՋՈՀ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՔԱՆԴՈՒՄԻՆ

Ինչպէս Թուրքիոյ, յայտնապէս Ադրբեջանի մէջ ալ քաղաքչինական աչխատանքները միշտ յարմար կը գտնեն սր բացուելիք ճամբաները անցնիլ հայկական կոթողներու գտնուած վայրերէն: Միշտ հայկական եկեղեցի մը, վանք մը, կամ այլ չինք մը փլցուած է Թուրքիոյ ճանապարհաշինութիւններուն ընթացքին:

Անկախութենէն ի վեր այդ «առաքելութեան» լծուած է Ադրբեջանն ալ, որ թէեւ առանց պատրուակի ալ ամենայն յայտնութեամբ կը կատարէ հայկականը քանդելու գործը: Վկայ՝ Նախիջեւանի Ջուղայի գերեզմաններուն խաչքարերը: Այս գործունէութեան նորագոյն թիրախը Բաքուի հայկական մէկ գերեզմաններն եղած է: Ճամբայ չինելու պատրուակով անոր քանդումին ձեռնարկուած է, բայց գործը սովորական ընթացքով քալած չէ· քանդող բանուորներէն երկուքը քարի մը տակ մնացած ու մեռած են, երկու ուրիշներ ալ վիրաւորուած, հիւանդանոց փոխադրուած են:

«Քարերուն աղաղակելու ժամանա՛կը» պիտի պատգամէ աստուածաշունչի հատատացեալը:

«Երբ մեր ողջերը չեն կրնար, մեր մեռեալները վրէժ կը լուծեն» պիտի գոչէ կուսակցական գործիչը հանրահաւաքի ամպիոնէն:

«Ինչո՞ւ գործի կ'առնէք նման ցաւագարներ, չէնք-չնորհք փլցնելու կարող մարդ չմնա՞ց» պիտի սաստէ իր փոքրաւորները Բաքուի ճանապարհաշինութեան պատասխանատուն:

Ու հայկական գերեզմանին քանդումը պիտի չարունակուի քիչ մը աւելի բուռն թափով, ի յիշատակ հայ մեռեալներուն զոհ երկու բանուորին:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՆՈՐ ԳՐԳՈՒՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական Միութիւնը, կամ աւելի մըտեան այլ մարմիններ կրնան ամէն յարմար դատուած առիթի թելադրել, յորդորել, հրահանգել, պահանջել, հրամայել Թուրքիոյ որ բարելաւէ իր փոքրամասնութիւններուն նկատմամբ վերաբերումը· վերջ տայ խտրական ընթացքին, արհամարհանքին, վարկաբեկող կեցուածքներու: Պաշտօնական սեղաններու վրայ այս կարդի պահանջները ընդհանուր առմամբ առարկութեան չեն բախիր· թէեւ ամէն թուրք պաշտօնեայ, պաշտօնատար ամէն առիթով կ'ըսէ, կը կրկնէ թէ երկրին փոքրամասնութիւնները իրենց քոյրերը, եղբայրները, աչքին լոյսն են, երբեք չեն չփոթուիր արտասահմանի իրենց ազգակիցներուն հետ: Հայեւթուրք դարաւոր միաոնութեան ուղն ու ծուծն են անոնք, որոնց վրայ ամէն թուրք կը դուրգուրայ, կը խենթենայ:

Իսկ պաշտօնական սեղաններէն անդին, Թրքական քաղաքականութեան խոհանոցի սեղանիկներուն վրայ բոլորովին այլ բաղադրատոմսով բաներ կը խմորուին, կ'եփուին ու կը մատուցուին նոյն այդ աղբարիկ-քոյրիկ փոքրամասնութիւններուն:

Այս վերջիններէն է գրդռիչ նորագոյն արշաւը· բացուած է «Թրքական ճախը» պարբերականին կողմէ: Կ'ամփոփուի հետեւեալ լոզունգով· «Գնումներս Թուրքերէ կ'ընեմ, դրամս փՓՓ-ին չերթար»: Պատրաստուած են այս արձանագրութեամբ կրծքանշաններ որոնք սկսած են բաշխուիլ Պոլսոյ մէջ:

Պարբերականը գրութեամբ մը բացատրած է նախաձեռնութեան նպատակը· «Աւելի առաջնային ազգային եւ յեղափոխական պարտականութիւնն է ամէն մարդու որ կը յայտարարէ թէ Թուրք է· Թրքութիւնը ամէն մարդի մէջ հարուածներու թիրախ է եւ ոչնչացումի փորձերու առարկայ: Այս պատճառով պէտք է ամէն ձեւով տէր կանգնինք Թրքութեան եւ Թուրքին· պարտինք մեր առեւտուրը ընել Թուրքերէ, երբեք Թրքերէնէ այլ լեզու գործածել ու արտօնել որ ուրիշներ գործածեն· պարտինք Թրքական երաժշտութիւն ունկնդրել, Թրքական ճաշեր ուտել: Պէտք է մեր Թրքութեան տէր կանգնինք հոն ուր ան յարձակումի թիրախ է· պարտինք մեր ճակատը հաստատել այդ կէտին վրայ»:

«Ակօս» (Դեկտ· 7) արձագանգելով այս տուեալին, կը յիշեցնէր թէ նոյն թերթը նախապէս ալ կազմակերպած էր հարցախոյզ մը եւ անոր արդիւնքներով «Տարւան Փաշխոթ Թեկնածուն» յայտարարած Հ· Տինքը, դատավարութիւններուն գինքը թիրախ ցոյց տուած:

Քրտական հակումի տէր մէութիւն մը (Մազլում Տէր) հակազդած է այս արշաւին, զայն երկրին ապազային համար վախ պատճառող տուեալ նկատելով: Պահանջած է իշխանութիւններէն որ դիմեն հարկաւոր միջոցներու:

Կը դիմե՞ն· պատասխանը անակնկալի նշոյլ իսկ չունի: Անսպասելի՞ է պատահարը· երբեք: Կը ծառայէ անգամ մը եւս անդրադառնալու թէ աջակողմեան կամ ձախակողմեան, առաջին յատկանիշը, նաեւ վերջինը «Թուրք»ն է:

ԲԱՔՈՒԻ ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԸ· «ԴՈՒՔ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԷՋ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՍԿՍԵՑԷՔ, ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՁԵՐ ՔՈՎԸ ԿԸ ՓՈՒԹԱՑ»

Թուրքիոյ Բաքուի դեսպանը այլ պաշտօնի կոչուած ու Անդարա կանչուած է· վերադառնալէն առաջ հարցազրոյց մը տուած է «525րդ Թերթ»ին, յատկապէս չեչտելով երկու երկիրներուն աւելի քան եղբայրական կապերը· ըսած է թէ ոչինչ կրնայ խանգարիլ ազգեցութիւն ունենալ անոնց վրայ, նոյնիսկ երբ Պոլսոյ չուկաներուն մէջ աշխատող վնտռտողներու ծանուցումներէն անպակաս է «Ադրբեջանցի եւ նախիջեւանցիներ չեն ընդունուիր» նշումը:

Դեսպան Հ· Քարսըօղլու չօչափելի սահման մը գծելու համար երկու երկիրներու եղբայրութեան, ըսած է ի միջի այլոց· «Դուք Լեռնային Ղարաբաղի մէջ պատերազմի սկսեցէք, տեսէք ինչպէս ձեր քովը կը փութայ Թուրքիան»:

Ցոսած է նաեւ Հայաստանի սահմանը փակ պահելու իր երկրին կեցուածքին մասին: Ըսած է· «Մեր սահմանը Հայաստանի հետ փակ կը պահենք, ինչ որ լրջօրէն կը վնասէ Հայաստանի: Փակ պահելուն միակ պատճառը գրաւեալ ադրբեջանական հողերու պարագան չէ· Հայաստան նաեւ Թուրքիայէն պահանջներ ունի: Թուրքիա այս պատճառով բաղաքական ու տնտեսական հետեւանքներ կը կրէ, ճնշումներու կ'ենթարկուի, սակայն այս կացութիւնը Ադրբեջանի օգտակար ըլլալուն, կը յամառի չբանալ սահմանը: Պէտք է բաջատեղեակ ըլլալ այս իրականութեան»···:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ պաշտօնատարները չատ յուսախաբ են իրենց նախարարին հետ հանդիպումէն ետք, քանի երիք վէօրթ մերժած է վերարժեւորել իրենց աշխատավարձը եւ կը սպառնան նոր գործադուլի մը դիմել Յունուար 24ին:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՑ ՖԱՐՔ–ը (յեղափոխական պինեալ ուժեր) յայտարարած է Դեկտ· 18ին, որ ազատ պիտի արձակէ երեք հոգի՝ Ի· Պէթանքուրի ընտրապայքարի ղեկավարը՝ Գլարա Ռոխաս, երեք տարուս մանչուկը եւ նախկին խորհրդարանական Գոնսուէլօ Կոնսալէսը: Թուականը չէր ճշդուած եւ ՖԱՐՔ–ի պայմանն այն է որ պիտի յանձնուին Վենեցուէլայի նախագահ Շաւէզի կամ անոր ներկայացուցչին: Այս տեղեկութիւնը որոշ յոյսեր պատճառած է Պէթանքուրի ընտանիքին, բայց հարկ է սպասել որ տրուած այս առաջին լուրը իրագործուի:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ փաստաբանները գործադուլի դիմեցին Դեկտ· 19ին, բողոքելու համար նոր կարգադրութեան դէմ, ըստ որուն փոխադարձ համաձայնութեան պարագային կը բաւէ ներկայանալ նոտարին փոխանակ դատաւորին, ամուսնալուծուելու համար: Ամուսնալուծումները չափաբեր աղբիւր մըն են փաստաբաններուն համար:

ԿԻՐԳԻԶԱՍԱՆԻ նախագահ Բակիեւի կուսակցութիւնը չախչախիչ յաղթանակ մը տարած է Դեկտեմբեր 16ին, ելեւէջներու ժողովրդավարական ընտրութիւններուն ձեռք ձգելով խորհրդարանի բոլոր աթոռները: Օ· Էս· Սէ· Ը·ի համար ընտրութիւնները չէին համապատասխաններ ժողովրդավար չափանիշներու: Բողոքները չատ են տեղւոյն վրայ ալ: Ընդդիմութեան կուսակցութեան (Ալթա Մեքին) բանբերը յայտարարած է որ «երկրին պատմութեան ամէնէն արատաւոր ընտրութիւններն են»: Ցոյցերու ալ վախ կը տիրէր:

ԳՈՒՊՑԻ հեռատեսիլէն կարդացուած նամակով մը Ֆիտէլ Գասթրօ կը յայտնէ որ իշխանութեան չէ կառչած եւ չընդդիմանար հանող սերունդին երեսման: Գասթրօ 81 տարեկան է եւ առաջին անգամն է այն օրէն, որ առժամեայ կերպով իշխանութիւնը եղբօրը յանձնած է (2006ի ամառը) որ այսքան բացայայտ կերպով կ'արտայայտուի իր քաչուելու մասին, առանց սակայն թուական մը տալու: Գասթրօ իշխանութեան գլուխ եկած է 1959ին:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ խորհրդարանը, Դեկտ· 18ին, վաւերացուցած է ծայրը ծայրին (450ի վրայ 226 ձայնով) Իւլիա Տիմոշենկոյի նշանակումը նախարարապետի պաշտօնին: Արտաքին նախարարի պաշտօնն ալ պիտի վարէ Վ· Օգրիսկօ, որ աբեւմտամէտ անձ մըն է:

110 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ սպաննուած են 2007ի ընթացքին, ինչ որ կը հաստատէ թէ ամէնէն մահացու տարին եղած է իրենց համար: Մամուլի լրագրողներու պաշտպան կազմակերպութիւնը կը հաղորդէ այս թիւը, աւելցնելով թէ ամէնէն վտանգաւոր երկիրը Իրաքը եղած է, ուր 50 լրագրող սպաննուած է:

ԹՐՔԱԿԱՆ զօրաբաժիններէն 400–500 զինուոր ուղղաթիռներով Հիւսիսային Իրաք էջք կատարած ու ստուգումներէ ետք վերադարձած են իրենց խարիսխը: Վարչապետ Էրտողան ըսած է թէ բանակը հարկաւոր քայլերը կ'առնէ եւ պիտի չարունակէ առնել: Իսկ Քիւրտերը կը դրէին թէ Թուրք զինուորները չեն յաջողած ցամաքի ճամբով մտնել Իրաքեան իրենց չրջանը եւ դիմած են ուղղաթիռ-

(Շար·ը Դ· էջ)

«ՀԱՅ ԳԻՐԻՆ ԿԱԽԱՐԴԱՆՔԸ»
ՄԱՐՍԷՅԼ
(Arménie - la magie de l'écrit)
ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

ԺԻՐԱՑՐ ՇԱԼՃԵԱՆ

2007ի գարնան, Ապրիլ 27էն մինչեւ Յուլիս 22, «Վիեյ Շարիթէ» թանգարանի սրահներու մէջ, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան հովանաւորութեամբ եւ մասնակարարմամբ, տեղի ունեցաւ «Հայ գիրին կախարդանքը» ցուցահանդէսը, նուիրուած՝ հայ գիրին: Մշակոյթի Տան յանձնախումբը 2001էն ի վեր մը տարած էր մեծ ցուցահանդէս մը կազմակերպել «Գիրերու գիւտի» 1600ամեակի առթիւ:

Պատեհ առիթը ներկայացաւ «Հայաստանի տարուան» հետ, կարճ տատամսումէ ետք, վայրը որոշուեցաւ, այսինքն՝ Մարսէյլի «Վիեյ Շարիթէն», նկատի առնելով որ այդ հանգամանքի ցուցահանդէս անպայման պէտք է կազմակերպուի մասնագիտացած կեդրոնի մը մէջ. Մարսէյլի թանգարաններու անօրէնութեան հետ չփումները բաւական երկար եղան, չարունակ վիճաբանութիւններու ծնունդ տուին եւ յաճախ պէտք եղաւ զանազան միջամտութիւններ ի գործ դնել, յանգելու՝ թուականի որոշման, սրահներու տրամադրութեան, մասնակցող կողմերու փոխադարձ պարտականութիւններու սահմանման, պայմանագրերու չարադրութեան:

Ցուցահանդէսի իբր գիտական վերակացու, բախտ ունեցանք Արմէն Մուրթաֆեանի հաւանութիւնը ստանալու: Եւ անցնող երկու տարուան ընթացքին, քանիցս առիթ ունեցանք զինքը գնահատելու, եւ արդարօրէն արժեւորելու անաչառ կորովը, աշխատանքի լրջութիւնը եւ արհեստավարժութիւնը:

Սկզբնական ծրագիրը, չատ հետաքրքրական՝ պարզել էր հայ գիրին յարատեւ, բացառիկ եւ իւրայատուկ յարաբերութիւնը գիրին հետ: Ցիշենք, օրինակ, այբուբեն մը զետեղելու սովորութիւնը խաչին քով, հայ յարկին տակ, եւ կամ այն յամառութիւնը որ կը մղէր իւրաքանչիւր յայտնդական տէր զանազան առարկաներու վրայ – ձեռագիր, ափսէ, սկահակ, եւ այլն — իր անունը եւ սեփականացման հանգամանքները արձանագրելու (ինչ հարստութիւն եւ բախտ յետագայ պրպտողին համար...): Իսկ կա՞յ արդեօք որիշ ազգ մը որ ունենայ Սուրբ Թարգմանչաց տօն:

Անտեսելով ժամանակագրական հետեւողականութիւնը, որոշեցինք սկսիլ ցուցադրութիւնը Մովսէս Խորենացիով, որ առաջին անգամ կը խօսի գիրերու գիւտի մասին, եւ ապա անցնիլ Մեսրոպ Մաշտոցի կեանքին, գործին եւ մահուան: Ցետագայ սենեակները նուիրուեցան հայ գրականութեան ոսկեդարուն, Կիլիկեան թագաւորութեան, Նոր Ջուղայի տպագրութեան, Մխիթարեան միաբանութեան, Վենետիկի, Ամստերտամի, Կալկաթայի, Մատրասի, Պոլսոյ, Զմիւռնիոյ, Մարսէյլի, Վենետիկի, Վիեննայի, Փարիզի, Լոնտոնի, Պերլինի, Պոսթընի, Նիւ Եորքի, Ֆրեզնոյի, Լոս Անճելըսի, Պէյրութի, Երուսաղէմի, Ատանայի, Պոլսոյ, Կ. Պոլսոյ, Ատրպատականի, Ռոտոսթոյի, Ամասիոյ, Ամիսոս

(ինչպէս նաեւ ապահովագրութիւնը) վճարուած էր «Ազգային առաւան» գանձէն, եւ Մշակոյթի տան կը մնար Ռուսահայ օդակայանէն Մարսէյլ փոխադրութիւնը: Ուրեմն ընդհանուր ճամբու ծախք, ներառեալ զանազան թանգարաններէ ուղեկցողներու ճամբու եւ կեցուցեան ծախքերը (Հայաստանէն կամ այլ)

124·632 եւրօ

վերաշարժի ծախք 95·000 եւրօ

Ապահովագրութիւն 16·239 եւրօ

Գիրքի հրատարակման ծախք 47·500 եւրօ

Ծանուցում եւ ընդհանուր ծախքեր 35·000 եւրօ

Ընդհանուր գումար 447·869 եւրօ

Պարզ է որ մասնաւոր ընկերակցութիւն մը, ինչպէս է Մշակոյթի տունը, կարելիութիւն չունէր մեայն իր ուժերով դիմագրաւելու այս մակարդակի ծախքեր:

Շնորհակալութիւն պէտք է յայտնել բոլոր անոնց որոնք զօրավիգ եղան այս գործին, սկսելով անուշա գաւառական խորհուրդէն եւ իր նախագահէն՝ Միշէլ Վօվելէն որ ըմբռնելով ծրագրի կարեւորութիւնը, գլխաւոր նպաստը խոստացաւ (200·000 Եւրօ) (ի միջ այլոց, ընդգծենք պ· Վօվէլի յայտնի հետաքրքրութիւնը, բացման օրը, ցուցահանդէսի անդրանիկ ցոյցի ժամանակ ,երբ գրեթէ մէկ ու կէս ժամ ուշադիր հետեւեցաւ Արմէն Մուրաֆեանի բացատրութիւններուն): Իր մեկենաս՝ Գրէգոր Ակըիգոլը, մասնակից 80·000 Եւրոյով: Կայ նաեւ «Հայաստանի տարի» կազմակերպութիւնը որ իր նպաստը բերաւ 3·000 Եւրոյով: Եւ չմոռնանք անձնական նուէրները Մշակոյթի տան համակիրներէն՝ 23·000 Եւրօ:

Կը մնայ գիրքին բերուած օժանդակութիւնը՝ Կիւլպէնկեան հաստատութենէն, միշտ ներկայ, համաձայն իր կոչումին՝ երբ խնդիր է կարեւոր հրատարակութեան մը նեցուկ կանգնիլ: Իր լուման խոստացաւ 20·000 Եւրոյով՝ 10·000 ուղղակի հրատարակիչ ընկերութեան՝ Սոմոժիին, եւ 10·000 իբր վարձատրութիւն գրքին մասնակից հայաստանցի մասնագէտներուն:

Հիմա որ աչք ու միտք լեցուած եւ յափշտակուած են դարերու խորքէն մեզի հասած այդ հրաշալիքներէն, կը պահենք յիշատակները, ըսենք թէ միութիւններու, ճիշդ ինչպէս անձերու կեանքի մէջ, կան բիւրեղացնող արարքներ: Այս ցուցահանդէսը իրապէս անոնցմէ մէկը կրնայ համարուիլ: Մատնանշենք սակայն թէ այս բնոյթի ցուցահանդէսներ հազուագիւտ են եւ հետզհետէ պիտի նուազին հաւանօրէն, թէ՛ իրենց պահանջած պիւտճէին պատճառաւ, թէ՛ կազմակերպչական դժուարութիւններու:

Ժ· Շ·

ԱՐԺԱՆԻՔ ԵՒ ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՑԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ (ՅԱՌԱՋ) —

Մարսէյլի նոր փողոցներէն մին մկրտուեցաւ

Allée Archam Babayan
Entrepreneur mécène
1920 - 1987

Փողոց մը որ կը գտնուի Մարսէյլի 12րդ թաղամասը, Սէն Պարնասպէ, ոչ չատ հեռու Հայկական ցեղասպանութեան նուիրուած յուշակոթողէն: Փողոց, որուն աշխատանքները դեռ ամբողջովին չեն աւարտած, քանի կ'երկարի չինութեան մէջ եղող դպրոցական հաստատութեան մը, գոլէժի մը, կողքին·

Արարողութիւնը կատարուեցաւ Դեկտեմբեր 1ին: Մասնակցեցաւ նկատառելի թիւով բազմութիւն մը բաղկացած կարգ մը հայկական միութիւններու ներկայացուցիչներէ կամ անդամներէ, երբեմնի գործակիցներէ, ընտանիքին բարեկամներէ եւ ծանօթներէ որոնց չարքին մէջը Մարսէլ Փաուլի՝ Մարսէյլ քաղաքի մշակութային հարցերու նախկին կօրդ, Ֆլըվիփ Պըլան՝ Մարսէյլի ազգային երաժշտանոցի տնօրէնը, Գալինը Պալըպիզէ՝ այրին Փիէռ Պարպիզէի՝ երաժշտագէտ եւ նախկին տնօրէն Ազգային երաժշտանոցին, Շահէն Խաչատրեան՝ արուեստի պատմաբան (Հայաստանէն), Կոմիտաս վրդ· Յովնանեան՝ հոգեւոր հովիւ Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, Զատիկ վրդ· Աւետիքեան՝ հոգեւոր հովիւ Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ, վերապատուելի Փիլպէր Լէոնեան, Խաչիկ Եըլմազեան՝ ղեկավարը Սահակ Մեսրոպ երգչախումբին, Արամ Խաչատրեան հիմնարկի անդամները եւ այլ անձնաւորութիւններ:

11րդ եւ 12րդ թաղամասերու եբեսփոխան քաղաքապետը՝ Ռոյան Պլում մանրամասն ըրաւ Արշամ Պապայեանի կենսագրականը, ընդգծեց վաստակը, վեր առաւ արժանիքները:

Ապրաբար, Արշամ Պապայեան ընկերային յաջողութենէն անդին, եղաւ տիրական դէմք մը Մարսէյլի հայ կեանքէն ներս 1970–80ական տարիներուն:

Իր չանքերով բեմադրուեցաւ, Մարսէյլ եւ Փարիզ, կրկնակի առիթներով, Արմէն Տիգրանեանի «Անոյշ» օփերան: Հիմնեց Արամ Խաչատրեան հիմնարկը՝ գետեղելով աշխարհահռչակ երգահանին կնանդրին Մարսէյլի Ազգային երաժշտանոցի դլխաւոր անցքին մէջ եւ մրցանակներ հաստատելով երիտասարդ տաղանդներու համար: Կազմակերպեց բազմաթիւ բարձրորակ համերգներ, երգահանդէսներ: Մարսէյլի օփերայի բեմին վրայ հանեց հսկայ մը՝ Մ· Ռոսթրոփովիչը եւ այլ բիւր վաւերական արժէքներ գեղարուեստական վայելք ընծայելով հասարակութեան, հրըստացնելով նաեւ քաղաքի երաժշտական կեանքը: Աբշամ Պապայեան հիմնադրութեան մասնակցեցաւ եւ մանաւանդ աշխատեցաւ Մարսէյլի հայ գաղութի հպարտութիւնը եղող՝ Սահակ Մեսրոպ երգչախումբի յառաջդիմութեան, զարգացման եւ ծանօթացման ոչ հայ շրջանակներուն մէջ, միշտ քաջալերելով արժանաւոր ղեկավար՝ Ժ· Եըլմազեանին: Արշամ Պապայեան եղաւ գործօն եւ շրջահայեաց նախագահ մը Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ: Ուզեց էքիւմենիք ոգին նախ հաստատել գաղութէն ներս: Զանք չխնայեց այս ուղղութեամբ ե՛ւ իր բարերարութիւններով, ե՛ւ իր ներկայութեամբ ամէն տեղ: Արշամ Պապայեան արժանացաւ չատ մը պատիւներու եւ յատկապէս Մարսէյլ քաղաքի պատուոյ մէտալին, ձեռամբ քաղաքապետ Կասթոն Տըֆէռի եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա·ի յատուկ կոնդակին եւ չքանչանին:

Այս փողոցին անուանակոչութիւնը արդար վարձատրութիւն մըն է անձի մը որ կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ խմաստաւորեց եւ արժեւորեց կեանք մը ի սպաս իր գաղութին եւ իր քաղաքին:

Արարողութեան աւարտին իր գաւակը Ժան-Շառլ Պապայեան արտասանեց շնորհակալութեան խօսքը: Մեներգեցին Նայիրա Աբրահամեան եւ Անահիտ Աբրահամեան: Հուսկ, տեղի ունեցաւ փողոցի անուանաքարին քօղազերծումը Արշամ Պապայեանի կնոջ, զաւակներուն եւ թոռներուն կողմէ: Արարողութիւնը վերջ գտաւ տեղւոյն վրայ կազմակերպուած հիւրասիրութեամբ մը:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷփԵԱՆ

Աճվաձովսկոի Պեանփը

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրգեան)

Լ· Ա· ՎԱԳՆԷՐ
Ն· Ս· ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԷՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱՖ

Իրար հանդիպում էին կէսօրին, սեղանի չուրջ: Ցետոյ Թալիոնին իջնում էր նրա սենեակը դիտելու օրուայ աշխատանքը, եւ Այվազովսկին նրա համար ջութակ էր նուագում: Ապա էնրիքօն բերում էր կոնտոլը եւ նրանք թափառում էին Վենետիկով մէկ, արբած ջրանցքների ըմպարմացնող զովով:

– Այսօր ես ձեզ կը տանեմ Սքուոլա տի Սան Ռոքօ, – ասաց Թալիոնին: – Այնտեղ եղել է բարեգործական մի ընկերութիւն, որը Թինթորէթթոյին հրաւիրել է եկեղեցու պատերն ու առաստաղները նկարազարդելու: Աշխատանքը, որ նա կատարել է այդտեղ, հսկայական է... Միայն իսկական տիտանը կարող էր ստեղծել այն, ինչ հիմա տեսնելու ենք:

Կոնտոլը մօտեցաւ ափին եւ Այվազովսկին հիացած սկսեց դիտել ԺԶ· դարի սկզբի երկյարկանի սքանչելի շինութիւնը: Բայց Թանիոնին արդէն չտապալցնում էր նրան: Նրանք բարձրացան երկրորդ յարկ՝ սեղանատուն: Պատին կախուած էր Թինթորէթթոյի «Աշխատութիւնը»: Ողբերգական դէպքերով լի ամբողջ մի աշխարհ: Խռովայոյզ երկնքում թեւածում են ամրոպաբեր ամպեր, նրա տակ վեր է խոյացել Գողգոթան, եւ մարդիկ ու հեծեալներ, խլացած իրենց աչքերի առաջ կատարուածի ահեղ խմաստից, կորցրել են իրենց:

– Իսկ հիմա նայէք այստեղ, – Թալիոնին թեւանցուկ արեց Այվազովսկուն եւ տարաւ դէպի սեղանատան միւս պատը: Ահա նրան «Քրիստոսը Պիղատոսի առաջ»ը:

Թինթորէթթոյի հանճարը Այվազովսկուն մտովի տեղափոխում էր այն ատիճանների վրայ, որոնք տանում էին դէպի Պիղատոսի պալատը, այն Պիղատոսի, որը տէր ու տիրական էր Հռոմի կողմից նուաճուած Հրէից երկրում: Գիշերուայ խաւարն արդէն թանձրացել է: Դա վերջին դիշերն է մի մարդու, որին հարցաքննութեան են բերել Պիղատոսի մօտ: Որքան միայնակ է նա: Աշխարհում չկայ աւելի միայնակ մարդ, քան սա, այս սպիտակազգեստը, որ կանգնած է ոչ թէ հռոմէական կուսակալի առաջ, այլ իրեն՝ ճակատագրին դէմ յանդիման:

Թալիոնին ու Այվազովսկին, լուռ, երկար կանգնեցին Եաքոփօ Ռոպուստթա Թինթորէթթոյի, խռովայոյզ ու տագնապից հոգու տէր արուեստագէտի ըստեղծագործութեան առջեւ:

– Սա, իմ կարծիքով, Քրիստոսի լաւագոյն կերպաւորումն է համաշխարհային արուեստում: Թինթորէթթօն օժտուած էր աշխարհիս ողբերգական ընկալմամբ: Նոյնիսկ կաթոլիկական եկեղեցու քարացած տոկմաններով չղթայուած, նա կարողացաւ աւետարանական սիւժէների միջոցով ցոյց տալ մարդկային ոգու մեծ թռիչքներն ու նոյնքան մեծ անկումները: Բայց, այժմ, լռենք ներքեւ, բարեկամս: Այնտեղ, ներքեւի սրահում է դտնւում նրա «Աւետում»ը, որն ամէնից չատ է ինձ դուր գալիս...

...Մարիամի խաղաղ, քարէ յատակով աղքատիկ սենեակը: Մէջտեղում՝ ծղօտէ աթոռ, որին նա նստել եւ կար է անում՝ մեղմիկ մի երգ մրմնջալով ու երազելով... Դեռ մի րոպէ առաջ նա սովորական աղջիկ էր, աղքատ ընտանիքից: Սակայն յանկարծ հրէ ամպի նման սենեակ իջան մի խումբ հրեշտակներ ու սկսեցին փառաբանել նրան: Նրանց ճնշման տակ սենեակի պատը փուլ եկաւ, իսկ հրեշտակների ձայները թնդացին Ավէ Մարիայի հնչիւններով: Մարիամը, չըփոթուած, լսեց ահեղ ու նոյնքան բերկրալից աւետումը. նա կը ծնի մի արու զաւակ, որը կը լինի աշխարհիս փրկիչը...

Սքուոլա տի Սան Ռոքոյի պաղ դահլիճներից յետոյ արեւի ջերմութիւնն անչափ հաճելի էր: Եասամանագոյն ամպերը թեթեւ թեւածում էին փիրուզեայ, խոնաւ երկնքում, եւ Թալիոնիի մետաքսէ հովանոցի գոյնզգոյն երանգները դեղեցկօրէն յածում էին նրա լուսէ դէմքի եւ սպիտակ զգեստի վրայ: Պայծառ, ջահել էր այդ դէմքը:

– Ինչքա՜ն լաւ է զգում իրեն, – հառաչելով ասաց նա, մատնացոյց անելով թեւաւոր առիւծին, որը բազմել էր մարմարեայ բարձրիկ սիւնի վրայ: – Ինչքա՜ն հեռուն կարող է տեսնել: Պարզ եղանակին նա իր բարձունքից կարող է դիտել նոյնիսկ Ալենինեան լեռները:

Այվազովսկին չէր կարողանում հայեացքը կտրել այդ դուրեկան, սարդուփթիլն ու անկեղծութիւն բուրող դէմքից, եւ նրան թւում էր, որ իր հետ կոնտոլում նստածը ոչ թէ հռչակաւոր Թալիոնին է, պոէտների կողմից գովերգուած մեծ պարուհին, այլ ջահել ու միամիտ, նոր կեանք մտած դեռատի մի աղջնակ...

– Ինչքա՞ն լաւ է, բարեկամս, ձեզ մօտ ստացուել միջօրէին սուրբ Մարկոսի հրապարակում: Որքա՞ն նրբօրէն էք դուք վերարտադրել Տոժերի պալատի հնօրեայ պատերը ջերմացնող արեւի ճառագայթների չափուղեայ վարդագոյնը, անթիւ-անհամար աղաւնիների թեւերի վրայ ծըփացող վարդագոյն չողերը: Սա ամենահոյակապ նկարն է, որ դուք նկարեցիք ինձ մօտ:

– Այդ դէպքում վերցրէք այն ձեզ, Մարի: Վերցրէք բոլոր իմ նկարները, իմ հոգին, սիրտը... որ վաղուց է ինչ ձեզ են պատկանում, – եւ Այվազովսկին ծնկի գալով բազմոցի առաջ փոքրիկ դորգին, գլուխը դրեց Թալիոնիի ծնկներին:

Թեթեւ, բարալիկ ձեռքը հանդչեց նրա վրայ, թրթռուն մատները չօշափեցին քունքերը, չոյեցին վարսերը...

– Նստեցէք իմ կողքին, բարեկամս, արդէն քանի օր է ես ուզում եմ ձեզ պատմել իմ մասին: Դա անհրաժեշտ է... Դուք դիտէ՞ք, որ ես ամուսնացած եմ եղել:

Այվազովսկին լուռ հակեց գլուխը:

– Իմ ամուսնական կեանքը կարճ է եղել, ընդամէնը երեք տարի: Կոմս Ժիլպէր տը Վուաղէնի հետ իմ հանդիպումը սկզբում մեծ երջանկութիւն, բայց չետոյ մեծ վիշտ դարձաւ ինձ համար, վիշտ, որ քիչ էր մնում խորտակէր կեանքս... Կոմսը մեծապէս չոյւում էր իմ յաջողութիւններով, հպարտանում էր իմ փառքով, բայց միաժամանակ նրան դուր չէր գալիս իմ ծանրաբեռնուածութիւնն ու նուիրուածութիւնն արուեստում: Եւ չէր թաքցնում իր դժգոհութիւնը:

(Շար· 131)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն Ժէրմի «Ջ. Շանթ» մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր մէկ յատկապահուած ընկերուհիներու հոգեհանգստեան առթիւ.–

Տէր եւ Տիկին Գ. Դաւիթեան 100 եւրօ, Տէր եւ Տիկին Դ. Պանտիկեան 75, Տէր եւ Տիկին Ս. Խօրտէքեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Քօչեան, Տիկին Մ. ոը Սիմոն 50ական, Տէր եւ Տիկին Ա. Կիւրակոսեան 45, Տէր եւ Տիկին Հ. Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Ր. Մելիքեան, Տիկին Մ. Հօթթէան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ճանիկեան, Տիկին Գ. Սվաճեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Փ. Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Ծառուկեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Շալճեան, Տիկին Ժ. Աւետեան, Տիկին Ա. Պիւլկիւրեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Արթէն, Տիկին Ա. Կարապետեան, Տիկին Ս.Թոքաթլեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Պարոնեան, Տէր եւ Տիկին Ֆ. Խօրտէքեան, Տիկին Ա. Պօտուրեան, Տիկին Հ. Լուսարարեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Արթէն–Լուսիկեան, Տիկին Տ. Խաչատուրեան 25ական, Տիկին Տ. Տէր Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Սվաճեան, Տիկին Պ. Կարապետեան 20ական, Տիկին Կ. Պամպաճեան:

□

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **DINER DANSANT**
à l'occasion du Noêl Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**

Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noêl.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

(Շար. Ա. էջէն)

ներու մէջտեղ: Թրքական թէրթերը կը տեղեկացնէին թէ Հաքքեարիի չրջանին մէջ եւս մղուած են փԿԲ-ի գինեալներ ոբոնք կը փորձէին Թուրքիա թափանցել:

Ն. ՍԱՐԳՈՅԻ Հառմ գնաց, ուր Դեկտ 20ին, Պապէն պիտի առանայ Սէն-Ժան ոը Լաթրան Մայր Տաճարի «պաշտուամկալ մխակ կանոնիկոս»ի տիտղոսը: Այս տիտղոսը ժառանգաբար կը պատկանի պետական բոլոր ղեկավարներուն Անդրի Դ. Թաղաւորէն ի վեր, որ 1604ին Գլեբաքի արքայարանին եկամուտները նուիրեց Մայր Տաճարին:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda **KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle,
novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire**
l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

► *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*

► *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de
4 cassettes audio comprenant
2 heures d'enregistrement
pour 97 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
ԱԽԱԳ ՏՕՆԵՐ – ՍՐԲՈՑ ՎԿԱՑԻՑ

Աստուածայայտնութիւնն
Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Տօն Սրբոցն Դաւթի մարգարէին
եւ Յակովբայ Տեառնեղբայր առաքելոյն
Գիշերային եւ առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօն Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկայի
եւ առաջին մարտիրոսին
Գիշերային եւ առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ՝ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne
de la Jeunesse et de la Culture
de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
M A J C

12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille

Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՌՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր եկեղեցւոյ Վարչական Մարմինը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱՏՈՒՐ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի կեդրոնի «Ա. Ջրպաչեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ Կ Ա Ղ Ա Ն Դ Պ Ա Պ Ա-ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, ղիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՄՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Տօնն է Սրբոյն Ստեփաննոսի
Նախասարկաւագին
եւ առաջին մարտիրոսին:

Այս առթիւ, Լիմնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ ԱԻԱԳ ՔՀՆԱ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Հոգեւոր Հովիւ

ՀԱՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծնունդի
Ընթերցուածք՝ *ժամը 17ին,*
Պատարագ՝ *ժամը 18ին:*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Պատարագ՝ *ժամը 11ին:*
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՒԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆ Ր Ա Ն Ս

ՁԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30ին սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE
du 23 février au 1er mars 2008

► Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
► Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 21
VENDREDI
21 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 13069-22 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·856 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·856

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ քրտամէտ կուսակցութեան ղեկավարը Ն. Տէմիրէլ Գերմանիայէն վերադարձին ձերբակալուած ու բանտարկուած է. ան ամբաստանուած է զինուորական ծառայութենէն կեղծ տեղեկագրով մը խուսափած ըլլալով: Կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակին նախագահը բողոք յայտնած է կատարուածին դէմ, չեչտելով որ եղածը նպատակ ունի զիրենք տկարացնելու, քանի որ նոյն ամբաստանութիւնը արդէն ուղղուած էր Տէմիրէլի ու հարցը փակուած:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, Դեկտեմբեր 20ի կէս գիշերէն կը ջնջէր սահմանագլուխները ինը նոր անդամներու համար եւ այդ թուականէն 400 միլիոն եւրոպացիներ պիտի կրնան մաս կազմել Շէնկէնի համաձայնագրին եւ ազատօրէն շրջիլ: Այս նոր կացութիւնը նոր հարցեր կը ստեղծէ թոյլ տալով որ ամբողջ աշխարհէն, Եւրոպան մուտք գործէ ուզած երկիրը եւ արդեօք կը հանդիսանայ գաղթերու հակակշռին:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ Եւրոպական Միութեան առաջին երկիրը եղած է, Դեկտեմբեր 17ին, որ խորհրդարանով վաւերացուցած է Լիզպոնի Ուխտը (պարզացուած Սահմանադրութիւն):

ՊԵԼՃԻՈՑ Ուալոնները եւ Ֆլամանները առժամապէս վերջ տուած են քաղաքական տագնապին, քանի վեց ամիս ետք հրաժարեալ վարչապետը՝ Կի Վերհոֆսթատ կրցած է կազմել համախմբման դահլիճ մը փոխանցման շրջանի մը համար: Այս վերջինը պէտք է վաւերացնէ պիւտճէն եւ ձեռնարկէ հիմնարկնեռու վիճարկումին մինչեւ 2008 Մարտ:

ՓԱՌԻՍՏԱՆԻ հարաւը երկաթուղիի ծանր արկած մը պատահած է Դեկտեմբեր 19ի գիշերը: Առաջին լուրերու համաձայն 58 մեռեալ կար, բայց ժամէ ժամ նոր դիակներ կը յայտնաբերուէին: Կան նաեւ հարիւրէ աւելի վիրաւորներ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ էնի նահանգին մէջ անսովոր արկած մը պատահած է Դեկտեմբեր 19ին Թ.Ժ.Վ.Է. ճեպընթացը բախած է բեռնատար կառքի մը, անցքի մը վրայ: Արկածին հետեւանքով տեղն ու տեղը մեռած է բեռնատարին վարորդը, փարիզ – Ժընեւ ճեպընթացին մէջ ալ 35 հոգի վիրաւորուած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Թայմ» պարբերականին համար տարուոյն մարդը Վլ. Պուտինն է: Իր ընտրութիւնը կը բացատրէ այն իրողութեամբ որ Պուտին յաջողած է կայունութիւն պարտադրել ազգի մը որ զուրկ եղած է անկէ եւ Ռուսաստանը պարտադրել աշխարհի մեծերուն քով:

ՖԻՃՈՆ, Ֆրանսայի նախարարապետը յայտարարեց Դեկտեմբեր 19ին, որ Ֆըրանսա պատրաստ է ընդունելու ՖԱՐՔ–ի կեռիլերոնները: Ինչ կը վերաբերի ՖԱՐՔ–ին, զեկոյցով մը կը յայտնէ որ պատանդներ ազատ արձակելու իրենց որոմադրութիւնը երախտագիտութեան արարք մըն է Շաւէզի հանդէպ, որ հըսկայ աշխատանք տարած է որպէս միջնորդ:

«ՄՈՆԴ»ի ղեկավար մարմնի հրաժարումը նոր տագնապ մը ստեղծած թերթին համար: Այդ մարմինը հազիւ վեց ամիս դիմացած է Ժան–Մարի Կոլոմպանիի հեռացումէն ետք, երբ կը փոխարինուէր նոր դէմքերով եւ էրիք Ֆոթորինօ կը դառնար թերթին տնօրէնը: Այս նոր տագնապը հետեւանք է խմբագիրներու ընկերութեան (որ վէճոյի իրաւունք ունի) մերժումին՝ վաւերացնելու 2007ի հաշիւները եւ 2008ի նախատեսութիւնները: Հաւաքական այս հրաժարումը ի զօրու կը դառնայ Յունուար 4ին:

«ԳԱՆԱՌ ԱՆՇԷՆԷ» իր վերջին թիւին մէջ (Դեկտ. 19) յայտնած էր որ Ֆրիթին Պուէնէի (բնակութեան ենթանախարարուհի) գրասենեակին պետը Փօլ Պուլիֆէր 1981էն ի վեր վարձակալ է 190 քառ. մեթր տարածութեամբ յարկաբաժնի մը, Փարիզի 5րդ թաղամասին մէջ, որու համար միայն 1200 եւրօ կը վճարէ ամիսը, ինչ որ Պուլիֆէր բնական կը նկատէ ըսելով որ հազարաւորներու պահանջարկ կայ: Բայց ինչ է որ դեռ վերջերս ճաղկած էր նման կացութիւնները, որոնց դարմանը մը պիտի տար վճռականորէն: Ք. Պուէնէն Ազգային ժողովին մէջ յայտարարած էր բարկութեամբ.– «Զգեցք որ այդ հարցը ես կարդադրեմ իրեն հետ»: Կ'ըսուէր նոյնիսկ, որ Պուլիֆէր, իր բացակայութեան վարձած էր այդ յարկաբաժինը, Շիրաքի ալ հաւանութեամբ: Դեկտ. 20ին, Պուլիֆէր հրաժարած էր իր պաշտօնէն:

ԻԶՄԻՐի մէջ իտալացի կրօնաւորը դաշնահարած երիտասարդը ոստիկանութեան յայտնած է թէ Հ. Տինքի եւ Հ. Սանթորոյի ոճիրներուն ազդեցութեամբ գործած է յարձակումը. ուզած է այդ արարքներուն հեղինակներուն նման հերոսանալ: Յայտնած է նաեւ թէ իր առաջին նպատակն էր հրկիզել եկեղեցին, սակայն ատոր համար պահած վառելանիւթը գողցուցած ըլլալով, կրօնաւորը թիրախ առած է:

եան չեչտած է թէ Թուրքիա Հայաստանի հետ յարաբերութիւններ հաստատելու համար պայմաններ կը դնէ, մինչ երեւան ոչ մէկ պայման ունի:

Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան ծանրանալով քննութեան առնուած յարաբերութիւններու բարդութեան վրայ, ըսած է թէ անցեալի խնդիրները որքան ալ բարդ ըլլան, կարելի է գանոնք լուծել, եթէ կարելի ըլլայ քննարկումներ հաստատել Թուրքիոյ հետ:

Ճիչեցնելով Թուրքիոյ պայմանները –Լեռնային Ղարաբաղի հարց, ներկայ սահմաններու ճանաչում Հայաստանի կողմէ եւ հրաժարում Ցեղասպանութեան ճանաչումէն– նախարարը ըսած է թէ անոնք միջազգային եւ իրաւական առումով քննադատութեան չեն դիմանար: Ղարաբաղի հարցին մէջ Թուրքիա կողմ չէ որ պահանջ ներկայացնելու դիրք ունենայ, Թուրքիա – Հայաստան սահմաններու հարցին մէջ վաւեր են կարսի եւ Մոսկուայի պայմանագրերը եւ Հայաստան այդ առումով Խորհրդային Միութեան յաջորդն է. իսկ ինչ կը վերաբերի Ցեղասպանութեան ճանաչումին, Հայաստան իրաւունք չունի այլ երկրի քաղաքացի իր հայրենակիցներէն պահանջելու որ ճանաչումի հարցը չհետապնդեն իրենց երկիրներու խորհրդարաններուն մէջ:

Վ. Օսկանեան ըսած է թէ Հայաստանի չհը կը պահանջէ Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութիւնը, քանի որ ատով սահմանակից կ'ըլլայ Եւրոպական Միութեան:

Խօսք առած է Ազգային ժողովի փոխնախագահ Վ. Յովհաննիսեան ալ. ըսած է թէ կարելի չէ որ համաձայնութիւն պրպտայ ժողովրդավարութեան մը եւ մենատիրութեան մը միջեւ. Հայաստան, ճիշդ է որ մաքուր ժողովրդավարութեան երկիր չէ, բայց Թուրքիա դասական մենատիրութեան երկիր է, իր համոզումով. ուստի յարաբերութիւնները անելի մատնուած են:

Ունկնդրութեան ներկայ եղած եւ ելոյթ ունեցած է Հարաւային Կովկասի մէջ Եւրոպական Միութեան ներկայացուցիչ Փ. Սեմնեպի. ողջունած է նախաձեռնութիւնը, ապա ըսած է թէ երկու երկիրները իրարու հետ չփում եւ փոխադարձ վստահութիւն չունին. Եւրոպան մտահոգ է ստեղծուած կացութենէն, քանի որ չրջանային զարգացումին չի նպաստեր ան: Ողջունած է նաեւ վարչապետ Ս. Սարգսեանի յայտարարութիւնը թէ Հայաստան կողմնակից է Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան. ատիկա կրնայ բարելաւել մթնոլորտը Երեւանի ու Անգարայի միջեւ: Նոյն ատեն խոստմնալից առաջարկ որակած է Անգարայի ձգտումը՝ պատմաբաններու յանձնաժողով մը կազմելու:

***

ՎԱԶԳԷՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ԴԱՏԻ ԿԸ ԴԻՄԷ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ»Ի ԴԷՄ

ԱԺՄ նախագահ եւ նախագահութեան թեկնածու Վ. Մանուկեան Դեկտեմբեր 19ի յայտարարութեամբ մը լմացուցած է որ դատախազութեան դիմած է, պահանջելով որ քրէական հետապնդում բացուի «Հայկական ժամանակ» թերթին դէմ: Պահանջին պատճառ եղած է նոյն թերթին Դեկտեմբեր 15ի թիւին մէջ «Վազգէն Մանուկեանի "Մայն Քամփֆ"–"Իմ Պայքարը"» յօդուածը, ստորագրուած՝ Գարեգին Ասոյեան: Վ. Մանուկեան յայտնած է թէ այդ ստոյգ գրութիւնը հիմնուած է իրեն վերագրուած ձեռագիրի մը վրայ: Ինք թերթին խմբագրութենէն պահանջած է որ խնդրոյ առարկայ ձեռագիրը ստուգումի փորձագիտութեան յանձնուի, մերժուած է:

Վ. Մանուկեանի դատի դիմումը կը մեկնի իր անձին ուղղուած վիրաւորանքի, զրպարտութեան, կեղծիքի ամբաստանութիւններէն:

ՋՈՒԻՑԵՐԻԱ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՑԻՆ ԱՏԵԱՆԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԱԾ Է ԹՈՒՐՔ ԺԽՏՈՂ Տ. ՓԷՐԻՆՋԷՔԸ

Ջուիցերիա – Հայաստան ընկերակցութիւնը մեծ գոհունակութեամբ կը յայտնէ թէ Դաշնակցային ատեանը Դեկտեմբեր 19ին ցեղային խտրութեան յանցանքով վերջնապէս մեղադրած է Թուրքիոյ Բանուորական կուսակցութեան պարագլուխ Տ. Փէրինճէքը: Ան բազմաթիւ անգամներ ժխտողական արտայայտութիւններ ունեցած էր, յայտարարելով որ Հայկական Ցեղասպանութիւնը «աշխարհակալական սուտ» մըն էր:

Դեկտ. 19ի վճիռով ան դատապարտուած է դրամական պայմանական պատիժի, տուգանքի եւ դատական ամբողջ ծախքերը վճարելու:

Վճիռը որ նախընթաց մը կը կազմէ, նոյն ատեն մեծ յոտակութիւն կը բերէ ցեղասպանութեան դէմ պայքարի հոլովոյթին:

Հ.Ց.Դ.–Ի ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔԸ

Դեկտեմբեր 19 Թուականը հաղորդագրութեամբ մը Հ.Ց.Դ. որպէս Դեկտեմբեր 14ի Պրիւսէլի ցոյցին կազմակերպիչը, շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք յաճախ դժուար պայմաններ յանձն առնելով ընդառաջեցին մասնակցութեան հրաւէրին: Կ'ողջունէ նոյն ատեն ցոյցին քաղաքացիական եւ մխիթարական բնոյթը:

Հաղորդագրութեամբ կ'ըսուի թէ կ'ակընկալուի որ նախագահ Ն. Սարքոզի հրապարակաւ հրաւիրէ Անգարան ճանչնալու Հայկական Ցեղասպանութիւնը:

տանութիւններէն:

Խնդրայարոյց գրութեան սկիզբը նշուած է թէ գործածուած «ձեռագիրը» որ Վ. Մանուկեանի կը պատկանի, «տարաւուել է 1996 Սեպտեմբերի 27ին Ա.ԺՄ գրասենեակի օրինական խուզարկութեան ժամանակ»: Թէ ինչպէս ան հասած է «Հայկական ժամանակ»ի խմբագրութեան, այդ մասին բան չէ ըսուած:

1996ի նախագահական ընտրութեան որպէս նախապատրաստական աշխատանք ներկայացուած այդ գրութենէն մէկքանի տողեր յօդուածագիրը ծանրածանր ամբաստանութիւններ կ'ուղղէ անոր «հեղինակ» համարած Վ. Մանուկեանին: Անոցմէ են օրինակ, երկրին մէջ վարձու լրտեսական ցանց ունենալու ծրագիրը, դրամական հզօրութեան ձգտումը, ժողովուրդին արհամարհանքը, զայն չհարկելու դիտումը, տակաւին՝ պետական դաւաճանութիւնը, Ադրբեջանը Ղարաբաղի ու Հայաստանի վրայ յարձակման մղելու եւ այդ միջոցով իր յաղթանակը դիւրացնելու հաշիւներ, եւլն.:

***

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԵՐԿՈՒ ՁԵՌԱԳԻՐ ՍՏԱՑԱԾ

Մատենադարանի ձեռագիրներու հաւաքածոն ճոխացած է երկու նոր մատեանով. մէկը ԺԻ. դարու կորսուած ձեռագիր մըն է, միւսը ԺԴ. դարէն Պոլսեաններու տոհմական Աւետարանը: Այս վերջինը 1922ին նուիրուած էր Երեւանի Ս. Պողոս–Պետրոս եկեղեցիին: 1937ին անկէ մասունքներ միայն փրկուած էին, սակայն յետագային անոք ալ կորսուած: Վերջերս Մոսկուայի մէջ յայտարերուած են այդ մասունքները եւ տեղարնակ Հերանդ Պողոսեանի եւ ընկերներուն ջանքերով վերադարձուած Հայաստան:

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Սորպոնի համալսարանը չատ ժողովուրդներու եւ յատկապէս Հայերուս համար հինէն ունեցած է համբաւիչ հանգամանք մը: Ան այսօր ան կը մնայ բոլորիս համար գիտութեան, ուսման եւ ձեւով մը քաղաքակրթութեան խորհրդանիշը: Այդ պատճառով ալ մեզի համար այդ համալսարանը աւարտող իւրաքանչիւր հայ կամ հայուհի իրօք հպարտութեան նոր պատճառ է: Մէկը, օր մը դուցէ, պիտի փորձէ կազմել անոնց ցանկը: Դեկտեմբեր 13ին, կազմուելիք այդ ցուցակին աւելցաւ Գոհար Յարութիւնեանի անունը: Այդ օրը, համբաւաւոր համալսարանի "Սալ տէ գ'Աքթ" պատուոյ դահլիճին մէջ Գոհար Յարութիւնեան պաշտպանեց տօքթորական իր թեզը չորս անուանի դիտնականներէ բաղկացած յանձնախումբի մը առջեւ: Երկուքը՝ փրոֆ. Անտրէ Լոսքի "Սէն Սերժ" աստուածաբանական ուղղափառ կաճառի դասախօս, եւ Գասինժեաա Թրավսի՝ Փարիզի կաթողիկէ համալսարանի դասախօս, "Միասնական աստուածաբանութեան" մասնագէտ են: Յանձնախումբի միւս երկու անդամներն էին ու միաժամանակ թեզի զոյգ դեկավարները՝ փրոֆ. Ժան-Փիէռ Մահէ, Փարիզի կաթողիկէ համալսարանէն, եւ փրոֆ. Փիէռ Մարավալ, Փարիզ Դ./Սորպոնի համալսարանէն: Տիկին Յարութիւնեանի ներկայացուցած թեզին նիւթն էր՝ «Պաւարադի հայկական հին կանոններուն քրիստոսաբանութիւնը»: Ցիշենք այստեղ որ Գոհար Յարութիւնեան այն հազուագիւտ կիներէն է որոնք համարձակած են մտնել աստուածաբանութեան դժուար եւ կիներու քիչ մատչելի ասպարէզին մէջ: Ան Հայաստան ծնած է երբ տակաւին երկիրը կը ղեկավարուէր անաստուածութեան սկզբունքներով: Սակայն բախտը ունեցած է ծնելու հաւատացեալ եւ աւանդապահ ընտանիքի մը մէջ ուր իր մեծ մայրը կարծէք բոլորին համար "հոգեւոր մայր"ի մը պաշտօնը կը կատարէր: Սորպոն ընդունուելէ առաջ, Գոհար Յարութիւնեան փարիզեան երկու բարձր հաստատութիւններու մէջ ուսանած է. նախ կաթողիկէ համալսարանը եւ յետոյ աստուածաբանութեան "Սէն Սերժ" ուղղափառ կաճառը: Ան մեծ յաջողութիւններ արձանագրած է մագիստրոսութեան եւ Տէ.Ը.Ա.-ի աստիճանները ստանալու ժամանակ եւ երկու հաստատութիւններուն մէջ պաշտօնավարող դասախօսներուն ոնահատանքներուն արժանացած է: Տիկին Յարութիւնեան բազմաթիւ յօդուածներու հեղինակն է դասաւորաբար Հայ եկեղեցւոյ քրիստոսաբանութեան վերաբերեալ:

Միւս բոլոր գործերուն նման, Գոհար Յարութիւնեանի այս նոր աշխատութիւնը ունի գիտական հմտութիւն, հեղինակաւոր եւ բազմաբնոյթ հանգամանք մը: Կարելի է զայն միաժամանակ ընկալել թէ՛ որպէս աստուածաբանութեան, թէ՛ պատմութեան եւ թէ՛ բանասիրութեան թեզ: Գ. Յարութիւնեանի տօքթորական աւարտաճառը "զոյգ թեզ» մը (double thèse) կը հանդիսանայ՝ «Կրօնքներու պատմութեան եւ կրօնական մարդաբանութեան» (Սորպոնի համալսարան) եւ «Բանահիւսութեան եւ Միջին Արեւելքի հին կրօնքներու պատմութեան» (Ինսթիթիւ Գաթոլիք): Ուստի իրականութեան մէջ՝ Գ. Յարութիւնեան ոչ թէ մէկ, այլ երկու տօքթորական աւարտաճառեր կը պաշտպաներ նոյն օրը:

Երեք ժամ տեւող պաշտպանութեան ընթացքին, Գոհար Յարութիւնեան ենթարկուեցաւ յանձնախումբի անդամներուն տեղացող սուր հարցումներուն: Ան առանց յուզուելու, խիզախօրէն եւ առանց որեւէ դիմումի պատասխանեց բոլոր հարցումներուն մեծ գոհացում պատճառելով թէ՛ յանձնախումբի անդամներուն եւ թէ ներկայ ունկնդիրներուն: Իսկապէ՛ս, այս երեք ժամերը բոլորիս համար եղան մտաւոր եւ հոգեւոր ապրումներու հարուստ պահ մը: Հուսկ ղատական յանձնախումբի կազմը առանձնացաւ դռնփակ խորհրդակցութեան մը համար: Տասնըհինգ վայրկեան յետոյ, դատակազմի անդամները կրկին կը բարձրանային ամպիոն: Պահը պաշտօնական էր եւ յուզիչ: Ներկաները յոտնկայս լսեցին դատակազմի որոշումին ընթերցումը փրոֆ. Ժան-Փիէռ Մահէի կողմէ. Տիկին Գոհար Յարութիւնեան կ'արժանանար Տօքթորի տիտղոսին եւ համալսարանական ամենաբարձր գնահատականին՝ "Յոյժ պատուաբեր". որուն պէտք է աւելցնել "յանձնախումբի չնորհաւորութիւնները": Գոհար Յարութիւնեանի, իր ամուսինին՝ Ռոմաուիք Թոմասի, յուզումը անչուշտ մեծ էր: Սրահին մէջ առաւօտեան, ժամը իննէն ի վեր ներկայ էին նաեւ իրենց քաղցրիկ աղջնակները՝ Տաթեւիկն ու Նորէմը: Տօքթ. Յարութիւնեան քանի մը տողով չնորհակալութիւն յայտնելով յանձնախումբի անդամներուն իր նոր յաջողութիւնը կր ձօնէր իր եկեղեցիին: Ներկաները պատասխանելով անոր, միաբերան կ'երգէին «Ուրախ Լեր Սուրբ Եկեղեցի» չարականը:

Մեր սրտաբուխ չնորհաւորութիւնները տիկին Յարութիւնեանին այս բացառիկ պահին համար, այն համոզումով որ ան ոչ թէ պատկումն է, այլ նո՛ր սկիզբ մը եւ եկեղեցանուէր բեղուն ծառայութեան մը հիմքը:

ԿՈՐԻԿՈՆ

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ԱԶԳԱՅՆԱՄՈՒԼՆԵՐՈՒ ԻՐԱՆԵԱՆ ԱԽՈՐԺԱԿՆԵՐԸ

Տարիներ տեւած աշխատանքներու չնորհիւ 2006ին Կասպիյի քարիւղին աղրբեջանական պաշարները ամբողջական արտադրութեան անցան: Առաւ 2007ին երկրին պետական պիւտճէին բարձրացաւ 7 միլիառ տոլարի: 2010ին քարիւղի հաւոյթը 10 միլիառ տոլարէն աւելի պիտի ըլլայ: Միւս կողմէն, արտասահմանի, գլխաւորաբար Ռուսաստանի մէջ աշխատող Ադրբեջանցիներ տարեկան 2-2.5 միլիառ տոլար կը ղրկեն երկիր: Քարիւղի գինիներուն յաւելումը զարկ տուած է տնտեսութեան զարգացման, ընկերային ծրագիրներու կիրարկումին եւ նոր աշխատատեղիներու ստեղծումին: Քիչ-քիչ միջին դասակարգ մը ի յայտ կուգայ, տեղական չափանիշով յարաբերաբար հանգստաւէտ եկամուտի տէր:

Կասկած չկայ որ նախագահ Ի. Ալիեւ պիտի վերընտրուի յառաջիկայ աշնան. չատերու համար ան ու հայրը հեղինակներն են ներկայի տնտեսական հրաշքին: Ընդդիմութիւնը անհատնում վէճերու չրջանակին մէջ միասնութեան անկարող իր կազմութեամբ ոչինչ ունի հակազդելու: Անձնական փառատենչութիւնները արգելք կ'ըլլան համաձայնութեան գալու ընդդիմութեան միասնական թեկնածուի մը չուրջ:

Քարիւղի եկամուտին գինովութիւնը առաջնորդած է ուշադրութեան յանձնելու «Հարաւային Ադրբեջան»ի հարցը. այսինքն, Իրանի հիւսիսային չրջանին – Ատրպատականին – որ Ադրբեջանցիներով բնակուած է: Թերթերու մէջ յաճախակի տեղ կր գտնեն Իրանի «Ադրբեջանցիներուն ազգային չարժում»ին, անոնց «անկախութեան պայքար»ին, կամ «ինքնորոշման իրաւունք»ին նիւթերով յօդուածներ: Այդ յօդուածները իրենց պարունակութեամբ ու ոճով կր յիշեցնեն 1980ական տարիներու վերջաւորութեան հայկական թերթերու գրութիւնները որոնք գաղափարական յարմար դետին ստեղծեցին Ղարաբաղի կռւմին:

Այսօր Բաքուի մէջ ամէնէն տարածուն նիւթերէն է Իրանի դէմ պատերազմի մը հաւանականութիւնը եւ անոր անդրկովկասեան հետեւանքները: Կան պաղարիւնով տրամաբանողներ որոնք կը հաւկնան թէ Իրանի վրայ ամերիկեան նոյնիսկ միայն օդային յարձակում մր անդարմանելի հետեւանքներ կ'ունենայ: Սակայն կան նաեւ լրագրողներ, քաղաքական դէմքեր որոնք անհամբերութեամբ կը սպասեն այդ յարձակումին: «Մի հացեալ մեծն Ադրբեջան»ի մը գաղափարը արդէն չրջանառութեան մէջ դրուած է. եւ ան կրնայ իրականանալ Իրանի մասնատումով: Այդ հեռանկարին ձրգտողները տարուած են Ադրբեջանի չրջանին մէջ մեծ տէրութեան մր, տնտեսական ու քաղաքական կովկասեան առաջնատարի մը վերածելու երազով: Անոնք կը խորհին որ այդ երազը իրականանալու պարագային, Ղարաբաղի հարցին լուծումր պարզապէս թէքնիք հարցի մը պիտի վերածուի:

2003ի տուեալներով Իրան 66.5 միլիոն բնակիչ ունի. անոր չուրջ 18 միլիոնը Ադրբեջանցի է. պարսիկներէն եաք երկրին կարեւորագոյն բազմազգուհիչն է եւ լաւ համարկուած: Մեծ մասը կ'ապրի հիւսիսային չրջանին մէջ: Ունի քաղաքական, հոգեւոր, գործի ու զինուորական ոլորտներուն մէջ բարձրաստիճան դէմքեր: Վերջին տասնամեակներուն այդ չրջաններուն մէջ անկասելի ազգայնական ոչ մէկ յուրջ միտում յայտնուած է:

Ադրբեջանի մէջ չատ մը ազդակներ դարկ կուտան Իրանի կրօնական եւ քաղաքական ազդեցութեան. Ադրբեջանցիներու 60%ը չիթ է, ինչպէս Իրանը. ժողովրդական դժգոհութիւն մը կայ որ արդիւնք է յատկապէս քարիւղի եկամուտին անհաւասար բաշխումին: Այդ դրժգոհներուն մէջ մեծ ընդունելութիւն գտած է «Իսլամական արդար պետութեան» մը գաղափարը: Սակայն, պէտք չէ մոռնալ թալիշներու չուրջ հարիւր հազարնոց զանգուածր որ բնակիչ է երկրին հարաւային չրջանին. անոնք պարսկախօս փոքրամասնութիւն մրն են, ինչ որ կը նչանակէ թէ պատերազմի մը պարագային Իրան կրնայ Ադրբեջանի մէջ կոդմնակիցներ նկատի ունենալ:

Վերջին ամիսներուն ամերիկացի եւ ՕԹԱՆ-ի բարձրաստիճան պատասխանատուներ Բաքու գացին: Առաջարկեցին Կովկասի մէջ Վրաստանի հետ «հակառուս գաղափարական ճակատ» մը հիմնել: Նաեւ մղեցին որ Բաքու ՕԹԱՆ-ի անդամակցութեան նպատակ յայտնէ եւ բացայայտօրէն յայտարարէ թէ ամերիկեան զօրք կայ իր տարածքին վրայ: Առ այժմ Բաքու երկու առաջին առաջարկները մերժած է: Իսկ երրորդ կէտը արդէն կարելի չէ գաղտնի պահել:

Ըստ որոշ աղբիւրներու, աւելի քան 2000 ամերիկացի մնայուն զինուորական կայ երկրին մէջ: 2006ին Իրանի եւ Ռուսաստանի սահմաններուն վրայ ռատարի կայաններ հիմնուած են. երկրորդին Գասպլայի կայանին ռուսական վարձակալութեան պայմանաժամը պիտի աւարտի: Ամերիկացիները թեկնածու են անոր:

Պաշտօնապէս այդ թեկնածութիւնը քարիւղատարները պաշտպանելու եւ Կասպից ծովու կացութեան հսկելու համար է: Բայց ամէն մարդ պիտէ թէ այդ նպատակները դինուորական նաւեր, ռատարներ, զինական այլ միջոցներ ունենալ պիտի պարտադրէ: Յայտնի կ'ըլլայ որ Ուաչինկթըն Ադրբեջանի յառաջապահ խարիսխ մը կը նկատէ, չատ յարմար Իրանի դէմ օդային յարձակումներու:

Կասպեան երկիրներու վերաժողովին որ Թեհրանի մէջ տեղի ունեցաւ վերջերս, Ադրբեջան յանձնառու եղաւ երկրին տարածքը զինուորական գործողութեան ձգտող երրորդ երկիրներու չարամադրելու: Բայց ինչ չափով կրնայ հաւատարիմ մնալ այդ կեցուածքին, ԱՄՆ-ու կիրարկելիք ճնչումի միջոցներուն դէմ. այդ միջոցները զինուորական նչանակէ կրնան երկարիլ մինչեւ նաեւ Ադրբեջանի քաղաքական ընտրութիւնը, Ղարաբաղի հարցին մէջ կեցուածքի փոփոխութիւնը, նոյնիսկ երկրին մէջ «նարնջագոյն յեղափոխութեան» մը կազմակերպումը:

Իրան քանի՛ անգամ ազդարարեց որ եթէ Ադրբեջանէն բարձրացող

ԴԱՂՏՆԻՔ ԴԱՂՏՈՒԿ

ՊՈԼՍՈՑ Մխիթարեան Սանուց միութեան սրահին մէջ, Նոյեմբեր 28ին, Սանուց միութիւնը եղանակին բացումը կատարած է երգահանդէսով մը: Պարիթոն Աբթիւր Պաղտասարեանը ներկայացուցած է վարչութեան ատենապետը՝ Արթիւր Գաղար, որ յայտնած է նաեւ թէ այս բացումէն ետք կան բազմաթիւ ծրագրեր: Երգիչը կոկիկ յայտագիր մը ներկայացուցած է օտար եւ հայ յօրինողներէ:

ԵԳԷԱԿԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Եգէական ծովուն մէջ վերջին նաւթեկութեամբ քանի մը տասնեակ ապօրինի գաղթականներու մահը ուշադրութիւն հրաւիրեց Թուրքիոյ եւ Ցունաստանի միջեւ հաստատած այդ վտանգաւոր անցքին վրայ։

Այլեւս յաճախակի դարձած են այդ արկածախնդրական ճամբորդութիւնները. անոնք սկիզբ կ'առնեն Իզմիրի ափերէն, յանգելու համար ընդհանրապէս Սամոս, կամ Մխիթինէ կղզիները։ Ցատկապէս Սամոսը նախընտրելի թիրախ կ'ըլլայ, քանի որ միայն 700 մեթր հեռաւորութեան վրայ է Թուրքիայէն։

Այդ ճամբուն վրայ միջին հաշուով 2–3 օրը անգամ մը, մեծ մասով 15–20 տարեկան 25–30 հոգի ձեռք կ'անցնի խարխուլ նաւու մը վրայ, կամ ափ հասած։ Ըստ մարդկային իրաւունքներու բազմաթիւ ընկերակցութիւններու պնդումներուն, այդ դժբախտները ծովափի հսկիչներուն խիստ ու անխիղճ վերաբերումին ենթակայ կ'ըլլան, զիրենք փոխադրողներուն ինքնութիւնը յայտնելու պահանջով։ Անոնք կը պատահի որ օրերով անուռնդէ զուրկ ձգուին, իրենց խցիկէն դուրս չելլելու պարտադրանքով։ Նոյնիսկ պնդողներ կան թէ անոնցմէ ոմանք կղզիներու բացը առաջնորդուելով ուղղակի ծովը կը նետուին։

2007ի առաջին վեցամսեայ ցուցանատանի ծովային, ցամաքային սահմաններուն վրայ աւելի քան 17 հազար ապօրինի գաղթող ձերբակալուած է եւ կը սպասուի որ մինչեւ տարեվերջ 50 հազարի հասնի այդ թիւը։ Տասը ամսուան ընթացքին Ցունաստանի մէջ գաղթի համեմատութիւնը 64% աճելցած է, առանց հաշուելու անհետացածները որոնք յաջողած են փրկուիլ եղերապահներու հսկողութենէն։

Ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ այդ գաղթականներուն սահմանուած կացարանները կը յորդին բազմութեամբ. ճարահատ են, քանի որ նոր չէնք չինելու միջոցներ կը պակսին։

Եղերապահ հսկիչները օրէ օր աւելի կատարելագործուած միջոցներով կ'օժտուին։ Ունին ռատարներ, ջերմազդայուն տեսագրիչներ, մեծագոյն արագութեան կարողութեան տէր նաւեր. բայց այդ բոլորը չեն բաւեր։ Միջոցը չունենալով հանոյղները պատսպարելու, եղերապահները ամէն բան կ'ընեն հասնողները ետ, թրքական ափերը մղելու համար։ Բայց հոն ալ անոնք ամերիկեան օդանաւեր յարձակման անցնին, փոխադարձութիւնը անմիջական պիտի ըլլայ։ Իրանեան բանակը տէր է ռազմավարական եւ մարտավարական հրթիռներու որոնք կրնան հասնիլ ադրբեջանական տարածքին։ Եւ չատ հաւանական է որ ադրբեջանական հակօդային սարքերը յաջողին անոնց արգելք ըլլալ։ Իրանի դէմ պատերազմ մը Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի ուժերուն ներկայի հաւասարակշռութիւնը ամբողջովին պիտի խախտէ եւ չրջանը վերածէ անծիր Իրաքի մը։ Մահմետական բոլոր երկիրներուն մէջ, նաեւ Ադրբեջանի, արմատական խալամներու դիրքը պիտի զօրանայ եւ Իրանի կողմնակիցներ վրէժի ծարաւով փողոց պիտի իջնեն։ Խափանարարական արարքներով, ոճրափորձերով իրանցի պաստանեալները պիտի յայտնաբերեն իրականութիւն մը զոր այսօր դժուար կրնան երեւակայել։

Տնտեսական բարօրութեան չընորհիւ կեանքի հանգստաւէտ պայմաններու տէր Ադրբեջանցիներու կեանքը- մէկ օրէն միւսը դժոխքի պիտի վերածուի. անոնք պիտի չըկրնան կռիւներու լուսանցքին մէջ մնալ, պահուըտած՝ ԱՄՆ–ու եւ Իսրայէլի ժամադրութեան։ Տեսնո՞ւմ էք այս թեթեւ մաշիկը։ Թալիոնին ոտքից հանեց սպիտակ մետաքսեայ մաշիկը, – նա Ալվազովսկու մօտ էր եկել առանց պալէթային հանդերձը հանելու,– եւ մեկնեց երիտասարդին։ – Այս համարեա անքաշ մաշիկը կարողացաւ ճզմել իմ սէրը։ Վերցրէք այն որպէս յիշատակ...

Երբ նա դուրս եկաւ, մօտակայ եկեղեցու զանգերը զօղանջեցին։ Կոչնակի ջինջ ու հատու հնչիւնները թւում էին տխուր արձագանգը արուեստին նուիրաբերուած ողբերգական մի կեանքի։

...կանաչ բլրի զագաթին թառել է ճերմակ մի առանձնատուն։ Ներքեւում ծովն է։ Անդորր։ Տօթ։ Վառ պսպղում է չոր, թէժացած աւազը։ Բիւրեղեայ ջինջ ալիքը ալարկոտ զարկւում ու յետ է քաշւում, զարկւում ու յետ է քաշւում։ Կիզիչ օդում փայլփլում է մի կարապ։ Պարտէզում՝ չորս կողմից շրջապատւած մուգ, անշարժացած նոճիներով, զովացնող ծառուղիներ են, կարմրածաղիկ կոզքիս ծանրացած մի կոյր, դաժան ուժի։ Երեք տարի ես կանգնած էի դժբաղդ երկընտրանքի առաջ՝ արուեստ, թէ սէր։ Եւ, ի վերջոյ, ընտրեցի արուեստը։ Բայց կինը չի կարող առանց սիրոյ ապրել։ Եւ ես սիրում եմ նորից, միայն թէ՝ բեմում, երբ Սիլֆիտա եմ, Պայադերա, Դանուբի դուստր։ Այդ սիրոյն ես նուիրւում եմ իմ ամբողջ հոգով եւ իւրաքանչիւր ներկայացման, իւրաքանչիւր խաղափորձի վազում եմ ինչպէս սիրային

«ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆԻ

ԳԱՇԱՆ.– Տիկին Թաւսամեան 100 եւրօ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սոնա Համալեան Ս. Նշանի իր անմոռանալի ուսուցչուհիին՝ Գոհար Թէօլէօլեանի յիշատակին 100 տոլար կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances — Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS

AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE

MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS

Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2008

et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը

լաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ

Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Տօնն է Սրբոյն Ստեփաննոսի
Նախասարկաւագին
եւ առաջին մարտիրոսին:

Այս առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Հոգեւոր Հովիւ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ձրագալոյց Ծնունդի

Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Պատարագ՝ ժամը 11ին:

Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ԾՈՎԱՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՌԻՋ

ԵԿԱՑԻ ՏՕՆԵՍՑՈՒԻՑ
ԱՒԱԳ ՏՕՆԵՐ – ՍՐԲՈՑ ՎԿԱՅԻՑ

Աստուածայայտնութիւնն
Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Տօն Սրբոցն Դաւթի մարգարէին
եւ Յակովբայ Տեառնեղբայր առաքելոյն
Դիւերային եւ առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօն Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկայի
եւ առաջին մարտիրոսին
Դիւերային եւ առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ՝ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 եւրօ Պ. Գէորգ Շահինեանէ, 400 Պ. Ռոպէր Կէնլեանէ եւ 150 Պ. Նայիրի Մխիթարեանէ:

□

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **DINER DANSANT**
à l'occasion du Noêl Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry

REPAS DE NOEL ARMENIEN

le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noêl.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՄԱՐՍԷԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ձրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առթիւ կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի կեդրոնի «Ա. Զրաչեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴԱՊԱՊԱՀ բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle,
novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire**
l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de
4 cassettes audio comprenant
2 heures d'enregistrement
pour 97 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI
A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
M A J C
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille

Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 22-23
SAMEDI-DIMANCHE
22-23 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ _ ԹԻՒ 21.857 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21.857

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ԼԸ ՓԷՆ յայտարարած է որ Սարքոզիի ընդդիմութիւնը Թուրքիոյ անդամակցութեան Եւրոպական Միութեան, քանի մը ամիս տեւեց միայն, այնքան ատեն որ Ֆրանսացիներու կասկածները մէկդի նետուէին: Ազգային ձակատի նախագահը աւելցուցած է. «Սարքոզիի երկդիմի դիրքը Թուրքիոյ նկատմամբ կը յիշեցնէ տը Կոլի դիրքը Ալժերիոյ նկատմամբ»: Նիքոլա Տիւփոն-Ընիան եւս կը ձաղկէ Սարքոզիի դիրքը եւ կը պնդէ որ հանրաքուէ մը անհրաժեշտ է, ինչպէս խոստացած էր Շիրաք:

ՊՈՒՇ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին (Դեկտ. 20) խիստ ազդարարութիւն մը ըրած է Սուրիոյ, զոր զօրավիդ կը նըկատէ ահաբեկչութեան: Կը գտնէ նաեւ որ ան կը խոչընդոտէ Լիբանանի վերաբերող բանաձեւին գործադրութիւնը: Իսկորովին կը մերժէ Պաշար ալ-Ասատի հետ որեւէ ուղղակի խօսակցութիւն, չեշտելով՝ «չատոնց համբերութիւնս հատաւ Պաշար ալ-Ասատի նկատմամբ, որ համաձայնեցաւ, Հեզպոլլային կ'օգնէ եւ կ'անկայունացնէ Լիբանանը»:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՑ ՖԱՐՔ-ը խոստանալէ ետք ազատ արձակել երեք պատանդներ, դիրք փոխած ըլլալ կը թուի, քանի պայման կը դնէ որ Գոլոմպիոյ նախագահը Ուրիպէ իր հրաժարականը տայ: Ցեղափոխական չարժումին Թիւ 2ը յայտարարած է.- «Ուրիպէի անմիջական հրաժարումը կրնայ երաշխաւորել բանտարկեալներու ազատ արձակումը, որպէս մարդասիրական համաձայնութիւն, առանց որեւէ խոչընդոտի»:

ՔԱՆԱԱՆի ԵՒ ՊԱՂՏԱՏի մէջ, անճնասպանական ալրարք մը պատճառ եղած է 18 մեռեալներու, Դեկտ. 20ին:

ՖՐԱՆՍԱՑի աճը միայն 1,9% եղած է 2007ին, ինչ որ նուազ է կառավարութեան նախատեսածէն (2էն 2,5% յայտարարած էր) եւ աւելի լաւ ըլլալու ալ յոյսեր չկան 2008ի համար:

ԿԻՐԳԻԶՍՏԱՆի խորհրդարանը պիտի կարենան մուտք գործել երեք կուսակցութիւնները քսան ընտրական յանձնախումբին, նախագահին կուսակցութիւնը բոլոր աթոռները գրաւած ջըլլալով: Յանօթ է որ ընտրութիւնները կանոնաւոր նկատուած չէին: Հետեւանքն այն է որ նախագահին կուսակցութիւնը 90ի վըրայ 71 աթոռ կը գրաւէ, իրեն կը հետեւին սոսիալ-դեմոկրատ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը 11 աթոռով եւ համայնավար կուսակցութիւնը 8 աթոռով: Ընդդիմադիր Ա.Թա-Մեքէն կուսակցութիւնը ձայներու 8,29%ով անհրաժեշտ համեմատութիւնը ստացած ջըլլալով դուրսը կը մնայ եւ որոշած է բողոքի ցոյցերու դիմել:

ՍՊԱՆԻԱ, առանց աղմուկի եւ իրարանցումի, ինչպէս եղաւ Ֆրանսա, ձեռք ձգած է 17 միլիառ տոլարի պայմանագրեր Լիբիոյ հետ, Քատաֆիի այցելութեան առթիւ (Ֆրանսա 10 միլիառ յայտարարած էր, ինչ որ ապահով ալ չէր):

ԳԱԶԱՑի մէջ, Դեկտեմբեր 20ին, հինգ պաղեստինցիներ սպանուած են իսրայէլացի զինուորներու հետ բախումներու ընթացքին. իսրայէլացի մէկ զինուոր ալ վիրաւորուած է:

ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՊՈՒՐԿՈՒԱ, ծանօթ հրապարակագիրը, որ հրատարակած էր նաեւ Սալման Ռըշտիի հատորը, մեռած է 74 տարեկանին խլիրդի հետեւանքով: Ամէնէն գնահատուած հրատարակիչն էր օտար գրականութեան:

ՊԵՐՆԱՐ ՔԻՍԼՃԵԱՆ, որ Ֆրասայի դեսպանն էր Վենետիկի, մահացած է Դեկտեմբեր 19ին, Փարիզի մէջ: 64 տարեկան դիւանագէտը 2005էն ի վեր կը գտնուէր այդ պաշտօնին վրայ: Նախապէս դեսպան եղած է Ալժերիա, Ցունաստան: 2001-2005 Ֆրանսայի մնայուն ներկայացուցիչն էր ՄԱԿ-ի:

ԻՐԱՔ Ֆրանսայէն կը պահանջէ նախկին վարչակարգին ունեցած հարստութիւնը Ֆրանսայի մէջ: Այդ հարստութիւնը 20 միլիոն եւրոյի կը հասնի եւ հակառակ 2003ին ՄԱԿ-ի քուէարկած բանաձեւին, պաղտատ չի յաջողիր տէր դառնալ այդ գումարին, որ պանք մը Ֆրանսա կը գտնուի:

ԱՆԳԱՐԱՑի ընկերային մէջ, Դեկտեմբեր 20ին, կէսօրուան մօտ 5,7 ուժգնութեամբ երկրաշարժ մը պատահած է: Նուիեամբ երկրաշարժ մը պատահած է: Ցնցումները զգալի եղած են մինչեւ Կեսարիայէն, Գոնիայէն, Սամսոնէն: Մարդկային կորուստ արձանագրուած չէ. միայն անբնակ քանի մը չէնք փլած է:

ԿԻՊՐՈՍի հանրապետութեան արտաքին գործերու նախարարը է. Մարքուլլի Քիպրիանու հրաժարեցաւ պաշտօնէն, որպէսզի կարենայ ներկայանալ նախագահական ընտրութիւններուն: Ան կը հանդիսանայ Տիմոսեան ընտանիքի ներկայացուցիչը, որ կը հակադրուի Տասոսեան ընտանիքի ներկայացուցիչ Ֆրանկոս Ֆիլիտիին: Ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Փետրուար 17ին:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ԱՐԱՐՔՆԵՐԸ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԵՆ ՑՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Թուրքիոյ փոքրամասնութեան դէմքերու ուղղուած արարքներու չարքը անտարբեր չի ձգեր նոյնիսկ Թուրք ողջամիտ լրագրողներ, հանրային դէմքեր: Զանազան ձեւերով կ'ըսուի, կը գրուի թէ երեւոյթը մտահոգիչ է:

Վերջին, Իզմիրի իտալացի կրօնաւոր Ա. Ֆրանչիսիի դէմ գործուած մահափորձը, պատճառ եղած է որ յիշուին նախընթացները, նմանութեան պարագաներ ու անկողմնակալ, ամբողջական լուսաբանութիւն պահանջուի:

«Միլիյէթ»ի լրագրող Ճ. Տինսոյ (Դեկտ. 20) դիտել կու տայ որ արարքներուն հեղինակները բոլորն ալ 16 - 20 տարեկանի միջեւ են, ապա կը հարցնէ. «Ասոնց բոլորի՞ն ալ մտային հաւասարակշռութիւնը խախտած է»: Ան կը դրէ Պոլսոյ Ցունաց տիեզերական Պարթոլոմէոս պատրիարքին հետ հանդիպումին մասին. պատրիարքն ալ մտահոգ է. մանաւանդ որ չի կարծեր որ այդ տղաքը անձնական նախաձեռնութեամբ կը գործեն այդ արարքները: «Աւելի խոր արմատներով բաներ կրնան ըլլալ: Ամէն մարդ ըսաւ թէ Հ. Տինքի ոճիրը պատւիրատուներ ունէր: Թերեւս միւս յարձակումներն ալ պատուիրող շրջանակներ կան» կ'ըսէ Պարթոլոմէոս պատրիարքը. ապա ուշադրութեան կը յանձնէ այս պարագան որ պատահարները աւելցան շրջանի մը երբ Թուրքիա հեռանալու է Եւրոպական Միութեան անդամակցելու ջանքերու: Կ'ըսէ թէ արարքները կը վնասեն Թուրքերէն Արեւմուտքին ունեցած պատկերին եւ կը խոչընդոտեն անդամակցութեան հոլովոյթը:

ԵՒՐՈՊԱՑի ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՈՂԻՆՁ ԸՍՈՂՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԷՆ ՆՈՐ ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԸ

Եւրոպայի խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը Դեկտեմբեր 18-ին բանաձեւ մը քուէարկած է. ան կը վերաբերի Հարաւային Կովկասի: Կ'ուզէ որ ունի Ղարաբաղի հակամարտութեան, Հայաստանի բարեշրջումին, Հայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւններուն, Բաքու – Թիֆլիս – Կարս երկաթուղիին մասին:

Ղարաբաղի հարցով բանաձեւը կը նորոգէ Մինսկի խումբին տրուած զօրակցութիւնը, նոյն ատեն ցաւ յայտնելով չօշափելի յառաջընթացի բացակայութեան. նաեւ կոչ կ'ուղղէ որ բոլոր զաղթականները կարենան իրենց տունը վերադառնալ: Կը կրկնէ իր նեցուկը Աղբեջանի ու Հայաստանի հողային ամբողջականութեան եւ միջազգայնօրէն ընդունուած սահմաններուն: Կը նշէ թէ ինքնորոշման եւ հողային ամբողջականութեան սկզբունքներուն հակասութիւնը կը նպաստէ կճիռին տեւականացումին: Այս մասին ալ կոչ կ'ուղղէ որ բանակցութիւն տարուի Հելսինքիի համաձայնագրին հիմով: Կը դատապարտէ նաեւ Քոսովոյի հարցին չհարկումի երեւոյթը որ Հարաւային Կովկասի հակամարտութիւններու բանակցութիւններուն յաւելեալ դժուարութիւններ կը յարուցանէ:

Ինչ կը վերաբերի Հայաստանի ներքին քաղաքականութեան եւ սահմանադրական բարեշրջումներուն, բանաձեւը կ'ողջունէ կատարուած աշխատանքը, խրախուսելով իշխանութիւնները շարունակելու ժողովրդավարական կառոյցներու ամրացումը:

Հայաստան – Թուրքիա յարաբերութիւններուն մասին չինիչ դեր ունենալու կը հրաւիրուին գլխաւոր կողմերը, դրացիական յարաբերութիւնները բարելաւելու: Եւրոպական յանձնախումբին եւ խորհուրդին կը թելադրուի Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւններուն ընթացքին սեղան բերել Հայաստանի սահմանին բացումի նիւթը:

Թուրքիոյ կոչ կ'ըլլայ լուրջ ջանքերու ձեռնարկելու անցեալի պատահարներուն մասին անկեղծ վիճարկումի մը համար. նոյնպէս Հայաստանի ու Թուրքիոյ կառավարութիւնները կը հրաւիրուին ներկան, նաեւ անցեալը ընդգրկող հաշտութեան հոլովոյթի մը նախաձեռնելու:

Բաքու – Թիֆլիս – Կարս երկաթուղիէն Հայաստանը դուրս ձգելու որոշումը կը նկատուի Եւրոպայի դրացնութեան քաղաքականութիւնը ոտնակոխ ընող կարգադրութիւն մը:

ԱՍՈՐԻԵԻԹՈՒՐՔ ՊԱՑՔԱՐ ՇՈՒԷՅԻ ՄԷՋ

Շուէյի մայրաքաղաքին հարաւային կողմի Սոտէրթաժ քաղաքը պայքարի դաշտի վերածուած է Թուրք պետութեան եւ տեղաբնակ ասորի քանի հազար հոգիներու համայնքին միջեւ: Ասորիները որոշած են Օսմանեան կայսրութեան մէջ իրենց, Հայերու եւ Յոյներու բնաջնջումին զոհերուն յիշատակին կոթող մը կանգնել: Քաղաքապետութիւնն ալ համաձայն գտնուած է ծրագրին: Սակայն վերջերս դիրքը փոխած է, ըստ տեղեկութիւններու՝ Թրքական լոպիի մը ճնշումներուն ենթարկուելով: Այդ լոպին ազդեցութիւն բանեցուցած է քաղաքական դէմքերու, որպէսզի գործադրութեան չդրուի յուշակոթողին ծրագիրը: Կասկածները կը կեդրոնանան «Ա-Թաթիւրքի զաղափարները Շուէյի մէջ» կազմակերպութեան վրայ:

Ասորի համայնքին պատասխանատուները վճռակամ են պայքարը չարունակելու, որպէսզի իրենց ծրագիրը լրումին հասնի. նոյն ատեն կոչ ուղղած են Թուրքիոյ որ դիրքը փոխէ ու ճանչնայ Ասորիներու ցեղասպանութիւնը:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԳԱՌԶՈՒ՝ 100

Ազգային պատկերասրահին մէջ Դեկտեմբեր 20ին բացուած է Գառզուի (Գառնիկ Զուլումեան) գործերուն ցուցահանդէսը, նուիրուած անոր ծննդեան հարիւրամեակին: Ցուցահանդէսին մէջ տեղ գտած են Հեմինկուէյի, Մորուայի, Գամիւի հատորներուն արուեստագէտին նկարազարդումները:

Նոյն պատկերասրահը 305 աշխատանք ունի Ֆրանսահայ արուեստագէտէն:

ճատես կեցուածքի մը հետեւանքը:

Հաւանօրէն սխալ է կարծել որ քաղաքական նման ատեանները գործի ծառայելիք կեցուածք, կամ որոշում ակնկալողներ կան տակաւին: Այսուհանդերձ, բոլոր սուր անկիւնները այսքան վարպետօրէն կլորցնող նման բանաձեւեր կրնան օգտակար ըլլալ մէկ առումով. տեսնելու, հասկնալու թէ տպաւորիչ դիրքերու, կոչումներու, համաշխարհային յաւակնութիւններու տէր այդ ժողովները ի՛նչ տքնաջան աշխատանքով օրը իրիկուն կ'ընեն եւ իրենց անդամները ի՛նչպէս կ'արդարացնեն իրենց փառաւոր աշխատավարձերը...

ԲՈԼՈՐՍ ՀՈ՛Ն ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ

Ձորս գամերով
պատին ամրացած
աչխարհ մը սիռուած
հայեացքիս դիմաց...
Ձորս գամերով
ամրացած սիռուած
թուղթին վրայ՝
կապոյտ ծովեր
գոյն գոյն երկիրներ
սեւ մելանով
նոր սահմաններ...

Պատին դիմաց
անչարժ կանգնած,
միայն հայեացքս
կը դեգերի՛
կը պտըտի՛
եւ վերջապէս
հո՛ն կը յանգի...

Հո՛ն էինք
բոլորս
ժամանակին...
Հո՛ն
ուր ձար օճառով
կը լողնայինք,
պուլղուրէ փիլաւ
կ'ուտէինք,
Ձատիկ Ձատիկ
փայտէ տուփով
բախլաւա կ'առնէինք
եւ ձեզի մեզի
մե՛ծ աւետիս
կ'երգէինք...

Հո՛ն՝
այսինքն
Հալէ՛պը
որ ունի
ձար օճառին
գոյնը...
Հո՛ն՝
այսինքն
Հալէ՛պը
որ ունի
պուլղուրէ փիլաւին
համն ու հոտը...
Հո՛ն՝
այսինքն
Հալէ՛պը
որ փակուած է
բախլաւային
փայտէ տուփին մէջը...

Հո՛ն էինք
բոլորս
ժամանակին,
սակայն
հեռզհետէ
զարգացանք,
ելանք գացինք
Պէյրութի զարճանք
ու Հալէպին
վերջ՛ն նայեցանք...

Պէյրութի զարճանք,
քիթերնիս վեր
տարին մէկ անգամ
Հալէպ վերադարձանք,
նստած
ձիո՛ւն վրան
ո՛չ իշուն
ու գնեցինք
ձար օճառ՝
չոր կամ թաց,
ու գնեցինք
պուլղուր մուլղուր՝
հաստ ու բարակ,
ու գնեցինք
բախլաւա՝
փայտէ տուփին մէջ
խիտ խիտ չարուած...

Հո՛ն էինք
բոլորս
ժամանակին,
սակայն
հեռզհետէ
զարգացա՛նք

ելանք գացինք...
էշը մոռցած էինք,
ձի՛ն ալ մոռցանք
ու հեռացա՛նք...
Ձին էշը
նալը սալը
բախլաւային
փայտէ տուփը
ձար օճառը
պուլղուր մուլղուր
ձգեցինք հո՛ն
ու հեռացա՛նք...

Շա՛տ գացինք,
եւ տակաւին կ'երթա՛նք...
Շա՛տ հեռացանք,
եւ տակաւին կը հեռանա՛նք...
Շա՛տ մոռցանք,
եւ տակաւին կը մոռնա՛նք...

Անցանք
սեւ մելանով
նոր սահմաններ,
անցանք
կապոյտ ծովեր,
հասանք
գոյն գոյն երկիրներ...

Գնա՛ հիւսիս
կամ հարա՛ւ,
մէկը հասաւ Ամերիկա՛,
միւսը հասաւ Աւստրալիա՛,
իսկ Նանորը՝
Ալասքա՛...

Ալասքա՞...
Ծօ մարդ ինչպէ՞ս
սա պատին դիմաց,
չորս գամերով ամրացած
սա թուղթին վրայ սիռուած,
մինչեւ հոդ նայի,
չէ՞ որ վիզը կը ծռի...
Նանորը Հալէպցի
հարս գացեր է
Ալասքա՛...
Եկուր ալ
հաւատա՛...
Տէր իմ Աստուած
այս մէկը
մտքիս ծայրէն
չէր անցած...

Հիմա պիտի ըսէք
սա աղջկան
բախտին մասին
բացէ ի բաց
հրապարակաւ գրելը
անյարմար է...
Լա՛ւ
անունը փոխենք...
Թող Նանոր չըլլայ
Թամա՛ր ըլլայ...
Թող Թամար չըլլայ
Դալա՛ր ըլլայ,
ի՞նչ տարբերութիւն կայ,
կարեւորը
Ալասքա՛ ալ
Հալէպցի կայ...
Կը պատմեն թէ
Մարկոսը
քիթէն բերնէն եկած
օրին մէկը
որոշեր է
մերիններէն
հեռանա՛լ
տեղ մը գտնել
ուր մերիններէն
նմոյշ մը իսկ
գոյութիւն չունի...

Մարդը ուզեր է
ալ հանգիստ ապրիլ...
Ի՛ր գիտնալիքն է...
Որոշումը առած
ճամբայ ելած
քալած օրե՛ր
չարաթնե՛ր
ամիսնե՛ր
անցած

լեռնե՛ր ձորե՛ր
հովե՛ր ծովե՛ր
մինչեւ
չոր ու ցամաք
անապատ հասած...

Ամայի անապատին մէջ
Մարկոսը յոգնած դադրած
քար մը գտած
վերջապէս որոշած
պլուխը քարին դնել
քիչ մը հանգստանալ...
Հանգստանալէ ետք
Մարկոսը
ուժը վերագտած
ոտքի կ'ելլէ
որ ճամբան չարունակէ,
բայց
ո՛վ զարմանք
ի՞նչ տեսնէ...
Հանդչած քարին վրայ
գրուած է
Աստ հանգչի
Թոփա՛լ Թորոս...

Մարկոսը
պլուխը քարին զարկած
ու բացագանչած,
Եթէ այստեղ է հասած
Թոփա՛լ Թորոս,
ո՞ւր կրնաս փախչիլ
Տէլի՛ Մարկոս...

Հո՛ն էինք
բոլորս
ժամանակին,
սակայն
հեռզհետէ
զարգացա՛նք
ելանք գացինք,
էշը մոռցանք
ձին ալ մոռցանք
ու հեռացանք...

Ձին էշը
նալը սալը
բախլաւային
փայտէ տուփը
ձար օճառը
պուլղուր մուլղուր
հո՛ն ձգեցինք
հեռացա՛նք,
ուրտեղերը
այսօր հասանք...

Ի՞նչ ձի,
ի՞նչ էշ,
ա՛յ գիւղացի,
գիս կ'այպանեն
ու դաստիարակել կը փորձեն,
գլխուս Աւետարան կ'ընթերցեն՝
թէ ամօթ է
սա պուլղուրին
ալ ճաւա՛ր ըսէ,
բախլաւային ալ
թերթանո՛ւշ,
ճիւն իչուն պատմութիւնն ալ
նալով սալով
ձար օճառին հետ
ծո՛վը թաւիէ...

Մէյ մը նալին
մէյ մը սալին
ես կը զարնեմ

յամառօրէն...
Իմ հասցէիս
ի՛նչ ուզեն
թող ըսե՛ն,
իմ վիզս
ի՛նչ անուն ուզեն
թող կախե՛ն,
վնաս չունի
հոգս ալ
այդ թող ըլլայ,
քանզի
հիմա
այս վայրկեանիս
նոր մտատանջութիւն
ես ունիմ...

Սա գլուխս
հազիւ բարձին դնեմ,
Հալէպէն գացած
Ալասքա հասած
Նանորին
կամ Թամարին,
կամ Դալարին մասին
ես կը մտածեմ
եւ քունս աչքէս
կը փախցնեմ...
Ալ կը զառնամ
ձախ կը զառնամ
քա սա աղջիկը,
Ալասքա
ինչպէ՞ս դիմանայ...
Պէտք է ըսեմ
սա աղջկան
երեսը նոյնիսկ
տեսած չեմ.
բայց չէ՞ որ
Հալէպցի է,
անունն ալ
Նանոր է
կամ Թամար
կամ ալ Դալար...
Եթէ քիչ մը պըպտեմ,
անշուշտ
կամ իննամի
ես կը զառնամ
կամ ազգական...

Ձորս գամերով
պատին ամրացած
աչխարհ մը սիռուած
հայեացքիս դիմաց...
Ձորս գամերով
ամրացած սիռուած
թուղթին վրայ՝
կապոյտ ծովեր
գոյն գոյն երկիրներ
սեւ մելանով
նոր սահմաններ...

Վիզս ծուռ
պատին դիմաց
անչարժ կանգնած,
հայեացքս
անվերջ
կը դեգերի՛
կը պտըտի՛
չորս ծագերը
ճոթը ճութը
սա աչխարհին...
Ժամանակին
բոլորս ալ
հո՛ն էինք...

անահիտ սարգիսեան

ԴԱՂՈՒՏԻ ԴԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ կեդրոնի Ա. Ա-հարոնեան սրահին մէջ, Դեկտ. 1ին, տօնուած է Հ.Ց.Դաշնակցութեան 117րդ տարեդարձը: Օրուան հանդիսավարը Մարիա Քէօսէեան բեմ հրաւիրած է Գրիգոր Դերձակեան որ խօսած է յանուն «Միհրան Փափազեան», «Սարգիս Զէյթլեան» կոմիտէներու եւ «Արմէն Գարօ» ուսանողական միութեան, եւ յայտնած թէ ներկայ ժամանակներու դիմագրաւուած մարտահրաւէրները նոյնքան դժուար են որքան կուսակցութեան առաջին օրերուն: Աչխատանքը կը կարօտի հակայական ճիգի բոլոր ճակատներու վրայ: Երիտասարդական Միութեան կեդրոնական վարչութեան ատենապետուհին՝ Նանոր Նիկոլեան փոխանցած է երիտասարդութեան խօսքը: Օրուան բանախօսը եղած է Մհեր Գրագաչեան որ անդրադարձած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան կտրած ճամբուն իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր: Գործադրուած է գեղարուեստական բաժին մը: Դաշնակցութեան 117րդ տարեդարձը, նախապէս ալ, Նոյ. 18ին տօնուած էր Սէնթ Գաթրինզի Հայ կեդրոնին մէջ: Տեղւոյն ԳԵՄ-ի «Ցառաջ» մասնաճիւղի անունով խօսած է Սարգիս Թաչճեան, ապա «Անդրանիկ» կոմիտէութեան խօսքը արտասանած է Սեդրակ Խաչերեան: Խօսք առնողը եղած է Հ.Ց.Դ. ԳԵՄ-ի «Ցառաջ» մասնաճիւղի անդամ Սեւակ Պէլեանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԹԵՄԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ նորահաստատ թեմի պատգամաւորները, 2007 տարուան ընթացքին հաւաքուեցան երեք անգամ: Երկու անգամ Փարիզի մէջ, Փետրուար 17ին եւ Յունիս 22ին, պատգամաւորական ժողովոյ դիւանի եւ թեմական խորհուրդի անդամներու, ինչպէս նաեւ առաջնորդի ընտրութիւններուն համար, իսկ երրորդ անգամ Մարսէյլի մէջ, Շաբաթ Դեկտեմբեր 15ին:

Մարսէյլի մէջ գումարուածը կը համարուի թեմական պատգամաւորական ժողովներուն Առաջինը, որովհետեւ այս ժողովի ընթացքին է որ վաւերացուեցան Փետրուար 17ի եւ Յունիս 22ի ժողովներու տեղագրութիւնները, 2007ի պիւտճէն, ինչպէս նաեւ անդամոց անդամատուրքի տարեկան սակի հաստատումը՝ քուէարկութեամբ: Յիշեցնելու է թէ թեմի անդամները առ այսօր կը կազմեն 18 կրօնական ընկերակցութիւնները: Հաստատուած անդամատուրքի տարեվճարը 1000 եւրօ, իւրաքանչիւր կրօնական ընկերակցութեան կամ ծուխի համար:

Ժողովը կը վայելէր հովանաւորութիւնը թեմական առաջնորդին եւ նիստը կը ղեկավարէր Պատգամաւորական ժողովոյ դիւանի տեղապետ՝ պրն. Կարապետ Զրբաչեան:

Ժողովի բացումէն անմիջապէս ետք, գրաւոր հակիրճ զեկուցումով մը ելոյթ ունեցաւ Նորվան արքեպիսկոպոս, որ ողջունելէ ետք ներկայութիւնը պատգամաւորներուն յայտնեց իր ուրախութիւնը ըսելով թէ.– «Առաջին անգամն է որ միասին պիտի վերանայինք, քննենք եւ խորհրդակցինք Ֆրանսայի Հայ առաքելական եկեղեցիներու իրավիճակի մասին»: Ան չեչոր դրաւ հոգեւոր, եկեղեցական, մշակութային, լեզուական հարցերուն վրայ, առաջարկելով սահմանել ընդհանուր վարքագիծ մը, նպատակի ուղղութիւն մը, տեսականէն անցնելով գործնականին:

Բարոյական տեղեկագիր մը, թեմական խորհուրդի գործունէութիւններու մասին, 2007 Փետրուար 17էն մինչեւ 2007 Դեկտեմբեր 15ը, ներկայացուց խորհուրդի առենապետ՝ պրն. Գրիգոր Փափազեան:

Տեղի ունեցաւ 5 հոգիներէ հաշուեքննիչ յանձնախումբի ընտրութիւն, որոշուեցաւ 2008 Մայիս 17ին գումարել յաջորդ թեմական պատգամաւորական ժողովը, Վալանսի մէջ:

Թեմական կառոյցը, ճիշդ է որ չի՛ խանգարեր ծուխերու ապրելակերպին նախկին ձեւը, բայց անոր զուգահեռ կը բերէ ապրելակերպի նոր եղանակ մը, որուն պէտք է վարժուին թէ՛ ծուխերու պատասխանատու վարչականները եւ թէ՛ հաւատացեալ հաւաքականութիւնը:

2008 տարուան թեմի պիւտճէին նախահաշիւը որ քուէարկուեցաւ եւ կը ներկայացնէ 143·000 եւրոյի տարեկան ընդհանուր գումար մը, զայն գոյացնելու համար, թեմական պատասխանատուները կը գտնուին նոր ստիպողութիւններու առջեւ, որուն եթէ հայ հաւաքականութիւնը չգիտակցի եւ չաջակցի անոր հետեւողութեամբ, թեմական գործունէութեան ամէն ծրագիր ձախողացութեան սահմաններու մէջ դատապարտուած կը մնայ:

Թեմի ղեկավարները յոյս ունին որ յանուն Ֆրանսայի Հայ առաքելական եկեղեցիներու պայծառութեան եւ գաղութի վերաշխուժացման, մանաւանդ մշակութային եւ հոգեւոր մարզերէ ներս, մեր ժողովուրդը թեմական կառոյցի յաջողութեան զարկ պիտի տայ օժանդակելով անոր:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ
ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ
ՏԵՂԵԿԱՑՈՒՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Փարիզ, Դեկտեմբեր 19, 2007

ԱՍԿԷ ԱՆԿԷ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ

Ֆրանսայի ղպրոցականները երթալով կը նահանջեն ընթերցումի մարզին մէջ, ինչպէս կը հաստատէ միջազգային նոր քննութիւն մը եւ 2001ի հետ բաղդատութիւնը չատ ցաւալի պատկեր մը կը պարզէ: Այս նոր քննութեան մէջ, Ֆրանսա 27րդ դիրքը կը գրաւէ 40 պետութիւններու վրայ (գլխաւորաբար եւրոպական երկիրները): Գլուխը կը հասնին Ռուսաստան, Հոնկոնկ եւ Սինկափուր: Լաւ դիրքերը կը գրաւեն նաեւ Լիւքսանպուրկ, Իտալիա, Հունգարիա, Շուէտ, Գերմանիա, Պուլկարիա: Ֆրանսայէն յետոյ կու գան Քուէյթ, Մարոք: Քննութիւնը ցոյց կուտայ նաեւ որ կարդալու հաճոյքը օրէ օր կը նուազի, աղջիկներու ընթերցումի հաճոյքը աւելի բարձր է քան տղոց: Ոչ հանրային ղպրոցներու մակարդակն ալ աւելի բարձր է: Ջանք կը թափուի ցոյց տալու համար որ ընթերցման ֆըրանսական մեթոտին հետեւանքը չէ պարզուած ցաւալի պատկերը: Դեռ այլ մարզերու մէջ ալ պատկերը աւելի փայլուն չէ: Ֆրանսայի աչակերտը խեղճուկրակ բառամթերք մը ունի: Լուսաւորութեան նախարարը՝ Կզավիէ Տարքոս ցաւ յայտնած է որ նոյնիսկ Պուլկարիա Ֆրանսայէն առաջ դասաւորուած է:

«ՄԻԱ ՊԵԼԺԻԱ» ՆԵՐԼԱՆՏԵՐԷՆ ՉԻ ԳԻՏԵՐ...

Պելժիոյ քաղաքական տագնապին այս օրերուն, բանավէճի նոր առիթ մը ստեղծած է «Միա Պելժիա»յի ընտրութիւնը: Լիէժցի Ուալոն, Անտրէ Փուլիսէք, ընտրուած օրը բողոքի պատճառ եղած է Ֆլամանները, երբ պարզուած է որ ներլանտերէն չի գիտեր, հակառակ անոր որ Ֆրանսերէն, չեխերէն եւ անգլերէն գիտէ: Չէ կրցած պատասխանել ներլանտերէն եղած հարցումի մը: Խոստացած է սորվիլ:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉ ՆԵՐԸ

ԹԻ 25.
ՍՄԲԱՏ ՍՊԱՐԱՊԵՏ

Սմբատ զաւակն է Կոստանդին արքայահօր եւ եղբայր Հեթում թագաւորին, ծնած 1208ին: Եղած է ուշիմ եւ ընդունակ միտք: գովուած իբր հմուտ, արիագոյն սպարապետ Հայոց Մեծաց եւ իբր բազմահանճար եւ նրբաբան խմաստասէր:

1226ին երբ Հեթում Ա. գահ կը բարձրանայ՝ Սմբատ կը կարգուի Սպարապետ Հայ բանակին: Հեթում պինք կ'ուղարկէ թաթարներու Գիւուղ խանին արքունիքը ուր կը մնայ 1248–1250 թ.: Սմբատ երկարօրէն նկարագրած է այս երկու տարիները:

Եգիպտոսի մամլուքները, Հեթումի յաջորդ՝ Լեւոն Բ.ի օրով, 1276ին, կրկին կը յարձակին Կիլիկիոյ վրայ: Սմբատ անոնց դէմ կ'ելլէ եւ կը հետապնդէ, սակայն իր նժոյգի կատաղութեան մէկ պահուն կը զարնուի ծառի մը եւ ստացած վէրքերուն պատճառով մի քանի օրէն կը մեռնի:

Սմբատ Սպարապետ, բացի ճարտար եւ կորովի զօրավար, խոհեմ, դիւանագէտ, բարեկարգութիւններու ներմուծող ըլլալէ, թողած է զանազան գրութիւններ, կատարած է փրանկներէ կիւրակուած օրինագիրքին – «Ատղք Անտիոքոյ» – թարգմանութիւնը: Ունի իրաւաբանական երկրորդ աշխատանք մը ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔԸ իրմէ խմբագրուած օրէնքներու հաւաքածոյ մը որ գործածուի Կիլիկիոյ դատարաններուն մէջ: Օգտագործած է Հայ եկեղեցւոյ կանոնագիրքը, եկեղեցական ժողովներու որոշումները եւ հաւանօրէն նաեւ Մխիթար Գոշի ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔԸ:

ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ: Սմբատ Սպարապետի պատմական գործն է: Ժամանակագրութիւնն է 952–1276 տարիներու պատահած դէպքերուն, քաղաքական եղելութիւններուն:

952–1136ի դէպքերը կը քաղէ Մատթէոս Ուռհայեցիէն: 1092 տարիէն սկսած աւելի կարեւորութիւն կուտայ Կիլիկեան իշխանութեան վերաբերեալ անցուդարձերուն:

Տարեգիրքը չարունակողները հասցուցած են մինչեւ 1331 թուականն:

Սմբատ աշխարհիկ գրողներու գլխաւորներէն է որ սուրին հաւասար գործածած է գրիչը օգտակար ըլլալու համար իր հայրենիքին:

ՏԱՐԵԳԻՐՔԻՆ մէջ իր տուած տեղեկութիւններուն եւ թուականներու ճշգրտութեան եւ նաեւ դէպքերուն ալ իր մասնակցութեամբ, չատ թանկագին ծառայութիւն մատուցած է մեր պատմագրութեան: Ան նոյնիսկ կը մեկնաբանէ քաղաքական եւ գինուորական անյաջողութիւններու պատճառները, բիւզանդացիներու հանդէպ հակակրանք ունի քանի չարունակաբար կը դաւադրէին Կիլիկիոյ իշխանութեան դէմ եւ փոխանակ բանակը յանձնելու հայ զօրավարներու, կը կարդէին օտարներ անհմուտ պատերազմի արուեստին եւ անտեղեակ երկրի աշխարհագրական կառոյցին:

«Անոր գործածած հայերէնը – կը ղրէ Ք. Բիւզանդեան – ժամանակի խօսուած լեզուն է. անուշ, կեանքով զեղուն եւ համեղ հայերէն մը եւ կարեւոր այդ դարերու մեր լեզուին ուսումնասիրութեան համար»:

Պատրաստեց՝ ՑԻՊԼ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ
ՊԵԱՆՔԸ
(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրզեան)
Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

Եւ այսպէս՝ օրեր չարունակ...

Մի նկարին յաջորդում է միւսը: Բայց հիմա, այս վերջին մի քանի օրը կատների վրայ յայտնւում է խաղաղ, անհոգմ ծուլեր:

Այվազովսկին կանգնած է նկարակալի առջեւ, որի վրայ մաքուր կտաւ է քաշուած եւ լուռ դիտում է, թէ ինչպէս Թալիոնին անցնում է նկարից նկար: Հասնելով վերջինին՝ կինը չուռ է գալիս դէպի Այվազովսկին եւ չթաքցրած դժգոհութեամբ ասում.

– Ինձ թւում է, մաէսթրօ, դուք արդէն յոգնել էք եւ հիմա անդորը վիճակում էք: Կարո՞ղ է ձեր սիրոն էլ, ձեր վրձնի նման, արդեօք ունակ չէ փոթորիկների...

– Մարի՛, – Այվազովսկու ձայնի մէջ վիրաւորանք կայ, – նատեցէք, Մարի, եւ մի փոքր համբերութիւն եւ ներողամտութիւն ցուցաբերեցէք:

Այվազովսկին գրեթէ ուժով կնոջը նստեցնում է բազկաթոռին, իսկ ինքը գնում դէպի նկարակալը: Այստեղ նկարիչը րոպէաբար տիրապետում է իրեն: Նա ընտրում է իրեն անհրաժեշտ գոյները, գնում վրձինները եւ անցնում գործի: Շարժումները ճշգրիտ են, վրձինը նկարում է անկանգ, անդադրում:

Կտաւի վրայ արդէն մոլգնում է կապոյտ ծովը, դորչ ալիքները կատաղած զարկւում են ափին: Այվազովսկին մի պահ կանգ է առնում, ձեռքի վրձինը կախւում է օդում, բայց ահա մի քանի անորոշալի շարժում եւ փոթորկայոյզ ալիքների միջեւ յայտնւում է մի նաւ՝ լրիւ «հանդերձանքով»: Ձախում ալիքը վազում է դէպի ժայռոտ ափը, դէպի կործանում տանելով նաւը: Այվազովսկին դառնում է Թալիոնիին եւ ասում.

– Իսկ հիմա, սինիորա, կարող էք նայել...

Թալիոնին վազում գալիս է: Նրա լայն բացուած աչքերում իրար են խառնուել զարմանք, հիացում եւ գրեթէ միստիկական վախ...

Այվազովսկին՝ երջանկացած եւ չփոթուած, մօտենում բարձացնում է Թալիոնիին: կինը՝ նրա թեւին յենուած, արբած նայում է նկարին:

– Ես լսում եմ փոթորիկի ոռնոցը, ինձ են դիպչում նաեւ ջրի աղի շիթերը: Սա ամենաքաջնչելի նկարն է, որ դուք ստեղծեցիք ինձ մօտ.

– Այդ դէպքում վերցրէք այն ձեզ, Մարի: Վերցրէք իմ բոլոր նկարները, իմ հոգին, իմ սիրտը... Եւ փոխարէնը համաձայնուէք դառնալ իմ կինը:

– Մ՛ա, լռեցէք, – Թալիոնին յուզուած ափով փակում է նրա բերանը:

Իսկ մի քանի օր անց պարուհին անյայտացաւ, չքուեց նրա կեանքից: Որպէս յիշատակ այդ օրերից՝ Այվազովսկու մօտ մնաց միայն այս նամակը՝ անկիւնում «Մ.Թ.» ոսկետառ մակագրութեամբ:

«Մի՛ դատապարտէք ինձ: Սա փախուստ է ոչ թէ Ձեզնից, այլ ինքս ինձնից: Ես ապրեցի վերմարդկային մի երջանկութիւն, որի հոգեվարքը ի վիճակի չեմ լինի տանել... Իսկ դա անխուսափելի է. ես այնքա՜ն մեծ եմ Ձեզնից: Դուք քանհինգ տարեկան էք, իսկ ես՝ երեսունեօթ... Չի անցնի շատ ժամանակ... եւ Դուք կը սկսէք ձանձրանալ:

Շնորհակալ լինենք ճակատագրից այնքանի համար, որ բաժին հանեց մեզ:

Մի՛ փնտռէք, մի՛ հետեւէք ինձ...

Ձեր ողջախոհութեանը չեմ հաւատում, բայց Ձեր աղնիւ հոգուն հաւատում եմ»:

ԱՆԴՐԻՈՎԵԱՆ ՓԱՌՔ

Ռուս ծովանկարչի համբաւը սկսեց թափանցել նաեւ եւրոպական երկրների մայրաքաղաքները: 1843 թուականին Ֆրանսիական կառավարութիւնը ցանկութիւն յայտնեց, որպէսզի Այվազովսկին իր նկարներն ուղարկի Լուվրի ցուցահանդէսին:

Նկարիչը ներկայացրեց երեք աշխատանք. «Ծովը խաղաղ եղանակին», «Գիշեր Նէապոլիտանական ծովածոցի ափին» եւ «Փոթորիկ Աբխազիայի ափերին»: Այդ ժամանակ նա Նէապոլի ծովն ու նրա շրջակայքը պատկերող չատ նկարներ ունէր ստեղծած: Եւ թէեւ նկարից նկար կատարելագործւում էր որպէս նկարիչ եւ նոյն յամառութեամբ չարունակում պատկերել Նէապոլիտանական ծոցի գեղատեսիլ ափերը, բայց Լուվրի ցուցահանդէսին նախապատրաստուելիս նա իր ամբողջ եռանդը ներդրեց «Փոթորիկ Աբխազիայի ափերին» կտաւի վրայ:

(Շար. 133)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծննդեան

Ընթերցուածք՝ *ժամը 17ին,*
Պատարագ՝ *ժամը 18ին:*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Պատարագ՝ *ժամը 11ին:*
կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՃԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne
de la Jeunesse et de la Culture
de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine. Adresser candidature écrite à la :
M A J C
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille

Renseignements au : 04.91.66.45.33
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

2 NUITS OFFERTES
A L'HOTEL EUROPE****
A CHAQUE ACHAT
D'UN BILLET D'AVION
PARIS - EREVAN - PARIS
(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)
RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours
11 rue des Pyramides
75001 Paris
Tél. : 01 42 61 51 13

Sevan Voyages
48 Cours de la Liberté
69003 Lyon
Tél. : 04 78 60 13 66

Wasteels
67 La Canebière
13001 Marseille
Tél. : 04 95 09 30 60

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Ս. Մ. Ը. Մ. ՅՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» *նուագախումբին*
Երգիչ՝ ԾՈՎԱՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

ACHAT - VENTE
DE STYLOS ANCIENS
AVEC ETUIS OU BOITES
Demander M. HATCHIKIAN :
Tél. : 06. 22. 32. 53. 48
e-mail : riodjan@yahoo.fr

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un DINER DANSANT
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES
Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- **Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61**

ou

- **Hripsimée au 01 39 87 08 73.**

ՄԱՐՍԷԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր եկեղեցւոյ վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի կեդրոնի «Ա. Ջրբաշեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱ-ն *բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:*

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը ամէն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
ԱԻԱԳ ՏՕՆԵՐ – ՍՐԲՈՑ ՎԿԱՅԻՑ
Աստուածայայտնութիւնն
Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Տօն Սրբոցն Դաւթի մարգարէին
եւ Յակովբայ Տեառնեղբայր առաքելոյն
Գիշերային եւ առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօն Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկայի
եւ առաջին մարտիրոսին
Գիշերային եւ առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ՝ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ *ժամը 10·30ին:*

□

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Աւագ Տօներ – Սրբոց Վկայիցն
Աստուածայայտնութեանն Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 27
Տօն Սրբոց Առաքելոցն
Պետրոսի եւ Պօղոսի
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

***

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԼԱՏՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 29
Տօն Սրբոց Որդւոցն Որոտման
Ցակովբայ առաքելոյն
եւ Յովհաննու աւետարանչին
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL
POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale
pour apprendre à parler, lire et écrire l'arménien chez soi, en 50 heures!

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement
pour 97 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՒՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօնն է Սրբոյն Ստեփաննոսի
Նախասարկաւագին
եւ առաջին մարտիրոսին:
Այս առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ ԱԻԱԳ ՔՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25
MARDI
25 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում) 270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·858 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·858

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏԱՊՂԱՎ

Ն. ՍԱՐԿՈԶԻ արագ երթուղարձ մը ընելէ ետք Ափղանիստան, ուր այցելեց 1500 ֆրանսացի զինուորներուն, Ծը-նունդին կը մեկնէր Լուքսոր (Եգիպ-տոս)։ Ափղանիստան իրեն կ'ընկերանար փլիսոփայ Անտրէ Կլուքսման, որ իր տեսակէտը պարզած է Ֆիկարոյի մէջ (Դեկտ. 24)։ Կը մտածէ որ պէտք չէ պարտուիլ Ափղանիստանի մէջ եւ ուրախ է որ շնորհիւ Սարքոզիի Ֆրանսայի ար-տաքին քաղաքականութիւնը հիմնա-կան փոփոխութիւն կրած է։

ԺԻՒԼիԷՆ ԿՐԱՖ, վերջին մեծ դրա-դէտներէն, մեռաւ Դեկտեմբեր 22ին, 97 տարեկանին։ Սկիզբը աշխարհագրու-թեան դասատու, յետագային դրակա-նութեան նուիրուած է, մօտ գերիրա-պաշտներուն, ինքնատիպ անձ մը եղած է։ 1951ին մերժած է Կոնքուռ մրցա-նակը, հակառակ անոր որ արժանացած էր առաջին իսկ քուէարկութեամբ։ Պար-գեւատրուած հատորն էր՝ «Le Rivage des Syrtes»։

«ԶՈՒՆ ՏԱՊԱՆ»ի ամբաստանեալները Ուրբաթ եւ Շաբաթ (Դեկտ. 21 եւ 22) հակասական յայտարարութիւններ ըրին եւ վկաներն ալ հակազդեցին պաշտպա-նութեան տեսակէտներուն։ Մումբին գե-կավարը՝ Էրիք Պրըթօ կը պնդէ որ 103 երախաները չէին առեւնգուած այլ յանձնուած էին չատցի միջնորդի մը կողմէ որ սխալ տեղեկութիւններ տուած էր եւ որպէս որբ ներկայացուցած խընդ-րայարոյց մանուկները։ Ուշադրութիւն գրաւած է այն երեւոյթը որ ոչ մէկը ներողութիւն խնդրած է։ Կը կարծուէր որ վճիռին արձակումէն ետք, դատա-պարտեալները ֆրանսա կը փոխադրուին։

ԷՒ-ՖՐԱՆՍի ցամաքի անձնակազմին գործադուլը, որ սկսած էր Դեկտեմբեր 20ին, վերջ գտաւ Դեկտ. 24ին, խան-գարելէ ետք երթեւեկը որու միայն 60էն 70%ը ապահովուած էր տօնական այս չրջանին։ Իրականին մէջ, չարժումը վերջնապէս չէ դադրած, այլ առկախ-ւած է։

ԳՈԼՈՄՊԻԱՑի ՖԱՐՔ–ի ձեռքը գտնը-ւող պատանդներէն երեքին ազատ ար-ձակումը դեռ չէր կատարուած Դեկտ. 24ին եւ կը թուէր որ ազատագրման լու-րը հապճեպ կերպով ողեւորած էր ըն-տանիքները եւ չրջապատը, յոյսեր ալ ներչնչերով Պէթանքուրի համար։ Եթէ նոյնիսկ ազատ արձակուէին, այդ ազա-տագրումը յետաձգուած է։

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ նախկին վարչա-պետը՝ Թոնի Պլէր դաւանափոխ եղած է եւ կաթոլիկէ դարձած, ընտրելով կնոջը կրօնքը։ Ուսումնասիրած էր այս նարարքը գործելէ երբ նախարարապետ էր, երկրի մը մէջ ուր մեծամասնութիւնը կը պատ-կանի անկլիքան եկեղեցւոյ։

ՓՈՒՆԹ Ա. ՓԻԹՐԻ (Կուատըլուփ) մէջ Դեկտեմբեր 21ին պատանիներ պայթու-ցիկներ նետած են Չինացիներու վաճա-ռատան մը վրայ։ Եօթը մեռեալ կար եւ մէկ Ցանր վիրաւոր։ Ոտիկանութիւնը 15էն 18 տարեկան երեք կասկածելիներ ձերբակալած է, որոնք դիպահ կը մը-նային Դեկտ. 24ին ալ։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ սակերը յատե-լում պիտի կրեն 2008ին, 2էն 5% համե-մատութեամբ։

ԻՍԼԱՄ ԿԱՐԻՄՈՎ դիւրութեամբ վեր-ընտրուեցաւ Ուզբեկիստանի գլուխը, Դեկտ. 23ին։ Ո. ԷՍ. Սէ. Ը.–ն մերժած էր դէտ ղրկել իսկ, ընտրութիւնը խեղ-կատակութիւն մը նկատելով։ 70 տարե-կան, կարիմով «խորհրդային» բռնատէր մը կը նկատուի։ Երկրին գլուխն է 1991–էն ի վեր եւ ամբողջ իշխանութիւնը իր ձեռքն է։ 1998ին, կարիմով ինքզինքը հրովարտակով Թիմուրլէնկի չառաւիղէն սերող մը հռչակել տուած է։

ԱՁԱՋիՈՁի մէջ կրկնակ ոճրափորձեր գործուած են չաբաթավերջին, բայց վնասները միայն նիւթական են։ Թիրախ-ները տուրքերու չէնքն էր եւ ոստիկա-նական պահականոց մը։ Ոճրափորձ մըն ալ գործուած էր Դեկտեմբեր 24ին Դոլո-նայի ծննդավայրը, քանի յատակ է որ այս արարքները կապ ունին իր դատա-պարտումին հետ։

ԹԱՅԼԱՆԴի նախկին վարչապետը Շի-նավաթրա որ կորսնցուցած էր իշխա-նութիւնը եւ արտասահման աքսորուած դինուորական պետական հարուածի մը հետեւանքով 2006ին, Դեկտեմբեր 23ին վրէժը լուծած է չնորհիւ իր կողմնա-կիցներուն, որոնք վերջ տուած են բա-նակին իշխանութեան։ Շինավաթրայի կողմնակիցները 480ի վրայ 228 աթոռ ապահոված են երեսփոխանական ժողո-վին մէջ։

ՎՐԱՍՏԱՆ – ԹՈՒՐՔԻԱ սահմանին վը-րայ, ըստ թրքական աղբիւրներու, վեց Հայաստանցի ձերբակալուած են։ Անոնք ամբաստանուած են կեղծ անցագիր կրե-լու եւ առանց արտօնութեան Թուրքիա մուտք գործելու փորձով։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ճիւնա-մրրիկը աւեր գործած է Դեկտեմբեր 24–ին, եւ կը հաղորդուէր որ 1 մեռեալ կար։ Շրջաններ կան ուր ելեկտրական հոսանք ալ չկայ ու մեծ է նաեւ թիւը կառքի արկածներուն։

ԹՐՔԱԿԱՆ դրամասեր չաբաթավեր-ջին օդային նոր յարձակումներ գործած են Հիւսիսային Իրաքի սահմանամերձ գօտիին մէջ ուր կը պնդեն թէ բանակած են ՓՔՔ–ի զինեալներ։ Քրտական աղ-բիւրներու համաձայն, յարձակումը յա-ջորդած է ամերիկեան օդանաւերու հե-տազօտական թռիչքներուն։ Քիւրտ զին-եալներու հաւաստումով, իրենց դիրքե-րէն որեւէ զոհ չէ արձանագրուած։

ԼԵՀԱՍՏԱՆի նախագահը Լևք Քաչինս-քի մինչեւ 2008 Հոկտ. 31 երկարաձգեց լեհ զօրքերու ներկայութիւնը Իրաք։ Լեհ բանակը հոն է 2003ի սկիզբէն իսկ, երբ Ամերիկա յարձակում գործեց։

ԻՍՐԱՑԻԼ հաստատած է Այսրյորդա-նան չինարարութեան իր աշխատանքները շարունակելու որոշումը, ճիշդ այն ատեն երբ պէտք է սկսին Իսրայէլի եւ Պաղես-տինցիներու խօսակցութիւնները։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴԱՒԱԶԱԾ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԲՈՂՈՔԻՆ

ԱԺՄ նախագահ Վազգէն Մանուկեանի դիմումին վրայ դատախազութիւնը Դեկ-տեմբեր 20ին քրէական հետաքննու-թեան ձեռնարկած է «Հայկական ժամա-նակ» թերթին դէմ։ Պատճառը նոյն թեր-թին Դեկտ. 15ի թիւով հրատարակուած «Վազգէն Մանուկեանի "Մայն Քամփֆ"–"Իմ պայքարը"» յօդուածն է ուր ան-հիմն ծանրակչիռ վերագրումներ կան Վ. Մանուկեանի անձին նկատմամբ։

Քրէական հետաքննութեան թղթա-ծրարը ղրկուած է ոստիկանութեան կեդրոն, որպէսզի բացուի հարկաւոր քննութիւնը։

*
**

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԽՈՑՋ

«Հայ Երիտասարդական Դաշինք» կազ-մակերպութիւնը Դեկտ. 13–14ին Երե-ւանի մէջ հազար մասնակիցով հարցա-խոյզ մը կազմակերպած է։ Պատասխա-նող 873 հոգի (չուրջ 887 տոկոս) ըսած է թէ կը մասնակցի Փետրուար 19ի նախա-գահական ընտրութեան։ Իսկ ինչ կը վե-րաբերի նախընտրութիւններուն, 27%ը պատասխանած է թէ քուէն կու տայ Ս. Սարգսեանին, 15%ը Հ.Ժ.Դ. թեկ-նածու Վ. Յովհաննիսեանին, 14,5%ը Լ. Տէր Պետրոսեանին։ Արթիւր Պաղ-տասարեան ու Վազգէն Մանուկեան կը հետեւին այս երեքակին, առաջինը 9,5%, երկրորդը 7%ով։

*
**

Լ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԶՕՐԱԿԻՑ ՈՒԺԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Դեկտեմբեր 22ին Երեւանի մէջ գու-մարուած է Լ. Տէր Պետրոսեանի զօրա-կից ուժերուն համաժողովը որուն ըն-թացքին ելոյթ ունեցած է ինք, ամփո-փելով նախաձեռնած չարժումին առա-ջին փուլը. ան աւարտած է ներկայի վարչակազմին պարտութեամբ, ըստ Լ. Տէր Պետրոսեանի։

ՀՀՇ–ի թեկնածուն անգամ մը եւս ա-պօրինութեամբ, դաւերով, կաշառք բա-խելով ամբաստանած է այդ վարչակազ-մը, չհետեւելով թէ ատով հանդերձ իրենք յայողած են արդիւնաւոր քարոզչութիւն տանիլ, թռուցիկներով, տեսագրութիւն-ներով, եւյն.։

Լ. Տէր Պետրոսեան իր գլխաւորած չարժումին առաջին յայողութիւնը նը-կատած է իրեն աջակցող ուժերու ըն-դարձակ դաշտը. թուելով զայն բազ-կացնող կազմակերպութիւնները, յիշած է Հայաստանի ժողովրդական կուսակ-ցութիւնը, Հանրապետութիւնը, ՀՀՇ–ն, ապա ՍԴՀԿ–ը, Մարքսիստական, Պահ-պանողական կուսակցութիւնները, Ազա-տութիւն կուսակցութիւնը եւ ուրիշներ։ Կրկնած է թէ այդ բոլորին նպատակն է աւտարականական լուծը թօթափել եւ Սահմանադրական կարգ հաստատել։

Խօսելով նաեւ յառաջիկայի գործու-նէութեան մասին, Լ. Տէր Պետրոսեան ըսած է թէ պիտի ձեւաւորուի նախընտ-րական կեդրոնը, անոր նախագահ նչա-նակուի. պիտի կազմուի նաեւ գործա-դիր մարմին որ կը զբաղի տարածքային

ԹՈՒՐՔ ԺԽՏՈՂԸ ԵՒՐՈՊԱՑի ԱՏԵԱՆԻՆ ԿԸ ԴԻՄԷ

Թուրքիոյ Բանուորական կուսակցու-թեան պարագլուխ է. Փէրինչէք որոշած է դիմել Մարդկային իրաւունքներու Եւ-րոպական ատեանին։ Որոշումը հետեւանք է Զուիցերիոյ դաշնակցային ատեանին կողմէ իր ժխտումին դէմ տրուած վճի-ռին վաւերացումին։ Ան 90 օրուան բան-տարկութեան դատապարտուած, ապա պատիժը փոխարինուած էր դրամական տուգանքով, ամէն օրուան համար 100 զուիցերական ֆրանքի հաշիւով։

Իր կուսակցութեան Պոլսոյ մասնա-ճիւղին կողմէ կազմակերպուած մամուլի ասուլիսին Տ. Փէրինչէք յայտնելով նոր դիմումի որոշումը, աւելցուցած է թէ եւրոպական ատեանին պիտի ներկայացնէ 90 քկ. հայկական վաստանիւթ որպէս ա-պացոյց թէ Հայկական Ցեղասպանու-թիւնը միջազգային սուտ մըն է։

Իրեն դէմ արձակուած վճիռին վաւե-րացումին մասին Թուրք ժխտողը ըսած է թէ ան վերջին օրինակն է Եւրոպայի անայլեւայլ ցեղասպանութեան եւ հակա-Թուրք կատաղի քշնամութեան որ թիւ-րախ է դրգռութիւններու։

ՅՈՒՆԻՆԴի առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Դեկտեմբեր 25ին (Ձորեքշաբթի, Դեկտեմբեր 26ի թիւ)։ Մեր յաջորդ թիւը Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 27։

մարմիններու, վստահուած անձերու եւ դէմքերու խումբերու կազմութեամբ, քա-ղաքացիներու մօտ տարուող աշխատան-քով։ Այս փուլը պիտի աւարտի մինչեւ տարեվերջ։

Լ. Տէր Պետրոսեան առնուազն մէկ-մէկ հանրահաւաք կը ծրագրէ Երեւանի հա-մայնքներուն եւ երկրին բոլոր մարզե-րուն մէջ։ Ընտրարշաւը կը նախատես-ւի աւարտել Ազատութեան հրապարակին վրայ կազմակերպուելիք երկու հանրա-հաւաքով։

Դեկտեմբեր 22ի համաժողովին ակիզ-բին մէջլոց մը եղաւ սրահը առանց ելեկ-տրական հոսանքի մնացած է...

*
**

ԼՂՀ

ՍՊԱՍՈՒՈՂ ԶՐԱՏԱՐԸ

Դեկտեմբեր 21ին սկսած է գործել Ղու-տարաչէն – Մարտակերտ Ջրատարը. ա-նոր շնորհիւ ըմպելի ջուր կ'ունենան Մարտակերտը եւ մերձակայ Մեծ Շէն, Մաղաւուզ, Մինկրելաք, Վարանկաթաղ դիւղերը, նաեւ զինուորական կարգ մը կէտեր։

Ջրատարի բացումին ներկայ գտնուած են նախագահ Բ. Սահակեան, վարչապետ Ա. Յարութիւնեան, «Հայաստան» հիմ-նադրամի գործադիր տնօրէն Վահէ Ազա-բեկեանց, նախարարներ, հիւրեր։

Ջրատարը 31 քմ. երկարութիւն ունի, կառուցուած է հիմնադրամի միջոցնե-րով։ Արժած է 940 միլիոն դրամ (չուրջ երեք միլիոն տոլար)։ Աշխատանքը սկը-սած էր 2006 Յունիսին։

Ո՛Վ Կ'ԸԼԼԱՅ ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գ. ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Հայաստանեան թերթերը սկսած են նախագահութեան թեկնածու ինեակին մասին յաւելեալ տեղեկութիւններ հրատարակել: «Ազգ»ը առաջիններէն էր որ համացանցի իր կայքէջին վրայ յատուկ բաժին մը տրամադրեց անոնց լուսանկարներուն եւ կենսագրականներուն:

Ըստ այդ աղբիւրին, ինը հոգինոց այս խումբին կէսէն աւելին, հինգը, ծնած է Երեւանի մէջ: Անկէ դուրս՝ մէկը Գիւմրի, մէկը Արտաշատ, մէկը Ստեփանակերտ. Լեւոն Տէր Պետրոսեան միակն է որ Հայաստան չէ ծնած, Ստեփանակերտը հոս համարելով Հայաստան: Հետաքրքրական է որ երեք գլխաւոր թեկնածուներէն — Լ. Տէր Պետրոսեան, Վազգէն Մանուկեան, Սերժ Սարգսեան — ոչ մէկը Երեւան ծնած է: Առաջինին ծննդավայրը Հալէպն է, երկրորդինը՝ Գիւմրին, երրորդինը՝ Ստեփանակերտը:

Խումբին աւագին ու կրտսերին տարիքներուն միջեւ 23 տարուան միջոց մը կայ. առաջին դիրքին վրայ է Լ. Տէր Պետրոսեան (ծնած 1945ին), երկրորդին՝ Արթիւր Պաղտասարեան (1968): Խումբին միջին տարիքը 53 է: Տարիք որ կրնայ գոհացնել թէ՛ երիտասարդ, թէ փորձառու ղեկավարի պահանջը: Անշուշտ եթէ տարիքի տուեալին հետեւին մնացած չափանիշերը:

Շատ մեծ տարբերութիւն չի ներկայացներ ուսման մակարդակն ալ. բոլորին ալ կենսագրութեան մէջ նշուած են համալսարանական ուսումի եւ ղեկավարութեան թուականները: Նշուած են նաեւ մասնագիտութեան ճիւղերը: Միակ անորոշութիւնը կայ Ս. Սարգսեանի պարագային. չէ ըսուած թէ ի՛նչ ճիւղի հետեւած է. հետեւցնելով տեղեկութենէն թէ աշխատած է Երեւանի ելեկտրատեխնիկական գործատան մէջ, պէտք է հաւանօրէն մտածել թէ մասնագիտութեամբ ելեկտրագէտ է: Բայց այդ պարագային ալ անհասկնալի կ'ըլլայ նշուի թէ այդ գործատան մէջ աշխատած է՝ որպէս «խառատ»... Թերեւս համալսարանաւարտին արհեստաւորի գործ ընելն ալ պէտք է բացատրել սովետական տրամաբանութեամբ, կամ բարքերով: Մնացեալին մէջ կան գրական թեքումով ճիւղերէ չրջանաւարտ չորս հոգի, մէկ իրաւաբան, երեք ալ մաթեմատիկի հիմով ճիւղ մը ընտրածներ: Եթէ չատ բարակը չփնտռուի Ս. Սարգսեանի համալսարանական վկայականին պարագաներուն, կարելի է առաջին ստուգութիւն մը յայտնել, ըսելով որ Հայաստանի երրորդ նախագահը համալսարանաւարտ դէմք մը պիտի ըլլայ: Թէեւ, բուն եւ անվարան յայտնելի առաջին ստոյգ տեղեկութիւնը այն է որ այդ երրորդը նախագահուհի մը պիտի չըլլայ...

Կարելի է գրեթէ ընդհանրացնել նաեւ ընտրելիին կուսակցական ըլլալու հանգամանքը. միակ բացառութիւնը կը կազմէ Արման Մելիքեան, որ անկուսակցական է: Լեւոն Տէր Պետրոսեանի կենսագրականին էջին մէջ ալ կուսակցական պատկանելիութիւն չէ նշուած, բայց վրատահօրէն սխալ չէ պինդը ՀՀՇական նկատել:

Ինը թեկնածուներէն վեցը ոչ միայն կուսակցական, այլ նաեւ կուսակցութեան մը նախագահ են:

Կուսակցական ըլլալու պարագան անմիջական կերպով կ'առընչուի քաղաքական գործունէութեան անցեալին հետ: Հոս ոչ մէկ բացառութիւն: Կարելի է ամենայն վրատահութեամբ ըսել որ քաղաքական գործունէութեան անցեալի մը տէր կ'ըլլայ անկախ Հայաստանի երրորդ նախագահը: Ոչ կուսակցական միակ թեկնածուն ալ հոս բացառութիւն չի կազմեր, քանի որ ունի դիւանագիտական ու քաղաքական պաշտօներու ցանկ մը: Այս առումով «խառատ» դիրքի միակ տէրը Տիգրան Կարապետեանն է: Հեռատեսիլի լրագրողութեան բաժինը աւարտած է, քաղաքական գիտութիւններու ալ թեկնածու է, բայց կենսագրականն տուեալները որպէս երկրի մը հանրապետութեան նախագահի առթիւն թեկնածու, չատ չօշափելի բան չունին իսկապէս: Այնքան որ նոյնիսկ տեղ տրուած է ունեցած մետալին նշումին, թերթի մը աշխատակից ըլլալուն (հինգ տարի), քաղաքապետութեան թեկնածութեան մը (ան ալ Վոլգոգրադի), լրագրողներու միութեան (Հայաստանի ու միջազգային դաշնակցութեան) անդամութեան: Այս ոչ իսկ լուսանցքային բարենիշերէն դուրս կը մնայ հեռարձակման ցանցի մր և լրատուական հոլտինկի մը հիմնադիր-ղեկավարի հանգամանքը:

Քաղաքական գործունէութեան մէջ կուսակցական նախագահութենէն անդին «նախագահ»ի պաշտօն վարածները երեք են. Լ. Տէր Պետրոսեան, Արթիւր Պաղտասարեան եւ Սերժ Սարգսեան: Առաջինը հանրապետութեան (1991–98), երկրորդը Ազգային ժողովի (2003–2006), երրորդն ալ ԼՂՀ ինքնապաշտպանութեան ուժերու կոմիտէի (1989–1993) նախագահ եղած են:

Եթէ վիճակագրութիւնները ստուգութեան երաշխիք ունենային, կարելի կ'ըլլար յայտարարել թէ Հայաստանի յաջորդ նախագահը յիսունը քիչ մը անց, Երեւան ծնած, հոն բարձրագոյն ուսում ստացած, գրական թեքումով մասնագիտութեամբ, քաղաքական անցեալի տէր, կուսակցական այր մը պիտի ըլլայ:

Բայց ի՛նչ ըսել որ ինը թեկնածուներէն ո՛չ մէկը այս պատկերին կը պատշաճի...

Ա. ԹՈՓՈՁԵԱՆ

ՄԱՑՐ ԱԹՈՌ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռի հրատարակչական նէն լոյս տեսած է «Ս. Գրքի մեկնութիւններ» մատենաշարի երրորդ հատորն ալ. ան Ներսէս Լամբրոնացիի «Մեկնութիւն հաւատամքի եւ Հայր մերի» ընդհանուր խորագրով երկու երկերէն բաղկացած է: Աշխարհաբարի վերածած է Սեդա Ստամպուլցեան: Հրատարակութեան հովանաւորներն են Արմէն եւ Նունէ Սարգսեան:

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՄԳԼՈՏԱԾ ՄԱՌԱՆԸ

ՍՈՒՐԻՆ ՇԷՐԻՔ

Տանիէլ այդ առաւօտ երբ արթնցաւ, նկատեց որ բաւական ուշ էր, ժամը արդէն լինը կ'անցնէր: Վերյիշեց որ կէս գիշերը բաւական անց, արթնցած էր մղձաւանջային երազէ մը. ժամացոյցը երկու ու կէսը կը ցուցնէր: Մօտ մէկուկէս ժամէն կրցած էր վերստին քնանալ, յետոյ վերարթնցած եւ ալ մինչեւ ժամ լինը կանոնաւոր քուն չէր ունեցած: Կինը արդէն ոտքի էր չատոնց, խոհանոցէն ձայներ կուգային:

– Այտա՛, ձայնեց – սուրճը եփե՞ց:

– Եփեցաւ ու անդին անցաւ, նորէն ծուլութիւնդ վրադ է: Սուրճին քով բան մը կ'ուզե՞ս:

– Ո՛չ, պատասխանեց Տանիէլ, «չէ՛նչ, բացի ծխիկներէս: Յիսունամեայ Տանիէլ, որ բաւական հասակաւոր էր եւ մարզիկի ճկունութեան տէր կազմուածք մը ունէր. արագ ոստումով մը անկողնէն դուրս ցատքեց, յօրանջեց, ամբողջ մարմնովը պրկուեցաւ ու ուղղուեցաւ դէպի լուսամուտը: Աչքերը դէպի երկինք բարձրացուց, պայծառ երկինքը իր տրամադրութիւնը կազդուրեց, արագ քայլերով խոհանոց մտաւ ու նստաւ Այտային դիմացը, որ գետնախնձոր կը սրտկէր այդ պահուն: Տանիէլ մեքենաբար ըսաւ. «այս ժամուն ի՞նչ պատրաստութիւն է նորէն»: «Կը մոռնա՞ս որ երկու աւազակներդ ժամը 12ը 20 անցած տուն կը հասնին, որպէսզի ճաշեն: Ես քեզի պէս "պրապ մարդ" չեմ, պէտք է աշխատիմ, դեռ անհամար գործեր զիս կը սպասեն: Դուն ալ մինչ այդ, դո՛նէ պարապ ժամերուդ գնա՛, սա մառանը կարգի դիր, աւելորդ գոյքերը, կահոյքի մնացորդները, անգործածելի սարքերը, հինցած հագուստ, կապուտ եւ իրեղէնները դուրս հանէ, նեմէ՛: Բնաւ անտեղեանքը չես: Այս ի՛նչ անփոյթ մարդ դարձած ես: Եթէ գէշ-աղէկ ապրուստնիս ապահովելիք եկամուտ ունինք, ատիկա պատճառ մը չէ որ բոլորովին անգործ ու աննպատակ անցընես օրերդ: Քիչ մը չուրջիններուդ նայէ՛. Աւետիսը, Կարօն, Սամուէլը երեքն ալ գործունեայ տղամարդիկ են: Տուներնին մասմասքուր, կոկիկ, չակուած: Երեքն ալ կ'աշխատին վրադիրք, քեզի պէս անգործ չեն: Առջի օր Սամուէլը խոհանոցի պատին թուղթերը նորոգեր է: Մեր տանը վիճակը ի՞նչ պիտի ըլլայ: Ա՛լ կ'ամչնամ մէկը հրաւիրելու տունս: Պատերուն նայէ: Աղտոտութեան մէջ են: Ես չեմ կրնար որ ընեմ: Թէ ոչ քեզի չէի հարցներ»:

Տանիէլ որ այդ պահուն սուրճին գաւաթը բերնին կը մօտեցնէր, առաջին ումպին գգաց որ բերանը կ'այրէր եւ գրեթէ բնազդաբար դուրս տուաւ բերնին պարունակութիւնը, ինչ որ պատճառ դարձաւ սեղանին աղտոտելուն: Այտան տեսնելով պատահածը, առիթը չէր փախցներ նոր յարձակողականի անցնելու «ահա՛ւասիկ, ըրած գործդ, ադտոտել եւ վնասել, օդնելու փոխարէն կնոջդ...» Տանիէլ այ չէր կարողացաւ լռել եւ իսկոյն պատասխանեց. «Չե՞ս կարծեր որ չափը կ'անցընես, կ'ուզէիր որ բերանս այրէի՞, խոհանոցին սեղանը չադտոտելու համար... – Տէ՛ս, քեզի հետ բանավէճի մը ւկսելու դոյզն փափաք չունէի, բայց կարծեմ թէ ժամանակն է ներկայ իրավիճակը յստակեցնելու»: Այտա, պահ մը անակնկալի եկած, իր նայուածքը ամուսնոյն յառեց՝ հարցական: «Ուշադի՛ր, չարունակեց ամուսինը, մի անգամ՝ մընդմիշտ յիշեցնեմ որ այս տունը նիւթապէս զարձնողը ես եմ եւ ո՛չ թէ դուն, եթէ անգործ եմ ըսածդ քեզի, ատիկա հարց մը չէ քեզի համար, որքան ատեն որ նիւթական դժուարութիւն չունինք: Ես գրագէտ մարդ եմ, եթէ իմ կոչումիս յարմար գործ գտնեմ, ուսուցչութիւն կամ լրագրողի պաշտօն, կըննամ աշխատիլ, այլապէս կր նախրնտրեմ անգործ մնալ քան թէ րնել այն ինչ որ ինծի գոհացում պատճառելու տեղ չարչարանք պիտի ըլլայ: Գալով մեր բնակարանի նորոգութեան վերաբերեալ որեւէ գործի, դուն նախօրօք պիտէիր թէ ես այդ կարգի գործերու համար օժտուած մէկը չեմ, եթէ անհրաժեշտ եւ անմիջական նորոգութիւններ կան, կը նախընտրեմ յանձնել դանոնք մասնագէտ անձերու»: «Ձմոռնա՛ս որ վճարովի են այդ անձերը» փոխադարձեց Այտա: «Շնորհակալութիւն յիշեցուցած ըլլալուդ, վճարողը ես եմ, հետեւաբար գիտեմ: Գալով մառանի վերակարգաւորման, այդ ուղղութեամբ կ'ընդունիմ որ իրաւունք ունիս, քիչ մը վերջ վար կ'իջնեմ» եզրակացուց Տանիէլ լրջօրէն, որ նկատեց միանգամայն թէ իր այս խօսքերը ձեւով մը կարգի հրաւիրեր էին Այտան որ չուշացաւ մեղմ չեշտով մը հարցատալ իր ամուսնոյն. «սուրճիդ մէջ կաթ կ'ուզէի՞ր»: Պատասխանը եղաւ հանդարտ բայց չոր. «ո՛չ, շնորհակալ եմ»:

Տանիէլ գրագէտ մարդ էր: Հայաստանէն վկայուած իբրեւ լրագրող, երկար տարիներ աշխատակցած էր փարիզեան ծանօթ օրաթերթի մը, իբրեւ լրատու-լուսանկարիչ, տարիներով ճամբորդած եւ վերջապէս հեռացած իր պաշտօնէն երկկողմանի համաձայնութենէ մը ետք: Օրաթերթին տնօրէնութիւնը հետզհետէ աւելի պահանջկոտ դարձած էր իրեն նկատմամբ, գրեթէ պարտադրելով որ Տանիէլը մնայուն թղթակիցը դառնայ «Միջին Արեւելք»ին, հետեւելու համար պաղեստինը, Իսրայէլը, Լիբանանն ու Սուրիան ընդգրկող անհատնում պայքարներուն: Տանիէլ որ տարիներէ ի վեր գուգահեռաբար լրագրի գործունէութիւն կը տանէր հայ գրական քաշխարհէն ներս, ուզեց վերջակէտը դնել չրջուն թղթակիցի այս աշխատութեան որ այլեւս իրեն հաճոյք պատճառելէ աւելի անտանելի աշխատանքի մը վերածուած էր: Ինք գրեթէ քսան տարիէ ի վեր մտած էր հայ գրական աշխարհին ներս: Նախ ձեռնարկած էր կարգ մը թարգմանութիւններու, ինչպէս Մոլիէռի եւ Գուրթելինի թատերախաղերը, ապա սկսած գրել վէպեր, նորավէպեր եւ թատերախաղեր:

Իր թատերախաղերէն գրեթէ բոլոր ոչ մէկը արձագանգ գտաւ Ֆրանսահայ իրականութեան մէջ: Հայ ընտանիքի աւանդական թեմաներէն բաւական տարբեր, համարձակ գործեր էին անոնք որոնց համար հասարակութիւնը վարժուած կամ պատրաստուած չէր: Ան փորձեց դրկել զանոնք Հայաստան, բայց իր թատերախաղերը նոյն ճակատագրին արժանացան հոն ալ: Մինչեւ հիմա քանիերկու հեղինակութիւններու տէր էր Տանիէլ: Ունէր այն հաւատքը որ օր մը անկասկած մեծ յաջողութեան պիտի արժանանար ու գնահատուէր լիարժէք կերպով:

(Շար. 1)

ԱՌԵԻԱՆԳԵԱԼԻ ՄԸ ՍՐՏԱՃՄԼԻԿ ՆԱՄԱԿԸ

Գոլոմպիա Լատինական Ամերիկայի միակ երկիրն է, որ տակաւին չյաջողեցաւ քանակցիլ ըմբոստ զինեալ ուժերու հետ, որոնք կը կոչուին ՖԱՐՔ եւ մնայուն սպառնալիք մըն են վերոյիշեալ հանրապետութեան: Պետութեան ընդդիմադիր այդ կեռիլլան խարիսխներ հաստատած է ընդարձակ երկրին խորքերը, ծառախիտ անմատչելի անտառներու մէջ եւ պատանդ առած է չորս հազար անմեղ քաղաքացիներ, որոնցմէ չատերը աւելի քան տասը տարիէ ի վեր կը պահուին իրենց լուծին տակ:

Վերջերս յոյս մը ծագեցաւ առեւանգուածներուն համար: Գոլոմպիայի նախագահ Ալվարօ Ուրիպէ համաձայնեցաւ Վէնեզուելայի նախագահ Հուկօ Շաւէսի հետ, որ այս վերջինը միջնորդէ եւ բանակցութիւններ վարէ ըմբոստներուն հետ, որպէսզի կարելի դառնայ եղր մը գտնել անոնց հետ պատանդներու փոխանակումի պատրաստելու համար:

Սակայն, նախագահ Ուրիպէ մէկ օրէն միւսը ետ առաւ իր խօսքը եւ ամբաստանեց նախագահ Շաւէսը, որ միջամուխ կ'ըլլայ իր երկրին ներքին հարցերուն եւ կր քաջալերէ ահաբեկիչները: Հարցերը բարդացան...

Երկու նախագահները ծանր խօսքեր փոխանակեցին եւ ստեղծուեցաւ յարուած վիճակ երկու դրացի երկիրներու միջեւ. անտարակոյս կր տուժեն առեւանգուած անմեղ մարդիկ, որ անհամբեր կը սպասեն իրենց ազատութեան:

Պէտք է ընդգծենք, որ առեւանգեալներու մէջ կը գտնուի Ինկրիտ Պէթանքուր, որ նախագահութեան թեկնածու էր և 5 տարի առաջ առեւանգուեցաւ ըմբոստներու կողմէ: Ան ունի ֆրանսական ծագում եւ անոր ազատագրման համար աշխատանք կը տանին պետական կարեւոր մարդիկ ու Ֆրանսայի նախագահ Նիքոլա Սարքոզի:

Վերջերս հեռատեսիլէն ցոյց տրուեցան կարգ մը կարեւոր անձնաւորութիւններ, որոնք առեւանգուած են, որոնց կարգին տիկ. Պէթանքուր: Ան չափազանց տկարացած, գունատ եւ ուժասպառ վիճակ մը կը պարզէր, նոյնիսկ աչքերը չվերցուց տեսագրիչին նայելու:

Տիկին Պէթանքուր սրտաճմլիկ նամակ մը առաքած է իր մօրը եւ զաւակներուն, ուր ան կը նկարագրէ իր տառապալից կեանքը այդ անտառներուն մէջ: Ան կ'ըսէ. «Իւրաքանչիւր օր ինձմէ աւելի քիչ բան կը մնայ»: Ցուսալքուած, նոյնիսկ չուզեր հաւատալ բանակցութիւններուն, որոնք կը տարուին զինքը ազատելու համար:

Իր նամակին մէջ կ'ըսէ նաեւ թէ չաքաթները վերածուած են ամիսներու եւ հիմա ամիսները տարիներու: Իր չարժումները դանդաղած են, կորսնցուցած է իր ախորժակը ու մանաւանդ իր կամքը եւ կը թափին մազերը: Ապա կը նկարագրէ կենցաղային չատ դէշ պայմանները, ուր միշտ կան մահուան սպառնալիքները: Գոյութիւն չունի բժշկական խնամք, դեղօրայք, պէտք եղած սնունդը, եւ ոչ ալ գիրք մը, հոգեկան սնունդ ստանալու: Իր անկողինը օրօրոց մրն է վրանի մը տակ: Սակաւաթիւ հագուստեղէն եւ Ս. Գիրք մը ունի ընթերցելու համար եւ մշտապէս ենթակայ է զինեալներու հրահանգներուն, տեղափոխուելու ճամբարէ ճամբար:

«Կեանքը այստեղ կեանք չէ, եթէ ոչ վաղաժամ չռայլ կորուստ մը. կ'ապրինք անասուններու նման, գլուխները տեղ մը զետեղելու եւ քնանալու համար» կ'ըսէ ան:

Այնուհետեւ կը խօսի իր հօր կրուստին մասին, որ մեծ վիշտ պատճառած է եւ կը փափաքի իմանալ թէ պատգամ մը թողած է. հոգեկան թեթեւութիւն մը կը զգայ, խորհելով որ ան հեռացաւ Աստուծոյ վստահելով եւ կը հաւատայ որ օր մը դարձեալ կը հանդիպի եւ կը փաթթուի անոր:

Դեկտեմբեր 10ին Արժանթինի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցաւ նորընտիր նախագահուհի Քրիսթինա Քրիչներէի պաշտօնի ստանձման արարողութիւնը. մասնակցեցան բազմաթիւ պետական անձնաւորութիւններ եւ նախագահներ:

Այս առթիւ Պուէնոս Այրէս մեկնած էր տիկ. Պէթանքուրի մայրը Ժոլանտա Փուլէսիօ որ սրտայոյզ կոչ մը ուղղեց, աղաչելով բոլոր ղեկավարներուն որ ճնշում բանեցնեն նախագահ Ուրիպէի եւ ըմբոստներուն, որպէսզի բանակցին եւ ազատագրուին բոլոր առեւանգուածները:

Տիկին Փուլէսիօ ըսաւ. «Չաւկիս կեանքր մշտական վտանգի տակ է: Ուրիպէ Շաւէսի հետ կապերը խզելէ որ չընդունիր սկսիլ բանակցութիւններ»:

Արդարեւ, իր կարգին նախագահ Ուրիպէ Շաւէսի հետ կապեր խզելէ ետք, յայտարարեց, որ ինքը պիտի սկսի բանակցութիւններու: Բայց ո՞ւր, ե՞րբ, մանաւանդ անոր համար որ ըմբոստները մտավախութեան մէջ են հանդիպումի վայրը ոչնչելու: Անոնք կը մտածեն, չըլլայ թէ ծուղակը իրենան եւ ոչնչացուին պետութեան կողմէ: Անշուշտ նիւթական մեծ չահեր կան. թմրեցուցիչներու մեծ վաճառք, իշխանութիւն եւ երկար տարիներու թշնամութիւն. բաներ որոնք պատճառ կը դառնան անմեղ մարդոց տառապանքին եւ մահուան:

Գոլոմպիացիներ իրենց հայրենիքը կը նկատեն դրախտավայր-երկիր մը: Ճիշդ է, որ Գոլոմպիա օժտուած է գեղեցիկ տեսարժան վայրերով, սուրճի առատ բերքով, թանկարժէք քարերու հանքերով. աշխարհագրական բացառիկ դիրք ունի, չրջապատուած՝ Խաղաղական եւ Ատլանտեան ովկիանոսներով: Բայց անհրաժեշտ է պայքարը, որպէսզի դրախտավայրը վայելեն բոլո՛ր քաղաքացիները:

ԱՒՕ ՊԻԼԵԱՆ

Կլենտէյլ

ՊՈԼՍԱԲՆԱԿ ՍԱՍՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլիս ապրող սասունցիները իրենց անունը կրող միութենէն ետք հիմնած են երկրորդ մըն ալ. ան Վանի, Մուշի, Պիթլիսի, Պաթմանի սասունցիներուն ընկերային եւ մշակութային զօրակցութեան միութիւնն է: Նախագահն է Ազիզ Տաղճը: Վարչութիւնը կազմածական գործողութիւններու դուռ կը բանայ. դասընթացքներ, դասախոսութիւններ, գիտաժողովներ կազմակերպել, պրպտումներ ընել ու նպատակներու իրագործումին համար կատար ամէն տեսակի տեղեկատուութիւն հաւաքել:

Ս. Տաղճը յայտնած է թէ իրենց առաջին գործը պիտի ըլլայ նորոգել չրջանի հայկական տաճարները, տեր կանգնել չրջանի պատմական կոթողներուն:

Թակաղ մեծ չահեր կան. թմրեցուցիչներու մեծ վաճառք, իշխանութիւն եւ երկար տարիներու թշնամութիւն. բաներ որոնք պատճառ կը դառնան անմեղ մարդոց տառապանքին եւ մահուան:

Գոլոմպիացիներ իրենց հայրենիքը կը նկատեն դրախտավայր-երկիր մը: Ճիշդ է, որ Գոլոմպիա օժտուած է գեղեցիկ տեսարժան վայրերով, սուրճի առատ բերքով, թանկարժէք քարերու հանքերով. աշխարհագրական բացառիկ դիրք ունի, չրջապատուած՝ Խաղաղական եւ Ատլանտեան ովկիանոսներով: Բայց անհրաժեշտ է պայքարը, որպէսզի դրախտավայրը վայելեն բոլո՛ր քաղաքացիները:

ԱՒՕ ՊԻԼԵԱՆ

Կլենտէյլ

Աջվաջովսկոի Պեանջը

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՓԱՌՔ

Այվազովսկին միակ ռուս նկարիչն էր, որին հրաւիրել էին մասնակցելու փարիզեան ցուցահանդէսին: Նա հասկանում էր, որ դա մեծ պատասխանատուութիւն է ղնում իր վրայ. Ֆրանսիայի մայրաքաղաքում ներկայացնել իր երկրի արուեստը: Ճիշդ չելով այդ, նկարիչը որոչեց հանդէս գալ այնպիսի մի նկարով, որտեղ փարիզցիները կը տեսնէին ռուսական ծովի գեղեցկութիւնն ու զօրութիւնը, ռուս ժողովրդի վեհ, ազնիւ հոգին: Երկար խորհեց սիւժէի վրայ: Մէկ մտածեց նկարել Սուրաշի ափհանումը, բայց յետոյ հրաժարուեց այդ մտքից: Զգիտես ինչպէս, նկարիչը յիշեց Աբխազիայի ափերն ու այնտեղ բարձրացած ահեղ փոթորիկը: Ճիշդուղեան մէջ նորից յառնեց բաց ծովում տարուբերուող լաստանաւը՝ գերեսած լեռնուհիներով, մոլեգնող փոթորիկը, ռուսական ռազմանաւը, որ հասաւ նաւակի յետեւից, դեռատի կանանց փրկութիւնը...

... Փարիզի ճանապարհին Այվազովսկին կանգ առաւ Ճենովայում: Արտասահման ժամանելու առաջին իսկ օրերից նկարիչը երազում էր լինել այս քաղաքում: Նրա ծննդավայր Թէոդոսիան երկար ժամանակ ճենովական անուն էր կրել, կոչուել էր Գաֆա եւ քաղաքում շատ բան կար այդ ժամանակները յիշեցնող՝ միջնադարեան աշտարակների աւերակները, մեծ քարէ կամուրջը, որը տանում էր դէպի գլխաւոր դարպասները:

Նկարչի ամենավաղ յիշողութիւններն անխզելիօրէն կապուած էին իր հայրենի քաղաքի ճենովական հնութիւնների հետ: Ճիշում էր, թէ ինչպէս իր՝ փոքրիկ պատանեակի սիրտը ճմլւում էր, երբ պատկերացնում էր Թուրքերին կամ Թաթարներին՝ այդ աշտարակներում պատսպարուած ճենովացիների վրայ կրակելիս: Իր առաջին նկարներում էլ նա պատկերում էր ծովը հէնց այդ հին ճենովական տխուր աշտարակների պատերի տակ...

Եւ ահա հիմա ինքը ճենովայում էր: Միջնադարեան հնութիւններին նայելով նորից ու նորից մտաբերում էր Թէոդոսիայում եղած աշտարակները, յատկապէս Տոժերի պալատի աւերակները: Պալատը սկսել էին կառուցել ԺԳ. դարի վերջին, այսինքն այն ժամանակ, երբ ճենովացիք նուաճել էին Թէոդոսիան եւ ճենովական տիրոջ նուաճել էին Թէոդոսիան եւ

Ա.ՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Սթեֆան Գոճայեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր ծնողքին Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գոճայեանի, Մոնթըլիէ:

ՄԱՐՍԷԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ձրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
մխօրեայ դպրոցի հոդարարձութիւնը
եւ
Մայր եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կատմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի կեդրոնի «Ա. Զրբաչեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱ-Ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, ղիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԵԿԱՅՓ ՏՕՆԵՍՅՈՒՔ
Աւագ Տօներ _ Սրբոց Վկայիցն
Աստուածայայտնութեանն Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 27
Տօն Սրբոց Առաքելոցն
Պետրոսի եւ Պօղոսի
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

***

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 29
Տօն Սրբոց Որդւոցն Որոտման
Յակովբայ առաքելոյն
եւ Յովհաննու աւետարանչին
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՄԷԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 30
Ամավերջի պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ԳՆՈՒՄ-ՎԱՃԱՌՔ ՀԻՆ ԳՐԻՉՆԵՐՈՒ

Իբրեւ պահպանակով կամ տուփով:

Դիմել՝ Պ. Խաչիկեանի
Հեռ._ 06·22·32·53·48
e-mail : riodjan@yahoo.fr

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2008
et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐՁԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը
յաւազոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **DINER DANSANT**
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES
Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry
REPAS DE NOEL ARMENIEN
le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

VOYAGE EN ARMENIE ET AU KARABAGH

(VOYAGE OECUMENIQUE, CULTUREL, HUMANITAIRE)

Du 28 avril au 5 mai : Voyage tous âges en Arménie — prix: 1.300 euros

(avec l'option extension au Karabagh, retour le 9 mai, et supplément de 200 euros)

(Accompagnateur : Pasteur **Samuel SAHAGIAN**).

organisé par Solidarité Protestante France-Arménie (SPFA)

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA — 1 rue Cabanis, 75014 Paris
(Tél.: 01. 47. 35. 30. 23 ou 06. 83. 09. 08. 19)

(Programme détaillé sur demande)

Հ·Մ·Ը·Մ·_ՅՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» *նուագախումբին*
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 27
JEUDI
27 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ԱՐԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·859 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·859

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԲԹԹՂԵՀԷՄԷՆ ՀՌՈՄ

Բեթղեհէմի մէջ, այս տարի աւելի մեծ բազմութիւն մը ներկայ եղած է արարողութեան, քան անցեալին: Կէս գիշերուան պատարագին, որու ներկայ եղած է նաեւ Մ. Ապպաս, լատին պատրիարքը՝ Միշէլ Սապպահ կոչ մը ըրած է ի նպաստ խաղաղութեան: Գաղափի քրիստոնեաներէն զատ, ներկայ եղած են նաեւ բազմաթիւ օտար զբօսաշրջիկներ: Իշխանութեանց համաձայն «ամէնէն հանդարտ» Ծնունդն է զոր Բիւսուի ծնընդավայրը ապրած է 2000էն ի վեր:

Իրաքի մէջ ալ, Պաղտատի սրտին վրայ, քրիստոնեաները զացած են մինչեւ Մարիամ Աստուածածնի փոքրիկ եկեղեցին, հակառակ տիրող մթնոլորտին:

Փիլիպպեաններու մէջ, որու բնակչութիւնը մեծամասնութեամբ կաթողիկէ է (Ասիոյ մէջ), կարդինալ Կուանտոէլիօ Ռուասլէս կոչ ըրած է կառավարութեան որ աղքատութեան դէմ պայքար տանի: Համայնավար կեդրոնը եւ բանակը հըրադադար մը կը յարդէին:

Զինաստանի մէջ, պաշտամունքները կրնան տեղի ունենալ միայն պաշտօնական եկեղեցիներուն մէջ, բայց ըստ զանազան աղբիւրներու, միլիոնաւորներ կան, որոնք գաղտնաբար կը յաճախեն այն եկեղեցիները, որոնք Վատիկանէն կախում ունին:

Հնդկական Գաշմիրի մէջ, մահմետական եւ քրիստոնեայ էքթիմէնիք ազդարարութեան մը մասնակցած են եւ կոչ ըրած են որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի հիմալայեան հողմասին վրայ, որ 19 տարի է զոհն է իսլամական ապստամբութեան մը:

Լատին Ամերիկա, մթնոլորտը մոայլ եղած է, քանի խոստացուած երեք պատանդները ազատ չեն արձակուած ՖԱՐՔ–ի կողմէ:

Հռոմ, ինչպէս ամէն անգամ, խուռներամ բազմութիւն մը ներկայ եղած է կէս գիշերուան պատարագին, ապա, Ծընունդի առաւօտը, ամէն կողմէ եկած հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած է Ս. Պետրոս հրապարակը լսելու համար Պապին պատգամը եւ ուռպի էթ օռպի օրհնութիւնը: Պապն ալ կոչ ըրած է խաղաղութեան համար եւ առաջին անգամ ըլլալով, անդրադարձած է բնապահութեան, մատնանշելով որ մարդը իր անձնասիրութեամբ պատասխանատու է բնապահական աղէտներուն: Դատապարտած է ցեղային խտրականութիւնները, նաեւ կրօնական. Բենեդիկտոս ԺԶ. ոգեկոչած է նաեւ Տարֆուրի, Սոմալիի, Գոնկոյի հակամարտութիւնները, ծանրացած է Իրաքի եւ Լիբանանի կացութեան վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ եւ իր նոր բարեկամուհին՝ Գաւրա Պրիւնի, մեծահարուստ Պոլորէի տրամադրած օդանաւով Լուքսոր հասած են մտերիմ Ծնունդ մը անցընելու համար: Նոյն Պոլորէն է որ իր ձէթը եւ զբօսանաւը տրամադրած էր նախագահին, ընտրութեան ատեն: Նախքան վերադառնալը, Սարքոզի պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի կատարէ Գահիրէ:

ՄԱՒՐԻՏԱՆԻՈՑ հարաւը, անապատային շրջանը չորս Ֆրանսացի զբօսաշրջիկներ սպաննուած են եւ ծանրօրէն վիրաւորուած է հինգերորդը, որ Դեկտ.

(Շար.ը Դ· էջ)

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՑ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՀՈԳԵՎԻՃԱԿԻ ՄԸ ՄԷՋ Է ԸՍՏ ԻՐԱԻԱԲԱՆ ՏԻՐԱՆ ՊԱՓԱՐԻ

Հայ համայնքի իրաւաբաններէն Տ. Պաքար լուրերու Թրքական «Ազգ» դործակալութեան յայտարարած է թէ Հ. Տինքի սպանութիւնը, անոր զաւակներուն երկրէն մեկնումը հայ համայնքը դրած է մեկնելու պատրաստ դտնուելու հոդեվիճակի մը մէջ: Ըսուածը առընչուած է յատկապէս բարեկեցիկ վիճակ ունեցողներու, որոնք նոյնիսկ եթէ չեն մեկնիր, կամ պիտի չմեկնին, կ'ուզեն պատրաստ դտնուիլ որեւէ պահու երկրէն հեռանալու: Մեկնումի մասին կը մտածեն յատկապէս երիտասարդները:

Տ. Պաքար յիշեցնելով համայնքին ենթարկուած զանազան ճնշումները, յատկապէս վազքֆներու ստացուածքներու հարցերով, ըսած է թէ այսօր երեւութապէս հանդիստ պայմաններ կան, եկեղեցիները բաց են, առաւելագոյն կարելի է ընել, սակայն կը չարունակուի վախի դղացումը: Համայնքը մտահոդ է իրեն ուղղելի յարձակումներու հաւանականութենէն:

Ներկայի կառավարութիւնը ուղղակի ժխտական կեցուածք չունենալով հանդերձ փոքրամասնութիւններու հանդէպ, Եւրոպայի անդամակցութեան նպատակով կատարուած բարեփոխումները անբաւարար նկատած է: Այդպէս է վազքֆներու նոր օրէնքին պարագան: Անոր կարգ մը յօդուածները սրբագրութեան կը կարօտին:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Լ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ «ԱՌԱՋԻՆ, ՈՉ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ»

Լ. Տէր Պետրոսեան իրաւապահ մարմիններուն կամայական գործողութիւններուն չհնազանդելու կոչ մը ուղղած է Հայաստանի քաղաքացիներուն: Ըսուածը այն է որ իր կողմնակիցները ահաբեծը այն է որ իր կողմնակիցները ահաբեծը, սպառնալիքներու թիրախ կ'ըլլան, իր հանրահաւաքներուն մասնակցած ըլլալով: Լ. Տէր Պետրոսեան նշած է թէ այդ գործողութիւնները վաղ թէ ուշ յատուկ քննութեան առարկայ պիտի ըլլան եւ պատասխանատուները դատարան կանչուին: Ան կոչ ուղղած է իր զօրակիցներուն որ չենթարկուին իշխանութիւններու կամայականութիւններուն, չարձագանգեն իրաւապահ մարմիններու ապօրինի կանչերուն: Թելադրած է իրաւապահ մարմիններուն ներկայանալ միայն գրաւոր հրաւէր ստանալէ ետք, հրաւէրին մէկ պատճէնը իրեն տատար չարժման գրասենեակը ուղարկել:

Լ. Տէր Պետրոսեան կոչը աւարտած է, ըսելով. «Եթէ կ'ուզէք սա համարէք իմ առաջին, առայժմ ոչ պաշտօնական հրամանագիրը»:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՀԱՑԵՐԷՆ ԿԱՑՔԷՋ ՄԸ «ԻՐԵՒԱՆ»

Համացանցի միայն հայերէն կայքէջները ընթերցողները հարցերու մասին ոչ հայկական տեսակէտներու ալ ծանօթացընելու միտումով ադրբեջանական հայերէն կայքէջ մը սկսած է գործել: Ան խորագրուած է «Իրեւան»: Նոյնանուն կեդրոնին արտադրութիւնն է: Անոր անդամներէն Սապըը Էրիւանլը չեշտած է թէ կայքէջին ընթերցողները այսուհետեւ առիթը կ'ունենան հակադիր տեսակէտներու ալ ծանօթանալու:

Գաղափար մը ունենալու համար նոյն կայքէջին մասին, ըսենք թէ Դեկտ. 26ի հրապարակումները նիւթ ըրած են Ռ. Քոչարեանի քաղաքական վճռականութիւնը որ «հմտութեամբ է օգտագործում քաղաքական չանտաժը», Հայաստանի մէջ Մարդկային իրաւունքներու կացութեան 2007ին վատթարացումը, Լ. Տէր Պետրոսեանի թեկնածութեան վերլուծութիւնը, որ կ'ըսէ թէ Ռուսաստան – Ամերիկա (ԱՄՆ, Մեծն Բրիտանիա) մրցակցութեան արդիւնք է. առաջինը սատար է Ս. Սարգսեանի, երկրորդը՝ Լ. Տէր Պետրոսեանի: Այս վերջինին յաղորդութեան պարագային «Արեւմուտքը Հայաստանի առջեւ բացելու է իր թոյլ դռները եւ ժողովուրդը փրկուելու է Ռուսաստանից կախեալ իրավիճակից, ականատեսն է լինելու իր բարեկեցութեան եւ բարգաւաճման առաջընթացի»: Նոյն թեկնածութեան մասին երկրորդ գրութեամբ մը կ'ըսուի թէ Լ. Տէր Պետրոսեանին կարելի է հաւատալ, եւ թէ ժողովուրդը այս ընտրութեան կը հաւատայ, անոր: «Այսպիսով մենք վկայ ենք դառնալու Հայաստանի տնտեսական առաջընթացին եւ հարեւան երկրների հետ բարիդրացիական յարաբերութիւնների վերականգնմանը» կ'ըսէ Իրեւանը:

Կայ բնականաբար ադրբեջանցի քաղաքական դէմքերու ըսածներուն բաժինն ալ. մէկը կը կրկնէ թէ Ադրբեջան երբեք չի համաձայնիր այլ պետութեան մը դիմել իր տարածքները. ուրիշ մը –արտաքին գործերու նախարարը– կը նորոգէ ծանօթ խոստումը. «Պաշտօնական Բաքուն պատրաստ է ինքնավարութիւն տրամադրել Լեռնային Ղարաբաղին Ադրբեջանական Հանրապետութեան կազմում»:

Չէ մոռցուած թրքական ճակատն ալ, ուրկէ Ֆ. Թուրքան կը յայտարարէ. «Իրականում Հայերն են ցեղասպանութիւն իրականացրել Ղարաբաղում»:

Ցայտնապէս, կայքէջը յատուկ կարեւորութեամբ կը վերաբերի Հայաստանի նախագահական ընտրութեան. նոյն թիւին մէջ կայ հարցախոյզի բաժին մըն ալ ուր հարց կը տրուի. «Հաւանական համարո՞ւմ էք Լ. Տէր Պետրոսեանի յաջողութիւնը նախագահական ընտրութիւնում»:

Իրեւանի կայքէջին հասցէն է.

www.irevan-az.com

ՀԱՑԵՒԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ԸՆՏԱՆԻՔ ՄԸ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻ ՏԱԿ

Ֆրանսայի ներկայի իշխանութիւնները վարած քաղաքականութիւնը, ծանօթ է որ զարկ տուած է ապօրինի կեցութեան տէր զաղթականներու արտաքսումին: Ու ամէն օր լրատուականները կ'արձագանգեն կիրարկութեան պարագաներու, անոնց ստեղծած հակազդեցութիւններուն, զօրակցութեան չարժումներու:

«Ուէսթ-Ֆրանս» այդ խումբէն արտաքսումի սպառնալիքին ենթակայ հայ եւդրբեջանցի ընտանիքի մը պարագան մատնանշած էր: Առաքելեաններուն հայրը հայ է, մայրը՝ Վիկտորիան... ադրբեջանցի. այս կէտը, հայեւդրբեջանական հակամարտութեան ծանօթ պայմաններուն մէջ, տեսականօրէն, պէտք է բաւարար պատճառ նկատուի քաղաքական ապաստանեալի կարգավիճակ տալու: Նման բաղադրութեամբ ընտանիքները, որոնց թիւը զգալի կերպով չեզտուած է վերջին տարիներուն, գոնէ Հայաստանէն արտագաղթողներու խումբին մէջ, կը պատճառաբանեն որ հայեւդրբեջանցի զոյգի մը, անոր ընտանիքին համար անապրելի են Հայաստանը, նոյնպէս Ադրբեջանը, ազգային փոխադարձ առելութեան պայմաններու մէջ: Ուստի տրամաբանօրէն պէտք է իրենց տրամադրուի քաղաքական ապաստանեալի կարգավիճակ:

Սակայն, այնպէս կը թուի որ ենթականերուն համար յարդելի այս պատճառաբանութիւնը միշտ հաւանութեան արժանի չի նկատուիր պատկան իշխանութիւններէ: Խնդրուած կարգավիճակը կը մերժուի ու դիմումին տէրերը ենթակայ կը դառնան արտաքսումի:

Նոյնը պատահած է Առաքելեան ընտանիքին. անդրանիկ զաւակը՝ Քրիստինա Պօմոնի լիսէին աւարտական դասարանի աշակերտ է, 17 տարեկան: Անոր դասընկերներուն եւ ուսուցիչներուն նախաձեռնութեամբ հազար հոգի ցոյց մը կատարած են Դեկտեմբեր 21ին Պօմոնի ենթանահանգապետարանին առջեւ, զօրակցութիւն յայտնելու եւ արտաքսումի որոշումին չնչումը պահանջելու համար:

Առաքելեանները 2005ին հասած են Ֆրանսա. մէկոյ մը Փարիզ մնացած, ապա հաստատուած են Պօմոն: Զոյգը ունի կրտսեր աղջիկ զաւակ մըն ալ, Տաթեւիկը, որ ինը տարեկան է: Իրենց համարումի յաջողութեան մասին վկայած են ցուցարարները: Անոնք չեշտած են տակաւին թէ ընտանիքին հայրը Ռուբէն աշխատանքի խոստում մը ստացած է, կեցութեան հարցը կարգադրուելու պարագային. իսկ «ադրբեջանցի» Վիկտորիան բանակարգումի մասնագէտ է. երկու կէտեր որոնք կը համապատասխանեն օտարականներու ընդունելութեան համար ծանուցուած նոր չափանիշներուն:

ՋԱՀԱՖ

Մ. ՍԱՀԱԿԱՇՎԻԼԻԻ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻ ԱՅՑԸ

Դեկտեմբեր 24ին Վրաստանի նախագահ ու Քոնսուլաթ 5ի նախագահական ընտրութեան թեկնածու Մ. Սահակաշվիլի Ախալքալաքի մէջ բնական կազի բաշխումի հանդիսութեան ներկայ գտնուած, ապա բնակչութեան հետ հանդիպում ունեցած է: Խոստացած է որ 2008ին ամբողջ շրջանը բնական կազ կ'ունենայ, Ախալքալաքի մէջ օդակայան կը կառուցուի, կը չարունակուի ճանապարհաշինական աշխատանքը, Մայիսէն գործածութեան կը մտնէ հեռաճայնի նոր ցանցը, եւն.:

Հակառակ կարճատեւ, 15 վայրկեան միայն տեւած հանդիպումին, ներկայ տեղացի լրագրողներ հարց տուած են հայերէնին շրջանին մէջ երկրորդ պետական լեզուի կարգավիճակ ունենալու խնդրին մասին: «Մենք բոլորս պէտք է սորվինք պետական լեզուն՝ վրացերէնը. մնացածները կը յարգենք» եղած է պատասխանը:

ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԵԱՄԲ

ԱԻԱՆԴԵՂ, ԹԷ ՍՈՐՎԵՑՆԵԼ

Կանգնած ենք փակ դրան մը առջեւ, որցակ մը բանալի մեր ձեռքը: Բանալու համար զայն կը փորձենք բոլոր բանալիները մէկ մէկ: Ոչ մէկը կը բանայ: Սխալած ըլլալու համոզումով կը վերսկսինք, բոլոր բանալիները նորէն կը փորձենք մէկ մէկ, առանց յոգնելու: Կ'ըսենք որ սխալ բան մը կայ, մէկէն մէկը ճիշդ պէտք է ըլլայ: Ու կը զառնանք, բիւրերորդ անգամ ըլլալով կը վերսկսինք նոյն որցակի նոյն բանալիներով նոյն փակ դուռը բանալ փորձել, համոզուած որ ճիշդ որցակով ճիշդ փակ դուռը բանալ կը ջանանք:

Ի հարկին, բանալիներու որցակը մէկ ձեռքէ կ'անցնի ուրիշի մը (աւելորթաբար ան «մեծահոգաբար» կ'առաջարկէ ինքզինք, մտածելով որ միւսին չկարողացածը ի'նք պիտի յաջողի գլուխ հանել), ու կը կրկնուի նոյն գործընթացը: Այսպէս՝ որցակը կը փոխանցուի մէկէն միւսին, միւսէն ուրիշին, ուրիշէն այլին, այլէն տարբերին, տարբերէն նոյնիսկ ոեւէ մէկուն:

Եւ այսպէս չարունակ: Վատահ որ ա'յդ փակ դուռն է որ պէտք է բացուի եւ ա'նպայման ա'յդ բանալիներէն մէկով: Այլընտրանքի մը գաղափարը, կասկածի մը անհանգըստութիւնը, փնտռտուքի մը անհրաժեշտութիւնը, աւելի ճիշդ՝ պապակր չի գար խանգարելու մտային անդորրը, ըստ որուն միշտ այսպէս ըրած ենք, այս բանալիներով բացած են փակ դռները, անցեալին, այլուր...: Հիմա ի՞նչու այս մէկը չբացուի հոս:

Եւ քանի որ մարդ արարածը օժտուած է վարժուելու մեծ յատկութեամբ, ժամանակի ընթացքին երկարատեւ ու կրկնուող այս գործողութիւնը վերածուած է սովորութեան, իսկ սովորութիւնը՝ արարողութեան: Բանալիներն ու փակ դռները հարցում ըլլալէ դադրած են, նախապատուութիւնը տալով երեւոյթին, այսինքն բանալու արարողութեան, քանի որ անիկա է որ ջանքի կերպարանք ստացած, աշխատանքի ձեւի վերածուած՝ չարժում կը ստեղծէ: Այս չարժումը կո բացատրուի իբրեւ կենսունակութիւն, եւ լուսարձակները անոր վրայ կը բացուին:

Մեր լրագիրներու մէջ լոյս տեսած գաղութային գործունէութիւններուն վերաբերող յայտարարութիւններէն մեծ մասը այդպիսի կենսունակութեան ապացոյցներն են: Որքան անցուդարձ, ինչպիսի աշխուժութիւն, անսպառ ուժ կարծես՝ աւանդական հանդիսութիւնները, վերադարձող ժամադրութիւնները, մշտանորոգ արարողութիւնները, գնաց-եկաւները: Ինդրեմ, «ճաշակեցէք եւ տեսէք դի» մենք կ'ապրինք, տակաւին չենք մեռած, քանի որ կը փաստենք նախ եւ առաջ մենք մեզի, յետոյ՝ շրջապատին, որ ղեռ կանք:

Մնալու-չմնալու, ըլլալու-չըլլալու տագնապ:

Որքին մէջ, բանալիներու պարը ընդամէնը ինքնագործ (օթօմաթիք) չարժում է: Կը բաղկանայ մի քանի փուլերէ. առաջինն՝ համոզումով եւ ինքնավստահութեամբ գրաւել յարմար տեղը: Երկրորդ՝ յառաջանալ ցոյց տալով թէ ջանք կայ դուռը ի վեր նաւարկելու, բարձրանալ (հանրայայտ) խորհրդածել հարցի դժուարութիւններու խորին ըմբռնումով, կազմել եւ ցոյց տալ ձեռք բերումներու ցանկ: Վերջին փուլ՝ աւարտել, «Յահը փոխանցելով յաջորդին»:

Երկրորդ փուլի օթօմաթիզմը, որ աշխատանք կը կոչուի քանի որ անոր ընթացքին բանալիները փոխնիփոխ ձեռք կ'առնուին, եւ որ մեր գաղութին կենդանութեան փաստն իսկ է, իր անընդհատ կրկնուող եւ տեւական վերսկսող նկարագիրով զգեցած է քարացած օրէնքի մը կայունութիւնը, զոր խախտել կը նշանակէ, նուազագոյնը, անհանգստացնել. «կ'ընենք ինչ որ կրնանք, մի' խանգարեր, ասանկ կը քալէ կոր. մի' դպիր, ուշադրութի'ւն, յետոյ աւելի դէշ չըլլայ»:

Անհանգստանալու մեծ պատճառ ունի'նք սակայն, քանի որ կարծրացած օրէնք մը ցնցելու համար հարկաւոր է ունենալ մերժելու արիութիւն եւ լաւագոյնի այլընտրանք: Բայց թող խաղաղ ննջեն պարապութեան մէջ իրենց գահը լարած մարդիկ: Մենք այսօր հեռու ենք սառած կանոններու ծանր թաթը կտրելէ: Պատճառը բազում անգամ քարկոծուած անհոգութիւնը չէ: Վախկոտութի'ւն: Կրնայ ըլլալ: Հոգեկան ծուլութիւն՝ անկասկած. մըտաւոր թուլութիւն. «ասանկ կը քալէ կոր»: Անհետաքրքրութիւն:

Բանալիներու զնգզնգոցը տարուած ջանքերը գովաբանող աղմկախառն եղանակ մը կը ստեղծէ: Տըպաւորիչ խօսքային տարազներ այդ եղանակին կու տան ապսպրուած, ըստ պարագայի արագ «չինուած» երգերու ոճը: Յաճախ, անհպելի դարձնելու համար իրագործում մը, ազգային հերոսներ, դրուատելի դէպքեր, մտաւորականներ ու մեր անցեալի ոգին կերտած դէմքեր, իբրեւ անուն կամ մէջբերում կը յայտնուին նուէրի գունաւոր թուղթի պէս, որուն պաշտօնն է իրմով փաթթուած փոքրարժէք առարկան ընդունելի դարձնել: Յարգանք պարտադրելու նպատակով չռայլուած այդ վկայակոչումները յղումներ են, որոնք կը կարդացուին եւ բնականաբար չեն հասկցուիր, մայր գիրքէն յափշտակուած եւ հետեւաբար իրենց բովանդակութենէն պարպուած հատուածներու պէս. իմաստազրկուած. որովհետեւ իրենց բովանդակութենէն զրկուած է մեր ներկան:

Մեր անդարձ-կորած լուսաւորեալներուն տեսիլքը, որ այսօր մանրացած այցետոմս է թղթապանակներու մէջ, ատենին,- երբ խօսք չունէր ինքնաբաւարարութիւնը,- ապրում էր և ապրելակերպ, կեանք, կեանքին համեմա'տ առնուած որոշում, գործնական եւ նպատակին ծառայող՝ քանի նպատակ կար: Անոնք՝ լուսամիտները, գիտէին ի'նչ դուռ կ'ուզեն բանալ, որպէսզի ընտրէին յարմար բանալին, իսկ եթէ չունենային, փակ դրան կղպանքին համեմա'տ բանալի կը ստեղծէին, ճար կը փնտռէին, գործելակերպ կ'որդեգրէին: Անոնց պայքարը յստակ էր եւ նպատակը՝ մէկին: Ան՛ր համար կը յաջողէին ստեղծել Մխոք, Արուեստ եւ Բանաստեղծութիւն, ապրեցնել դպրոց, հրատարակել գիրքեր, քաջալերել նոր ուժեր, առաջ մղել տաղանդներ, գարգացնել լեզու: Մենք կրնանք ներշնչուիլ անոնցմէ ո՛չ թէ գանոնք անբանօրէն վերահրապարակելով, թափածոյ իրեր արտադրելու նման, այլ հաղորդուելով անոնց ուժականութեան, ստեղծագործ իմաստութեան (որ չկայէն կա'ն կը ստեղծէ) եւ մանաւանդ տեսիլքին: Որպէսզի սորվինք յաջողիլ:

Յաջողիլ... բայց ինչի՞ մէջ յաջողիլ:

Արթին ու կնճռոտ հարցում է ասիկա, քանի որ յաջողիլ կ'ենթադրէ նպատակ հետապնդել: Իսկ ի՞նչ է մեր նպատակը: Կը դժուարանանք յստակ պատկերացում մը կազմել: Երբ մաղուող անձրեւի պէս ամէն կողմէն թափթփող պատասխաններըը մեր կարգին մաղենք, կը ստանանք ինքնութեան պահպանումի նմանող պատասխան մը: Անոր ինչ բնոյթի ըլլալը չենք գիտեր:

Ցստակ նպատակի չգոյութեան պայմաններուն մէջ, երբ կ'աշխատինք «նայինք ուր կը հասնինք» բըներաբանով, երբ չենք գիտեր ուր կը տանի այս ճամբան, բնական է որ քալենք կորսուած ու մտածենք հիմակուհիմա չյոգնելու մասին, հիմակուհիմա չխանգարուելու մասին, հիմակուհիմա ճամբուն վրայ մնալու ու գիրար գիտելով գիրար քաջալերելու մասին, բնական է որ չհանդուրժենք ոտքի մնալու մեր ջանքերուն ականջ չկախող այն ճայնը, որ կը պնդէ թէ այդ ճամբան կլոր կլոր կը դառնայ եւ թէ այս նպատակազուրկ արշաւը թանկագին ժամանակի ածան վաճառք է: Բնական է որ յստակ նպատակին չգոյութեան պայմաններուն մէջ, երբ գահը թափուր է իր տիրոջմէն, չափազանցեալ մենատիրութեան արժանանան անոնք, ուրոնք տիրոջ ներկայութեան իր կամակատարները պիտի ըլլային: Այսպէս է, որ տեսիլքի բացակայութեան՝ երեւութականը կ'ըլլայ տէր ու տիրական:

Այսօր, Սփիւռքի ինքնութիւնը ինքզինք կը դիտէ Ցեղասպանութեան ճանաչման պայքարի հայելիին ընդմէջէն: Բարեբախտաբար, այս պայքարը մասնագէտ պատմաբաններու եւ քաղաքական մարդոց ոլորտին մէջ կը տարուի ու հոն կը հասունանայ: Աչխարհասփիւռ հայութեան սիրտը այս զարկով կը տրոփէ ու տարուած է անով: Ան կը ներկայանայ իբրեւ այսօրուան յիշեցո՛ւմը մեր ծագումին: Ցուզումները, յոյսեր, յուսախաբութիւններ անբաժան մասնիկն են այդ պայքարին. ու կը սպասենք արդարութեան, որուն կ'ուզենք հասատալ մեր ամէն մէկ բջիջով: Այս խռովքը, ծարաւ մարդու մտասեւեռում դարձած, իր յագեցումը կ'երազէ:

Այս կացութիւնը,- տխրօրէն բնական հետեւանք,- ներկայիս կը սպառնայ մեզի մտաւոր ինքնաբարկումի վտանգով: Մենք, որ աչխարհին կը ներկայանանք ցեղասպանուած ժողովուրդի դիմագիծով, չենք արտօներ մեզի դուրս գալ զոհի հոգեվիճակէն, ինքնաբեղափոխման միջոցով չեչտելով մեր գառնութիւնը: Ստեղծագործածութիւն, թուիչք, ոլոգք կը մնան դուրս մեր մտաւոր պարփոսէն, որմէ ներս, ապրելու անյետաձգելի անհրաժեշտութիւնները ծալած - փաթթած անկիւն մը գետեղած, չատոնց եփուած ճաչր ցած կրակի վրայ տաք պահելով պատուհանին առջեւ լրաբերի ժամանումը կը սպասենք:

Ո՞վ կրնայ զգալ մեզմէ աւելի, մեր կոտտացող վէրքին մանաւանդ հոգեբանական տարողութիւնը. ո՞վ կրնայ ըմբռնել մեզմէ աւելի, մեր մոլճաւանջին արգելքը՝ պարզ աչքերով դիտելու աչխարհը: Եւ ո՞վ՝ մեզմէ գատ, այլեւս պէտք է անդրադառնայ մեր երիտասարդութեան ապրելու իրաւունքին, որ դատապարտուած չէ: Գոյատեւել՝ այսինքն քաչքչել ունեցածդ զայն փչուր փչուր կորսնցնելով:

Ապրելու իրաւունքը նախ եւ առաջ յառաջդիմելու նախանձախնդրութիւն է, նորարարութեան եւ բարեփոխումի ցանկութիւն է, ըմբռնուած արժէքներու նոր արտայայտութիւն պարզեւել է: Եւ ասիկա մեր երիտասարդութեան իրաւունքն է, որուն պատրաստ չէ ան աւազ. ոտքերը մխրճած տիղմին, թեւերը կը թափահարէ յուսահատ, (իսկ եթէ յաջողի փրկուելէ քառասմբակ կը հեռանայ առանց ետին դառնալու), քանի որ մեր փոխանցածը իրեն՝ գոյատեւման մեղկ ու կրաւորական, ինքնամփոփ ու ներքաշուած հոգեբանութիւնն է. աննպատակ ու սպասողական պահպանողականութիւնը: Անոր կը սորվեցնենք չկորսնցնել, պահել: Ինչպիսի՛ աղէտ: Ի՞նչպէս ակնկալել արժէքի մը պահպանումը առանց զայն ապրելու հնարաւորութեան: Ո՛չ թէ հարիւր, այլ մեր 3000ամեայ պաշարով արթընցնելու ենք մեր երիտասարդութեան ախորժակը. մենք ունի'նք Շիրակի ամբարները, հարկ է ըլլա՛գտնել Շարայի որկորը:

Բանալ անծայրածիր չտեմարանը ու բաժնել անսպառ բարիքը. բարիք մը որ ո՛չ կը կողոպտուի, ո՛չ կը յափշտակուի. թշնամական բոլոր զէնքերը անզօր են անոր դէմ: կարելի է սակայն զայն հիւծել անոր մասին չատախօսելով, բայց զայն չխօսելով. անոր անունն է Մայրենի Լեզու: Ան է կրողը բազմադարեայ մեր կենսափորձին, մեր ոգիին, մեր միտքին, կեանքի հանդէպ մեր ունեցած հաւատքին, այն հաւատքին, որ կը մղէ ստեղծելու: Մուշեղ Իշխանի բանաստեղծութեամբ՝

«Հո՛ն է միայն, ուր կրնայ գտնել
ամէն հայ կրկին
Խաժամուժին մէջ օտար
կորսնցուցած իր հոգին,
Անցեալն անհուն եւ ներկան,
նոյնիսկ մթին ապագան»:

Տասնամեակներ չարունակ մենք սրբագուցինք այս լեզուն: Այնքան աստուածացուցինք, որուն մօտենալ չհամարձակեցան տատամսոտ քայլերը, թերի փորձերը վախցան ու փախան, ընդմիշտ հեռացան: Մինչդեռ, մայրենի լեզուն աստղէ մըն է է, որ ձեռք կ'առնեն առանց վախի, անկէ ինքնուրոյն արտայայտութիւն կորզելու: Կ'աչխատին, կը ձեւաւորեն, կը սխալին, կը սրբագրեն, կը յաջողին...: Մայրենի լեզուն չի փոխանցուիր միայն օրէնքներ ու կանոններ սորվեցնելով: Ան ոգիի պատեանն է, զայն աւանդել պէտք է, անոր չունչը ունգերու հասցնել պէտք է:

Մայրենի լեզուն չեն սորվիր ո՛րեւէ լեզու սորվելու պէս, հազարումի պատճառներով, յարմարցուած եղանակներով, իբրեւ օտար լեզու կամ երկրորդ, իբրեւ պաքալորիայի լեզու, կամ ընտանեկան: Մայրենի լեզուն այս կամ այն լեզուն չէ, ուրիշ լեզուի պէս եւ ուրիշ լեզուի հաւասար չէ: Մայրենի լեզուն ժողովուրդի մը պատմութեան ընթացքը արտայայտող այն դիծն է, որ ապագան կ'ապահովէ: Ժողովուրդ մը կրնայ ապրիլ մի'միայն լինքզինք վերսկսելով, լինքզինք վերստեղծելով, եւ այդ կարելիութիւնը մայրենի լեզուն կուտայ անոր, քանի որ ան պատմամշակութային ժառանգութեան պարունակն է: Մայրենի լեզուն մեր ինքնութեան կրողն է, մեր ներաչխարհի արտայայտութիւնը:

Այս գանձարանին գարպասը իրեն յատուկ բանալի կը պահանջէ:

Դեռ ո՞րքան յամենալ կողմնակի դռներու առջեւ:

ՆՈՐԱ ՊԱՐՈՒԹՃԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՄԳԼՈՏԱԾ ՄԱՌԱՆԸ

Երբ գետնայարկ իջաւ, պահ մը մութին մէջ մնաց, ինքնագործ լոյսի ընդհատման պատճառաւ: Խարխափելով գտաւ կոճակը, զոր սեղմեց ու մօտեցաւ 18 թիւ մառանին: Բարեբախտաբար մառանը ներսէն լուսաւորելու սարքաւորում ունէր: Առաջին քայլէն իսկ ոտքը կառչեցաւ առարկայի մը զոր Տանիէլ չըմշտուարացաւ բնորոշել: Իր անդրանիկ մանչուն եռանիւ հեծանիւը... Պահ մը իր նայուածքները սառեցան այդ տասնամեայ առարկային վրայ: Սահակին երկչոտ չարժումները վերակենդանացան աչքերուն առջեւ երբ ան դեռ հազիւ 4 տարեկանին իր առաջին փորձերը կ'ընէր այդ խաղալիք փոխադրամիջոցին վրայ: Վերյիշեց նաեւ մօտ երկու տարի վերջ իր երկրորդ մանչուն՝ Նարեկին վարժընթացը նոյն հեծանիւին վրայ, մինչ իր եղբայրը արդէն տիրացած էր երկանիւի մը զոր բաւական վարպետօրէն կը վարէր: Ո՞ւր էր այն ատեն այդ երկանիւը որ իր կարգին անգործածելի դարձած էր: Մառանի կատարեալ խառնիճաղանճին մէջ չէր գտներ զայն: Յետ կարճատեւ փնտռտուքի, անկիւնի մը մէջ նշմարեց երկանիւին ղեկը, բայց դրեթէ անհնար էր զայն դուրս քաշել, քանի որ այլազան իրեղէններ դիզուած էին մէկը միւսին վրայ, ըստ բախտի: Տանիէլ քիչ մը անչարժացաւ, մտածելով թէ ո՛ր ծայրէն սկսէր կարգի բերել այդ խառնիճաղանճը: Նախ դուրս հանեց հնաոճ ու մաշած բազկաթոռ մը որուն վրայ երկար տարիներ նստած էր աչքերը յառելով դէպի առաստաղ, խոկալու եւ ներշնչուելու համար: Զախ կողմի պատին կոթնած էր անդուռ պահարան մը չորս յարկ-բաժանումներով: Բաժանումներէն մէկուն վրայ խեցեղէնէ ծաղկաման մը, քովր ապակեայ ծանր մոխրաման մը: Տանիէլ վերյիշեց թէ քանի ծրար ծխիկ մարած ըլլալու էր այդ մոխրամանին մէջ: Իսկ վարէն առաջին բաժանումին մէջ նշմարեց դէզ մը 33նոց սկաւառակներ: Դէզէն վերցուց առաջին սկաւառակը՝ Թրէնէի երգապնակը, երկրորդը՝ նափոլիթէն երգեր, երրորդը՝ պարեղանակներ, չորրորդը Շեթրաուսի վալսերը...

Այս վերջինը զինք տարաւ հեռաւոր ապրումներ, երբ իրենց ամուսնութեան առաջին տարիներուն — արդէն 16 տարի — որքան յաճախ կը պարէին ունկնդրելով այդ ճայնապնակը: Այտան ճանչցած էր պարահանդէսի մը ընթացքին, երբ Տանիէլ նկատած էր որ Այտան որքան թեթեւ եւ հեզասահ կը պարէր վալսը՝ երիտասարդի մը թեւերուն մէջ: Ուշադրութեամբ հետեւած էր անոր եւ նշմարած որ մանկամարդուհին չատ հաւանաբար ընկերական կամ այլ կապ չունէր իր պարընկերոջ հետ: Ուստի համարձակեցաւ յաջորդ պարեղանակին, զայն հրաւիրել իր կարգին: Երբ պատասխանը դրական եղաւ, մեկնակէտը ղրուեցաւ իրենց միասնութեան: Հիմա ան կը վերապրէր այդ օրուան իրենց բացառիկ վալսը: Պահ մը չէին իսկ անդրադարձեր որ սրահին մէջ առանձին մնացեր էին երբ վալսի առինքնող կշռոյթէն տարուած գրեթէ կը թռէին թեւ թեւի:

Տանիէլ պահարանին քովէն դուրս քաշեց հին պայուսակ մը, զոր տարիներ չարունակ գործածեր էր երբ ան կը ճամբորդէր աշ ու ձախ, գործի բերումով:

Բնազդաբար բացաւ զայն: Ամբողջութեամբ պարապ սեւ պայուսակին բաժանումներէն մէկուն մէջ կ'երեւէր թուղթի կտոր մը. Տանիէլ քաշեց զայն մեծ հետաքրքրութեամբ եւ սկսաւ կարդալ իր երեմնի մրոտած մէկ բանաստեղծութիւնը որ կը սկսէր սապէս.

Օտար ափեր, օտար մարդիկ...
Մէկզմէկու օտար մարդիկ.
Ո՞վ է յաղթողն, ո՞րն է պարտեալը
Կռիւ անվերջ, կռիւ անխիղճ,
Չէնիճն է դարձեր պարզ խաղալիք...

Հին պահարանին դիմացը կը գտնուէր հնատիպ սեղան մը իր չորս աթոռներով, որուն վրայ տարիներ չարունակ ճաշեր էին ընտանեօք, օր մըն ալ ձանձրանալով փափաքած ձերբազատիլ անկէ, դնելով նոր մը: Այտան, ինչպէս Տանիէլը միշտ տկարութիւն ցուցաբերեր էր, հին իրերու եւ կահոյքներու հանդէպ, որոնցմէ դժուարաւ ուզեր էր բաժնուիլ: Այսպէս ուրեմն հինցած իրեղէնները չէին նետուեր եւ կ'իջնէին մառան: Սեղանին վրայ ան տեսաւ քուրջերու տոպրակները, հին հագուստները ու կապուտանները, նոյնիսկ չգործածուած նորեր: Ինչո՞ւ այս վերջինները կարօտ եւ ապագատ ընտանիքներու չէին բաժնուեր: Այտան կ'ըսէր որ այս դարուն աղքատ մարդ գոյութիւն չունի, բացի փողոցի անտուն խմաններէ եւ յետոյ մարդիկ վիրաւորուած կը զգան երբ ուրիշներու հագուստ-կապուտանները կ'ընդունին:

Տանիէլ լրիւ չէր բաժներ այս տեսակէտը, այսուհանդերձ չէր հակադրեր կնոջը այս կարգի խորհրդածութիւններուն:

Տանիէլ որոշեց մաքրագործութեան ձեռնարկել, մէկիկ մէկիկ նետելով բոլոր այն իրեղէնները որոնք ալ բանի մը պիտի չծառայէին: Բայց այդքան ալ դիւրին չէր ատիկա: Իւրաքանչիւր առարկայ իր պատմութիւնը ունէր կարծես: «Պէտք չէ զգացական ըլլալ» եղրակացուց ան եւ թեւերը սոթտելով գործի լծուեցաւ: Նախ պահարանը մէջի առարկաներէն ձերբազատելէ յետոյ դուրս հանեց եւ տարաւ փողոցի դրան եփին: «Սա սեղանն ու աթոռներն ալ դուրս հանեմ, ո՛վ կ'ուզէ թող առնէ» ըսաւ ինքնիրեն: Յետոյ սկաւառակներու դէզը խնամքով պայուսակին մէջ գետեղելէ վերջ, զայն անկիւն մը տեղաւորեց:

Սեղանէն եւ պահարանէն պարպուած տեղերը անոր առիթ ընծայեցին յառաջանալ մառանին մէջ եւ նշմարել այլ իրեղէններ: Ահաւասիկ լուսանկարներու չրջանակ մը զոր ան բերեր էր իր հօրենական տունէն: Շրջանակին կեդրոնը կը գտնուէր իր ծնողներուն ամուսնական նկարը, չրջապատուած՝ վերէն իր պապենական մեծ հօր եւ մեծ մօր, ինչպէս նաեւ մօրը կողմէ մեծ հօրը դիմանկարներով: Շրջանակին վարի մասը մեծ խնամքով տեղաւորուած էին մեծ քրոջը եւ մեծ եղբօր հարսանեկան լուսանկարները: Այս չրջանակին չուրջ ի՛նչ բուռն վէճ ծագեր էր, Այտային հետ, դեռ իրենց ամուսնութեան տարեդարձի օրն իսկ: Այտան այդ օրը պոռթկացած էր ի տես այդ չրջանակին որ նստասրահին ճակատի պատը կը զարդարէր, իբրեւ թէ գեղարուեստական գործ մը ըլլար: Ան ջղային եւ յանդիմանական չեչտով խօսքը ուղղած էր իր ամուսնոյն. «Ա՛լ ձանձրացայ ամէն օր դիտելէ այս չրջանակը, եթէ անպայման կ'ուզես զարդարել այդ պատը, գնա՛ գեղանկար մը գնէ եւ չուտով հեռացուր այս մէկը»: Սկսած էր լուրջ հակաճառութիւն մը. Տանիէլ որ այնքան կապուած էր իր ընտանիքին, դրժաւարաւ հաչտուեցաւ այդ չրջանակէն բաժնուելու գաղափարին, այսուհանդերձ տեղի տուաւ եւ չարաթ մը յետոյ արդէն, յարմար գիւնով՝ Ընծուարի գործերէն մէկուն կրկնօրինակը գնած ու զայն կպցուցած էր պատին:

Հիմա ան այդ չրջանակին մէջի նկարներուն կը նայէր խառն զգացումներէ տարուած, անդրադառնալով որ իր մեծ ծնողներէն մօրեղբայրական մեծ մայրը ողջ էր միայն: Մեծ եղբայրը արդէն տասը տարիէ ի վեր ամուսնալուծուած էր ու կ'ապրէր առանձին: Ուրեմն այդ չրջանակը իր երբեմնի հմայքը կորսընցուցեր էր: Տանիէլ ուզեց զայն տեղաւորել իր հին պայուսակին մէջ, բայց չյաջողեցաւ, չրջանակը չէր մտներ մէջը: Հանեց ու դրաւ զայն պայուսակին ետեւը, այդպէս միայնակ, կոթնցնելով պատին:

(Շար. 2)

ԴԱՂԹԱՏԻՐՔ ԴԱՂԹԱԿ

ՊՈԼՍՈՑ Էսաեան Սանուց միութեան սրահին մէջ, Դեկտեմբեր մէկին, նախաձեռնութեամբ Ուսուցչաց միութեան Ուսուցչաց Օրը նըշըւած է, ուր մէկտեղուած էին հին եւ նոր ուսուցիչներ: Հաւաքոյթին նախագահած է Մեսրոպ պարոյրեան: Բացումը կատարած է Ուսուցչաց միութեան ատենապետուհին տիկին Թագուհի Հալաճեան, որ իր ուրախութիւնը յայտնած է տարին մէկ անգամ ըլլալ իրականացուող այս հաւաքոյթին համար: Ապա, բեմը յանձնած է Էսաեանի չրջանաւարտներէն բժիշկ եւ երգչուհի տոքթ. Գարին Եասթանկաչիլի որ համերգ մը սարքած էր ներկաներուն համար, որմէ ետք արտասանած է Սիլվա Կոմիկեան: Հուսկ բանքր արտասանած է Մեսրոպ պարոյրեան, որ չեչտած է թէ իրեն համար կարեւոր է ուսուցիչներու հանդէպ յարգանքի այս ձեռնարկը:

Ա. ՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Մ. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՆԴՐԻՇՈՎԵԱՆ ՓԱՒՒՔ

Այդ ամէնն անասելի դուր է գալիս նրան, եւ նա մտադրւում է երկար ժամանակով հաստատուել Ճենովայում, երբ անսպասելիօրէն լուր է ստացւում Փարիզից, որ Լուվրում ցուցահանդէս է բացւում:

Եւ ահա նա ափսոսանքով վերջին անգամ հայեացք է գցում հին ձեռագրերի, գրքերի, նաւերի մանրակերտների, հին սպաքնների վրայ: Նրան ճամբու են դրում գրադարանավարները, արխիւի աշխատողները, ծառայողները: Վերջին րոպէին ծերուկի գրադարանավարը բռնում է նրա թեւն ու մի րոպէ պահելով ասում.

– Սինիոր Այվազովսկի, ես մի հազուադէպ քարտէզ եմ գտել... Շնորհ արէք նայելու:

Մագաղաթէ փաթէթի վրայից արձակում են մետաքսէ կապը: Ծերունին դողդողացող ձեռքերով զգուշութեամբ հարթեցնում է դեղնած թերթիկը: Գաֆայի քարտէզն է: Այդ մասին է վկայում լատիներէն մակագրութիւնը, իսկ որ կարեւորն է՝ քարտէզն ուղեկցուած է մի ինչ-որ արաբերէն քաղաքը պատկերող յրստակ մի ուրուանկարով՝ աշտարակները, պարիսպները, բարձրացնովի կամուրջը, եկեղեցիները...

– Ահա այսպիսին է եղել Գաֆան մեզանից հինգհարիւր տարի առաջ, – ցածրաձայն բացատրում է Ծերունին: – Զարմանալի է... Այն ժամանակ Գաֆա են եկել ճենովացի վաճառականները յատուկ զօրքով, որպէսզի նուաճեն այն եւ ենթարկեն Ճենովական հանրապետութեան տիրապետութեանը, իսկ հիմա նոյն այդ Գաֆայից այստեղ է եկել խաղաղասէր մի նկարիչ, որպէսզի կտաւի վրայ յաւերժացնի մեծ ճենովացու սքիրտգործութիւնը:

Առաջին իսկ օրերին Այվազովսկու նըկարները երեւոյթ դարձան նրա զեղարուեստական կեանքում: Նրանցով հիանում էին հազարաւոր այցելուներ: Փարիզեան թերթերը վաղուց այսպիսի գովեստներ չէին չռայլել օտար նկարիչներին: Ֆրանսիացիք, որ միշտ աչքի են ընկել կենսահաստատութեամբ, սիրեցին ռուս նկարչի արուեստը: Նրա իտալական տեսարանները ողողուած էին լոյսի անօրինակ տօնականութեամբ. նրանցում լոյսի այնպիսի չռայլ տօնախմբութիւն էր, որ մայրամուտը պատկերող նկարի առջեւ կանգնած մարդկանցից չատերը կասկածում էին, թէ արդեօք նրա յետեւում լոյս կամ մոմ չկա՞ը վառուած: Բայց «Փոթորիկ Աբխազիայի ափերին» կտաւի առաջ արդէն լռում էին ամէն վէճ ու տարակուսանք, եւ մարդիկ դառնում էին համր ու կենտրոնացած, մտածելով միայն նկարի արտայայտած իմաստի վրայ: Իսկ այդ իմաստը յուզիչ էր. Ռուսները փրկում էին հատարակ կովկասուհիների կեանքը, նրանց վերադարձընում ազատութեան...

Այվազովսկու յաղթանակը ռուսական արուեստի յաղթանակն էր Փարիզում: Արուեստասէր լայն չրջանները հիացմունքի մեծաղղրդ խօսքեր էին ասում նրա կտաւների վերաբերեալ, փարիզեան նկարիչները բերկրալից ուշադրութեամբ էին չրջապատում նրան, իսկ Փարիզի Գեղարուեստի թագաւորական ակադեմիայի խորհուրդը նրան պարգեւատրեց ոսկէ մետալով:

Այդ օրերին, երջանկութիւնից արբած, Այվազովսկին Ֆրանսիայի մայրաքաղաքում ունեցած յաղողութիւնների մասին գրում է Իտալիա՝ ընկերներին, Թէոդոսիա՝ հարազատներին, Գեղարուեստի ակադեմիային՝ Պետերբուրգ եւ ի վերջոյ Տոմիլովին.

«Ամենաբարի ու ամենաբարերարդ իմ Ալեքսէյ Ռոմանովիչ,

Անչափ ցաւում եմ, որ առիթ տուել եմ ձեզ մտածելու, թէ բոլորովին մոռացել եմ ձեզ: Այդ ժամանակուանից ինչ պտըտւում եմ արտասահմանում, դեռ ոչ մի անգամ չեմ գրել ձեզ. արդարանալու տեղ չունեմ՝ մեղաւոր եմ, պատճառը միայն ծուլութիւնն է, բայց թոյլ տուէք հաւաստիացնել ձեզ, որ երբեք չեմ կարող մոռանալ ձեր բարի կամեցող սիրտը, առաւել եւս՝ ձեր թանկագին բարեհաճութիւնն իմ նկատմամբ, որը չեմ կարող անտարբերութեամբ յիշել, որպէս նկարիչ իմանալով նաեւ ձեր խորին զգացմունքները նուրբ արուեստի հանդէպ: Այո, Ալեքսէյ Ռոմանովիչ, հաւատացէք ինձ, որ ինչքան չատ եմ այս աշխարհում ապրում, այնքան խորն եմ ըզգում հազուագիւտ մարդկանց գինը, եւ դրա համար բոլորովին զէմ եմ, որ մոռացուեն նման մարդիկ: Բայց ուրախ եմ, որ ընութիւնն ինձ օժտել է ինքս ինձ արդարացնելու եւ չնորհակալ լինելու ուժով՝ այնպիսի բարեհաճ մարդկանցից, որպիսին դուք էք: Յիշում եմ, թէ Պետերբուրգ գալուս առաջին իսկ օրերից, ինչպիսի հարազատութեամբ ընդունեցիք ինձ, այն ժամանակ, երբ ես ոչինչ չէի ներկայացնում ինձնից. հէնց դա էլ մեծ յուզմունք է պատճառում ինձ: Այժմ, փառք Աստծոյ, ես միանգամայն երջանիկ եմ, բոլորն ուզում են ծանօթանալ ինձ հետ... Բայց այս չէ, որ կ'ուզենայի ասել ձեզ... Հիմա չատ կարճատօտ կը պատմեմ, թէ ինչ եմ արել եւ դեռ ինչ եմ մտադիր...

(Շար. 135)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
Ս. ԽԱՉ
ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 1,
ԱՄԱՆՈՐ
Պատարագ՝ *Ժամը 11ին:*

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ԱՍՏՈՒԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Պատարագ՝ *Ժամը 11ին:*
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ
Ժամը 13ին՝ ճաշ:

(Շար. Ա. էջէն)

25ին Ֆրանսա փոխադրուեցաւ: Վիրաւորուած անձը ընտանիքին հայրն է, ըսպանուած են իր եղբայրը, երկու զաւակները եւ բարեկամ մը: Կասկած կայ որ այս ոճիրին եւրին է ալ-Ֆահտայի մաղէպեան ճիւղը: Մէկ անձ մը ձերբակալուած է, բայց երեք կասկածելիներ դէպի Սենեկալ փախուստ տուած են:

ԶԱՏ ձերբակալուած վեց Ֆրանսացիներու դատը պէտք է վերջ գտնէր Դեկտեմբեր 26ին եւ վճիռն ալ տրուէր: Նախորդ նիստերը բաւական աննպաստ եղած էին «Զոէի Տապան»ին անդամներուն համար, մինչ 103 երախաներու ծնողքը 1 միլիոն եւրօ կը պահանջէին ամէն մէկ երախայի համար, որպէս հատուցում: Այն տպաւորութիւնը կար որ ամէնէն ծանր պատիժը կրնար կրել Տապանին դեկավարը՝ Էրիք Պրըթօ (6 տարի) եւ աւելի մեղմ պատիժներ միւս 5 անդամները:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ իշխանութիւնները երկու օտար պաշտօնատարներու երկրէն մեկնումը պահանջած են (մէկ Անգլիացի եւ մէկ Իրլանտացի) այն պատճառաբանութեամբ որ իրենց գործունէութիւնը «չի համապատասխաներ իրենց պաշտօնին»: Մեղադրանքն այն է որ ենթակաները չիւմներ ունեցած են թալիպան ապստամբներու հետ: Իրենք կ'աշխատէին Եւրոպական Միութեան ի նպաստ:

ԻՐԱՔԻ մէջ, անձնասպանական երկու ոճրափորձ եւս գործուած են Ծնունդի օրը եւ առաջին տեղեկութիւններու համաձայն 34 մեռեալ կար:

ՄԱՐՍԷՑԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5

Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՐՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի Կեդրոնի «Ա. Զրբաչեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱ-ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ձեզ մասին տօնելու Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 6, ժամը 12·30ին
Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:
Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին միօրեայ վարժարանի աշակերտները պիտի ազատասանեն, երգեն ու պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն:
Արձանագրութեան համար դիմել՝
04·78·45·17·55 թիւին
կամ Մշակոյթի Տան՝ 04·78·26·45·10:

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վազ Մարիոյէն 250 եւրօ, եւ նոյնպէս Պ. Պետրոս Նատիրեանէ 225 եւրօ Պէլֆոնթէնի երախաներուն ի նպաստ:

□

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **DINER DANSANT**
à l'occasion du Noêl Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES
Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry
REPAS DE NOEL ARMENIEN
le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan
Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.
Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noêl.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ա ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Աւագ Տօներ _ Սրբոց Վկայիցն
Աստուածայայտնութեանն Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 27
Տօն Սրբոց Առաքելոցն
Պետրոսի եւ Պօղոսի
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

***

Ս· ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 29
Տօն Սրբոց Որդւոցն Որոտման
Յակովբայ առաքելոյն
Եւ Յովհաննու աւետարանչին
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

ՄՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՄԱՐԵԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 30
Ամավերջի պատարագ՝ *ժամը 10ին:*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL
POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle,
novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire**
l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de
4 cassettes audio comprenant
2 heures d'enregistrement
pour 97 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Հ· Մ· Ը· Մ· – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ *ՅՈՎՍԷՓ*

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն՝ կսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Կերպ ապահովելու համար հետաձգել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien.
Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.
Adresser candidature écrite à la :
M A J C
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 28
VENDREDI
28 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83րդ ՏԱՐԻ _ ԹԻՒ 21·860 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·860

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՊՂՈՎ

«ՋՈՒԻ ՏԱՊԱՆ»ի Ֆրանսացի վեց անդամները նոյն պատիժին դատապարտուեցան Դեկա. 26ին: Ն'Ճամենայի ոճրային առեանը ութ տարուան տաժանակիր աշխատանքի դատապարտեց եւ 60 հազար եւրօ հատուցման ամէն մէկ երախայի համար (103 երախայ կար): Դատապարտեալներու վախճքն այն է որ ժամ առաջ Ֆրանսա փոխադրուին, ըստ Ֆրանսայի եւ Չատի իրաւական փոխադարձ համաձայնագրին: Ծանօթ է որ Զոէի Տապանին անդամները ամբաստանուած էին 103 երախաներու առեւանգումի յանցանքով: Երախաները Տարֆուրի որբեր չէին, այլ Չատի ընտանիքի տէր մանուկներ: Նոյեմբեր 6ին, Սարքոզի անխոհեմ յայտարարութիւն մըն ալ ըրած էր ըսելով.. «Կ'երթամ ձիրեներ կը բերեմ ինչ որ ալ ըրած ըլլան»: Չատ պատասխանած էր որ արդարութիւնը Չատի մէջ կը դործադրուի:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ պատժական օրէնսդրութեան 301րդ յօդուածը որով «Թրքութիւնը վարկաբեկել»ու ամբաստանութիւնը ուղղուած է մտաւորականներու, արուեստագէտներու, «պիտի բարեփոխուի», ըստ արդարութեան նախարար Մ. Շահինի: «Բարեփոխում»ը պիտի նշանակէ «Թրքութիւն»ը փոխարինել «Թուրք ժողովուրդ»ով, «Հանրապետութիւն»ն ալ «Թուրքիոյ Հանրապետութեան պետութիւն»ով: Վերադարձ մըն ալ խնդրոյ առարկայ է· պիտի վերահաստատուի արդարութեան նախարարին արտօնութեան պայմանը որ մինչեւ 2005 անհրաժեշտ էր այդ ամբաստանութեամբ դատ բանալու համար: Այս վերջին պայմանը Հ. Տինքի կամ Օ. Փամուքի դատերուն նման միջազգային արձագանդի հանանկանութեան տէր պարագաներու պիտի ծառայէ հարցաքննութեան փուլէն առաջ կասեցնելու ընթացքը:

ԹՈՒՐՔԻԱ. կրկին ռմբակոծած է Իրաքի հիւսիսային շրջանը, այն պատրուակով որ կը հետապնդէ ապստամբները: Այս ռմբակոծութիւնները տեղի ունեցած են Ուաշինկթընի լրիւ համաձայնութեամբ: Դեկտեմբեր 24ին, Էրտողան եւ Պուշ հեռաձայնային խօսակցութիւն ունեցած են եւ կրկնած իրենց հաստատակամութիւնը պայքարելու համար ահաբեկչութեան դէմ: Ամն այլեւս կանոնաւոր կերպով տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Անգարայի ՓՔԲ-ի բոլոր շարժումներուն մասին, դլխաւորաբար իրենց արբանեակներուն միջոցաւ: Ըստ Թրքական աղբիւրներու, վեց Քիւրտեր սպաննուած են հիւսիսային Իրաք այդ ռմբակոծութիւններու ատեն:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ հեռատեսիլի ընդդիմութեան դլխաւոր կայանը՝ Իմեդի որոշած է վերջ տալ իր սփոռմներուն մինչեւ Յունուար 5ի նախագահական ընտրութիւնը: Տնօրէնը՝ Բիդղինա Բարատաշվիլի այս յայտարարութիւնը ըրած է Դեկտեմբեր 26ին, դատապարտելով «քաղաքական խիստ լարուած կացութիւն մը, երբ բազմաթիւ լրագրողներ ալ հեռացած են կայանէն եւ ի վիճակի չենք ապահովելու մեր աշխատանքը»:

ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ԺԶ. Ծնունդի իր պատգամին մէջ Թուրքիո՛յ ակնարկած է յիշելով քրիստոնեայ հոգեւորականներու դէմ կատարուած յարձակումները: Պապը ըսելով թէ այսօր իսկ աշխարհի զանազան շրջաններուն մէջ կրօնաւորներ, մայրապետներ մահափորձներու, բանտարկութեան, չարչարանքի զոհ կը դառնան, մարտիրոսներ կոչած է զանոնք: Թուրք մամուլը անդրադառնալով «Ռոյթըրզ» գործակալութեան մեկնաբանութեան, հարց կու տայ թէ իսկապէս Պապը Թուրքիո՛յ ակնարկած է: Գործակալութիւնը յայտնած է թէ Բենեդիկտոս ԺԶ. երկրի անուն չտալով հանդերձ, մատնանշումները կը կապուին Թուրքիոյ, ուր վերջին շրջանին կաթոդիկէ հոգեւորական մը դաշունահարուած էր, իսկ Փետրուարին եւ Ապրիլին այլ հոգեւորական մը և երեք քրիստոնեայ հրատարակիչ վայրագօրէն սպաննուած էին:

ՊՈԼՍՈՑ զանազան թաղերուն մէջ վերջին երկու շաբթուան ընթացքին աւելի քան յիսուն ինքնաշարժ հրկիզուած է, որպէս հակազդեցութիւն Իրաքի քրտական բանակավայրերը թիրախ առած անդրսահմանային զինեալ գործողութիւններուն:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ բացուած է ֆիլմի մի-ջազգային Բ. փառատօնը Պաղեստին պանդոկին մէջ, քաղաքին սրտին վրայ: Վերջ պիտի դտնէ Դեկտեմբեր 29ին: Բացումին նախագահը կոչ ըրած է հաշտութեան եւ երկխօսութեան՝ քաղաքակրթութիւններու եւ մշակոյթներու միջեւ: 63 ֆիլմեր կը ներկայացուէին, դլխաւորաբար փաստանկարներ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆի ազատական ընդդիմադիր ճակատի մէկ դլխաւոր դէմքն ալ հրաժարած է թեկնածու ըլլալէ նախագահական ընտրութեան, Գասպարովէն եռք: Բորիս Նեմցով կը դտնէ որ ընդդիմութիւնը պէտք է միասին մէկ դէմք ներկայացնէ: Դեկտեմբեր 26ի իր այս յայտարարութեան ընթացքին ըսած է նաեւ որ Կրեմլինը դիմած է քարոզչութեան մը որ վայել է Կէօպէլսի (Գերմանիոյ քարոզչութեան նախարարը Բ. աշխարհամարտին):

ՉԱՒԸ բանավէճի անցած է Սարքոզիի

(Շար.ը Դ· էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԸ

2007Ի ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Դեկտեմբեր 26ի հրամանագրով չնորհած է տարուան պետական մրցանակները: Գրականութեան ոլորտին մէջ ան տրուած է Դաւիթ Ցովհաննէսի «Նոր քրոնիկոն» հատորին, երաժշտութեան՝ Ռուբէն Սարդսեանի նուագախումբի յօրինումներուն, կերպարուեստի՝ Փարաւոն Միրզոյեանին, իսկ ճարտարապետութեան մրցանակին տիրացած են Ձիմ Թորոսեան, Ռոլան Մարտիրոսեան, Հենդէլ Ցակոբեան, Գագիկ Գալստեան, Արծրուն Սերդոյեան:

Նոյն հրամանագրով Անանիա Շիրակացիի մեծալին արժանի նկատուած են մարզերու եւ համայնքներու դեկավարներ, պետական խորհրդականի աստիճաններ ստացած են պաշտօնատարներ: Նախագահական հրամանագրով դիւանադիտական զանազան աստիճաններով պարդեւատրուած են դիւանադիտական մարմնի պաշտօնատարներ -դեսպան, դործավար, վարչութեան պետ, խորհրդական-:

*
**

ԻՐԱՔԻ ՋՈԿԱՏը ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ ԿԸ ՄԵԿՆԻ

Հայ խաղաղապահներու եօթներորդ խումբը Իրաք կը մեկնի Յունուարի կէսին: Բաղկացած է 46 հոդիէ, որոնց երեքը բժիշկ են, 28ը վարորդ: Կը ծառայեն վեց ամիս:

*
**

ԵՐԵՒԱՆի ՈՂՋԱԿԷԶի ԿՈԹՈՂԸ ՍՐԲԱՊԾՈՒԱԾ

Սեւ ներկով եւ վրան գծուած կեռ խաչով սրբապղծուած է հրէական ողջակէզի երեւանեան յուշակոթողը: 300–500 հոգինոց հրեայ փոքրիկ համայնքին ղեկավարը՝ ռաբունի Կ. Պիւրչթայն խոր ափսոսանքով հակադդած է պղծումին, բսելով թէ լաւագոյն մակարդակ ունին հայեւհրեայ յարաբերութիւնները: Իսկ նախագահ Ռ. Քոչարեանի մէկ խորհրդականը «գրգռութիւն» որակած է արարքը:

Կոթողը որ վնասուած, տապալած է մէկէ աւելի անդամներ, կը դտնուի Հանրապետութեան հրապարակէն ոչ հեռու, Առագաստ հանրապարտէզին մէջ:

*
**

ԼՂՀ

ԾՆՈՒՆԴՆԵՐԸ ԽԹԱՆԵԼՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԼՂՀ կառավարութիւնը Դեկտեմբեր 25ի նիստին ծնունդները եւ բազմազաւակութիւնը խթանելու միջոցներու մասին որոշում քուէարկած է· ըստ այդ որոշումին, 2008 Յունուար 1էն պետական պիւտճէէն 500 հազար դրամ (չուրջ 1500 տոլար) պիտի յատկացուի երրորդ զաւկի տէր ամէն ծնողքի, նոյնքան դումարի ալ աւանդ բացուի երախային անունով: Իսկ չորրորդ եւ յաջորդ զաւկի պարագային այդ դումարը կը բարձրանայ 700 հազար դրամի:

Հինդ եւ աւելի զաւկի տէր ընտանիքներուն դործածած էլեկտրականութեան փոխարէնն դրամական օդնութիւն կը տըրուի, իսկ 6 և աւելի անչափահաս զաւկի տէրերուն համար բնակելի տուն կը կառուցուի:

Արցախի մէջ ամէն տարի ծնող երկու հազար երախաներէն հազիւ 25 %օը կ'ըլլան հինդերորդ, կամ աւելի զաւակներ:

Ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են որ վերջին տարիներուն ընտանիքներուն մէջ մէկով պակսած է զաւակներու թիւը· եւ այդ ընաւակը եղած է երրորդը: Ուստի, որոշուած է խթանել երրորդ եւ չորրորդ զաւակները:

Այս որոշումը չուրջ տասը հազար էրամին հեռանկար կը բանայ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԱՄՆ ԿԸ ՄԵԿՆԻ

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահ Ա. Կիւլ արտասահմանեան առաջին այցը կը կատարէ Ուաշինկթըն, Յունուար 8ին: Սպիտակ Տան մէջ հանդիպում կ'ունենայ նախագահ Ճ. Պուշի հետ: Տատանումներէ ետք, երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները բարւոքած ըլլալ կը թուին Թրքական ուժերու Իրաքեան գինեալ միջամտութեան տըրուած ամերիկեան նեցուկէն ի վեր: Նոյեմբերի սկիզբին ալ ԱՄՆ գացած էր վարչապետ Թ. Էրտողան: Սպիտակ Տան կողմէ մօտիկ ժամանակով երկու Թուրք դեկավարի տրուած ժամադրութիւնները ուշացրաւ կը նկատուին:

Պուշ – Կիւլ հանդիպումին օրակարդին վրայ են ՓՔԲ-ի ուղղուած եւ ուղղելի քայլերը, միջին արեւելեան հարցեր, Լիբանանի կացութիւնը, նաեւ հայկական բանաձեւը: Կիւլ անդամ մը եւս պիտի բացատրէ իր խօսակիցին Թէ բանաձեւին օրէնքի վերածումը հաւանական ի՛նչ վնասներ կ'ունենայ երկու երկիրներու յարաբերութիւններուն· պիտի բացատրէ նաեւ Թէ Թուրքիա ի՛նչ դիրք ունի Ցեղասպանութեան պնդումներուն դէմ:

*
**

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՈՎ ՄԶԿԻԹ ՉԻ ԿԱՐԵԼԻ

Տրապիզոնի մէջ 1971ին կառուցուած մզկիթ մը կոչուած է հոն ապրած յոյն հոգեւորականի մը Ս. Վասիլի անունով, որպէս անոր յարգանք: Սակայն վերջերս քաղաքապետը ըսած է Թէ այդ անունը անյարիր է մզկիթի մը, առաջարկելով փոխել զայն: Ուստի մզկիթը վերամկրտուած է գտնուած վայրին անունով ու կոչուած՝ Աքօլուք չուկայի մզկիթ: Այդ անուանափոխութիւնը մեկնաբանուած է քաղաքին քրիստոնեաններու հանդէպ անհանդուրժողութեան նոր ապացոյց: Տրապիզոն այդ պիտակին արժանացած էր իտալացի կրօնաւոր Հ. Սանթորոյի, Հ. Տինքի սպանութիւններէն ետք երբ յայտնուած էր որ ոճիրները կապ ունէին քաղաքին ազդայնամոլ շրջանակներուն հետ:

Միխթարական տուեալ կրնայ նկատուիլ այն որ մշակոյթի նախարարը չէ վաւերացուցած անուանափոխութիւնը:

ԼՂՀ ՆԱԽԱԳԱՀԸ Կ'ՈՒԶԷ ՍՈՒՏԸ ՎՏԱՐԵԼ

Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետութեան նոր նախագահը տակաւին նոր դէմք է լայն շրջանակներու համար: Մանաւանդ առաջին հանդիպումներէն ան չատախօս, ինքնագոհ, լոզունգներով թիավարող քաղաքական դէմքի մը տպաւորութիւնը չի ձգեր: Ատով ալ կը զանազանուի ընկալեալ պատկերէն:

ԼՂՀ «Ազատ Արցախ» Եռերթը Դեկտ. 18ի թիւով հրատարակած էր Սէիւռքի մէջ կատարուած տարեկան հանգանակութեան ներկայի իր տպաւորութիւնները. անոնց հետ նաեւ որպէս նախագահ ընտրած ճամբուն մասին տուած տեղեկութիւնները: Հանգանակութենէն տպաւորութիւնները դրական են, նկատի առած ատոր նպատակները. բայց, Բ. Սահակեան կ'ըսէ այդ առիթով թէ իրեն համար ծանր է խնդրոյն դերը: Նոյնիսկ երբ դիտակից է այդ չարժումին անհրաժեշտութեան:

Պատասխանելով իր պաշտօնավարութեան առաջին հարիւր օրուան յաջողութիւններուն մասին հարցումին, Բ. Սահակեան կը թուէ Մոսկուայի մէջ կարեւոր ձեռնարկատէրերու հետ հանդիպումները, Ստեփանակերտի, Շուշիի առընչուած ծրագիրներու մշակումը:

Մոսկուայի գործի մարդոցմէն ուզած է որ փոխանակ գումար նըւիրելու, չօշափելի ծրագիրներու իրականացումին ձեռնամուխ ըլլան: Այդ ծրագիրներէն է հանրապետական հիւանդանոցին կառուցումը, կաթնեղէնի գործատան ամբողջական համակարգով կազմակերպումը, Ստեփանակերտի ջուրի ցանցը, Շուշիի վերականգնումը: Մշակոյթի նախարարութիւնը հոն փոխադրելու որոշումէն ետք կը քննարկուի քանի մը գերատեսչութիւններու, հիմնարկութիւններու եւս փոխադրութեան հարցը: Ամբողջ նպատակը այն է որ «այդ սեանչելի առողջարանային բաղաքին մշակութային եւ կրթական կեդրոնը առաջուայ պէս իր տեղը գրաւի հայութեան կեանքում»: Ատիկա պէտք է ըլլայ, որպէսզի Ղարաբաղ այցելող պատուիրակութիւնները, յատկապէս Բաքուէն գացողները արդար կշռամբանք չուղղեն, չըսեն. «Եթէ Շուշին թանկ է ձեզ համար, ինչո՞ւ 15 տարուայ ընթացքում գոնէ կիսով չափ այն չի կառուցապատուել»:

Բ. Սահակեան կը բացատրէ որ պետական կազմին փոփոխութիւնները ինքնանպատակ չեն: Մտայնութիւնը չի վերաբերիր «օտարներ»ը «մերիններ»ով փոխարինելու: Այդ փոփոխութիւնները պիտի չարունակուին այնքան ատեն որ պէտք է բացասական ամէն բանէ էականօրէն ազատելու: Այլ խօսքով՝ ինչպէս կ'ըսէ Բ. Սահակեան, տուրը պէտք է վտարուի մեր կեանքից, արմատախիլ պիտի ըլլայ պետական մարմիններէն, հիմնարկներու գործունէութենէն, աշխատանքէն: Սկսած երկաթուղիէն մինչեւ դատարանները, դատախազութենէն մինչեւ ոստիկանական սպասարկութիւնը, աշխատանքը պիտի կազմակերպուի առանց տուի խառնուրդի:

Ոչ ոք պիտի բաւարարուի «պէտք է այսպէս լինի...»ներով: Բ. Սահակեան որպէս Ատուածաշունչով երկրին ու ժողովուրդին ծառայել ուխտած մէկը, ամենայն խստութեամբ կ'ուզէ կիրարկել մտայղացումները, ժողովուրդին խոստացածը: Մանաւանդ որ կայ աւելի ծանր կշռող պատճառ. «այս ուղիով մենք չենք կարող հաստատապէս ոտքի կանգնեցնել Արցախը, չենք կարող վերածնունդ տալ ժողովրդի բարոյահոգեբանական ոգիին, չենք կարող հակառակորդի առաւելութիւններն ի չիք դարձնել»:

Այս նպատակներուն մէջ, այնպէս կը թուի որ Բ. Սահակեան բաւական անդիջող ըլլալու պատրաստ է: Կ'անդրադառնայ բոլոր անոնց որոնք կը պնդեն թէ պատասխանատուներէ եւ ձեռնարկատէրերէ պահանջուած խստութիւնը կրնայ մարդիկը հեռու վանել: Իր պատասխանը հետեւեալն է. «Ճանապարհը բաց է. մեզ պէտք չեն վնասատուները, որոնք մակաբոյծի պէս կպած են պետութեան մարմնին վրայ: Այդպիսի կարգավիճակով նրանց մնալը մեզ համար շատ աւելի վնասակար է, քան թէ գնալը»: Ինք ղէմ չէ որ մարդիկ չահին, բայց չահին՝ պատշաճութեան եւ արդարութեան շրջանակներու մէջ: Կ'ուզէ որ հասկնան թէ ուրիշներու, կամ պետութեան հաշուին մեծ գումարներու տիրանալը մեղք է, յատկապէս այս «անուրախ իրավիճակում»:

Իսկապէս քիչ մը անակնկալ է ա՛յս աստիճան յստակօրէն արտայայտուած արմատական կեցուածքը, բարոյական չափանիշով: Ատիկա մարդ մըն է որ դրեթէ ամբողջութեամբ բացառուած է քաղաքական գործունէութենէն. թէ՛ իշխանութեան գլուխ հասնողներու, թէ՛ բազմութիւններու համար: Առաջինները եթէ քաղաքականութեան մէջ բարոյական արժէչափերու նիւթով չատ նեղը մնան, կը դիմեն հարցը յարաբերականացնելու. Ադըրբեջանի կացութիւնը աւելի դէշ է, Վրաստանինը անհամեմատօրէն ծանրակշիռ... կարծէք «աւելի դէշ»ին գոյութիւնը մերժելիներ արդարացնելու միջոց է:

Բ. Սահակեան այս ընթացիկէն զանազանուող լուրջ սպասումներու մէջ կը դնէ իր ունկնդիրը, ընթերցողը: Ամենայն ինքնավստահութեամբ կ'ըսէ. «Ես կը հասնեմ իմ նպատակին: Այլապէս ինձ պէտք չէր նախագահ ընտրուել»:

Ո՛վ «Ամէ՛ն» պիտի չըսէր նման աղօթքի:

Ա. ԹՈՓՈՁԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՄԳԼՈՏԱԾ ՄԱՌԱՆԸ

ՍՈՓՐԻՆ ՇԷՐԻՖ

Ահա հին փոչեկուլ մը, քովը ձայնագրիչ սարք մը դիրք դրաւած, երկուքն ալ, երեք պահարանաբաժնի տախտակներու քով: Զոյգ մը ձկնորսի կօշիկներ զոյս Տանիէլ չրջան մը գործածեր էր երբ չաբաթավերջերուն՝ անոնք գետափ կը մեկնէին բարեկամներով: Աւետիսն ու կարօն իրենց կիներով եւ փոքրիկներով կ'ընկերանային գրեթէ ամէն անգամուն: Այս ընտանեկան համախմբումները տեւեցին մօտ երկու տարի, մինչեւ որ օր մը Աւետիս իր անձնական ձեռնարկը հիմնեց եւ ալ ժամանակ չունեցաւ ատոնց ընկերանալու, բոլորովին կրլանուած ըլլալով իր նոր գործով, աչխատելով նոյնիսկ չաբաթավերջերը:

Քիչ մը անդին ան նչմարեց մէկ թեւը պակաս պուպրիկ մը, որուն խարտեաչ մազերը տակնուվրայ, փոչոտած էին: Վերյիչեց անմիջապէս տխուր պատմութիւնը այդ պուպրիկին: Այտան որ միչտ փափաքած էր աղջիկ զաւակ մը ունենալ, երկրորդ մանչուն ծնունդէն երկու ամիս վերջ գաղտնօրէն գնած էր այդ դեղեցիկ պուպրիկը ու տեղաւորած իր սնարին մօտ: Երբ օր մը իր կրտսեր մանչը՝ Նարեկը որ քալելու նոր սկսած էր, հետեւելով իր մօրը քայլերուն, մտած էր անոր ննջասենեակէն ներս: Տեսնելով որ ան կը չոյէր պուպրիկը, յարձակած էր վրան, ձեռք անցընելով զայն ու մէկ թեւէն բռնելով, ուժգին հարուած մը տուած էր անոր եւ զարկած մահճակալին մետաղեայ եզերքին: Այդ պահուն էր որ թեւերէն մէկը փրթած էր:

Տանիէլ այս խորհրդածութենէն տարուած միջոցին էր որ խչրտուք մը լսեց ձախ կողմի հեռաւոր անկիւնէն: Ան մօտեցաւ, ստուգելու համար աղմուկին մեկնակէտը, որ կը գտնուէր հաւանաբար մէկը միւսին վրայ դրուած խաւաքարտէ տուփերու դէզի մը ետին: Երբ դիրք գրաւեց զանազան անպէտ իրեր պարունակող այդ դէզին քով, մեքենաբար փոքր ոստում մը ըրաւ, նոյն պահուն նչմարելով փախուստը՝ խոշոր մուկի մը: Պահ մը խրտչեցաւ, անակնկալի եկած, բայց նպզդաբար քով քաչուելով՝ կարծես ճամբայ տուած ըլլար այդ անսպասելի անցորդին որ արագավազ դուրս ելաւ դէպի մառանին մութ բակը: Տանիէլ մօտեցաւ այդ անկիւնը հետախուզելու նպատակաւ: Ան նչմարեց որ խաւաքարտէ դէզը, ինչպէս նաեւ յարակից պատը խոնաւ էր: Պատին վրայ գոյացած բարակ ճեղքէ մը ջուրի կաթիլներ կը չղթայուէին: Ան, ալ աւելի մօտենալով՝ խոնաւ պատէն հեռացուց տուփերու դէզը: Առաջին տուփին մէջ կերպընկալէ խաղալիքներ կային, այդ մէկը դուրս հանեց նետելու նպատակաւ: Երկրորդին մէջ ապակեայ գնդիկներու երկու պարկ, նորածինի հագուստներու ծրար մը եւ այլ իրեղէններ. այդ մէկը աւելի չոր տեղ մը դրաւ: Իսկ երրորդ խաւաքարտը ան ուղեց քաչել, նկատեց որ դիւրութեամբ չէր չարժեր այս վերջինը: Այստուհանդերձ, որոշ ուժով մը յաջողեցաւ զայն հեռացնել այդ խոնաւ անկիւնէն եւ իսկոյն սարսուռ մը զգաց բանալէ յետոյ տուփը: Այս վերջինը որ արդէն ծակծկած էր մէկ կողմէն, կը պարունակէր գիրքերու դէզ մը որուն ամէնէն վերինները արդէն թրջած եւ կրծոտուած էին մուկերու կողմէ: Տանիէլ դէզի յատակամասէն քաչեց գիրք մը զոր դիւրութեամբ ճանչցաւ. իր անդրանիկ հեղինակութիւնն էր՝ մօտ տասը տարի առաջ մեծ զոհողութիւններով հրատարակութեան տուած «Անբաղձալին» վէպը: Ի՛նչ մեծ ոգեւորութեամբ եւ ի՛նչ յոյսերով գրի առած էր զայն, որուն նիւթը իր հօրը տաժանակիր կեանքի պատումն էր: Իր առջինեկ գործը՝ որ մեծ ծախքերու կարօտած էր եւ որուն համար անգամ մը եւս լուրջ բախտ ունեցած էր կնոջը հետ:

Այտան երբեք հաւատք չէր ընծայած իր ամուսնոյն գրական աչխատութիւններուն. «Ո՞վ կը գնէ այդ գիրքը, աւելորդ ծախք, աւելորդ յոգնութիւն...» եղրակացուցած էր ան: Տանիէլ, 250 օրինակով լոյս տեսնող այդ գիրքերէն տասնեակներ ղրկեր էր արտասահման, կրթական եւ մչակութային հաստատութիւններու, դրադարաններու եւ իր արտասահմանի ծանօթ եւ մտերիմներուն: Ընդամէնը հարիւրի մօտ ղրկուած գիրքերու փոխարէն, երեք չնորհակալական պատասխան ստացեր էր ընդամէնը, մէկը դրուր, երկուքը հեռախօսային: Իսկ Ֆրանսայի մէջ աչ ու ձախ բաժնուած գիրքերէն իր ձեռքը մնացած էր յիսունի մօտ օրինակներ զոր իր սիրելի կինը յարմար դատած էր պահել մառանին մէջ, քան թէ խըճողել բնակարանը եւ որոնք սա պահուս իր աչքերուն առջեւ խղճալի տեսարան մը կը պարզէին:

Տանիէլ սկսաւ թերթատել գիրքը էջերու թաւալումը զինք կրկին տարաւ իր մանկութեան օրերուն, երբ հօրը ձեռքէն բռնած եկեղեցի կ'ուղղուէին Կիրակի առաւօտները: Կաթիլներ սկսան հոսիլ աչքերէն, թրջելով գրքին առաջին անգամ թերթատուած էջերը: Ամբողջ այդ աչխատանքը, այս տխուր վախճանին համար... Տանիէլ ձեռքովը սրբեց խոնաւ աչքերը, հաւաքեց տասնեակ մը վնասուած օրինակներ, նետելու համար մառանի հասարակաց աղբամանին մէջ: Անբացատրելի չարժումով մը 4 մաքուր օրինակները վերցուց դէզէն, տեղաւորեց զանոնք սեւ պայուսակին մէջ, փրկելու համար այս վերջինները հաւանական վնասէ: Գիրքերու տուփը տեղափոխեց հանդիպակաց չոր անկիւնը, հարեւանցի կարճատեւ կարգադրութենէ մը յետոյ: Յանկարծ վճռական որոշում մը յղացաւ. այսուհետեւ հրատարակէ լիք գիրքերէն բացի երկու-երեք օրինակէ, մնացած բոլորը պիտի բաժնէր. կամ բարեկամներու՝ որ թերցող թէ ոչ, եւ կամ տրամադրել գրատուն մը առանց նոյնիսկ որեւէ փոխարժէք պահանջելու սկիզբը, ազատ ձգելով այս վերջինը հասոյթի բաժինէն տալ այն ատեն երբ գիրքերը վաճառուէին: Յամենայն դէպս երբեք չի կրնար որեւէ գիրք մառանը, դատապարտելով վաղահաս մահուան, ինչպէս ունեցուածքը այն հարուստին որ տարիներ չարունակ կ'անչարժանայ առանց որեւէ նպաստ բերելու իր չրջապատի անձերուն: Իսկոյն բուռն փափաք մը զգաց հեռանալու այդ վայրէն: Մառանին լոյսը մարեց եւ յարկաբաժին բարձրացաւ: Նարեկն էր որ կը բանար դուռը, փաթթուելով իր հօրը, իսկ Սամուէլ որ ճաչելով զբաղած էր, անհամբեր գոչեց. «փափա՛ գիտե՞ս, Ֆրանսերէնէն 13 ունեցայ այսօր»:

Իսկ խոհանոցէն Այտային ձայնը լսուեցաւ. «Ի՞նչ ըրիր վարդ, մի՞ր մը կարգի դրի՞ր գոնէ...»: Տանիէլ մեքենաբար պատասխանեց. «Այո՛, բաւականաչափ... աւելորդ բաներ նետեցի»:

(Շար. 3 եւ վերջ)

ԱՆԴՈՒՔԸ ՄԱՀԻԹԱՐԵԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

Առտուան պաղ հովիկը դպրոցին բակին մէջ չաղանակենիներուն տերեւները վար թափելէն կը պարտի: Քաղաքէն մեկուսացած դպրոցին ծառերուն տակ ժողվուած սաղարթին տերեւներ հեռու կը քշէ, անոնց ըրվիւնով ընդարձակութիւնը աչնային մեղեդիով կը կախարդէ: Առաջին ձիւնին սպասող անտերեւ ծառերը կը խնդան: Շուտով, կըրուկ խշշոցներուն կը միանայ աշակերտները դպրոց բերող ծնողներու ինքնաշարժներուն թրթռուն աղմուկը: Պայուսակը ուսին աշակերտներ վազելով սանդուխներէն վեր կը բարձրանան, ամանք ալ դընդակ մը թեւին տակ ուշացած ըլլուն անտարբեր հանգիստ քայլերով կը մօտենան դպրոցի չէնքին: Վերը, ցուրտէն փախած զատկաճճիները, պէս պէս դասարաններու մէջ կը հաւաքուին ու իրենց ուսուցչուհիներուն դասաւանդած հայերէնն լեզուն հնազանդութեամբ, «խնդալով» կը սորվին:

«Ես կը սիրեմ մատիտներ, շատ կը սիրեմ ներկեր, շատ կը սիրեմ գրիչներ»(*) գրեր է 8 տարեկան Աբեւիկը իր ձեռային աշխատանքի դասաժամին պատրաստած բացիկին մէջ: Քովն ալ գունաւոր մատիտներ, ներկեր ու գրիչներ նկարեր է ու մէկ հատ ալ խոշոր սիրտ մը՝ պապղուն հիլուններով զարդարած: Ուրիշ բացիկ մըն ալ էլզան պատրաստեր է. գրիչ, մատիտ ու սրբիչ փակցուցեր է խաւաքարտին մէկ կողմը, միւս կողմին ալ երկտող մը գրեր է. «Բարեւ իմ անուշս էլզա է, 13 տարեկան եմ եւ ութերորդ դասարան եմ: Հայկական դպրոցի աշակերտ եմ եւ շատ ուրախ եմ որ ձեր հետ կը ճամակցեմ: Անցեալ տարի Հայաստան գացի բայց չկրցանք Ղարաբաղ գալ: Ձատ խոսեցայ իմ մասիս: Հիմա կ'ուզեմ ձեր մասին գիտնալ գրէք խնդրեմ: Յաջողութիւն եւ պաջիկներ»(*): Աշակերտներ, ուսուցչուհիներ տուփի մը մէջ բացիկներ, տետրակներ ու ներկեր, տուրմի ու չաքարամիրգի տոպրակներ ծրարեցին ու Արցախէ... «Մարտունի՛»... 15 տարեկան Աստղիկը դպրոցէն արձակուելէն առաջ հպարտ ու փայլող աչքերով, գիտակիցի ժպիտով կը յուշէ թէ Արցախի Մարտունի քաղաքին Մոնթէ Մելքոնեան մանկապարտէզի երախաներուն կ'ուղարկեն նուէրներով լի այդ տուփը: Կաղանդի առթիւ փոքրիկները ուրախացնելու, անոնց սրտիկները խնդացնելու համար:

Օրեր անցան: Դեկտեմբեր 15ին, մերկացած ծառերը սառնասառն հովիկը լռութեամբ կը դիմաւորեն, մինչ Մխիթարեանի հիւրասրահին մէջ հաւաքուած նախակրթարանի աշակերտներ եւ ծնողք, մանկապարտէզի փոքրիկներուն կաղանդի երգերը կ'ունկնդրէին: Յանկարծ ներս ժամանեց հեռու լեռներէն եկած ճերմակ մօրուքով, ճերմակ մազերով, կարմիր հագուստով ու գլխարկով բարի ծերուկը: Երախաներէն ամանք կաղանդ պապային ձեռքը բռնելով փորձեցին անոր օգնել, գաւազանէն կախուելով անոր դանդաղ քայլերը արագացնել, ուրիշներ ալ կռնակին նետած նուէրներու տոպրակը բարձրացնելով անոր բեռը թեթեւցնելու չտապեցին: Աշակերտներ ոտանաւորներ արտասանեցին, երգեր հնչեցուցին, խօսքեր կարդացին, ապա նուէրաբաշխման ժամանակ կաղանդ պապային եւ իր նուէրներու տոպրակին վրայ «կարգապահօրէն» յարձակեցան: Վերջաւորութեան, մանկապարտէզէն երախաներ զուր տեղը փնտռեցին խեղճ ծերուկը: Անհետացած էր ան, ետին մոռնալով կոտրած իր գաւազան-աւելի կոթը:

Խնդուքը երախային համար խաղ մըն է: Խնդուքը երախային ուրախութիւնը արտայայտող, իր ջինջ ու անմեղ ներաշխարհը ցոլացնող բարդ գործողութիւնն է: Եթէ երախայ մը կը սորվի իրմէ փոքրերը յարգել, նախքան իր խնդալը չի մոռնար զրկուածներ եւ դժբախտներ խնդացնել, թող այդ երախան կաղանդ պապային մազերը փետուտ ու բարձրաձայն խնդայ:

Կծող հովիկը տարին չաւարտած անտերեւ չաղանակենիներուն ձըմբրան սպիտակ ձիւն կը խոստանայ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՍՊԱՐ

(*) Բացիկներէն գրութիւնները ընդօրինակուած են ուղղագրական հարազատութիւնը պահելով:

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ «ՆԵՐՈՂՈՒԹԻ՛ՒՆ»Ը

«Նոր Զարթօնք»ը հայ երիտասարդներէ բաղկացած խումբ մըն է. կազմուած է Հ. Տինքի սպանութենէն ետք, քաղաքական առումով գործունէութիւն տանելու նպատակով: Հարցախոյզ մըն ալ կազմակերպած է «Փոքրամասնութիւն մը ըլլալ Թուրքիոյ մէջ» խորագիրով:

Նոյեմբերին երիտասարդները վերջերս յայտարարութիւն մը ցրուած են Պոլսոյ մէջ «Ժողովուրդներու եղբայրութիւնը» թեմայով երեկոյթի մը որուն մասնակցած են զանազան փոքրամասնութիւններու ներկայացուցիչներ:

Այդ յայտարարութեամբ կ'ըսեն.

«Մենք՝ Թուրքիացի Հայերս, ջրջապատին պատճառած մեր նեղութեան համար ներողութիւն կը խնդրենք —

Մեռանք մեռանք ու չկրցանք հատնիլ, ո՛չ 1895ին, ո՛չ 1915ին. ու տակաւին 70 հազար ենք: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք:

Պատմութեան ընթացքին Սինանները, Պալեաններ, Կիւլլիւ Ցակոբները, Ցակոբ Այվազներ, Թոթօ Փարաճաններ, Օննօ Թունչեր, Զահրատներ, Ցակոբ Մարթայեաններ հասցուցինք: Մշակոյթով, արուեստով, գրականութեամբ ահագին բան աւելցուցինք Անատոլուի ունեցածին: Այսուհանդերձ, անուղղայ մնացինք: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք:

Հակառակ «Քաղաքացի՛ Թրքերէն խօսէ» արշաւին, մենք մեր մայրենին գործածեցինք: Սխալեցա՛նք: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Չկրցանք մեր գոյութիւնը «լիովին» նուիրել Թրքական գոյութեան: Աչքալէ աքսորուեցանք: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Սեպտեմբեր 6–7ին չթալանեցինք մեր ստացուածքը: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Մեր բառարաններուն աւելցուցինք «Հայու վիժո՛ւկ» հայհոյանքը: Մարդոց անկրթութեան պատճառ եղանք: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք:

Մինչ մեր պետութիւնը գրաւած էր մեր վազքփներուն անշարժ կալուածները, «Լօզանի համաձայնագրով չէ՛ք կրնար» ըսինք: Մեծամտութիւն էր մեր ըրածը: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Ա. Ն. Սէզէրի օրով հանրապետութեան նախագահութեան կողմէ վազքներու մասին պատրաստուած տեղեկագրի մը մէջ մերինները «Օտար վազքփներ» նկատուեցան: Իսկ մենք չկրցանք հանդուրժել, անամօթաբար ըսինք թէ «օտար» չէինք: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Մեզմէ մէկը իր դաղափարները արտայայտելուն պատճառով երեք փամփուշտով սպանուեցաւ: Մենք օրակարգը ժամավաճառ ըրինք անոր ծակ կօշիկով: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Անոր յուղարկաւորութեան մեզի ցաւակիցներու հետ միաձայն «Բոլորս Հայ ենք» գոչեցինք: Ինժաձայնութեան պատճառ եղանք: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք:

Կը մտածենք թէ տարբերութիւնները կրնան եղբայրաբար ու հաշտութեամբ գոյակցիլ: Աղէ՛կ ապուր կ'ուտենք: Ներողութիւն կը խընդրենք:

Կարծէք այսքանը չէր բաւեր, հոս եկանք որպէսզի զարկ տրուէր «գործակցելու մշակոյթ»ին: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք»:

***

«Նոր Զարթօնք»ի երիտասարդները իրենց թռուցիկներուն վրայ զետեղած են Դ. Վարուժանի «Անդաստան»ն ալ, քերթուածին հայերէն բնագիրով ու Թրքերէն թարգմանութեամբ:

Ձեվաձովսկոի Պեանֆը
(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)
Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՆԴՐԻՈՎԵԱՆ ՓԱՒՒՔ

Հաւանօրէն ձեզ յայտնի է, թէ արտասահման գալուս յետոյ ինչքան շատ եմ նկարել, եւ թէ ինչպիսի գովասանքով են միշտ ընդունուել իմ նկարները Հռոմում եւ Նէապոլում: Պատկերներիցս շատերն արդէն տարածուել են Եւրոպայի տարբեր ծայրերում:

...Ինձ այստեղ շատ լաւ ընդունեցին լաւագոյն նկարիչները, Կիւտէնը եւ ուրիշներ, իսկ Դաննէքերը չկայ, եւ այստեղ նրան ոչ ոք չի սիրում: Բոլորի հետ կրռւած է:

...Այստեղ Ակադեմիայի դատաւորները շատ գոհ էին ցուցահանդէսում ներկայացուած իմ նկարներից: Համեստ սիւժէների պատճառով դրանք ասելի մեծ տպաւորութիւն գործել չէին կարող, բայց ընդհանրապէս դուր են գալիս: Այդ նկարներն ինձ շատ լաւ ծանօթացրին տեղի նկարիչների հետ, Թուրինում մի վեց անգամ գովեցին, նաեւ քննադատութիւն եղաւ մամուլում. «Դար», «Արուեստ», «Գրական Ֆրանսիա» եւ «Արտիստ» ամսագրերում: Բոլոր այս հանդէսները շատ լաւ են արտայայտում իմ նկարների մասին, որն ինձ շատ զարմացրեց, որովհետեւ Ֆրանսիացիք դժուարահաճ են հիւրերի, մանաւանդ ռուս նկարիչների հանդէպ, բայց ստացուեց հակառակը: Ամսագրերում եւ այլուր տպագրուած գովեստներից բացի, տեղի նշանաւոր արուեստասէրները, կոմս Փորթալէսն ու Նկարիչների ընկերութեան միւս անդամները ցանկութիւն յայտնեցին ունենալ իմ նկարները, բայց քանի որ դրանք արդէն պատկանում են ում որ հարկն է, ես խոստացայ նորերը նկարել, Իսկ... – որ առաւել մեծ ապացոյց է փարիզում իմ յաջողութեան՝ դա նկարի առեւտրով զբաղուողների ցանկութիւնն է, նրանք նկար են խնդրում ինձանից շատ մեծ գներով, – գներն էլ իրենք են նշանակում. – այդ գներով այստեղ վաճառում են կիւտէնի նկարները, մի խօսքով շատ թանկ են գնահատում: Այս բոլորն ինձ ուրախացնում է, որովհետեւ ապացոյց է այն բանի, որ ես շատ լաւ կողմերով եմ յայտնի նրանց:

Սակայն բաւական է ինչքան ինձ գովեցի, հիմա կ'ասեմ գլխաւորի մասին. բոլոր այս յաջողութիւնները դատարկ բաներ են. դրանք ինձ ուրախացնում են մի պահ միայն, իսկ իմ գլխաւոր երջանկութիւնը կատարելագործումն է, որն ինձ համար առաջնակարգ խնդիր է: Իմ մասին մի՛ դատէք Պետերսբուրգի վերջին ցուցահանդէսում ցուցադրուած նկարներով, հիմա ես մի կողմ եմ թողել այդ չափազանցուած գոյները, թէեւ անհրաժեշտ էր դրանց միջոցով անցնել, ապագայ նկարներում պահպանելու համար գոյների եւ էֆէկտների հաճելի ներդրծութիւնը, որն անչափ կարեւոր է ծովային բնանկարում, ասենք, կարելի է ասել նաեւ, գեղանկարչութեան բոլոր տեսակներում: Ցուցահանդէսում ներկայացուած այդ երեք նկարներից բացի ես երկու մեծ փոթորիկներ եմ նկարել եւ վերջնականապէս աւարտել, կարծում եմ, որ դրանք այն լաւագոյնն են, ինչ ստեղծել եմ մինչեւ հիմա: Ախոռս, որ չկարողացայ հասցնել ցուցահանդէսին. մինչեւ Սեպտեմբեր այդ բոլորը կ'ուղարկեմ Պետերսբուրգ: Հիմա մի մեծ նկար եմ նախաձեռնել. փոթորիկ որը բարձրացել է վերջերս ափրիկեան ափերին, ափից հեռու (8 հոգի 45 օր արկածար դիմադրել են ջախջախուած նաւի բեկորների վրայ, մանրամասնութիւններն ահաւոր են. նրանց փրկել է Ֆրանսիական մի մարտանաւ: Այդ մասին վերջերս գրեցին թերթերում): Հիմա խիստ զբաղուած եմ այդ սիւժէով եւ յոյս ունեմ, որ Սեպտեմբերին ձեզ այն ցոյց կը տամ Պետերսբուրգում..»:

Տակաւին Փարիզ մեկնելուց առաջ Այվազովսկին թոյլտուութիւն էր ստացել Պետերսբուրգի Գեղարուեստի ակադեմիայից ծովանկարչութեան մէջ կատարելագործուելու եւ նշանաւոր ծովանկարիչների արուեստին ծանօթանալու համար ուղեւորուել այլ երկրներ: Նա թղթակցում էր Անգլիա:

...Շոգենաւն անցաւ Վուլվիչով եւ ըստ կըսեց մօտենալ Ուէսթ-Ինտիական doքերին: Հետեւեց սովորական այն եռուզեռը, որ տիրում է նաւի կառանատեղին մօտենալուց առաջ:

Այվազովսկին մի կողմ էր կանգնել ուղեւորների բազմութիւնից: Նա հիասթափուած էր Թամիզի տեսքից: Գետը ծանրաբեռնուած էր ամենատյզաղան մեծ ու փոքր նաւերով, տարբեր մեքենաների ու սարքերի միալար, անդադրում դժժոցով, ինչպէս եւ ծանրօրէն նստած ծխի թանձր քուլաներով, որ հայեացքից թաքցնում էին քաղաքը: Նա յիշեց խռնլատկան նաւահանգիստները, այն սքանչելի տեսարանները, որ բացւում էին քո դէմ նաւի տախտակամածից եւ ակամայից հոգոց հանեց. որքա՜ն ծանր պէտք է եղած լինէր այս ամէնը թողնելու համար՝ նկարիչ, որն այնպէս պաշտում էր աշխարհը եւ այնպէս չուայլօրէն նրանով ողողում իր նկարները:

(Շար. 136)

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5

Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր եկեղեցւոյ վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի կեդրոնի «Ա. Զրբաչեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ բաշխելու համար նուէրները համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

(Շար. Ա. էջէն)

Ծննդեան արձակուրդին առթիւ, մանուկներ վէնան Պոլորէի ճէթով համբորդութեան պատճառաւ: Սարքոզիի կ'ընկերանան բարեկամուհիէն զատ, մէկ մըզան իր նշանածին հետ: Ընկերվարականներէն զատ, արտայայտուած է նաեւ Ս. Լէն Քրիվին (Ցեղափոխական համայնավար լիկա) որ իր վրդովումը յայտնած է: Բանավէճը պատճառ եղած է որ Քրիսթին Օքրէնթ հրաժարի Շարմ-էլ-Շէյխ երթալէ կեանքի իր ընկերոջ՝ Պ. Քուշնէրի մխանուտ համար, Դեկտ. 29ին, երբ Սարքոզի պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ:

ՍՐԻ ԼԱՆՔԱՅԻ մէջ (նախկին Սէյլան) առնուազն 40 թամուլ անջատողականներ սպաննուած են բուռն բախումի մը ընթացքի, երկրին հիւսիսը:

Ս. ՓՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 29
Տօն Սրբոց Որդւոցն Որոտման
Յակովբայ առաքելոյն
եւ Յովհաննու աւետարանչին
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

ՄՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԼՄԱՐՏԷՏԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 30

Ամավերջի պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine. Adresser candidature écrite à la :
M A J C
12-14, rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

VOYAGE EN ARMENIE ET AU KARABAGH

(VOYAGE OECUMENIQUE, CULTUREL, HUMANITAIRE)

Du 28 avril au 5 mai : Voyage tous âges en Arménie — prix: 1.300 euros

(avec l'option extension au Karabagh, retour le 9 mai, et supplément de 200 euros)

(Accompagnateur : Pasteur **Samuel SAHAGIAN**).

organisé par Solidarité Protestante France-Arménie (SPFA)

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA — 1 rue Cabanis, 75014 Paris
(Tél.: 01. 47. 35. 30. 23 ou 06. 83. 09. 08. 19)

(Programme détaillé sur demande)

Հ·Մ·Ը·Մ·-ՅՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires

(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ա. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 1, ԱՄԱՆՈՐ
Պատարագ՝ *ժամը 11ին:*

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ԱՍՏՈՒԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻԻՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Պատարագ՝ *ժամը 11ին:*
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ
ժամը 13ին՝ ճաշ:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի «Աթաքս» մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ձեզ միասին տօնելու Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 6, ժամը 12·30ին Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Ճաշէ առարտին, մասնաճիւղին միօրեայ վարժարանի աշակերտները պիտի արտասանեն, երգեն ու պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն:

Արձանագրութեան համար դիմել՝
04·78·45·17·55 թիւին
կամ Մշակոյթի Տան՝ 04·78·26·45·10:

□

ASNIERES

Pour fêter en famille dans une ambiance chaleureuse arménienne la Section d'Agnouni» d'Asnières organise un **DINER DANSANT** à l'occasion du Noêl Arménien le Samedi 5 JANVIER à partir de 20h30 animé par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan** Salle Francis Delage anciennement Concorde 27 rue de la Concorde — 92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry
REPAS DE NOEL ARMENIEN
le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy — 93190 Livry-Gargan
Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.
Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noêl.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 29-30
SAMEDI-DIMANCHE
29-30 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵԱՒԱՐԵՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1967)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 21.861 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.861

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՓԱՓԻՍՏԱՆ

ՊԵՆԱԶԻՐ ՊՈՒԹԹՕ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ՅՈՒՎԱՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿՐԻՆ ՄԻՋԸ

ՄԵՌԱԼՆԵՐ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 27ին, Փաքիստանի նախկին վարչապետը կը սպանուէր Իսլամապատի մէկ արուարձանը տեղի ունեցած հանրահաւաքէ մը եւոք, ուր ելոյթ ունեցած էր իր ընտրապայքարին համար:

Պենազիր Պուտթօ, 1988ին առաջին կինն էր որ վարչապետ կը դառնար մահմետական երկրի մը մէջ, կը վերընտրուէր 1993ին, բայց կրկին, ինչպէս 1989ին, կը կորսնցնէր իր պաշտօնը: Ուժտարի աքսորական կեանք մը վարելէ եւոք արտասահման (Մեծն Բրիտանիա) նախագահ Մուշարաֆ ներում կը շնորհէր եւ կ'արտօնէր որ Փաքիստան վերադառնայ: Պենազիր Պուտթօ մեղադրուած էր կաշառակերութեան համար եւ այս նեղրումը կու գար այնպիսի ատեն մը, երբ Փաքիստան կը պատրաստուէր երեսփոխանական ընտրութիւններու, որոնք տեղի պիտի ունենային Յունուար 8ին եւ Պենազիր Պուտթօ գլուխն էր ընդդիմութեան գլխաւոր կուսակցութեան (Փաքիստանցի Ժողովուրդի կուսակցութիւն):

54 տարեկան, ան որ այլեւս «նահատակ» որակուած է, կը պատկանէր ընտանիքի մը որ ողբերգական ճակատագիրը ունեցած է: Հայրը՝ Զուլֆիքար Պուտթօ, նախկին նախագահ եւ նախկին վարչապետ, կախաղան հանուած է Զիյա-իւլ-Հաք մենատիրոջ կողմէ 1979ին, մեռած են նաեւ երկու եղբայրները, հաւանաբար սպանուած:

Պենազիր Պուտթօ Փաքիստան վերադարձած էր Հոկտեմբեր 18ին եւ նոյն օրը փրկուած էր իրեն դէմ գործուած մահափորձէ մը: Գիտակից էր որ կեանքը սպառնալիքի տակ է, բայց քաջ կնոջ մը տիպարն էր եւ Դեկտեմբեր 27ին ալ չէր վարանած հանրաժողովի մը մասնակցելու: Իր կողմնակիցներուն պաշտամունքին առարկան էր, մինչ իր հակառակորդներուն համար գոռոզ եւ խիստ կին մըն էր: Հանրահաւաքին աւարտին է, երբ կառքը մտած էր, որ քամիքազ մը կրակ կը բանար իր վրայ, նախքան անձնասպան ըլլալը իր կրած պայթուցիկով: Ցաւակ է որ մահափորձը բծախնդրօրէն պատրաստուած էր: Պ. Պուտթոյէն զատ 20 մեռեալ կար, զոհ՝ ոճրափորձին, եւ 56 վիրաւորներ: Բայց, արարքէն եւոք, խռովութիւնները կը տարածուէին ամբողջ երկրին մէջ, Պուտթոյի կողմնակիցները կրակի կու տային ինչ որ կը պտնէին եւ ցոյցերն ալ կը բազմանային: Նախագահ Մուշարաֆ երեք օրուան սուգ կը հռչակէր, բայց եւ այնպէս նախագահն ալ կ'այպանուէր եւ պատասխանատու կը նկատուէր սպանութեան: Մուշարաֆ «ազգային մեծ ողբերգութիւն» որակած էր պատահածը, բայց եւ այնպէս չէր բաւեր հանդարտեցնելու համար մթնոլորտը: Պ. Պուտթոյի մարմինը, նոյն օրը, փոխադրուած էր իր ծննդավայրը, ուր տեղի կ'ունենար յուղարկաւորութիւնը Դեկտ. 28ին: Նախկին վարչապետ եւ նաեւ ընդդիմադիր Նաւազ Շարիֆ հրաւիրած է նախագահը որ հրաժարի, «վրկելու համար Փաքիստանը», նախապէս ալ յայտարարած էր որ իր կուսակցութիւնը պիտի չմասնակցի ընտրութիւններուն, եթէ տեղի ունենան: Ինչ ալ նոր վերադարձած էր աքսորական կեանքէ մը:

Ամբողջ աշխարհ դատապարտեց արարքը եւ չծածկեց իր մտահոգութիւնը Փաքիստանի կայունութեան առընչութեամբ: Այդ ուղղութեամբ վախը մեծ է: Ո՞վ է այս մահափորձին հեղինակը: Յայտնի չէ, եթէ նոյնիսկ կ'ըսուէր թէ ալ-Քաիտա տէր եղած էր արարքին:

Ցիշենք որ Փաքիստան 796.100 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն ունի եւ 158 միլիոն բնակիչ: Հիւլէական ուժի տէր պետութիւն է: Անկախ դարձած է 1947 Օգոստոսին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄՈՆՏ»ի Դեկտեմբեր 28ի թիւին մէջ կիյօմ Փերիէ յօդուած մը ստորագրած է Թուրքիոյ պարզած ներկայ պատկերին մասին, ուր կը յիշուին վերջին մահափորձերը քրիստոնեայ կրօնաւորներու դէմ, նաեւ Հրանդ Տինքի: Յօդուածագիրը քաւական առարկայական մօտեցում մը ունի, եթէ նոյնիսկ տեղ մը անջատողականներուն մէջ կը դնէ, Քիւրտերու կողքին, Յոյներն ու Հայերը երբ կը գրէ. «Թուրքիոյ սահմանները սպառնալիքի տակ եղած կ'ըլլան քիւրտ, յոյն կամ հայ անջատողականներու կողմէ»: Կ'անդրադառնայ նաեւ «Սեւրի սէնտրոմ»ին, որ կը նախատեսէր կայսրութեան մասնատումը: Վերջին բոլոր դէպքերը ոգեկոչելէ եւոք, կ'եզրակացնէ՝ «ինչ որ Հրանդ Տինք կը փափաքէր, ինչպէս իր բարեկամը Պասքըն Օրան, այն է որ Թուրքիա փոխէ իր լոգունգը եւ ըսէ «երջանիկ է այն որ "Թուրքիացի" է, եւ ոչ այլեւս՝ "Թուրք"»:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ վարչապետը հեռատեսիլի յայտագրի մը մասնակցած ու խստիւ հերքած է այն պնդումները, ըստ որոնց իրաքեան զինեալ գործողութիւններուն տրուած ամերիկեան նեցուկին փոխարէն զիջումներ խոստացած են: Էրտողան «անհաշտ ու անպատիւ» որակած է նման պնդումներ, ըսելով որ անդրասահմանեան զինեալ գործողութիւնները պիտի չարուին նակուին մինչեւ որ չօշափելի արդիւնք առնուի:

ՇԱՐՄ-ԷԼ-ՇԷՅԽԻ (Եգիպտոս) մէջ, Իսրայէլի պաշտպանութեան նախարարը՝ Եհուտ Պարաք եւ նախագահ Մուպարաք անդրադարձած են, Դեկտ. 26ին, դէպի Գազա գործուող գէնքի մաքսանենգութեան: Իսրայէլ կ'ամբաստանէ Եգիպտոսը, որ հարկ եղածին չափ չի պայքարիր գէնքի այդ հայթայթումներուն դէմ Սինայէն դէպի Գազա:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ արեւելեան չրջանը Օրիսայի նահանգին մէջ, հնդիկ ծայրայեղ տարրեր կրակի տուած են վեց եկեղեցի եւ թալանած են չորս ուրիշներ: Մէկ մեռեալ կայ եւ երեսուն վիրաւորներ: Կը կարծուի որ հակաղեղեցութիւն մըն է յարձակումի մը որու թիրախն էր հնդիկ պարագլուխ մը որ կը պայքարի «անհպելի»ներու քրիստոնէացման դէմ: Հնդկաստանի եպիսկոպոսներու ժողովը խորապէս վրդոված է ծրագրուած այս յարձակումներուն համար եւ քրիստոնեայ փոքրամասնութեան դէմ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՀԱՑ ԵՒ ՑՈՑՆ ԿՐՕՆԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԾԵԾԿՈՒՏՈՒԻՔ

Բեթղեհէմի Ս. Ծննդեան տաճարին մէջ հայ եւ յոյն կրօնաւորները ծեծկուած են երբ տօնական օրերէն առաջ, յոյն կրօնաւորներ տաճարի մաքրութեան ընթացքին անցած են հայ եկեղեցիին տնօրինութեան տակ գտնուող մասը: Ծանօթ է որ տաճարը երեք մասի բաժնուած է եւ ամէն մէկը յանձնուած հայ, յոյն եւ կաթողիկէ եկեղեցիներու տնօրինութեան:

Լրատուիւները կը հաղորդէին թէ ծեծկըռտուքին մասնակից եղած են չուրջ հինգ տասնեակ Ցոյներ եւ երեք տասնեակ Հայեր: Կռուարարները իրարմէ բաժնած է պաղեստինեան ոստիկանութիւնը, մահակներով եւ վահաններով զինուած: Զորս հոգի թեթեւակի վիրաւորուած է:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՕՍՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵՐ ԵՆ ՀԱՑԵՐԸ...

ԱՄՆ-ու Ներկայացուցչական ժողովի պատուիրակութեան մը Անգարա այցին առիթով դեսպան Ուիլսըն ճաչ մը տուած է իր հիւրերուն, հրաւիրելով Թուրք քաղաքական դէմքեր ալ. այս վերջինները մաս կազմած է պաշտպանութեան նախարարը Վ. Կէօնիւլ:

Ճաշին օրակարգին նիւթերը եղած էն Իրաքը, Իրանը, Կիպրոսը եւ Հայկական Ցեղասպանութիւնը: Այս վերջինին մասին խօսք առնելով Կէօնիւլ ըսած է ամերիկացի դեսպանին թէ Հայերն ու Թուրքերը երկար տարիներ միասնաբար ապրած են, բայց Առաջին աշխարհամարտի տարիներուն Ռուսերը գրգռած, կազմակերպած են Հայերը որոնք դաւաճանած են Թուրքերուն: Օսմանեան իշխանութիւնները ալ պարտաւորուած են միջոցներու դիմելու եւ որոշած են տեղահանել զիրենք: Տեղահանութեան ճամբաներուն վրայ քիւրտ ցեղախումբերը յարձակած են Հայերու կարաւաններուն վրայ եւ մեծ թիւով մահերու պատճառ եղած: Այդ կացութեան մէջ օսմանեան իշխանութիւնները պաշտպանած են Հայերը:

Թուրք մամուլը (Դեկտ. 28) տեղ տալով նախարարին այս արտայայտութեան, կ'աւելցնէր թէ իր յառաջացած տարիքին պատճառով ան սկսած է յաճախ ճարբռտել:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԵՐՔԷ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԸ

«Նենպափոխման բանաձեւը» խորհրդրուած հաղորդագրութեամբ մը Հայաստանի ոստիկանութիւնը հերքած է նախագահական թեկնածու Լ. Տէր Պետրոսեանի յայտարարութիւնը թէ իր կողմնակիցները ճնշումներու կ'ենթարկուին ոստիկանութեան կողմէ: Հաղորդագրութեամբ կ'ըսուի թէ մտացածին են այդ ճնշումները, ինչպէս այն «տասնեակ հազարներ»ը որոնք իբրեւ թէ կը մասնակզարներ» որոնք իբրեւ թէ կը մասնակցին Լ. Տէր Պետրոսեանի հանրահաւաքներուն: Ըստ ոստիկանութեան, այդ մասնակիցներուն թիւը առաջին հանրահաւաքին 9 հազար, երկրորդին ու երրորդին 8 եւ 6 հազար եղած է:

Հաղորդագրութիւնը աւարտած է հետեւեալ տողերով. «Ոստիկանութիւնը ապաքաղաքական կառոյց է. որը գործում է բացառապէս Հայաստանի սահմանադրութեան օրէնքներով իրեն վերապահուած լիազօրութիւնների շրջանակներում, պահպանելով օրէնքի ոչ միայն ոգին, այլեւ տառը, հաւատարիմ մնալով հասարակական կարգի պահպանման եւ քաղաքացիների պաշտպանութեան՝ իր դերախնդրի անվերապահ իրականացմանը»:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

Ն. ՍԱՐՔՈՋԻԻ ՄԵԾ ՀՕՐԵՂԲԱՑԸ ԴԱՒԱՃԱՆԱԾ ԷՐ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

«Միլլիյէթ»ի Աթէնքի թղթակիցը հետաքրքրական լուր մը տուած է. Ցունութեան դիւաններէն Ֆրանսայի նախագահին դիւաններէն Ֆրանսայի նախագահին անցեալին մասին տուեալներ ձեռք ձգուած են: Ըստ այդ տուեալներուն, Ն. Սարքոզիի մեծ հօրեղբայրը՝ Աչէր Մալահ էֆէնտի աւարտած է կալաթասարայ լիսէն, իր ծննդավայրին՝ Սելանիկի մէջ քաղաքական ազդեցիկ դէմք մը եղած է. օսմանեան իշխանութիւնները զինք ամբաստանած են դաւաճանութեամբ ու դատախազը մահավճիռ պահանջած է իրեն դէմ: Սակայն ենթական անպարտ հռչակուած է եւ չարունակած քաղաքական գործունէութիւն տանիլ: 1929ին երբ Սելանիկ անցած էր Ցունաստանի, ծերակուտական ընտրուած է:

Աթէնքի մէջ վերջերս լոյս տեսած «Ն. Սարքոզիի Սելանիկը» հատորը տեղ տուած է այս տեղեկութիւններուն: Հոն ըսուած է նաեւ թէ նախագահ Սարքոզիի հօրեղբայրական մէկ ազգականը՝ Միքայէլ Սարքոզի պայքարած է օսմանեան բանակին դէմ:

ՄԱՄՈՒԼ

«LA LETTRE DIPLOMATIQUE»

Եռամսեայ 79րդ թիւը 40 էջնոց բաժին մը ունի Հայաստանի մասին: Թիւը յատկացուած է Հայաստանէն զատ Պուլկարիոյ, Մեքսիքայի, Աւստրիոյ եւ Ղազախստանի:

Երկլեզու (Ֆրանսերէն եւ անգլերէն) էջերուն մէջ տեղ գտած են Փարիզի դէսպան Ե. Նալպանտեանի հետ հարցազրոյց մը որուն նիւթն է Հայաստանի տարին, Ֆրանսա – Հայաստան յարաբերութիւնները, երկրաքաղաքական ակնարկ մը, Եւրոպական Միութեան հետ գործակցութիւնը (դեսպան Վիգէն Չիտէճեանի գրիչէն), ուժանիւթի մարզը, տնտեսական զարգացումը, Ֆրանսայի հայաշատ քաղաքներէ ոմանց Հայաստանի տարուան մասնակցութեան պատկերը, եւլն.: Այս վերջին բաժինին մէջ էջեր տորագրած են քաղաքապետեր՝ Ա. Սանթինի, Ռ. Ռուքէ, ժ.-Գ. Կոտէն:

Գունաւոր բազմաթիւ լուսանկարներ զարդարած են բաժինը ուր տեղ գտած են Հայաստանի մասին ծանօթութեան նոթեր ալ:

ՄԵՐ ԱՆԿԵՂԾ ՀԱԻԱՏՔԻ ԵՒ ԱՆՀԱՒՈՒՆ ՍԻՐՈՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

ԿԱՐԻՆ Ա. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Իմ կարօտած սրտի համար ո՛չ մի ուրիշ հէֆեաք չկայ·
Նարեկացու, Քուչակի պէս լուսապայծառ ճակատ չկայ···

Չարենցի բանաստեղծութեան այս երկու տողերի մէջ Նարեկացին եւ Քուչակը ոչ թէ նոյնացուած, այլ միանգամայն, տարբեր երեւոյթներ են ներկայացնում։

Բանն այն է որ տասնամեակներ շարունակ մեզ կամենում են համոզել, թէ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին բանաստեղծ է նոյն այն իմաստով, ինչ եւ Քուչակը։ Բայց եթէ Քուչակը բանաստեղծ է նաեւ այս բառերի ժամանակակից առումով եւ նրա կողքին են Ալիչանը, Դուրեանը, Տէրեանը, ինքը՝ Չարենցը, ապա Սուրբ Գրիգոր Նարեկացուն այս շարքի մէջ դնելը յիրաւի մոլորութիւն է։ Եւ հակառակ Չարենցի մի տումին, նրանց նոյնացնելը անպայման ունեցել է եւ ունի՛ իր քաղաքական ու գաղափարական նպատակը։ Ասքն անշուշտ, սովետական քաղաքական իրականութեան եւ կոմունիստական գաղափարաբանութեան մասին է, որպիսիք, ցաւօք, մինչեւ օրս չեն յաղթահարուած։ Քանի որ շարունակական կաչկանդուածութեան մէջ է Հայի երբեմնի ազատ միտքը։ քանի որ այս տխուր իրողութեան հետեւանքով Հայը դեռեւս շարունակում է խափանուած ու ձեւախախտուած գնահատականներով տեսնել արուեստի եւ մշակութային արժէքները ընդհանրապէս։ Եւ այս խարդախութիւնները անցեալ դարի երեսնականների ընթացքին հիմնաւորապէս յաղթանակած «մշակութային յեղափոխութեան» հետեւանքն են։

Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին եւ Նահապետ Քուչակը քրիստոնէական մեր մշակոյթի երկու գագաթներն են, սակայն իրարից բոլորովին տարբեր։ Եւ տարբերութիւնը Տիեզերական եւ Հայ եկեղեցիների կողմից Նարեկացիի սրբադրծման փաստը չէ սոսկ։ Ի վերջոյ Քուչակը նոյնպէս սրբադրծուած է։ Միայն թէ ոչ թէ եկեղեցու կողմից, այլ ազգային մշակութային-բարոյական աւազանի մէջ։

Հետեւաբար, տարբերութիւնն ունի իր խորքը։ Այդ տարբերութիւնը ըստ երեւոյթին Արարչաշնորհուած աչխարհի երկու հիմնական յատկանիշները՝ Գեղեցիկն ու Սէրը տեսնելու, Գեղեցիկն ու Սէրը արտայայտելու, Գեղեցիկի եւ Սիրոյ վաոռաբանութեան զանազանութեան մէջ է։

Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին խորունկ Հաւատով եւ Գեղեցիկ խօսքով ինքզինքը բացում է Աստծոյ առաջ՝ Հային սովորեցնելով ապաշխարել եւ յորդորում է նորէն դառնալ Աստծուն եւ Տիեզերական Եկեղեցուն։ Աղօթագիրքը որ հաւատացեալ ժողովուրդը անուանեց պարզապէս Նարեկ, փորձեցին վարկաբեկել՝ ներկայացնելով իբրեւ պոէզիա, իբրեւ պոէմ եւ կարողացան մասամբ վարկաբեկել անաստուած հասարակութեան դիմաց։ Այդ հակաքրիստոնէական եւ հակաեկեղեցական արարմունքը ոչ մի կերպ չի կարող արդարանալ, որքան էլ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացու «Աղօթագիրք»ը համարեն «հանճարեղ» կամ համեմատեն Ալիգիերի Դանթէի «Աստուածային կատակերգութեան» հետ։

Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին որեւէ համեմատութեան մէջ չտեղաւորուող, Հաւատն ու Ոգեղենութիւնը հաստատող բացառիկ ու հզօր գագաթ է եւ դէպի այդ գագաթը գնալիս՝ նրա ճամբան տանում է դէպի Աստուած։

Նահապետ Քուչակը պոէտ է, նրա պոէզիան Հայրենն է որ ազգային դեղարուեստական մտածողութեան նոյնպիսի բացառիկ երեւոյթ է, ինչպէս խաչքարը կամ, եթէ կ'ուզէք՝ ինչպէս ճարտոնական հոգքուն եւ Թանգան, կամ իտալական սոնետը, կամ պարսկական ռուբային։ Քուչակը միւս գագաթն է որ Գեղեցիկի եւ Սիրոյ ճամբայով մարդուն առաջնորդում է դէպի Ինքնութեան տիեզերք, դէպի Հոգեկան ներդաշնակութիւն արտաքին աշխարհի հետ։

Որեւէ յստակ տեղեկութիւն չկայ Նահապետ Քուչակի մասին։ Մեզ հասած տաղերը յօրինելու որեւէ ճշգրիտ ժամանակ չենք կարող նշել։ Չենք կարող նաեւ հաստատապէս ասել ,թէ արդեօք մեղեդիներ ունեցե՞լ են այդ տաղերը։ Եւ որքան անհնար է թւում մեղեդին, զոր օրինակ հետեւեալ հայրենի համար՝

Սո՛ւտ է որ կ'ասեն, եղբա՛րբ, թէ ընտանի կաքաւ չի լինի·
Մէկիկ մ'ես երէկ տեսայ,– ւ'երնէկ է զիր տէրն որ ունի·
Իր օճիճն էր ղալմով ֆաշած, ւ'իր քեթաները շաֆրով է լի·
Ջմեռելն այլ ի գիրկն առնու, իր ծոցուն հանէ կենդանի:

նոյնքան եւ դժուար է պատկերացնել թէ մի ընտանի կաքաւ ինչպէս կարող է ունենալ մի այդպիսի սովորութիւն։

Ամբողջական հայրենները քննական ուսումնասիրութեամբ 1902 թուականին հրատարակել է Արշակ Չօպանեանը՝ ի Փարիզ։ Այդ հրատարակութեան մէջ զետեղուած տաղերը քաղուած են չորս աղբիւրներից, որոնք են՝ Սուրբ Ղազար վանքի թիւ 1671 Բ եւ Դ Տաղարանները, Արիստակէս վարդապետ Տեւկանցի «Հայերգ»ը «Ցաղագս հոգւոյ եւ սիրոյ ոտանաւոր է բանս» տիտղոսի ներքոյ բերուած տաղաչարով, Փարիզի Ազգային Մատենադարանի թիւ 101 հայերէն ձեռագիրը եւ կարապետ Կոստանեանցի «Մխիթարեան տաղերի» հաւաքածոն։ Տարբեր ենթադրութիւններով Նահապետ Քուչակը ապրել է կամ 13րդ դարի մէջ, կամ 14րդի դարաւերջին եւ կամ 16րդի դարասկզբին։ Ինչպէս տեսնում ենք պայմանականութեան տիրոյթը առնուազն երկուս եւ կէս դար է։ Տարակուսանքներ կան նաեւ նրա ինքնութեան վերաբերեալ։ Վանայ Խարակոնիս չէնի մէջ ապրել է մի գուսան՝ Նահապետ Քուչակ անունով։ Եւ այդ գուսանի վիրմբ ժամանակին, քանի դեռ պապենական հողը մատչելի էր Հային, եղել է ճշմարիտ մի սրբավայր։ Ու թէեւ հմուտ բանասէրները կասկածներ ունեն, թէ մեզ հասած բոլոր հայրենները որոնք ներկայացնում են Սիրոյ երգեր, Խրատական ու այլաբանական երգեր եւ Պանդուխտի երգեր, յօրինած լինի մի եւ նոյն հեղինակը, այնուհանդերձ մէկ բան է յստակ· հայրենների «յայտնութիւնը,– ինչպէս գրում է Արշակ Չօպանեանը,– ամէնէն բերկրառիթ ու կազդուրիչ դէպքերէն մին է··· որ պատահած ըլլան Հայոց հանրային կեանքին մէջ··· Այսպիսի գեղեցկագիտական գանձի մը երեւումը ազգի մը մէջ, ամէնէն թանկագին ազգակը կը դառնայ անոր անմահներուն՝ ազգին հանդէպ սէրն ու հաւատքը, եւ իրարու մէջեւ համերաշխութիւնը ամրապնդող,– եւ ապա Չօպանեանը յորդորում է·– Չգինովնանք երեւակայական մեծութիւններ երազելով մեր մէջ· բայց գիտնանք ճանչնալ մեր իրական արժէքները» (ընդգծումը իմն է – Կ.Ա.Ս.)։

Աւելի քան հարիւր տարի է անցել այս յորդորից, սակայն աւելի ու աւելի է մեր հասարակութիւնը տրւում երեւակայական մեծութիւնների՝ հեռանալով իրական արժէքներից, հայեցի՛ արժէքներից, որոնցից մէկը նոյն այդ հարիւր տարիների խորքի մէջ գնահատել է Ֆրանսայի նրբրբաճաշակ ու առաւել խստապահանջ գեղագէտ Գաբիէլ Մուրէն։ «Հաճոյքով պէտք է ունկընդրէք այդ գորովագին տողերը, այդ տարփավառ խօսքերը՝ թռչունների պէդպէդոցի մէջ, Վանայ գեղեցիկ այգեստանների հովանիի տակ,– գրում է նա։– Ու թերեւս դուք էլ ինչպէս՝ ես, նրանց մէջ կը գտնէք արեւելեան "Ինտերմեցցոյի" տպաւորութիւն, որ սակայն գրուել է Հայնրիխ Հայնէից վեց դար առաջ։ Այդ տաղերը Սողոմոնի «Երգ Երգոցի» վայելչութիւնը չունեն, բայց աւելի սրտաբուխ են, աւելի տարփոտ»։

Ոչինչ չի աւելացնելու այն հարցի պատասխանը, թէ իսկապէս ո՛վ է եղել հայրենների հեղինակը, առաւել եւս, իմ համոզմամբ, երկրորդական հեղինակների մի քանիսն են։ մէ՞կ հեղինակի հետ է մեր գործը, թէ՞ հեղինակների մի քանիսի են։ Ոմանք գտնում են աւելի կարճ ու մատչելի ճամբայ ասելով՝ թէ հեղինակել է ինքը՝ ժողովուրդը։ Որքան էլ առաջին հայեացքից խորհրդաւոր թուայ այսօրինակ «դիւտ»ը, միեւնոյն է, այն դատարկ կարասի դղրդոյն է, քանի որ ընդհանրապէս ինչ է նշանակում «ժողովրդական ստեղծագործութիւն»։ Հաւանաբար սոսկ նշանակում է թէ մի չնորհալի անհատի տուեալ յօրինուածքը դարձել ժողովրդի ճշմարիտ սեփականութիւնը։ Այդպիսի մի անհատ կարող էր լինել Աւետիք Իսահակեանը իր «Սիրեցի, եարս տարան···»։ «Ոսկան ախպեր·· » կամ «Բլինդեով» բանաստեղծութիւններով, եթէ ծնուած լինէր մի քանի դար առաջ։

Այս պարագան յատկապէս ընդգծում եմ, քանի որ հայրենների իսկական արժէքը տեսնելը որեւէ եղր չունի հեղինակի հաւաստի, ենթադրեալ կամ աւանդութիւն դարձած կենսագրութեան հետ։ Եւ հայրենները, ըստ էրէնց էութեան, չափածոյ ասացուածքներ են այն իմաստով որ սկիզբ է առնում Սուրբ Գրիգոր Նարեկացիի աղօթքներից։

Գաղութացուած Հայաստանի մէջ մեկ ճշմարիտ յայտարարուած գաղափարաբանութիւնը պատմական արժէքի կարգավիճակ էր ստանալու Թոնդրակեան անաստուածութեան եւ չատերն էլ հպարտանում էին, թէ սոցիալիզմն ու աթէիզմը մարքսիզմ-լենինիզմից եւ գիտական մատերիալիզմից աւելի քան հազար տարի առաջ արդէն իսկ սկզբնաւորած է եղել ի Հայաստան։ Եւ քանի որ թերուս եւ «հայրենասէր» Հայրի համար արժէք է այն ամէնը, ինչը առաջինն է, ուրեմն, բնականօրէն, այս մտայնութիւնը բաւականին խորն արմատներ ձգեց հասարակական մտածողութեան մէջ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՏԱԼԻՈՅ ՕՏԱՐԱՏԵԱՑ ՀՈՍԱՆՔԸ

Իտալիոյ Վենեթոյի չրջանի քաղաքապետներ համաձայնած են կրճատի առաւելագոյն չափով գաղթողներու կեանքը դժուարացնելու։ Անչուշտ ցեղապաշտութեան մասին խօսիլ խնդրոյ առարկայ չէ։ Այդ բառը թապու է։ Բայց ոչ ոք կը հակադրէ երբ օրինակ, Հիւսիսային լիկայի խորհրդական մը կ'առաջարկէ զտել ոչ եւրոպացի գաղթողները, գործածելով էՍ·էՍ·ներուն մեթոտները։ Շատ–շատ կ'լսեն թէ քիչ մը չատ խմած է։

Նոյն կուսակցութեան անդամ քաղաքապետ մը ջնջած է նորածիններու արուած դրամական պարգեւը։ կը բացատրէ թէ ատիկա խոտլացիներու ծնունդները խթանելու միջոց է։ Կարմիր Խաչին արուած ծննդեան նուէրներն ալ եղած են միմիայն իտալացի մայրերուն համար։ Նոյնն է պարագան դպրոցական օժանդակութեան։ Իսկ խառն ամուսնութիւններու պարագային հրահանգուած է ոստիկանութեան որ քննէ թէ երկու կողմն ալ կեցութեան կանոնաւոր արտօնաթուղթ ունի՞։

Շատ բան փոխուած է Վենեթոյի մէջ։ առաջ մարդիկ ապահով կը զգային իրենց առանձնատուներուն մէջ, որոնց պարտէզներուն մէջ բանջարեղէն կը հասցնէին։ Այսօր այդ տուները փոքր միջնաբերդերու վերածուած են, զինուած՝ տեսադրիչներով եւ ահազանգի սարքերով։ Մեծ է կողոպուտի զոհերուն թիւր։

Նոյն քաղաքապետը կ'ըսէ թէ իր չրջանին մէջ ոճրային արարքները կարեւոր համեմատութիւն ունին, մանաւանդ որ կարճ ատեն առաջ մարդիկ կը քնանային առանց իրենց դուռը կղպելու։ Կը մեղադրէ պետութիւնը որ իր պարտականութիւնը չի կատարեր։ Չի յաջողիր օրէնքը յարգել տալ ոչ եւրոպացիին, մաֆիականին, կամ ֆութպոլի հուանդներուն։ Քաղաքացին կատաղեալ լքումի վիճակի մէջ կը զգայ ինքզինք։ Այս կացութեան մէջ քաղաքապետներուն կարելին ատուգին է թէ նոր եկողները օրինաւո՞ր են։

«Օրինաւոր»ը ուրիշ քաղաքապետի մը համար կը նշանակէ տարեկան նուազագոյն հինգ հազար եւրոյի եկամուտ ունենալ։ Կամ յատուկ մարմնի մը ստուգել տալ թէ գաղթականը «ընկերային վտանգ» ներկայացնելու ո՛րքան հակամէտ է։ Կայ տակաւին քաղաքապետ որ «օրինաւոր» կը նկատէ անոնք որոնք լաւ աստիճանի իտալերէն գիտեն եւ ծանօթ են իտալական մշակոյթին։

Նախկին քաղաքապետ մը որ ներկայիս ձեռնարկատէր է, որուն 150 աշխատաւորներէն 20%ը գաղթական են, անհրաժեշտ կը նկատէ ստեղծուած կացութեան ճար մը գտնել։ Ան ալ կը դժգոհի պետութենէն որ իր գործը չի կատարեր։ Կը յիշեցնէ թէ Օգոստոսին երկու խեղճ թռչակառու օտարականներու կողմէ սպաննուած են, ոչ մէկ հաւկաղեցութիւն տրուած է վերիններէն։ Վերջերս ալ Հռոմի մէջ կին մը սպաննուած է օտարականի մը կողմէ։ Կառավարութիւնը քաղաքապետին պահանջած հրովարտակը անմիջապէս տուած է։ Ի՞նչպէս բացատրել վերաբերումի այս տարբերութիւնը։

Մինչ այդ, ամէն օր աւելի մեծ թիւով գաղթական կը հասնի Վենեթօ։ ընկերային հարցերու պատասխանատու մը ըսած է թէ 174 քան եւ առաջին հայեացքից խորհրդաւոր թուայ այսօրինակ «դիւտ»ը, միեւնոյն է, այն դատարկ կարասի դղրդոյն է, քանի որ ընդհանրապէս ինչ է նշանակում «ժողովրդական ստեղծագործութիւն»։ Հաւանաբար սոսկ նշանակում է թէ մի չնորհալի անհատի տուեալ յօրինուածքը դարձել ժողովրդի ճշմարիտ սեփականութիւնը։ Այդպիսի մի անհատ կարող էր լինել Աւետիք Իսահակեանը իր «Սիրեցի, եարս տարան···»։ «Ոսկան ախպեր·· » կամ «Բլինդեով» բանաստեղծութիւններով, եթէ ծնուած լինէր մի քանի դար առաջ։

Այս պարագան յատկապէս ընդգծում եմ, քանի որ հայրենների իսկական արժէքը տեսնելը որեւէ եղր չունի հեղինակի հաւաստի, ենթադրեալ կամ աւանդութիւն դարձած կենսագրութեան հետ։ Եւ հայրենները, ըստ էրէնց էութեան, չափածոյ ասացուածքներ են այն իմաստով որ սկիզբ է առնում Սուրբ Գրիգոր Նարեկացիի աղօթքներից։

Գաղութացուած Հայաստանի մէջ մեկ ճշմարիտ յայտարարուած գաղափարաբանութիւնը պատմական արժէքի կարգավիճակ էր ստանալու Թոնդրակեան անաստուածութեան եւ չատերն էլ հպարտանում էին, թէ սոցիալիզմն ու աթէիզմը մարքսիզմ-լենինիզմից եւ գիտական մատերիալիզմից աւելի քան հազար տարի առաջ արդէն իսկ սկզբնաւորած է եղել ի Հայաստան։ Եւ քանի որ թերուս եւ «հայրենասէր» Հայրի համար արժէք է այն ամէնը, ինչը առաջինն է, ուրեմն, բնականօրէն, այս մտայնութիւնը բաւականին խորն արմատներ ձգեց հասարակական մտածողութեան մէջ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇԱԻԻԼ

ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

2007, Դեկտեմբերի 16: Ցիշաժան թուական մը եւս Շաւիլի գաղութին պատմութեան մէջ: Օր մը երբ բացառիկ չուքով նշուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին օծման յիսնամեակը: Հրաւիրեալներու կարգին ներկայ էին.

– Շաւիլի քաղաքապետ՝ պրն. Ժան Լըվեն, Հօ–ը–Սէնն նահանգի երեսփոխան՝ պրն. Ժան–Ժագ Կիյէ, Սեւրի քաղաքապետ՝ պրն. Ֆրանսուա Քոսխոսք–Մօրիզէ, Մէօտոնի քաղաքապետին ներկայացուցիչ՝ պրն. Յովհաննեան, Շաւիլի կաթողիկէ վարդապետ՝ Հայր Հիւկ ոը Վուալըմոն, ինչպէս նաեւ Հայաստանեայց միւս եկեղեցիներու եւ Փարիզի հայկական միութիւններու ներկայացուցիչները: Իրենց կամքէ անկախ պատճառներով բացականեր ներողութիւն խնդրած էին, ինչպէս՝ Իւ.էմ.Փէ.–ի ընդհանուր քարտուղար՝ պրն. Փաթրիք Տէվէհեան, Հայաստանի դեսպան պրն. Խուար Նալպանտեան, Սէ.Սէ.Ա. էֆ.–ի նախագահ՝ պրն. Ալէքսի Կէօվճեան:

Հաւատացեալ ստուար բազմութեան մը առջեւ պատարագեց Ֆրանսայի թեմի նորընտիր առաջնորդ՝ Նորվան արք. Զաքարեան: Իր քարոզին մէջ ան ծանրացաւ հաւատքի կարեւորութեան վրայ. «Եթէ այսօր հայ ժողովուրդը տակաւին կ՚ապրի, հաւատքի պակասի պատճառով է»: Ան չարունակեց պատգամելով՝ «Հաւատքի պատմութիւնը պէտք է վերակերտել, այդ ձեւով մեր ներկան կը վերանորոգենք եւ կը վերաթրանսք մեր երկրէն բերած հաւատքին»: Եւ եզրակացուց սապէս. «Մարդը որ օրերը կ՚անցընէ խոտի պէս, անոր պէս կը չորնայ»: Հոգեհանգիստէն վերջ, է յիշատակ եկեղեցւոյ կրօնական եւ աշխարհական սպասաւորներուն, ժողովուրդը ուղղուեցաւ քաղաքին «Ամբիոմ» մշակ. պալատին մեծ սրահը, ուր մօտ 250 հոգի մասնակցեցան ճոխ հացկերոյթ–հանդէսի մը:

Ձեռնարկը սկսաւ հայկական աւանդական երաժշտութեամբ, Ֆիլիփ Շահպազեանի չնչային նուագարաններով. յաջորդաբար խօսք առին.

– Շաւիլի եկեղեցիին առեներ՝ Հրայր Հրաչեան, որ Ֆրանսերէն եւ հայերէն պատմական ակնարկ մը նետեց Շաւիլի աւելի քան ութսուն տարիներու պատմութեան, ծանրանալով 1957 թուականին վրայ երբ խումբ մը երիտասարդներու ջանքերը ծնունդ տուին քարաշէն նոր եկեղեցիին:

– Շաւիլի քաղաքապետ՝ Ժան Լըվեն, նախ չնորհաւորեց Նորվան արքեպիսկոպոսը իր ընտրութեան առթիւ: Ապա, չարունակեց, ըսելով որ առանց Հայերուն, Շաւիլ քաղաքին մշակոյթը պիտի չըլլար ինչ որ է այսօր, եւ չարունակեց. «Ես ձեզմով հպարտ եմ. ճիգ կը թափենք որպէսզի մօտ ատենէն Շաւիլը բարեկամական ուխտով միացընենք Երեւանի Աւան համայնքին, կամուրջ մը եւս աւելցնելով Ֆրանսայի եւ Հայաստանի միջեւ արդէն գոյութիւն ունեցող անքակտելի կապերուն»:

– Հօ–ը–Սէնի երեսփոխան՝ Ժան Ժագ Կիյէն իր կարգին ողջունեց Նորվան արքեպիսկոպոսը. իրը Հայոց պատմութեան հմուտ մասնագէտ, ան վեր առաւ Հայերուն յատուկ «կառուցող ազգի» համբաւը. անոնք որոնք Շաւիլ ապաստան գտան, նոր եկեղեցի չինելով ուղեցին Ֆրանսայի մէջ իրենց վերջնական հաստատման կամքը արտայայտել: Պրն. Կիյէն, իրը նոր ապագայ Ֆրանսայի եւ Հայաստանի միջեւ գոյութիւն ունեցող դարաւոր բարեկամութեան, իր խօսքը աւարտեց զուգահեռ մը ընելով հայկական եւ Լուսինեանններու դրօշներուն միջեւ, որոնք «նոյնն են, բացի ոսկիէն որ ծիրանագոյնի վերածուեր է»... եւ յայտարարելով. «Հայերուն ներկայութիւնը մեր երկրին համար հարստութիւն մրն է եւ փոխադարձ բարեկամութիւնը պիտի տեւէ յաւիտեան»:

– Տէր Գրիգոր արդ. Խաչատրեան, Շաւիլի նախկին հոգեւոր հովիւը որ քանի մը օրուան համար հիւրընկալ փարիզ կը գտնուէր, իր սրտի խօսքը փոխանցեց ու պատմեց իր նոր, հայաստանեան առաքելութեան մասին. «Հայորդաց տուն»ի անօրէնութեան ատանձնումը, ուր մօտ 4·000 երախաներ զեղագիտական դաստիարակութիւն կը ըստանան: Աւաւել, Հայր Գրիգոր Արզաճոնի թեմի առաջնորդական տեղապահի պաշտօնը կը վարէ: Յուզուած, ան իր կարօտը յայտնեց Շաւիլի գաղութին եւ իր եկեղեցիին Ս. Խորանին ու խոստացաւ վերստին այցելել, այս անգամ «Հայորդաց տան» փոքրիկներու երգչախումբին հետ:

– Նորվան արք. Զաքարեան խօսքառնելով յիշեց այն տարիները, երբ գնացքը առնելով, կու գար Շաւիլ պատարագելու: Եկեղեցիին չինութեան ակնարկելով ան ըսաւ որ յուզիչ էր տեսնել որ գաղութին զաւակները, իրենց ձեռքերով, քարերը վար կ՚առնէին ու քարերը վրայ վրայի կը դնէին. ասոր կ՚ըսեն «համայնք», ինչ որ Շաւիլի Հայերը կրցան կազմել: Ապա աւելցուց. «Երբ Շաւիլ կուգայի, կարծէք Փարիզի միւս համայնքներէն տարբեր էր. մտաւորական մթնոլորտ մը կար օդին մէջ: Չէ՞ որ այստեղէն անցած էին Իշխան Արղութեան, Սիմոն Վրացեան, Լեւոն Շանթ, Զապէլ Եսայեան...»: Իր խօսքը վերջացնելով, առաջնորդ հայրը չեչոը դրաւ ոգիին վրայ. «Սփիւռքը կը տարածէ, կը ցրուէ, անհատապաշտ կը դարձնէ: Հաւաքական կեանքի պէտք ունինք: Մենք կորուստին դէմ, կեանքի ժողովուրդ եղած ենք, պէտք է պայքարիլ այդ ոգիով. աւանդութիւնները ժառանգելով, անոնք ներկային մէջ նորոգենք»:

Այս ելոյթներէն վերջ ցուցադրուեցաւ եկեղեցիին հիմնարկէքին եւ օծումին նուիրուած քանի վայրկեան տեւողութեամբ ֆիլմ մը: Ան քաշուած է 1957ին, Փանոս Փանոսեանի եւ Գեղամ Թորոսեանի կողմէ. կը պատմէ թէ ինչպէս տասը ամիսներու ընթացքին այդ եկեղեցին կառուցուեցաւ: Ցուցադրութեան աւարտին, բեմ հրաւիրուեցաւ կառուցողներու խումբէն պրն. Ժագ Փանոսեան, որ այդ օրերէն քանի մը յիշատակներ ու դրուագներ պատմեց: Ցետոյ տեղի ունեցաւ այդ կառուցողներուն ի պատիւ մեծարանքի արարողութիւն մր. անոնք (Մեղու Փանոսեան, Ժագ Փանոսեան, Ժինէթ Նիկողոսեան, Շաքէ Կիւլեան, Աւետիս Պալթայեան եւ ճարտարապետ Ակօ Գաւուքճեանի այրին՝ տիկին Հիլտա Գաւուքճեան) մէկիկ–մէկիկ բեմ հրաւիրուեցան եւ իրը յիշատակ, ատեցան եկեղեցիին փայտէ մանրակերտը: Իսկապէս յուզիչ եւ խորհրդաւոր պահ մըն էր:

Ցերեկոյթը չարունակուեցաւ զեղարուեստական բաժինով. Իսի–Լէ–Մուլինոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ նորաստեղծ «Արարատ» պարախումբը ներկայացուց փունջ մը հայկական պարեր, իսկ Շաւիլի «Լեւոն Շանթ» միօրեայ աշակերտները արտասանեցին Վահան Թէքէեանի «Եկեղեցին հայկական»ը, իրենց ուսուցչուհիներ՝ Ռոզին Աղամեանի եւ Անի Քալոըլեանի յաջող բեմականացումով մը:

Վերջապէս նչենք որ խօսնակի դերերը ստանձնեցին դպրոցի աշակերտներէն՝ Ժիլտա Խաչիկօղլու (հայերէն) եւ Նաթալի Փափազեան (ֆրանսերէն): Ճաշին պատրաստութիւնը ստանձնած էր Օննիկ Թափիք, իսկ սպասարկութիւնը՝ Շաւիլի Կապոյտ Խաչի անդամուհիները:

Այս յիշատակելի օրը աւարտեցաւ մեծ վիճակախաղով մը եւ նկարիչ Ժանսէմի նուիրած պաստառի մը աճուրդով: Իսկապէս անմոռանալի օր որ ոսկետառ պիտի արձանագրուի Շաւիլի գաղութին տարեգրութեան մէջ:

ՀՐԱՑՐ ՀՐԱՉԵԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 26.
ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՕՐՊԵԼԵԱՆ

Մնած է 1250–60ի մէջեւ. Զաւակն է Սիւնեաց Տարսայիճ իշխանին. նախընտրած է եկեղեցական կոչումը եւ արդէն 1280ին օծուած է քահանայ: Հինգ տարի վերջ, նկատի առնելով իր իշխանական ծագումը, Կիլիկիոյ Կոստանդին կաթողիկոս եպիսկոպոս կը ձեռնադրէ նախապատիւ տիտղոսով, աթոռ ունենալով Նորավանքը: Տաթեւի Հռաջնորդները կը հակառակին իրեն. անոնց մահէն վերջ դոյզ միաբանութիւնները կը միացնէ. կը նորոգէ Տաթեւը եւ կալուածներ կը նուիրէ:

Նիւթապէս կ՚օգնէ գրչութեան կեդրոններուն, իր նպաստը կը բերէ Գլաձորի համալսարանի ստեղծման, կը գումարէ եկեղեցական ժողով Գրիգոր Անաւարզեցի կաթողիկոսին առաջարկը մերժելու համար, եւ կը տանի գիտական–ստեղծագործական բեղուն աշխատանք: Սակայն իր ամենակարեւոր գործը կը հանդիսանայ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍԻՍԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԻՆ աշխատութիւնը:

Յօրինուած է ներկայացնելու Սիսական ցեղին պատմական կեանքը, նախահայր ունենալով Հայկի թոռներէն ՍԻՍԱԿ նահապետը, հասնելու համար մինչեւ իր օրերը:

Բացի հայ եւ օտար պատմիչներէ օգտուելէ, թերթատած է կաթողիկոսներու շրջաբերականներ, դաշինքի թուղթեր, եկեղեցիներու արձանագրութիւններ, հրովարտակներ, դիրքերու յիշատակարաններ, արձանագրած է ականատեսներու վկայութիւններ, չանալով ստուգել անոնց ճշդրտութիւնը, եւ վերջապէս իր իսկ տեսածները:

Յատուկ ուշադրութիւն կը դարձընէ վանքերու, գրչութեան կեդրոններու, դպրոցներու, գիտնականներու եւ մշակոյթի տարբեր գործիչներու: Ներկայացուցած է Սիւնիքի բնական պայմանները, գաւառները, գլխաւոր բերդերը, լիւղերէն գանձուղ հարկերը:

Ս. Օրպելեան հայրենասէր անձ մըն է. կը դրուատէ իր ցեղը, իշխողներուն արարքները, եթէ անոնք պատուաբեր չեն եղած՝ կը չանայ մեղմացուցիչ պարագաներ փնտռել: Կը չանայ նախապատուութիւն տալ Օրպելեաններուն Զաքարեաններու նկատմամբ, առանց նսեմացնելու անոնց մեծ գերդաստանը: Արժէքաւոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ իշխանական միւս տուներու մասին. հարուստ նիւթ կը բովանդակէ Կիլիկիոյ եւ Հայաստանի, մոնկոլական արշաւանքներու եւ Անդրկովկասի պատմութեան վերաբերեալ: Ունեցած է քաջութիւն նման գործի մը ձեռնարկելու, հակառակ աղբիւրներու սակաւութեան: Զարգացած միտք մըն է. ունի բնական դատողութիւն եւ չանացած է մեզի աւանդել պատմութիւնը «ամենայն ճշդիւ եւ ճշմարտութեամբ»:

Ստեփանոս Օրպելեան կը վախճանի 1304–5ին եւ կը թաղուի Նորավանքի մէջ:

Օրպելեանի պատմութիւնը թարգմանուած է Ֆրանսերէն՝ Պրոսէի կողմէ 1864–66, եւ հատուածաբար նաեւ ռուսերէն եւ վրացերէն:

Պատրաստեց ՑԻՊԼ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ

Դեկտեմբեր 22ին, Գարեգին Բ.ի հանդիսապետութեամբ հիմնարկէքը կատարուած է Երեւանի Աջափնեակ համայնքի Ս. Խաչ եկեղեցիին: Շէնքին ճարտարապետն է Ռուբէն Ազատեան: Կը նախատեսուի չէնքը աւարտել երկու տարիէն: Ան կ՚ունենայ 34 մ. բարձրութիւն եւ սիմնաշարով լայն զմբէթ:

***

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռի հրատարակչական բաժինէն լոյս տեսած է «Հոգեւոր ընթերցումներ» մատենաշարին Դ. հատորն ալ. ան «Հայելի վարուց» միջնադարեան բարոյախրատական պատումներու հաւաքածոն է: Պատումները աշխարհաբարի վերածուած են Խահակ Աբգ. Պօղոսեանի, Ռուբէն Աբգ. Զարդարեանի, Փնարիկ Տէր Դաւթեանի կողմէ: Այս գիրքը եւս լոյս տեսած է Արմէն եւ Նունէ Սարգսեանի մեկենասութեամբ:

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16–ին։
Ընթերցուածք՝ ժամը 16·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ՏՕՆ ԾՆՆԴԵԱՆ
ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Ցաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն կը կատարուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյս կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Յովհաննէս ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ-ի։ Երգչոնահար՝ Օր. Գայեանէ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունուար 7
Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 13
Տօն Աւետաւակոչութեան
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·45–ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11·45ին։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 1,
ԱՄԱՆՈՐ
Պատարագ՝ ժամը 11ին։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ԱՍՏՈՒԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻԻՆ
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Պատարագ՝ ժամը 11ին։
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ
Ժամը 13ին՝ ճաշ։

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԱՐՄԱՒԷՋԸ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ԾՆՈՒՆԴ
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30ին։
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9·45ին։
Ջրօրհնէքի աւանդական արարողութիւն։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Խաչիկ ԵՂԼՄԱՋԵԱՆ-ի։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունուար 7
Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԾՆՆԴԵԱՆ ՁԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի «Ա.–բաքս» մանուճիւղը կը հրաւիրէ ձեզ միասին տօնելու Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

կիրակի, Յունուար 6, ժամը 12·30ին
Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։ Ճաշի աւարտին, մանուճիւղին միօրեայ վարժարանի աշակերտները պիտի աստանաւոր, երգեն ու պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրները ներկայ բոլոր երախաներուն։
Ադճանագրութեան համար դիմել՝
04·78·45·17·55 *թիւին*
կամ Մշակոյթի Տան՝ 04·78·26·45·10։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՄԱՐՍԷԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար։
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը։
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի կեդրոնի «Ա. Ջրբաչեան» սրահին մէջ։

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱ–ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն։

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան։

Կը խնդրուի յայտնել թիւը ան մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն Ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան։

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը։

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL
POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle,
novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire**
l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

► *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*

► *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de
4 cassettes audio comprenant
2 heures d'enregistrement
pour 97 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

2 NUITS OFFERTES
A L'HOTEL EUROPE****
A CHAQUE ACHAT
D'UN BILLET D'AVION
PARIS - EREVAN - PARIS
(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)
RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours	Sevan Voyages	Wasteels
11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60

Ա·Մ·Ը·Մ·–ԾՐԱՆՆ

ՁԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» *նուագախումբին*
Երգիչ՝ ԳՈՎԱՍՓ
ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30ին սկսեալ
Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris
Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

CABINET TERZIYAN
Toutes Assurances Toutes Compagnies
MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION
13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +
présente ses meilleurs vœux pour l'année 2008
et souhaite une bonne Fête de Noël
Թէրզեան Ապահովագրական գրասենեակը յաւազոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI
A BELLEFONTAINE
du 23 février au 1er mars 2008
► Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
► Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)
Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13
□
LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année
UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI
Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999
Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars
Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier
par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13